SISMANOGLIO
MEGARO

Γ. Βαφειάδη 1902

Κ. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ, Δ. ΠΕΤΣΟΠΟΥΛΟΥ, ΑΛ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ

ΠΑΙΔΙΚΗ ΜΟΡΦΩΣΙΣ

ΗΤΟΙ

ΠΕΝΤΑΤΕΥΧΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

ΤΕΤΡΑΕΤΟΥΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΑΡΡΕΝΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΘΗΛΕΩΝ

ΜΕΤ' ΕΙΚΟΝΩΝ

369

SISMANOGLIO MEGARO

ΕΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

«Μύθων τε ρυτῆρ' ἔμεναι πρη-
«κτῆρά τε ἔργων. (Ὅμηρος).

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

ἐπιδιωρθωμένη καὶ ἐπὶ τὸ παιδαγωγικώτερον μετερρυθμισμένη.

معارف نظارت جليله‌سنك ٨١٧ نومرو وفى ٢٥ شباط ٣١٤ تاريخلى

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

Γ. Ι. ΣΕΪΤΑΝΙΔΗΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΗΣ

Γαλατᾷ, ὁδῷ Μαχμουδιέ, ἀριθ. 7—9.

1899

Πᾶν ἀντίτυπον μὴ φέρον τὴν κάτωθι σφραγῖδα θεωρεῖται ὡς ἐκ τυποκλοπίας προερχόμενον καὶ καταδιώκεται κατὰ τὸν νόμον.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Ε. ΣΟΥΜΑ & Σ-ιε
Ἐν Γαλατᾷ, ὁδῷ Πεμπτοπαζάρου, ἀριθ. 27 καὶ 29.

ΤΗ

ΕΥΓΕΝΕΙ ΧΟΡΕΙΑ

ΤΩΝ

ΦΕΡΕΠΟΝΩΝ ΣΚΑΠΑΝΕΩΝ

ΤΗΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΑΝΑΤΙΘΕΤΑΙ

ΠΡΟΦΡΟΝΩΣ

SISMANOGLIO ARCHIVE

ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΜΟΡΦΩΣΕΩΣ

ΕΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟΝ

1. Καλὸν καὶ ὠφέλιμον ἡ ἀνάγνωσις.

Πᾶς ἄνθρωπος ὀφείλει ἐν ὥρᾳ σχολῆς, μάλιστα δὲ σύ, ὦ παῖ, ὁ φοιτῶν εἰς τὰ σχολεῖα, τὰ ἐργαστήρια τοῦ ἐξανθρωπισμοῦ, καθῆκον ἔχεις ν' ἀσχολῆσαι περὶ τὴν ἀνάγνωσιν σπουδαίων καὶ ὠφελίμων βιβλίων· διότι εἰς αὐτὰ θὰ εὕρῃς ὅσα οἱ κατὰ διαφόρους καιροὺς ἀκμάσαντες σοφοὶ ἄνδρες ἀπεθησαύρισαν. Διὰ τῶν εἰς αὐτὰ ἐμπεριεχομένων ἀνεκτιμήτων θησαυρῶν θὰ δυνηθῇς ν' ἀναπτύξῃς τὴν διάνοιάν σου, ὡσανεὶ ἐδιδάσκεσο ὑπὸ τῶν ἐξόχων ἐκείνων ἀνδρῶν, τῶν ὁποίων τὰ συγγράμματα ἔχεις μετὰ χεῖρας. Εἰς αὐτὰ θὰ σπουδάσῃς πῶς ἔζησαν οἱ σοφοί. Εἰς αὐτὰ θὰ ἴδῃς ὅτι ἡ γαλήνη τῆς ψυχῆς καὶ ἡ ἀταραξία δὲν ἐγκατέλιπε τοὺς μακαρίους ἐκείνους ἄνδρας οὔτε εἰς τὴν πτωχείαν, οὔτε εἰς τὰς συμφοράς, οὔτε εἰς τὰς θλίψεις. Εἰς τὰ βιβλία ὡσαύτως θὰ ἀπαντήσῃς τὰς ὑψηλὰς ἀληθείας, ὅσας ἡ θεία πρόνοια ηὐδόκησε νὰ φανερώσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἡ ἀνάγνωσις τῶν σπουδαίων βιβλίων θὰ σοὶ ἐμβάλῃ φρονήματα ὑψηλὰ καὶ γενναῖα. Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως

SISMANOGLIO

τῶν σπουδαίων βιβλίων θὰ κατανοήσῃς ὅτι ἡ προσωπικὴ ἀξία τοῦ ἀνθρώπου στηρίζεται ἐπὶ τῆς πνευματικῆς του ἀναπτύξεως, ἥτις εἶνε καὶ τὸ κάλλιστον τῶν θαυμασίων τῆς φύσεως. Ἡ ἀνάγνωσις θὰ σὲ καταστήσῃ κληρονόμον τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῶν παρελθόντων αἰώνων. Ἡ ἀνάγνωσις θὰ σοὶ χορηγήσῃ τὰ μέσα τῆς νοερᾶς συνομιλίας μετὰ τῶν σοφωτάτων ἀνδρῶν πασῶν τῶν ἐποχῶν. Τὸ βιβλίον τέλος εἶνε ὁ ἄριστος, ὁ εἰλικρινέστατος, ὁ προσφιλέστατος εἰς πάντα ἄνθρωπον φίλος. Μακάριοι οἱ τοιούτοις φίλοις καθ' ἑκάστην ὁμιλοῦντες· τοὐναντίον δὲ δυστυχεῖς, δυστυχέστατοι, οἱ παραγνωρίζοντες τὴν ἀξίαν τῶν καλῶν τούτων φίλων καὶ ζητοῦντες τὴν ἐκ τῶν κόπων ἢ τῶν θλίψεών των ἀνακούφισιν εἰς ἄλλα τινά, ἅτινα ὁμολογουμένως τοὺς ἐξευτελίζουσι καὶ παντοιοτρόπως τοὺς βλάπτουσιν, ἐξωθοῦντα αὐτοὺς ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν εἰς τὸ βάραθρον τῆς παντελοῦς κακοδαιμονίας.

Σοφοῖς ὁμιλῶν, καὐτὸς ἐκβήσει σοφός.

(Ἐὰν συναναστρέφησαι μὲ σοφούς, θὰ γίνῃς καὶ σὺ ὁ ἴδιος σοφός).

---

2. Καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν.

Καθῆκον ἔχει πᾶς ἄνθρωπος καὶ ἀρχόμενος καὶ παυόμενος ἐργασίας τινὸς νὰ προσεύχηται εἰς τὸν Θεόν. Τὸ ὕψιστον δὲ τοῦτο καθῆκον ἐπιβάλλεται εἰς αὐτὸν καὶ πρὶν τοῦ ὕπνου καὶ μετὰ τὴν ἐξέγερσιν, καὶ πρὸ τοῦ ἀρίστου καὶ μετὰ τὸ ἄριστον, καὶ πρὸ τοῦ δείπνου καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον. Ἡ τοιαύτη δὲ πρᾶξις εἶνε οὐ μόνον εὐσεβής, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν καθόλου

βίον τοῦ ἀνθρώπου ὠφελιμωτάτη. Πόσον ἀγνώμονες, πόσον δυστυχεῖς εἶνε οἱ καθ' ἑκάστην παραβαίνοντες τὸ ἱερὸν τοῦτο πρὸς τὸν Θεὸν καθῆκον! διότι, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀποστόλου, δι' αὐτοῦ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ὑπάρχομεν.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ὀφείλεις καὶ σύ, ὦ παῖ, πρὶν πράξῃς τι νὰ προσεύχησαι πρὸς τὸν δυνάμενον νὰ κατευθύνῃ τὰ διαβήματά σου εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀληθοῦς εὐδαιμονίας. Προσευχόμενος δὲ χρεωστεῖς νὰ προσεύχησαι οὐχὶ ἐξ ἁπλῆς συνηθείας, ὡς κάμνουσιν οἱ πλεῖστοι, ἀλλὰ μετὰ τῆς προσηκούσης εὐλαβείας καὶ πίστεως· διότι τὸ νὰ ὑποψιθυρίζῃς εὐχάς τινας καὶ ψαλμοὺς διὰ τῶν χειλέων σου, ἔχων τὸν νοῦν καὶ τὰς αἰσθήσεις σου προσηλωμένας πρὸς ἄλλα ἀντικείμενα, τοῦτο οὐ μόνον δὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχήν σου μεγάλως βλάπτει.

Πρὸς τούτοις ὀφείλεις, ὦ παῖ, νὰ προσέρχησαι εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν πρὸς ἀκρόασιν τῆς θείας λειτουργίας· τοῦτο δὲ χρεωστεῖς νὰ κάμνῃς καθ' ἑκάστην· ἐὰν δὲ σοὶ εἶνε ἀδύνατον, κάμνε τοῦτο τοὐλάχιστον κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ λοιπὰς ἑορτασίμους ἡμέρας, κατὰ τὰς ὁποίας οὐ μόνον ἀπρεπές, ἀλλὰ καὶ ἀθέμιτον θεωρεῖται ν' ἀπουσιάζῃς ἀπὸ τῆς εἰς τοὺς ἱεροὺς ναοὺς συναθροίσεως τῶν εὐσεβῶν Χριστιανῶν.

Εἰσερχόμενος δ' εἰς αὐτοὺς ἀφαίρει εὐθὺς ἀπὸ τῆς κεφαλῆς σου τὸ κάλυμμα· ἔχε ἐστραμμένα τὰ βλέμματά σου ἀενάως πρὸς τὸ ἱερὸν βῆμα, ὅπου ἱερουργεῖται ὁ διατρέφων τὴν ψυχήν σου οὐράνιος ἄρτος· ἀνάπεμπε μετ' εὐλαβείας ἀνυποκρίτου τὰς εὐχάς σου εἰς τὸν ἀοράτως παριστάμενον Θεὸν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου· μένε ἀκίνητος εἰς τὴν θέσιν σου καὶ ἀπόφευγε νὰ φαίνησαι ὅτι ἀκολουθεῖς τὴν συνήθειαν ἀναγώγων καὶ ἀσεβῶν

SISMANOGLIO MEGARO

τινων, οἵτινες ἀδιαλείπτως διαλέγονται πρὸς τοὺς πλησίον των ἱσταμένους, καταναλίσκοντες οὕτω τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς των εἰς φλυαρίας. Προσευχόμενος δὲ προσεύχου ἐνδομύχως καὶ μὴ τάραττε τοὺς πλησίον σου ἱσταμένους διὰ στεναγμῶν καὶ θορυβωδῶν παρακλήσεων, διότι οὕτως οὐ μόνον φορτικὸς θὰ καταστῇς, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ καὶ θὰ νομισθῇς ὅτι δι' ἀνθρωπαρέσκειαν προσεύχεσαι. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις ἐὰν νόσος τις δὲν σὲ ὑποχρεώνῃ νὰ κάθησαι, ἀπόφευγε νὰ κάμνῃς τοῦτο, ὡς καὶ τὸ νὰ ἔχῃς καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ διαμονῆς σου τὴν κεφαλήν σου κεκαλυμμένην, διότι, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ὁ ἔχων τὴν κεφαλήν του κεκαλυμμένην καταισχύνει τὴν κεφαλήν, ἤτοι τὸν Ἰησοῦν Χριστόν.

«*Ὅ,τι δ' ἂν ποιῇς, νόμιζ' ὁρᾶσε τὸν Θεόν*».

(Πίστευε ὅτι ὁ Θεὸς βλέπει ὅλας σου τὰς πράξεις.)

---

3. Ἑωθινὸν ᾆσμα

† Ἠλία Τανταλίδου.

Πᾶσα πνοὴ καὶ πᾶσα κτίσις
τὸν φωτοδότην εὐλογεῖ
ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων φύσις
ἐν οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ.

Τὸ πᾶν τὸν Πλάστην μεγαλύνει,
Αὐτὸν δοξάζουσι σαφῶς
ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη
καὶ πάντα τἄστρα καὶ τὸ φῶς.

Ἡ φύσις πᾶσ' ἀφυπνουμένη,
ὡς νήπιον ἐν τῇ στρωμνῇ,
Αὐτοῦ τὴν χεῖρα περιμένει
καὶ τὸν Τροφέα της ὑμνεῖ.

Αὐτοῦ τὴν δόξαν διηγεῖται
καὶ νὺξ ἐπίσης καὶ ἠώς,
κ' ἓν πανταχοῦ περιηχεῖται,
τὸ μέγα ὄνομα ΘΕΟΣ.

Αὐτὸν ὑμνεῖ ἡ οἰκουμένη,
αἱ γενεαὶ τῶν γενεῶν,
πρεσβῦται, νέοι καὶ παρθένοι,
λαοὶ καὶ ἄρχοντες λαῶν.

Ἀνάστα, πνεῦμά μου, ἀνάστα,
καὶ κράξον ἀνακεκυφὸς
Σοὶ πρέπει ἀληθῶς, ὦ Πλάστα,
δόξα τῷ δείξαντι τὸ φῶς.

---

4. Ἔλευσις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν κόσμον.

Μετὰ πέντε χιλιάδας πεντακόσια ὀκτὼ ἔτη ἀπὸ κτίσεως κόσμου, καθ' ἣν ἐποχὴν ἀκριβῶς σύμπασα ἡ ἀνθρωπότης ἦτο ἠθικῶς ἐξηντλημένη, ἐπεφάνη ἐν τῷ προσώπῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου ὁ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου προσδοκώμενος Σωτήρ. Ἡ ἔλευσίς του ὑπῆρξε ταπεινή. Καίτοι ἦτο Θεός, ἐγεννήθη

ὅμως ὑπὸ γυναικός, τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας, ἐκ Πνεύματος ἁγίου συλληφθείς.

Τριακονταετὴς τὴν ἡλικίαν ἐβαπτίσθη ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου, τοῦ υἱοῦ τῆς Ἐλισάβετ καὶ τοῦ Ζαχαρίου, ὅστις προκατήγγειλεν εἰς τοὺς προσερχομένους πρὸς αὐτόν, ἵνα βαπτισθῶσι, τὸν ἐρχόμενον Μεσσίαν, λέγων· ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος εἶνε ἰσχυρότερός μου, οὗτινος δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ βαστάσω τὰ ὑποδήματα· αὐτὸς θὰ βαπτίσῃ ὑμᾶς ἐν Πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί· οὗτος κρατεῖ τὸ πτυάριον εἰς τὴν χεῖρά του καὶ θὰ διακαθαρίσῃ τὸ ἁλώνιόν του καὶ θὰ συναθροίσῃ τὸν σῖτόν του εἰς τὴν ἀποθήκην, τὸ δὲ ἄχυρον θὰ κατακαύσῃ εἰς τὸ ἄσβεστον πῦρ. Μετὰ τὸ βάπτισμα ἐπορεύθη εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου ἐνήστευσε τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας, εἶτα δὲ ἐξῆλθεν εἰς τὸ κήρυγμα. Ἵνα δὲ τελειώσῃ τὸ ἔργον, διὰ τὸ ὁποῖον ἐνηνθρώπισεν, ἐξέλεξε δώδεκα μαθητάς, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα εἶνε ταῦτα. Σίμων (Κηφᾶς, Πέτρος) καὶ Ἀνδρέας ἀδελφοί, Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, υἱοὶ Ζεβεδαίου, Θωμᾶς, Φίλιππος, Βαρθολομαῖος, Ματθαῖος, Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἁλφαίου, Ἰούδας ὁ τοῦ Ἰακώβου (Θαδδαῖος, Λεββαῖος), Σίμων ὁ ζηλωτὴς καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης ὁ καὶ προδώσας αὐτόν.

---

5. Διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστός, περιερχόμενος μετὰ τῶν μαθητῶν του τὴν Γαλιλαίαν ἐδίδασκεν ὅτι ὁ Θεός, ὁ ποιητὴς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὁ ποιητὴς πάντων τῶν ὁρατῶν

καὶ ἀοράτων δὲν εἶνε τῶν Ἰουδαίων μόνον Θεός, ἀλλ' εἶνε Πατὴρ πάντων τῶν ἀνθρώπων, ἀγαπῶν ἐπίσης πάντας· οἱ δὲ ἄνθρωποι ὀφείλουσι νὰ θεωρῶσιν ἑαυτοὺς ὡς υἱοὺς τοῦ οὐρανίου τούτου Πατρός· εἰς τὸν ὑψηλὸν δὲ τοῦτον προορισμὸν φθάνουσιν, ὅταν ἀναγεννῶνται ἠθικῶς, ἀφίνοντες τὴν ὁδὸν τῆς ἁμαρτίας. Οὕτω δὲ ἀναγεννώμενοι ἀποτελοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, τοιαύτην δῆλα δὴ κοινωνίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνώτατος νόμος πρέπει νὰ εἶνε τὸ θέλημα τοῦ ἐν οὐρανοῖς Πατρός.

Ἐν ᾧ οἱ Ἰουδαῖοι ἐπίστευον ὅτι ἡ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσέβεια συνίσταται εἰς τὴν πλήρωσιν ἐξωτερικῶν τινων θρησκευτικῶν τύπων, ὁ Ἰησοῦς ἐδίδασκεν ὅτι ἀληθὴς εὐσέβεια εἶνε ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπη, ἡ περικλείουσα καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον, καὶ πρέπει νὰ βασιλεύῃ εἰς τὴν καρδίαν καὶ νὰ μὴ εἶνε φαινομενική. Διὰ δὲ τοῦτο ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐμακάριζε τοὺς πραεῖς καὶ πεινῶντας καὶ διψῶντας τὴν δικαιοσύνην, τοὺς ἐλεήμονας, τοὺς καθαροὺς τῇ καρδίᾳ καὶ τοὺς εἰρηνοποιούς· οἱ τοιοῦτοι εἶνε ἄξιοι νὰ κληθῶσιν υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, αὐτῶν δὲ εἶνε ἡ βασιλεία τοῦ οὐρανοῦ· ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀληθεῖς εὐσεβεῖς ἐνόμιζεν οὐχὶ τοὺς λέγοντας, Κύριε, Κύριε, ἀλλὰ τοὺς κάμνοντας τὸ θέλημα τοῦ ἐν οὐρανοῖς Πατρός· οὐχὶ τοὺς ἀποδεκατοῦντας τὸ ἡδύσμον, τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον, ἀλλὰ τοὺς τηροῦντας τὸν ἔλεον, τὴν πίστιν καὶ τὴν κρίσιν. Ἀληθὴς δὲ λατρεία ἐδίδασκεν ὅτι εἶνε οὐχὶ ἡ κατ' ἐπίδειξιν ἀλλ' ἡ εἰλικρινής, ἡ ἐν τῷ κρυπτῷ. Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς εἶνε Πνεῦμα, ἔλεγεν ὅτι οἱ ἀληθεῖς

SISMANOGLIO MEGARO

προσκυνηταὶ πρέπει νὰ προσκυνῶσιν αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ, οὐχὶ ἁπλῶς δι' ἐξωτερικῶν πράξεων καὶ θυσιῶν ὅπως ἔκαμνον οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ ἐθνικοί, οὐδὲ ἀποκλειστικῶς ἐν τούτῳ ἢ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ, ὅπως ἐφρόνουν οἱ Ἰουδαῖοι ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ οἱ Σαμαρεῖται ἐν Γαριζίν.

Καταδείξας δὲ τὶς ἡ γνησία εὐσέβεια καὶ ἀληθὴς τοῦ Θεοῦ λατρεία, ἐδίδαξε καὶ τὶς εἶνε ἡ ἀληθὴς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη. Ἀληθὴς εὐεργεσία, ἔλεγεν, εἶνε ἐκείνη, κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν γνωρίζει ἡ ἀριστερὰ χεὶρ τί κάμνει ἡ δεξιά. Ἀληθῶς ἀγαπᾷ οὐχὶ ὁ ἀγαπῶν τὸν ὁμόφυλον μόνον καὶ τὸν ὁμόθρησκον, ἀλλ' ὁ ἀγαπῶν πάντα ἄνθρωπον, καὶ δὴ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐχθρούς του, καὶ ἂν καθ' ὑπερβολὴν τὸν ἔβλαψαν. Ἡ ἀγάπη ἡμῶν πρέπει νὰ ἐπεκτείνηται ἐπὶ πάντας, ὥςπερ ὁ ἐν οὐρανοῖς Πατὴρ ἡμῶν ἀνατέλλει τὸν ἥλιόν του ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους· διότι ὀφείλομεν νὰ προσπαθῶμεν νὰ γίνωμεν τέλειοι, ὡς ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ ἐν οὐρανοῖς εἶνε τέλειος.

---

6. Αἰτία τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἐνώπιον τῆς τελειότητος τῆς θρησκείας, τὴν ὁποίαν ἐκήρυττεν ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἡ Μωσαϊκὴ ἔπρεπε νὰ ὑποχωρήσῃ, ἡ θρησκεία τοῦ γράμματος ὑψώνεται εἰς θρησκείαν τοῦ πνεύματος, ἡ ἐξωτερικὴ εἰς ἐσωτερικήν. Ἵνα δὲ ἐλκυσθῇ εἰς τὴν θρησκείαν ταύτην ὁ κόσμος, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἵδρυσε διὰ τῆς

ἐκλογῆς τῶν Ἀποστόλων τὴν θρησκευτικὴν κοινωνίαν, ἡ ὁποία ὠνομάσθη *ἐκκλησία* ἢ *βασιλεία τοῦ Θεοῦ*. Ὁ Ἰησοῦς ἀπῄτει παρὰ τῶν μελῶν της νὰ μετανοήσωσι καὶ βαπτιζόμενοι νὰ πιστεύσωσιν εἰς αὐτὸν ὡς Μεσσίαν ἢ Σωτῆρα, ἑνούμενοι μετ' αὐτοῦ πνευματικῶς καὶ γινόμενοι κοινωνοὶ τοῦ Πνεύματός του.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ ἐπολέμει τὴν ὑπόκρισιν καὶ τὴν ἐξωτερικὴν θρησκείαν, ἡ ὁποία ἐστερεῖτο ἐσωτερικῆς εὐσεβείας, εὗρε σφοδροὺς ἀντιπάλους τοὺς Φαρισαίους, τῶν ὁποίων τὸ οἰκοδόμημα ἄρδην ἀνετρέπετο δι' αὐτῆς. Διὰ τοῦτο οὗτοι κυρίως κατεδίωξαν αὐτὸν καὶ συλλαβόντες τὸν κατεδίκασαν εἰς σταυρικὸν θάνατον ὡς ψευδῆ Μεσσίαν καὶ ὡς κάμνοντα ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Ὁ θάνατος δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ ἐν τῷ τάφῳ τὸν δώσαντα τὴν ζωὴν εἰς τὸν κόσμον. Οἱ μαθηταί του μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐξῆλθον καὶ ἐκήρυξαν εἰς ὅλον τὸν κόσμον τὸ Εὐαγγέλιον, ὅτι δῆλα δὴ ὁ πρὸ τοσούτων αἰώνων προσδοκώμενος Μεσσίας ἦλθε φέρων εἰς τοὺς ἀνθρώπους καλὰ καὶ χαρμόσυνα διατάγματα περὶ δικαιοσύνης καὶ ἁγιασμοῦ, περὶ τῆς ἀπὸ τῶν κακῶν ἀπολυτρώσεως, περὶ υἱοθεσίας καὶ κληρονομίας τῶν οὐρανῶν.

---

7. Ἡ ἀγάπη.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς συνέστησεν εἰς τοὺς μαθητάς του, καὶ δι' αὐτῶν εἰς ὅλους τοὺς Χριστιανούς, τὴν ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν· διὸ καὶ λέγει· ἐκ τούτου θὰ γνωρίσωσιν ὅλοι ὅτι εἶσθε μαθηταί μου, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε πρὸς ἀλλήλους. Ὁ ἀγαπῶν, ὡς λέγει καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος,

SISMANOGLIO

εἶνε ὑπομονητικός, καλοκάγαθος· ὁ ἀγαπῶν δὲν φθονεῖ· ὁ ἀγαπῶν δὲν ἀλαζονεύεται, δὲν ὑπερηφανεύεται, δὲν φέρεται ἀπρεπῶς, δὲν ζητεῖ τὰ ἑαυτοῦ, δὲν παροργίζεται, δὲν σκέπτεται τὸ κακόν, δὲν τέρπεται ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, ἀγάλλεται δὲ ἐπὶ τῇ ἀληθείᾳ, πάντα ὑποφέρει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει· ὁ ἀγαπῶν οὐδέποτε παρεκτρέπεται. Τόρα δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μεγαλύτερον δὲ τούτων ἡ ἀγάπη. Τὸ ἰδιαίτερον λοιπὸν γνώρισμα παντὸς ἀληθοῦς Χριστιανοῦ εἶνε ἡ ἀγάπη, ἡ ὁποία ἀνυψώνει αὐτὸν μέχρι τοῦ τελείου. Ἀλλ' ἡ ἀγάπη πρέπει νὰ ἐκδηλώνηται ἐμπράκτως διὰ περιθάλψεως τῶν πασχόντων ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ διὰ συνδρομῆς παντὸς ἔχοντος ἀνάγκην βοηθείας εἴτε ἠθικῆς εἴτε ὑλικῆς· ἄλλως δὲ ἡ διὰ τῶν χειλέων μόνον ἐκφραζομένη ἀγάπη οὐδεμίαν ἔχει σημασίαν καὶ οὐδὲν πρακτικὸν ἀποτέλεσμα φέρει εἴς τε τὴν παροῦσαν καὶ τὴν μέλλουσαν ζωήν.

---

8. Τὸ 'μάτι καὶ τὸ χέρι

† Ἀχιλλέως Παράσχου.

Μαμά, ἡ Φρόσω ἔλεγε ὀλίγον πεισμωμένη,
μιὰ γρώμη ἔχομε μαζὶ ἐγὼ καὶ ἡ Ἑλένη·
ὅμως ὁ κύριος ἐδῶ, τόσο μικρὸς ἀκόμη,
ἔχει κ' ἐκεῖνος γρώμη . . . . . .
Καὶ τὸ Γεωργάκη ἔδειξε, ἄσπρη, μορφή, χιονάτη,
παιδὶ μ' ὁλόχρυσα μαλλιά, 'ματιὰ ψυχὴ γεμάτη.
—Γλυκὰ ἐχαμογέλασε κ' εἶπ' ἡ μητέρα ποία
εἶνε ἡ μεγάλη σας αὐτή, παιδιά, φιλονικία;

—Ἰδού, μαμά· ὁ κύριος, ποῦ τόσα πολλὰ ξέρει,
λέγει πολυτιμότερο καὶ τῶν 'ματιῶν τὸ χέρι.
Δὲν λέγω, μὲ τὸ χέρι του κανεὶς κερτᾷ, μὰ πάλι
ἔχουνε ἄλλην εὐμορφιὰ τὰ δύο μας 'μάτια, ἄλλη!
—Γιατί, μικρέ μου, προτιμᾷς τὸ χέρι; — Μά, μητέρα,
θυμᾶσαι τί μοῦ ἔλεγες ἐκείνη τὴν ἡμέρα; . . .
Τί σ' ἔλεγα; —Νά, ἔλεγες πῶς ἡ ἐλεημοσύνη
εἶνε τὸ πειὸ καλύτερο, 'ποῦ ὁ Θεὸς μᾶς δίνει.
—Λοιπόν; —Λοιπὸν εἰς τοὺς πτωχοὺς τὰ 'μάτια ἢ τὸ χέρι
δίνει ψωμί; —Μὲ τοῦτο τί; Αὐτὸ ποιὸς δὲν τὸ 'ξέρει;
εἶπ' ἡ Ἑλένη—*Νά, ἐσύ, κι' ἂς εἶσαι πειὸ μεγάλη·*
Τὸν φίλησ' ἡ μητέρα του, τὸν 'πῆρε 'ς τὴν ἀγκάλη
καὶ εἶπε ἔχεις δίκαιον, μικρέ μου· ὅποιο χέρι
'ς τὸν ἀδελφόν του, 'ποῦ πεινᾷ, λίγο ψωμὶ προσφέρει,
κι' ἀπὸ τὰ 'μάτια μας τὰ δύο καλύτερα κυττάζει,
καὶ τέτοιο χέρι τοῦ Χριστοῦ τὸ χέρι ὁμοιάζει.

---

9. Ἁγία Ἑλένη.

Ἡ εὐσεβεστάτη αὕτη ἡγεμονὶς κατήγετο ἐξ ἀφανοῦς γένους. Ἡ ἐνάρετος μήτηρ της ἐφρόντισεν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων νὰ ἐνσπείρῃ εἰς τὴν τρυφερὰν της καρδίαν σέβας πρὸς τὸν Θεόν, ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον καὶ καρτερίαν εἰς τὰς δυστυχίας. Ἕνεκα δὲ τῶν ἀρετῶν τούτων, ὑπὸ τῶν ὁποίων ἦτο πεπροικισμένη, ἠξιώθη νὰ γίνῃ σύζυγος Κωνσταντίνου τοῦ Χλωροῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐγέννησε τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον. Τῷ 292 ὁ Χλωρός, προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Διοκλητιανοῦ κοινωνὸς τῆς βα-

σιλείας, διεζεύχθη τὴν ἐνάρετον Ἑλένην καὶ συνεζεύχθη τὴν θυγατέρα τοῦ Μαξιμιανοῦ Ἡρακλέους ἢ Ἐρκούλου, ἑτέρου συνάρχοντος τοῦ Διοκλητιανοῦ, ἐκ τῆς ὁποίας ἐγέννησε καὶ τρεῖς ἄλλους υἱούς. Τὴν ταπείνωσιν ταύτην ὑπέχθη ἡ Ἑλένη μεθ' ὅσης μετριοπαθείας καὶ τὰς προτέρας τιμάς. Ὅτε δὲ ὁ υἱός της Κωνσταντῖνος ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον, προσεκλήθη εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ ἀναγορευθεῖσα Αὐγούστα ἀπελάμβανεν ὅλων τῶν τιμῶν, αἵτινες ἀνήκουσιν εἰς βασιλομήτορα.

Ἐνταῦθα ἡ ἐνάρετος γυνὴ μετεχειρίσθη πᾶσαν τὴν δύναμίν της εἰς ἀγαθοεργίας. Διὰ τῆς ὀρθῆς κρίσεως καὶ τῶν συνετῶν της συμβουλῶν προέλαβε πολλὰς πολιτικὰς θυέλλας. Μετὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ σύνοδον, ἀφ' οὗ ἀπεφάσισεν ὁ Κωνσταντῖνος νὰ οἰκοδομήσῃ ναὸν εἰς τὸν Κύριον ἐν τῷ Κρανίῳ τόπῳ εἰς Ἱερουσαλήμ, ἡ ἁγία Ἑλένη ἀνεδέχθη τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ εὐσεβοῦς τούτου ἔργου καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν. Διὰ δὲ τὸν θεῖον τοῦτον ζῆλον ἀντημείφθη λαμπρῶς, ἀξιωθεῖσα ν' ἀνεύρῃ τὸν τίμιον Σταυρὸν καὶ τἄλλα ὄργανα τοῦ πάθους τοῦ Κυρίου. Ἐκεῖθεν δ' ἐπανῆλθεν εἰς Νικομήδειαν, ὅπου διέμενεν ὁ υἱός της Κωνσταντῖνος. Φθάσασα δὲ εἰς τὸ ὀγδοηκοστὸν ἔτος εἰδοποιήθη ὑπὸ λαθραίου μαρασμοῦ ὅτι ἐπλησίασε τὸ τέλος τοῦ βίου της. Ἐκπληρώσασα λοιπὸν τὰ χριστιανικά της χρέη καὶ δώσασα εἰς τὸν υἱόν της συμβουλὰς ἀξίας τοιαύτης μητρός, παρέδωκε τὴν μακαρίαν της ψυχὴν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Πλάστου καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸν οὐρανόν, ὅπου τὴν ἀνέμενεν στέμμα πολὺ λαμπρότερον ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἀφῆκεν ἐπὶ τῆς γῆς (328). Τὸ σῶμα τῆς μακαρίας γυναικὸς μετεφέρθη εἰς Ρώμην καὶ μετ' ἀπεριγράπτου τιμῆς κατετέθη εἰς τοὺς βασιλικοὺς τάφους. Τὴν μνήμην της ἡ ἀνατολικὴ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία γεραίρει τῇ

21 Μαΐου, καθ' ἣν ἡμέραν καὶ τὴν τοῦ ἐνδόξου καὶ ἰσαποστόλου αὐτῆς υἱοῦ.

«Ἀνδρὸς τὰ προσπίπτοντα γενναίως φέρειν».

(Ἴδιον ἀνδρὸς εἶνε νὰ ὑποφέρῃ μετὰ γενναιότητος τὰ ἑκάστοτε συμβαίνοντα).

---

10. Ἡ εὕρεσις τοῦ τιμίου Σταυροῦ.

Μετὰ τὸν σταυρικὸν θάνατον τοῦ Κυρίου, εἰς τὸν ὁποῖον κατεδικάζοντο παρὰ Ρωμαίοις οἱ λῃσταὶ καὶ οἱ πολιτικοῦ ἐγκλήματος ἔνοχοι, τὸ ὄργανον τοῦτο τῆς καταδίκης ἀπὸ ἀτίμου βασανιστηρίου κατέστη σύμβολον τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ σέμνωμα αὐτοῦ. Ὁ Σταυρὸς εἶνε τὸ σύμβολον τῆς ἀπολυτρώσεως τῶν Χριστιανῶν· ὅθεν καὶ φέρουσι πρὸς αὐτὸν μέγιστον σέβας, ποιοῦσι δὲ καὶ ἐφ' ἑαυτῶν τὸ σημεῖον τοῦτο, εἰσερχόμενοι εἰς ναὸν ἢ βλέποντες ἱερόν τι ἀντικείμενον, ἵνα ἁγιάσωσι τρόπον τινὰ ἑαυτοὺς διὰ τοῦ ἱεροῦ τούτου σημείου.

Τὸ τίμιον τοῦτο ξύλον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀπέθανεν ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ἀνεκαλύφθη (326) ὑπὸ τῆς εὐσεβεστάτης μητρὸς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, τῆς ἁγίας Ἑλένης, ἥτις ἐπὶ τούτῳ ἐπεσκέφθη τὴν ἁγίαν πόλιν Ἱερουσαλήμ. Τὸ ὄργανον τοῦτο τῆς καταδίκης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ οἱ Ἰουδαῖοι εἶχον χώσῃ κατὰ τὴν συνήθειάν των πλησίον τοῦ τάφου του. Ἵνα δὲ κρύψωσι καλύτερον ἀπὸ τῶν Χριστιανῶν τὸν τόπον, ὅπου ἐτάφη, εἶχον συναθροίσῃ ἐπ' αὐτοῦ καὶ παντοίας ἀκαθαρσίας. Ὑστερώτερον δ' ἔκτισαν ἐπὶ τοῦ τόπου τούτου καὶ ναὸν εἰδώλων, ἵνα

φανῇ ὅτι οἱ Χριστιανοί, οἵτινες καὶ προσηύχοντο αὐτοῦ, προσεκύνουν εἴδωλα καὶ ψευδεῖς θεούς. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἔστησαν καὶ ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς ἀναστάσεως ἄγαλμα τοῦ Διός, ἵνα ἀτιμάσωσι τὸν τόπον τοῦτον, ὡς ἐν τῇ μωρίᾳ των ἐνόμιζον, ἀμφότερα ὅμως ταῦτα κατέστρεψεν ἡ εὐσεβεστάτη βασιλίς. Μετὰ γενικὴν δ' ἀνασκαφὴν τοῦ τόπου ἐκείνου, ἐνεργηθεῖσαν κατὰ διαταγήν της εὑρέθησαν εἰς βάθος ἱκανὸν ὑπὸ χλωρῶν ὠκίμων (=βασιλικῶν) κεκαλυμμένοι τρεῖς σταυροὶ μετὰ τῆς ἐπὶ ξύλου ἐπιγραφῆς, τὴν ὁποίαν οἱ Ἰουδαῖοι εἶχεν θέσῃ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐσταύρωσαν τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Ἐπειδὴ δὲ ὑπῆρχεν ἀμφιβολία περὶ τοῦ τίς τῶν τριῶν Σταυρῶν ἦτο ὁ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας πόλεως Μακάριος, Πνεύματος ἁγίου πλησθείς, συνεβούλευσε νὰ δοκιμάσωσι καὶ τοὺς τρεῖς ἐπὶ νεκροῦ, ὅστις ἐξεκομίζετο κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν. Ἐπὶ τῇ προσεγγίσει τῶν δύο Σταυρῶν ὁ νεκρὸς οὐδὲν μεταβολῆς σημεῖον ἔδειξεν· ἅμα ὅμως προσήγγισαν καὶ τὸν τρίτον, ἀμέσως ὁ νεκρὸς ἀνέζησε καὶ ἠγέρθη ὑγιής.

Ἡ εὕρεσις τοῦ ὑπερτίμου τούτου ξύλου, ἡ διὰ τοιούτου ὑπερφυοῦς θαύματος ἐπικυρωθεῖσα, ἐνέπλησε χαρᾶς τὴν ἁγίαν Ἑλένην, ἥτις μέρος μὲν τούτου ἔστειλεν εἰς τὸν υἱόν της εἰς Κωνσταντινούπολιν, μέρος δὲ εἰς Ρώμην, ἀφήσασα τὸ ἐπίλοιπον ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ, τὸν ὁποῖον ἀνήγειρεν ἐν Γολγοθᾷ ἐπὶ τοῦ τόπου, ἔνθα εὑρέθη. Τὸν τίμιον τοῦτον Σταυρὸν μετὰ πολλῶν κειμηλίων ἐλαφυραγώγησε μετὰ ταῦτα (614) ὁ Χοσρόης, ὅτε ἐπόρθησε τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἀλλὰ μικρὸν ὕστερον (628) ὁ Ἡράκλειος ἔλαβε παρὰ τοῦ υἱοῦ του Συρόη τὸ πανσεβάσμιον τοῦτο ξύλον καὶ κομίσας εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀνέστησεν εἰς τὴν προτέραν του θέσιν μετὰ πομπῆς ἀπαραδειγματίστου κατὰ τὴν λαμπρότητα. Τοσαύτην δ' ἀγαλλίασιν διήγειρεν εἰς τὰς καρδίας πάντων τῶν Χριστιανῶν ὁ θρίαμβος οὗτος, ὥστε ἐψηφίσθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἵνα ἡ ἡμέρα αὕτη τῆς ὑψώσεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ ἑορτάζηται κατ' ἔτος εἰς αἰωνίαν τοῦ γεγονότος μνήμην. Τὴν σεμνὴν δὲ ταύτην ἑορτὴν ἡ ὀρθόδοξος ἀνατολικὴ Ἐκκλησία τελεῖ τῇ 14 τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου.

---

11. Ἐπιτάφιος θρῆνος

† **Παναγιώτου Σούτσου.**

Ἐπὶ ξύλου ἐκρεμάσθη ὁ εἰς τὸ κενὸν χρεμάσας
καὶ τὴν γῆν καὶ τὰς θαλάσσας,
καὶ ὑπέστη εἰς τὰς χεῖρας τὴν πληγὴν σιδηρᾶν ἥλων
ὁ τὴν ἅλυσιν τῶν ὄντων ἐξαρτῶν ἐκ τῶν δακτύλων.

Ἐγκλείει τάφος σήμερον τὸν εἰς παλάμην μίαν
ἐγκλείοντα τὴν κτίσιν,
καὶ μάρμαρον τὴν σάρκα του καλύπτον τὴν ἁγίαν
στεγάζει τὸν στεγάσαντα δι' οὐρανοῦ τὴν φύσιν.

Ἰδοῦσα ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ τὸν Πλάστην ἀναβάντα
ἡ κτίσις ἠλλοιοῦτο,
ὁ Ἥλιος ἐσκόταζεν, ἡ Γῆ ἐκυματοῦτο,
καὶ μετὰ τοῦ Κυρίου των συνέπασχον τὰ πάντα.

SISMANOGLIO

Ὑπὲρ τοῦ κόσμου τούτου
τὸ πνεῦμα τότε παραδοὺς αὐτὸς ἐκ τοῦ Σταυροῦ του
ἀνηγκαλίζετο τὸ πᾶν, τὰς χεῖράς του ἐκτείνων,
κ' ηὐλόγει τὴν γῆν ἅπασαν τὴν κεφαλήν του κλίνων.

---

12. Ἰορδάνης.

Ὁ περίφημος οὗτος καὶ μέγιστος ποταμὸς τῆς Παλαιστήνης, ὁ καθαγιασθεὶς διὰ τῆς ἐν αὐτῷ βαπτίσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν, πηγάζει ἐκ τοῦ ὄρους Ἑρμών. Καὶ κατά τινας μὲν ὁ ποταμὸς ἐκλήθη οὕτως ἐκ τῶν δύο του πηγῶν, Ἰὸρ καὶ Δάν, αἵτινες συνενούμεναι ἄνωθεν τῆς λίμνης Μερώμ, ἀποτελοῦσι τὸν καὶ μέχρι σήμερον ὀνομαζόμενον Ἰορδάνην, κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους ἡ ὀνομασία αὕτη παρήχθη ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ ῥήματος Ἰαράδ, τὸ ὁποῖον σημαίνει ῥέειν, καταβαίνειν. Ὁ ποταμὸς οὗτος κατερχόμενος πρὸς μεσημβρίαν εἰσβάλλει μετὰ τρίωρον ῥοῦν εἰς τὴν λίμνην Μερώμ, τὴν ὁποίαν ὁ Ἑβραῖος Ἰώσηπος ὀνομάζει Σαμαχωνίτιδα· αὐτόθεν δὲ καταρρέει εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, ἡ ὁποία καὶ Λίμνη Γεννησαρὲτ λέγεται. Διελθὼν δὲ καὶ ταύτην ἐξακολουθεῖ τὸν ῥοῦν του πάντοτε πρὸς μεσημβρίαν καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς κοιλάδος Αὐλῶνος, καὶ τέλος εἰσβάλλει μὲ πολλὴν ὁρμὴν εἰς τὴν Νεκρὰν Θάλασσαν ἡ ὁποία καὶ Ἀσφαλτῖτις Λίμνη λέγεται.

Ἡ ἀπὸ τῶν πηγῶν του ἀπόστασις μέχρι τῆς Λίμνης Γεννησαρὲτ εἶνε περὶ τὰ ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα χιλιόμετρα· ἡ δὲ ἀπὸ τῆς ἐξόδου ἐκ τῆς Λίμνης ταύτης μέχρι τῆς εἰσβολῆς του εἰς τὴν Νεκρὰν Θάλασσαν δὲν ὑπερβαίνει τὰ ἐνενήκοντα καὶ

δύο. Τὸ πλάτος του δὲν εἶνε πανταχοῦ τὸ αὐτό, ἀλλὰ ποικίλλει. Καὶ κάτωθεν μὲν τῆς λίμνης Σαμαχωνίτιδος ἔχει πλάτος εἴκοσι μόνον ποδῶν, πρὸς μεσημβρίαν δὲ τῆς Γεννησαρὲτ ἑξήκοντα ἕως ἑβδομήκοντα καὶ πέντε, παρὰ δὲ τὴν Ἱεριχὼ ἑβδομήκοντα ἕως ἐνενήκοντα, περαιτέρω δὲ ὀγδοήκοντα ἕως ἑκατόν, καὶ τέλος παρὰ τὴν εἰσβολὴν εἰς τὴν Νεκρὰν Θάλασσαν διακοσίων ἕως τριακοσίων. Τὸ δὲ βάθος πλησίον μὲν τῆς Ἱεριχοῦς εὑρέθη πέντε ἕως ἓξ πήχεων, ὀκτακόσια δὲ βήματα πρὸς μεσημβρίαν τῆς Τιβεριάδος ἓξ ἕως ἑπτὰ ποδῶν, τὸ δὲ θέρος μόλις τριῶν. Εἰς ἄλλα δὲ μέρη ἕνεκα τῶν ἀμμωδῶν προσχώσεων εἶνε λίαν ἀβαθὴς καὶ διὰ τοῦτο ἄπλωτος. Τὰ ὕδατά του εἶνε διαυγῆ καὶ γλυκέα· καὶ τὴν μὲν διαύγειαν ἀποβάλλουσι τὴν ἄνοιξιν, ὅτε συνταράσσονται ὑπὸ πολλῶν ὁρμητικῶν χειμάρρων, οἱ ὁποῖοι εἰσβάλλουσιν εἰς αὐτόν, τὴν δὲ γλυκύτητα μετὰ τὴν ἐκ τῆς Ἀσφαλτίτιδος Λίμνης ἔξοδον, ὁπότε αὕτη μεταδίδει εἰς αὐτὰ τὴν ὑφάλμυρον πικρότητα τῶν ὑδάτων της.

Ἐπὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ οἱ Ἰσραηλῖται διέβησαν τὸν ποταμὸν κατὰ τὸ γεωγραφικὸν πλάτος τῆς Ἱεριχοῦς κατὰ δὲ τὴν θέσιν ταύτην ἐβαπτίσθη καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν. Διὸ καὶ σήμερον μετὰ δεκάωρον ὁδοιπορίαν ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ κατὰ πᾶν ἔτος τὴν Μεγάλην Δευτέραν εἰς αὐτὸ τὸ μέρος προσέρχονται ἅπαντες οἱ εὐλαβεῖς προσκυνηταὶ τῶν ἁγίων τόπων μετὰ πανηγυρικῆς εὐλαβείας καὶ χαρᾶς, καὶ λούονται εἰς τὰ καθηγιασμένα του ὕδατα.

Τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ τούτου εἴς τινα μέρη εἶνε ὁρμητικώτατον, μάλιστα δὲ καθ' ἣν ἐποχὴν εἰσβάλλουσιν εἰς αὐτὸν οἱ χείμαρροι καὶ ὅπου στενοχωρεῖται ὑπὸ βράχων. Ἡ ὁρμή του ὅμως αὕτη παύει παρὰ τὰς ἐκβολάς, ἐπειδὴ διέρχεται διὰ

τῶν λιμνῶν καὶ ἕνεκα τοῦ πολυελίκτου τῆς κοίτης του. Αἱ ὄχθαι του σκιάζονται ὑπὸ πυκνῶν καλαμώνων καὶ ἀκακιῶν, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ὑπὸ δρυῶν, κυπαρίσσων καὶ ἰτεῶν, ἀλλαχοῦ δὲ δὲ καλύπτονται ὑπὸ χλόης ἢ καὶ ξηρῶν βράχων. Παρὰ τὰς ἱερὰς ταύτας ὄχθας κατῴκουν ἄλλοτε πλήθη ἀναχωρητῶν. Ὅτε δὲ ἤρχετο ἡ τεσσαρακονθήμερος νηστεία, αἱ θύραι τοῦ μοναστηρίου ἠνοίγοντο καὶ οἱ ὅσιοι ἀναχωρηταὶ ἐξήρχοντο, καὶ ἀσπαζόμενοι ἀλλήλους διέβαινον τὸν ποταμόν, ψάλλοντες, Κύριος φωτισμός μου καὶ σωτήρ μου, τίνα φοβηθήσομαι; Κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου, ἀπὸ τίνος δειλιάσω; (Ψαλ. 26) καὶ διεσκορπίζοντο εἰς τὰς ἐρήμους, ὅπου μόνος ὁ Κύριος ἔβλεπε τὰς σκληραγωγίας, τὰς ὁποίας ὑπέφερον.

---

13. Δάμων καὶ Φιντίας

Πυθαγορικοὶ φιλόσοφοι, φημισθέντες διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀδιάσπαστον φιλίαν, τὴν ὁποίαν οἱ ἀρχαῖοι παρέβαλον πρὸς τὴν μυθολογουμένην ἡρωικὴν ἀφοσίωσιν τοῦ Κάστορος καὶ Πολυδεύκους, τοῦ Ὀρέστου καὶ Πυλάδου. Ὁ Φιντίας, διαβληθεὶς παρὰ τῷ τυράννῳ Διονυσίῳ τῷ νεωτέρῳ ὡς συνωμότης καὶ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον, ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ, μέλλων νὰ τύχῃ τῆς τιμωρίας, προθεσμίαν πρὸς τακτοποίησιν τῶν ὑποθέσεών του, εἰπὼν ὅτι θὰ τῷ δώσῃ ἐγγυητὴν τοῦ θανάτου ἕνα τῶν φίλων του. Ὁ δυνάστης, ἐκπλαγεὶς ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τὸν διέταξεν νὰ τῷ παρουσιάσῃ τὸν ἐγγυητήν. Ὁ Φιντίας προσεκάλεσε διά τινος τῶν ἐκεῖ παρισταμένων τινὰ τῶν γνωρίμων του, ὀνόματι Δάμωνα, ὅστις ἄνευ δισταγμοῦ τινος εὐθὺς ἐγένετο ἐγγυητὴς καὶ εἰσῆλθεν ἀντ' ἐκείνου εἰς τὴν φυλακήν.

Ἐπειδὴ δέ, προσήγγιζεν ἡ λῆξις τῆς προθεσμίας, καὶ ὁ Φιντίας δὲν ἐφαίνετο, ὁ τύραννος, πλήρης ὀργῆς καὶ θυμοῦ ἐπὶ τῇ ἀπάτῃ, διατάττει νὰ ἐκβληθῇ πάραυτα τῆς φυλακῆς ὁ Δάμων καὶ ὁδηγηθῇ, ὅπου ἐξετελοῦντο αἱ θανατικαὶ ποιναί. Ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ Δάμωνος οὐδὲν σημεῖον λύπης ἢ ἀγανακτήσεως διέκρινέ τις, ἀλλὰ πάντες ἔκπληκτοι τὸν παρετήρουν εὔθυμον καὶ προτρέποντα τοὺς δημίους νὰ ἐπισπεύσωσι τὸ ἔργον των, λέγων ὅτι ὁ Φιντίας δὲν θὰ ἐπιστρέψῃ πλέον. Ἀλλ' ἐν ᾧ οἱ δήμιοι ἡτοιμάζοντο νὰ τὸν ἀποκεφαλίσωσιν, ὁ δὲ συνηθροισμένος λαὸς ἠθύμει καὶ ἠγανάκτει, αἴφνης ἀκούεται φωνὴ σταθῆτε! σταθῆτε! Τὸ ἐν ἀγανακτήσει καὶ ἀθυμίᾳ διατελοῦν πλῆθος, στραφὲν πρὸς τὴν φωνήν, βλέπει μετ' ἐκπλήξεως τὸν Φιντίαν προσερχόμενον δρομαίως. Οἱ δήμιοι ἵστανται ἀκίνητοι, κρατοῦντες εἰς τὰς χεῖράς των τ' ἀπαστράπτοντα ξίφη.

Ὁ Φιντίας, φθάσας κάθιδρος καὶ πνευστιῶν, διασχίζει τὸ πλῆθος, ῥίπτεται εἰς τὸ μέσον τῶν ἀπαστραπτόντων ξιφῶν καὶ ἀτάραχος προσφέρει εἰς τοὺς δημίους τὸν τράχηλόν του, προωθήσας τὸν φίλον του Δάμωνα. Τὸ πρωτοφανὲς τοῦτο θέαμα, τὸ ἐκτυλισσόμενον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν παριστα-

μένων περιέργων, συγκινεῖ μέχρι μυχαιτάτων τὰς καρδίας πάντων καὶ δάκρυα συμπαθείας καὶ ἀγάπης ἀποσπᾷ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν των. Ὁ τύραννος, συγκινηθεὶς ἐκ τῆς τοιαύτης ἀρετῆς, ἀνήρεσε τὴν ἀπόφασιν καὶ ἀφῆκεν ἀμφοτέρους τοὺς

SISMANOGLIO MEGARO

φίλους, παρακαλέσας αὐτοὺς νὰ προσλάβωσι καὶ αὐτὸν τρίτον εἰς τὴν ἡρωικήν των φιλίαν.

«*Κρίνει φίλους ὁ καιρός, ὡς χρυσὸν τὸ πῦρ*».

(Ἡ περίστασις διακρίνει τοὺς φίλους, ὡς τὸ πῦρ τὸν χρυσόν).

---

14. Ὅρκος πίστεως εἰς τὴν φιλίαν καὶ παρακμὴ αὐτῆς

† 1. Ἰσηγόνη.

Ὀρκίζομαι ἐνώπιον τοῦ ἱεροῦ βωμοῦ σου,
Φιλία, εἰς τὰ δόγματα, τοὺς νόμους, τοὺς θεσμούς σου,
ἐν ὅσῳ ζῶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἀκλόνητος νὰ μείνω,
νὰ τὰ τηρήσω ἀκριβῶς χωρὶς νὰ παρεκκλίνω.
Ὀμνύω τὸν ἐλάχιστον νὰ μὴ πατήσω ὅρον,
καὶ τὸν συνήθη πάντοτε νὰ σοὶ προσφέρω φόρον,
ἀγνῶς νὰ σὲ λατρεύω,
καὶ ὡς θεὰν ἐφέστιον πιστῶς νὰ σὲ πρεσβεύω.

Εὐδαιμονίαν ἀληθῆ σὺ μόνη προσπορίζεις
εἰς τοὺς πιστούς σου λατρευτάς. Σὺ μόνη ὡραΐζεις
τὸν ἄνθρωπον καὶ συντηρεῖς ἁρμονικῶς τὰ πάντα.
Εἰς σὲ χρυσοῦν ἀνήγειραν οἱ φίλοι ἀνδριάντα·
βωμοὶ ἀνῳκοδόμηνται εἰς τ' ὄνομά σου τόσοι,
καὶ προσφορὰς προσάγουσιν εἰς τοὺς βωμούς σου, ὅσοι,
πιστοὶ εἰς τὴν φιλίαν,
μὲ ἀμοιβαίαν ἀγαποῦν ἀγάπην καὶ τελείαν.

Πιστὸς εἰς τὴν φιλίαν μου θὰ ἀγαπῶ τὸν φίλον
μ' ἀγάπην ἀπαράμιλλον, μ' ἐνθουσιώδη ζῆλον.
Ὁλοκαυτώματα ἁγνά, τῆς πίστεώς μου δεῖγμα,
καὶ ἑκατόμβας ἐντελεῖς 'ς τὸ ἱερόν σου βῆμα
προσάγων μετὰ ζέσεως οὐδέποτε θὰ παύσω,
καὶ σμύρναν καὶ λιβανωτὸν πολὺν πολὺν θὰ καύσω,
σπονδὰς ἐκεῖ θὰ χύσω,
εἰς ὅσα ἤδη ὤμοσα νὰ μὴ ἐπιορκήσω.

Ναί, φίλε, ἐν ὀνόματι ὀμνύω τῆς Φιλίας
ὅτι πιστῶς θὰ σ' ἀγαπῶ καὶ μετ' εἰλικρινείας,
καὶ ὡς ἀσφαλὲς ἐχέγγυον τῆς πίστεως, τὴν κλεῖδα
σοὶ δίδω τῆς καρδίας μου, καὶ ζῶ μὲ τὴν ἐλπίδα
τῆς σῆς, ὡς ἀλληλέγγυον, καρδίας ν' ἀπολαύσω,
καὶ νέ' ὁλοκαυτώματα εἰς τὸν βωμὸν νὰ καύσω,
θεᾶς τῆς καλλινίκου,
'ς τὰ βάθη τῆς καρδίας μου, τοῦ ἱεροῦ της οἴκου.

Ὦ! ναί, μὲ γράμματα χρυσᾶ 'ς τὰ βάθη τῆς καρδίας
κεχαραγμένον τ' ὄνομα θὰ φέρω τῆς Φιλίας,
καὶ προφερόμεν' ἐξ ἁγνῶν χειλέων θὰ μ' εὐφραίνῃ,
καὶ ἀνεξάλειπτον ἐκεῖ ἀείποτε θὰ μένῃ·
Ἡ κρύα πλὰξ τὸ σῶμά μου τοῦ τάφου θὰ καλύψῃ,
τὸ ἱερὸν πλὴν αἴσθημα δὲν θέλει ἐξαλεῖψῃ
τοῦ φίλου, τῆς Φιλίας.
Αὐτὰ μετὰ τοῦ πνεύματος μέχρι τῆς συντελείας

θὰ μένωσιν ἀχώριστα, συναναμεμιγμένα,
Φιλία, φίλος καὶ ψυχὴ εἰς ἓν συμπεφυρμένα·

κ' εὐπρόσδεκτος θὰ γίνωσιν εἰς τὸν Θεὸν θυσία,
ὡς εὔοσμος λιβανωτὸς καὶ σμύρνα καὶ κασία.
Πλὴν φεῦ! ποῦ φίλοι σήμερον; Ποῦ Δάμονες, Φιντίαι;
Τοιαῦται εἶνε σπάνιαι τὴν σήμερον φιλίαι!
Πολλοὶ καλοῦνται φίλοι
ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι καὶ μόνον μὲ τὰ χείλη.

Τὴν σήμερον κατήντησεν ἡ ἱερὰ Φιλία
συμφέρον ἰδιαίτερον, ἁπλῆ κερδοσκοπία.
Ἐν ὅσ' ἡ τύχη σ' εὐνοεῖ, κ' οἱ φίλοι σ' εὐνοοῦσι·
πλήν, ἅμα σ' ἴδουν δυστυχῆ, εὐθὺς σὲ λησμονοῦσι·
κ' ἐν ᾧ πρωτοῦ δὲν ἔλειπον θερμῶς νὰ σ' ἐκθειάζουν,
εἰς τὸν καιρὸν τῶν συμφορῶν κἂν δὲν σὲ πλησιάζουν.
Ὢ! πόση ἀθλιότης!
Τὸ πᾶν λοιπὸν κατήντησεν ἀπάτη, δολιότης!

Τὰ πάντα παρεξέκλιναν, ὁ κόσμος ἠλλοιώθη,
οὐδεὶς ποιῶν χρηστότητα· τὸ πᾶν ἐξηχρειώθη.
Τοῦ πλάστου ἐπελάθοντο, πολλῷ τῶν φίλων μᾶλλον,
καὶ λατρευταὶ κατήντησαν οἱ πάντες τῶν μετάλλων.
Χρυσὸς Θεός, χρυσὸς τὸ πᾶν, χρυσὸς κοινὴ λατρεία.
Ὢ θησαυρὲ ἀκένωτε, ὦ ἱερὰ Φιλία,
σ' ἠρνήθησαν οἱ πάντες!
καὶ τῷ χρυσῷ πελώριοι ὑψοῦνται ἀνδριάντες!

15. Ἡ ἀθῳότης θριαμβεύουσα.

Ἐν Ἐλατείᾳ, ἀρχαίᾳ τῆς Φωκίδος πόλει, ἔζη κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἀνήρ τις, ὀνόματι Ἔλατος, ὅστις διὰ τὴν ἔκτακτον καὶ μοναδικήν του μεγαλοφυΐαν, ἔτι δὲ καὶ διὰ τὰς περικοσμούσας αὐτὸν σπανίας ἀρετάς, ἠξιώθη νὰ γίνῃ ἄρχων αὐτῆς. Ὁ εὐδαίμων οὗτος ἀνήρ, ἐξελθών ποτε εἰς θήραν μετὰ πολλῶν κορυνηφόρων, ἀπεπλανήθη εἰς μέρη δύσβατα τοῦ ὄρους Παρνασσοῦ. Γλυκὺς ἦχος αὐλοῦ προσείλκυσε τὰ βλέμματά του ἐπὶ νάπης (=κοιλάδος συνδένδρου), εἰς τὴν ὁποίαν παρετήρησε ποιμενόπαιδα, καθήμενον ὑπὸ τὴν σκιὰν ὑψικόμων δρυῶν καὶ αὐλοῦντα. Τὸ μὲν ἡ γλυκεῖα μελῳδία τοῦ ᾄσματος, τὸ δὲ ἡ περιεργία, τὸν ὑπεχρέωσαν νὰ προσέλθῃ, ὅπου ἀνεπαύετο ὁ μικρὸς ποιμήν. Τὸ γαλήνιον πρόσωπον τοῦ παιδὸς καὶ ἡ ἀγγελική του μορφὴ ὑπερήρεσαν εἰς τὸν ἄρχοντα, ὅστις ἤρχισε νὰ τὸν ἐρωτᾷ πολλὰ καὶ διάφορα πράγματα. Αἱ ταχεῖαι καὶ εὔστοχοι ἀπαντήσεις του, τὸ ἀπτόητόν του, ἡ ὑγιής του κρίσις καὶ ἡ καθαριότης τῆς ψυχῆς, ἡ ἀπεικονιζομένη ἐπὶ τοῦ γαληνίου προσώπου του, τόσον πολὺ τὸν κατέθελξαν καὶ τὸν κατεγοήτευσαν, ὥστε ἀπεφάσισε, ἀφ' οὗ τὸν παραλάβῃ εἰς τὰ ἀνάκτορα, νὰ τὸν ἀναθρέψῃ καὶ νὰ τὸν ἐκπαιδεύσῃ ἀρχοντικῶς.

Ὡσπερ δὲ τὰ ἄνθη τοῦ ἀγροῦ, ἐκριζούμενα ἐξ ἀποκρότων καὶ τραχειῶν γαιῶν καὶ μεταφυτευόμενα εἰς ἄλλας κεκαλλιεργημένας, ἐν βραχεῖ αὐξάνουσι καὶ ἀποκτῶσι τὰ ζωηρότερα τῶν χρωμάτων, οὕτω καὶ ὁ μικρὸς ποιμενόπαις ταχθεὶς ὑπὸ πεπειραμένοις παιδαγωγοῖς καὶ διδαχθεὶς ὑπὸ διδασκάλων σοφῶν καὶ ἠθικῶν, ἀπέβη μετά τινα χρόνον ὁ εὐγενέστερος καὶ σο-

SISMANOGLIO MEGARO

φώτερος πάντων τῶν παίδων τῆς πόλεως. Αἱ πολλαὶ καὶ ποικίλαι ἀρεταί, αἱ ὁποῖαι ὡς ἀδάμαντες ἀνεκτίμητοι τὸν περιεκόσμουν, ὑπεχρέωσαν τὸν Ἔλατον νὰ τὸν ὑπεραγαπήσῃ καὶ ἀνδρωθέντα νὰ τὸν διορίσῃ θησαυροφύλακα, ὀνομάσας αὐτὸν Ἀριστόβουλον.

Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἀριστοβούλου, τοῦ ἀνεπιλήπτου τὰ ἤθη, τοῦ συνετοῦ καὶ πιστοῦ, τοῦ ἐλευθερίου καὶ μεγαλοψύχου πρὸς τοὺς ἀποκλήρους τῆς τύχης, τοῦ εὐαρέστου πρὸς πάντας, τοῦ εὐνοουμένου τοῦ ἄρχοντος, ἔβλεπέ τις τὴν αἰδήμονα ταπεινοφροσύνην. Ὅ,τι ὅμως κυρίως καὶ κατ' ἐξοχὴν τὸν διέκρινεν πάντων τῶν κατοίκων τῆς Ἐλατείας ἦτο ἡ ἀφιλοκέρδεια. Πᾶσα πρᾶξίς του, πρὸς ἀνακούφισιν τῶν δεινῶν τῶν συμπολιτῶν του ἀποβλέπουσα, ἐξεπήγαζεν ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς πρὸς τὴν εὐποιίαν ἀγάπης. Δὲν ἠδυνήθη ὅμως, ἂν καὶ ἦτο πεπροικισμένος ὑπὸ τοσούτων καὶ τοιούτων σπανίων ἀρετῶν, ν' ἀποφύγῃ τὰς διαβολὰς τῶν περὶ τὸν Ἔλατον, οἵτινες μετὰ φθόνου κρυφίου ἐξηκολούθουν παρατηροῦντες τὴν ἀνύψωσίν του. Τὰ τέκνα ταῦτα τοῦ σκότους ἔστησαν κατ' αὐτοῦ διαφόρους παγίδας καὶ ἀπεπειράθησαν νὰ τὸν καταστήσωσιν παντοιοτρόπως ὕποπτον παρὰ τῷ ἄρχοντι. Εὐτυχῶς ὅμως ὁ Ἔλατος ἦτο ἀνὴρ σπανίων προτερημάτων. Ἡ μεγάλη του ψυχὴ περιεφρόνει πάσας ταύτας τὰς σκευωρίας τῶν θεραπόντων, ὁ δὲ Ἀριστόβουλος ἐξηκολούθει ἀπολαύων μεγίστης ὑπολήψεως καὶ ἄκρας ἡσυχίας ἐφ' ὅσον ἔζη ὁ προστάτης του.

Ἀλλὰ δυστυχῶς μετά τινα χρόνον ὁ συνετὸς οὗτος ἄρχων ἐτελεύτησε, διεδέχθη δ' αὐτὸν ὁ υἱός του Αἴπυτος, ἀνὴρ δύσπιστος, ὠμὸς καὶ φιλάργυρος. Τοιοῦτον ἄρχοντα ἀνέμενον οἱ φθονοῦντες τὴν δόξαν τοῦ Ἀριστοβούλου, ἵνα κορέσωσι τὸ

πρὸς αὐτὸν μῖσός των. Καθ' ἑκάστην τὰ μισόκαλα ταῦτα τέκνα ἐπενόουν κατ' αὐτοῦ συκοφαντίας, εἰς τὰς ὁποίας ὁ Αἴπυτος ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ἀντέταττε μεγίστην περιφρόνησιν· τὸ ἀκόλουθον ὅμως συμβὰν ἤρκεσε νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν ὑπόστασίν των.

Ἡμέραν τινὰ ὁ ἄρχων Αἴπυτος κατὰ παρακίνησίν τινος τῶν ἀκολούθων του ἐζήτησε νὰ ἴδῃ τὸ ξῖφος, τὸ ὁποῖον ὁ κυρίαρχος τῆς Ἀμφίσσης εἶχε δωρήσῃ εἰς τὸν πατέρα του Ἔλατον· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ θησαυροφύλαξ τὸν ἐβεβαίωσεν ὅτι τοῦτο εἶχε λάβῃ ἐκ τοῦ θησαυροφυλακίου ὁ ἀοίδιμος πατήρ του ἀνεπιτρεπτεί, τὰ τέκνα τοῦ σκότους, ἀφορμὴν λαβόντα ἐκ τῆς ἀπαντήσεως ταύτης, δὲν ὤκνησαν νὰ ἐκκενώσωσι κατ' αὐτοῦ ἀποχωρήσαντος ἀμέσως ἕνεκα ἐργασίας, τὰς πλήρεις φαρμακερῶν βελῶν φαρέτρας των. Μὴ ἀρκεσθέντα δ' εἰς τοῦτο, τὸν διέβαλον καὶ ὡς τὸν ἀναιδέστατον πάντων τῶν ἀπατεώνων, λέγοντα ὅτι κατεσπατάλησεν ὅλον τὸν ἀρχοντικὸν πλοῦτον εἰς ἀνέγερσιν ἀσύλων καὶ πολλῶν ἄλλων ἀχρήστων οἰκοδομῶν. Ἦλθεν, ἔλεγον οἱ ἀχρεῖοι συκοφάνται, εἰς τὰ ἀρχοντικὰ μέγαρα πτωχὸν παιδίον καὶ ἤδη ἔχει ὑπὸ τὴν κατοχήν του ἄπειρα πλούτη. Ποῦ εὗρε ταῦτα; Ἀλλ' ἐν ᾧ ἔλεγον ταῦτα, προσέρχεται αἴφνης ὁ Ἀριστόβουλος, πρὸς τὸν ὁποῖον ὁ ἄρχων ῥίψας βλέμμα ὀργίλον εἶπεν· Ἀριστόβουλε, ἡ ἀπιστία σου τέλος ἐγνώσθη. Ἀπώλεσας τὸ ἀξίωμά σου καὶ σὲ διατάττω μετὰ δύο ἡμέρας νὰ μοὶ παρουσιάσῃς ἀκριβῆ ἀπογραφὴν πάντων τῶν ἐν τῷ θησαυροφυλακίῳ. Ὁ Ἀριστόβουλος, ἔχων τὴν συνείδησίν του καθαράν, οὐδόλως ἐταράχθη, ἀκούσας ταῦτα, ἀλλ' ἀπήντησεν ὅτι καὶ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἦτο ἕτοιμος νὰ συμμορφωθῇ πρὸς

τὴν ὑψηλὴν καὶ σεβαστὴν διαταγὴν τοῦ κυρίου του. Ἡ ἀπάντησις αὕτη τῷ ὑπερήρεσε τὰ μέγιστα καὶ ὥρισε τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ θησαυροφυλακίου. Τὰ πάντα ἐνταῦθα ὑπῆρχον ἐν ἀρίστῃ τάξει· ἐρωτηθεὶς δὲ καὶ πάλιν περὶ τοῦ ξίφους, ἀπήντησεν ὅ,τι καὶ πρότερον ὅτι δῆλα δὴ ὁ ἀοίδιμος πατήρ του Ἔλατος εἶχε λάβῃ ἐκεῖθεν αὐτὸ ἀνεπιστρεπτεί. Ὁ ἄρχων ἐπισκέπτεται ἔπειτα τὴν οἰκίαν του, ἵνα ἰδίοις ὄμμασι πληροφορηθῇ περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ὅσων τῷ ἔλεγον πάντοτε αὐτῷ οἱ συκοφάνται περὶ τῶν κοσμούντων τὴν οἰκίαν του πολυτίμων ἐπίπλων. Πρὸς μεγίστην του ὅμως ἔκπληξιν καὶ ἐνταῦθα τὰ πάντα παρίστων ὄψιν πολὺ διάφορον· διότι, ὡς αὐτὸς ὁ ἄρχων ἐπεβεβαίωνε, τὰ ἔπιπλα τῆς οἰκίας τοῦ Ἀριστοβούλου ἦσαν τόσον εὐτελῆ, ὥστε ἠδύνατο καὶ ὁ ἐλάχιστος τῶν πολιτῶν νὰ τὰ προμηθευθῇ.

Ὁ ἄρχων, αἰσχυνθεὶς ἐπὶ τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ ἀποπείρᾳ τῆς ἐλέγξεως τῆς ἐνοχῆς τοῦ Ἀριστοβούλου εἰς τὰς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας, ἀποφασίζει νὰ ἐπιστρέψῃ οἴκαδε, ὅτε τῶν θεραπόντων τις προσελθὼν τῷ δεικνύει θύραν τινά, κεκλεισμένην δι' ἰσχυροτάτων κλείθρων. Ὁ ἄρχων, προσκαλέσας τὸν Ἀριστόβουλον, τὸν ἐρωτᾷ τί ἐφύλαττεν ἐν τῷ δωματίῳ ἐκείνῳ μετὰ τοσαύτης προφυλάξεως. Ὁ θησαυροφύλαξ τὸ μὲν πρῶτον ἐξεπλάγη, ἀλλὰ μετὰ μικρόν, ἐλθὼν εἰς ἑαυτόν, εἶπεν· ἐν τῷ δωματίῳ τούτῳ, κύριε, φυλάττω τὸ προσφιλέστατον τῶν ὅσων ἔχω ἐπὶ τῆς γῆς, τὴν ἀδιαφιλονίκητόν μου ἰδιοκτησίαν. Πάντα, ὅσα εἶδες ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ, ἀνήκουσιν εἰς τὸν ἄρχοντα, τὸν κύριόν μου· ὅ,τι ὅμως ὑπάρχει ἐν τῷ δωματίῳ τούτῳ εἶνε κτῆμά μου. Σὲ παρακαλῶ δέ, ἐπειδὴ εἶνε μυστικόν, μὴ ἐπιμένῃς νὰ τὸ ἴδῃς. Τὴν παράκλησιν ταύτην τοῦ θησαυροφύλακος χαρακτηρίσας ὁ ἄρχων ὡς ἔκφρασιν ἐνοχῆς διατάττει, ἔξω φρενῶν γενόμενος, ν' ἀνοίξωσι τὴν θύραν. Ἀλλ' ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἔκπληξίς του, ὡς καὶ πάντων τῶν περὶ αὐτόν, ὅτε παρετήρησε τέσσαρας γυμνοὺς τοίχους, ἐφ' ἑνὸς δ' αὐτῶν ζεῦγος καρβατινῶν, καλαύροπα, αὐλόν, ἔνδυμά τι πενιχρὸν καὶ πήραν ποιμενικήν! Ὁ Ἀριστόβουλος προσελθὼν μετ' ἄκρου σεβασμοῦ πρὸς τὸν ἄρχοντα ἰσχυρὲ κύριε, λέγει γονυκλινής, ὅτε ὁ ἀοίδιμος πατήρ σου Ἔλατος, ὁ τρισέβαστος προστάτης καὶ εὐεργέτης μου, μὲ συνήντησεν εἰς τὸ ὄρος, ὅπου ἐφύλαττον τὰ ποίμνιά μου, τὰ εὐτελῆ ταῦτα πράγματα ἀπετέλουν ὅλην μου τὴν κινητὴν περιουσίαν. Ἔκτοτε διαφυλάττω αὐτὰ πρὸς ἀνάμνησιν τῆς εὐτυχεστάτης μου παιδικῆς ἡλικίας. Ὁ μεγαλόψυχος πατήρ σου ἦτο τόσον ἀγαθός, ὥστε οὐδέποτε διενοήθη νὰ μὲ τ' ἀφαιρέσῃ· ἐλπίζω δὲ ὅτι καὶ σύ, κύριε, δὲν θὰ μὲ στερήσῃς αὐτῶν, καὶ σὲ καθικετεύω νὰ μοὶ ἐπιτρέψῃς νὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν ἥσυχον ἐκείνην κοιλάδα, ἔνθα βασιλεύει ἀληθὴς εὐδαιμονία καὶ αἰωνία γαλήνη.

Ἐκ τῶν λόγων τούτων τοῦ Ἀριστοβούλου συγκινηθεὶς ὁ ἄρχων ἀπεδύθη τὸν ἐπενδύτην του καὶ τὸν ἔθηκεν ἐπὶ τῶν ὤμων του, δεῖγμα μεγίστης εὐνοίας. Ὁ φθόνος καὶ ἡ συκοφαντία, τὰ σύνοικα ταῦτα τοῖς ἀνθρώποις θηρία, οἱ ἰοβόλοι οὗτοι ὄφεις, οἱ δηλητηριάζοντες τὴν καρδίαν καὶ αὐτῶν τῶν φύσει καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνθρώπων, κατῃσχύνθησαν καὶ οὐδέποτε εἰς τὸ μετὰ ταῦτα ἐτόλμησαν νὰ ἐπαναλάβωσι τὸ ἔντιμόν των ἔργον. Ὁ Ἀριστόβουλος διήγαγε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου του τιμώμενος παρὰ πάντων καὶ ἐπαινούμενος διὰ τὰς περικοσμού-

σας αὐτὸν σπανίας ἀρετάς. Ἐγκαταλιπόντα δὲ τὸν βίον ἐν βαθεῖ γήρατι τὸν ἐθρήνησαν πάντες καὶ συνοδεύσαντες μέχρι τοῦ τελευταίου κατοικητηρίου τὸν ἔρραναν διὰ δακρύων εὐγνωμοσύνης καὶ ἐξόχου ἐκτιμήσεως τῶν σπανίων του ἀρετῶν.

Καὶ ὑμεῖς, φίλοι παῖδες, μιμούμενοι τὸν καλὸν Ἀριστόβουλον ἐλεεῖτε καθ' ἅπαντα ὑμῶν τὸν βίον τοὺς δεομένους τῆς βοηθείας ὑμῶν, διότι τοῦτο ἀκριβῶς εἶνε τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς ἡμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

«Λήσειν διὰ τέλους μὴ δόκει πονηρὸς ὤν».

(Μὴ πιστεύσῃς ποτὲ ὅτι, ἂν εἶσαι πονηρός, θὰ μείνῃς ἄγνωστος εἰς τοὺς ἄλλους).

---

16. Τέϊον.

Τὰ πασίγνωστα ταῦτα φύλλα προέρχονται ἐκ θάμνων ἐγχωρίων ἐν Σίνῃ καὶ Ἰαπωνίᾳ. Τὰ κυριώτερα τῶν διαφόρων εἰδῶν τοῦ τείου, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται ἐν τῇ ἐμπορίᾳ, εἶνε τὸ πράσινον καὶ τὸ μαῦρον· ἡ διαφορὰ δ' αὕτη τοῦ χρώματος προέρχεται κατὰ μεγάλην πιθανότητα ἐκ τῆς διαφόρου θερμότητος, διὰ τῆς ὁποίας τὰ φύλλα ταῦτα ἀποξηραίνονται, καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς διαφορᾶς τοῦ φυτοῦ. Ἄριστον εἶδος εἶνε τὸ καλούμενον αὐτοκρατορικὸν τέϊον, τὸ ὁποῖον συλλέγεται τὸ ἔαρ. Τὸ εἶδος ὅμως τοῦτο σπανίως φθάνει μέχρις ἡμῶν ἀνόθευτον. Προτιμότερον τοῦ Ἀγγλικοῦ τείου εἶνε τὸ Ρωσικόν, ὡς μεταφερόμενον διὰ ξηρᾶς, ἐπειδὴ ἡ ὑγρασία τῆς θαλάσσης μεγάλως βλάπτει τὰ λεπτὰ καὶ ἀρωματώδη του φύλλα.

Τὸ ἐκ χλωρῶν φύλλων ἀφέψημα ἔχει ἱκανὴν ναρκωτικὴν δύναμιν καὶ προξενεῖ καρηβαρίαν καὶ τρόμον τῶν ἄκρων· τὰ ξηρὰ ὅμως, τὰ ὁποῖα μεταχειρίζονται συνήθως μετὰ δέκα μῆνας ἢ ἓν ἔτος ἀπὸ τῆς συγκομιδῆς των, ἀποβάλλουσιν ἐκ τῆς ἐπενεργείας τοῦ χρόνου τὸ πλεῖστον τῆς ἀρχικῆς των δυνάμεως καὶ ἐπενεργοῦσι μόνον ὡς στυπτικὰ καὶ ἐρεθιστικά. Καὶ πάλιν ὅμως ἰσχυρὸν ἀφέψημα τούτων δύναται νὰ ἐπιφέρῃ συμπτώματα ὅμοια πρὸς τὰ τῆς διὰ ναρκωτικοῦ δηλητηριάσεως, μάλιστα δὲ εἰς ἀνθρώπους νευρικοὺς καὶ ἰσχνούς. Ἡ τοιαύτη δ' αὐτῶν ἐνέργεια ἐξασθενεῖ μεγάλως, ἐὰν εἰς τὸ ἀφέψημα προσθέσωμεν ἢ οἰνόπνευμα ἢ γάλα ἢ ὀπὸν λεμονίου ἢ οἶνον. Ἡ κατάχρησις αὐτοῦ φέρει τρόμους, δυσπεψίαν καὶ πολλὰς ἄλλας βλάβας.

1. Τέϊον.

---

17. Καφέα.

Α΄ Περὶ καφέας καὶ τοῦ καρποῦ αὐτῆς.

Τὸ ἀειθαλὲς καὶ λίαν πολύτιμον τῇ ἐμπορίᾳ τοῦτο δένδρον, αὐτοφυὲς ἐν Ἀβυσσινίᾳ, ἀνέρχεται εἰς ὕψος εἴκοσιν ἕως τριάκοντα ποδῶν, οἱ δὲ κλάδοι του χιαστῶς διατεθειμένοι, ἀποτελοῦσι τὴν κορυφὴν πυραμιδοειδῆ. Τὰ φύλλα του, ἀντιθέτως διατεθειμένα, εἶνε ὀξυκατάληκτα, χρώματος δὲ βαθέος πρα-

SISMANOGLIO

σίνου καὶ στίλβοντος. Τὰ ἄνθη του, διαρκοῦντα ὀλίγας μόνον ἡμέρας, ἐκφύονται κατὰ δέσμας ἐν ταῖς μασχάλαις τῶν φύλλων, καὶ ἐκπέμπουσιν ἡδίστην εὐωδίαν. Ἡ στεφάνη του, λαμπροῦ λευκοῦ χρώματος, ἀποτελεῖ λίαν εὐάρεστον ἀντίθεσιν πρὸς τὸ βαθὺ πράσινον τῶν φύλλων. Ὁ καρπὸς εἶνε σαρκώδης, ἔχει δὲ σχῆμα καὶ μέγεθος κράνου· καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἔχει χρῶμα ὡραῖον ἐρυθρόν, ὅταν δὲ τελέως ὡριμάσῃ, καθίσταται φαιόχρους περιέχει δ' ἕκαστος δύο πυρῆνας ἢ κόκκους ἡμισφαιροειδεῖς, προσκεκολλημένους ἀπὸ τοῦ πλατέος των μέρους, καὶ οἱ πυρῆνες οὗτοι εἶνε ὁ πασίγνωστος καὶ πασίχρηστος καφές.

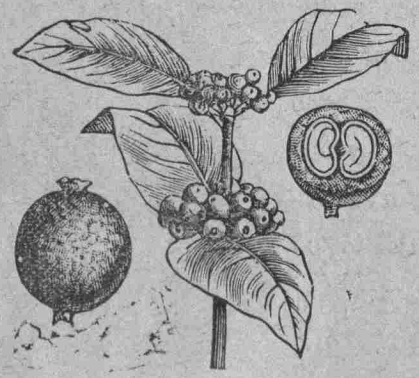

2. Καφέα.

Β' Διάδοσις τοῦ καφέ.

Τὸ δένδρον τοῦτο, ἰθαγενές, ὡς εἴρηται, ἐν τοῖς ὀροπεδίοις τῆς Ἀβυσσινίας, μετεφυτεύθη περὶ τὰ μέσα τῆς 15ης ἑκατονταετηρίδος εἰς τὰ μέρη τῆς Ὑεμένης, ὅπου καὶ θαυμασίως ἐπέδωκε. Τὴν χρῆσιν ταύτην τοῦ καρποῦ τοῦ δένδρου τούτου ἐγνώριζον οἱ Αἰθίοπες πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων, ὡς τινες διισχυρίζονται. Ἀπὸ τῆς Ἀραβίας ἡ χρῆσίς του διεδόθη μετ' ὀλίγον εἰς Συρίαν καὶ Αἴγυπτον καὶ Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἤρχισαν νὰ τὸν μεταχειρίζωνται δημοσίᾳ ἀπὸ τοῦ 1554. Εἰς Ἐνετίαν εἰσήχθη τῷ 1615, εἰς δὲ τὴν Μασσαλίαν τῷ 1654.

Ἐντεῦθεν δὲ τὸν εἰσήγαγεν εἰς Παρισίους τῷ 1667 περιηγητής τις, ὀνόματι Θεβενώτ. Περὶ τὰ τέλη τῆς 17ης ἑκατονταετηρίδος ἤνοιξεν εἰς Παρισίους τὸ πρῶτον καφεῖον ὁ Ἀρμένιος Πασχάλης· μὴ ἱκανοποιηθεὶς ὅμως ἀρκούντως, μετέβη εἰς Λονδῖνον καὶ ἤνοιξεν αὐτοῦ κατάστημα. Ἐνταῦθα τόσον καλῆς ὑποδοχῆς ἔτυχε τὸ ποτὸν τοῦτο, ὥστε ἀπὸ τοῦ 1688 τὰ καφεῖα ἐπολυπλασιάσθησαν ἐν τῇ πρωτευούσῃ ταύτῃ, ὡς καὶ ἐν Καίρῳ καὶ Κωνσταντινουπόλει.

Γ' Πότε καὶ πῶς ἐφευρέθη ἡ χρῆσις τοῦ καφέ.

Περὶ τοῦ πότε καὶ πῶς ἐφευρέθη ἡ χρῆσις τοῦ καφὲ οὐδὲν θετικὸν γνωρίζομεν. Περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου συγγραφεῖς τινες Ἀσιανοὶ πολλὰ ἔγραψαν, ἀλλ' οἱ ἰσχυρισμοί των εἶνε μῦθοι γελοῖοι, καὶ ὡς τοιούτους μόνον τοὺς ἀναφέρομεν ἐνταῦθα. Κατά τινας πρῶτος ἐφευρετὴς τοῦ καφὲ ὑπῆρξε χριστιανός τις, ἡγούμενος ἐν Ἀβυσσινίᾳ, ὅστις παρατηρήσας ὅτι οἱ τράγοι, τρώγοντες τοὺς πυρῆνας τῶν καρπῶν τοῦ δένδρου τούτου, ἐγίνοντο εὐθυμότεροι καὶ δὲν εἶχον ὄρεξιν νὰ κοιμηθῶσιν, ἐπενόησε νὰ μεταχειρισθῇ τὸ αὐτὸ μέσον καὶ εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν μοναχούς, ἵνα τοὺς καταστήσῃ ἀγρύπνους κατὰ τὰς νυκτερινὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀκολουθίας· κατ' ἄλλους δὲ ἱεροδικαστής τις Μωαμεθανός, ὅστις, θέλων νὰ ὑπερβῇ τοὺς ἄλλους συνασκητάς του κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν εὐλάβειαν, μετεχειρίσθη τὸν καφέν, ἵνα διὰ τοῦ μέσου τούτου δυνηθῇ νὰ καταγίνηται ἀδιακόπως εἰς προσευχὰς καὶ ἀσκήσεις.

SISMANOGLIO

Δ' Ποιότης καὶ ἰδιότης τοῦ καφέ.

Ὁ καφές, πρὶν φρυχθῇ, εἶνε ξηρός, γεύσεως δὲ χορτώδους καὶ ὀλίγον εὐκρέστου. Ἐκ τῆς φρύξεως προκύπτει τὸ ἄρωμα καὶ ἡ ἡδεῖά του γεῦσις. Τὸ ποτὸν τοῦτο, ὃν κατὰ τὴν ὁμόφωνον ὁμολογίαν πάντων τονωτικὸν καὶ διεγερτικόν, εὐκολύνει τὴν πέψιν καὶ παρέχει εἰς τοὺς φίλους του ζωηρότητα, εὐθυμίαν καὶ ἑτοιμότητα πνεύματος. Τὰς ὠφελείας δὲ ταύτας παρέχει ἡ μετρία του χρῆσις, ἡ δὲ κατάχρησις φέρει ἀποτελέσματα λίαν δυσάρεστα, καὶ πρὸ πάντων τὴν ἀϋπνίαν· καὶ ἡ μετρία δὲ χρῆσίς του δὲν ὠφελεῖ πάντας. Οἱ φιλάσθενοι καὶ χολώδεις πρέπει ν' ἀποφεύγωσι καὶ αὐτὴν τὴν χρῆσίν του, διότι βλάπτονται ἀντὶ νὰ ὠφελῶνται. Ὠφελεῖ δὲ ἰδίως τοὺς ἔχοντας ψυχρὰν κράσιν, μάλιστα δὲ τοὺς πάσχοντας ἡμικρανίαν, προερχομένην ἐξ ἀδυναμίας τοῦ στομάχου.

---

18. Τὸ δένδρον μου

† Γ. Ζαλοκώστα.

Ἐπόθησα τὸν κῆπόν μου μὲ δένδρον νὰ κοσμήσω,
νὰ ἔχῃ κλάδους ὑψηλοὺς καὶ πράσινα τὰ φύλλα,
ἐγὼ δὲ ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ δένδρου νὰ καθήσω,
καὶ νὰ ἰδῶ κρεμώμενα τὰ κόκκινα τὰ μῆλα.
Ἀνοίγω κόλπον εἰς τὴν γῆν καὶ ρίπτω σπόρον ἕνα,
καὶ μετ' ὀλίγον τρυφερὸν φυτὸν ἀναβλαστάνει.
Φράττω τριγύρω τὸ φυτὸν μὲ φύλλα πυκνωμένα,
μὴ τὸ κτυπήσουν τὰ πτηνά, μὴ ψῦχος τὸ μαράνῃ.

Ἕν μόνον ἀντικείμενον προέκειτο ἐμπρός μου,
—τὸ δένδρον—κ' ἔζων εἰς αὐτὸ τοὺς πόθους μου στηρίζων.
Ποσάκις ἐλησμόνησα τὴν ὕπαρξιν τοῦ κόσμου,
τὸ δένδρον μου καλλιεργῶν, τὸ δένδρον μου ποτίζων!
Φόβων κ' ἐλπίδων παίγνιον, ἐπὶ πολὺ μοχθήσας,
εἶδα τὸ δένδρον τέλειον, τὸν πόθον τῆς ψυχῆς μου.
Κ' ἐκάθησα εἰς τὴν σκιὰν αὐτοῦ, ἀλλὰ μετρήσας
εὗρῆκα ὀλιγώτερα τὰ ἔτη τῆς ζωῆς μου.

---

19. Ἀρτοκαρπόδενδρον

Δένδρον αὐτοφυὲς εἰς πλείστας νήσους τῆς Ὠκεανίας ἐν τῷ μεγάλῳ Ὠκεανῷ, ὀνομασθὲν οὕτως ἐκ τοῦ καρποῦ του, ὁ ὁποῖος ἔχει γεῦσιν παραπλησίαν πρὸς τὴν τοῦ κοινοῦ ἄρτου. Τὸ δένδρον τοῦτο ἀνέρχεται εἰς ὕψος τεσσαράκοντα ἕως πεντήκοντα ποδῶν· ὁ κορμός του, εἶνε παχύτατος· οἱ κλάδοι του πυκνοί, ὁριζόντιοι, εὔθραυστοι καὶ σχηματίζουσι τὴν κορυφήν του πλατυτάτην καὶ κατάκομον· τὰ φύλλα του, ἔχοντα μῆκος μὲν δύο ἕως τριῶν ποδῶν, πλάτος δ' ἑνὸς ἕως ἑνὸς καὶ ἡμίσεος εἶνε παχέα, ὠοειδῆ, πυκνούμενα πρὸς τὰ ἔσω, λεῖα μὲν ἄνωθεν, παχέα δὲ κάτωθεν καὶ διακεχωρισμένα εἰς τρεῖς ἕως τέσσαρας λοβούς, περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον ἐξέχοντας· τὰ ἄνθη του εἶνε μονόοικα καὶ θυσανοειδῆ, φυόμενα μεμονωμένα κατὰ τὰς μασχάλας τῶν φύλλων πρὸς τὰ ἄκρα τῶν κλωνίων· ὁ

3. Ἀρτοκαρπόδενδρον.

SISMANOGLIO

πρὸς κεφαλὴν παιδὸς ἰσομεγέθης καρπός του, σφαιρικός πως τὸ σχῆμα, χρυσοειδοῦς ὑποπρασίνου χρώματος, παρουσιάζει ἐπιφάνειαν ὁτὲ μὲν λείαν, ὁτὲ δὲ ὑπὸ τύλων πυκνοτάτων κεκαλυμμένην.

Τὸ εὐεργετικὸν τοῦτο δένδρον παρέχει διὰ τῶν ἀφθόνων του καρπῶν εἰς τοὺς κατοίκους τῶν τόπων, εἰς τοὺς ὁποίους φύεται, τροφὴν ὑγιεινὴν καὶ εὐάρεστον ἐπὶ ὀκτὼ κατὰ συνέχειαν μῆνας· οἱ δὲ καρποί του τρωγόμενοι πρὸ τῆς ἐντελοῦς των ὡριμάνσεως ἢ ὀπτοὶ ἢ ἑφθοὶ ἢ καὶ ἄλλως πως προπαρασκευασμένοι ἔχουσι σάρκα λευκήν, στερεὰν καί πως ἀλευρώδη γεῦσιν δὲ παραπλησίαν, ὡς προείπομεν, πρὸς τὴν τοῦ κοινοῦ ἄρτου, μεμιγμένην μετὰ ἐλαφρᾶς γεύσεως κινάρας. Οἱ κάτοικοι τῆς Πολυνησίας κατασκευάζουσιν ἐκ τῶν καρπῶν τοῦ δένδρου τούτου, φύροντες αὐτούς, εἰδός τι μάζης, διατηρουμένης ἐπὶ πολύ, τὴν ὁποίαν μεταχειρίζονται καθ' ἣν ὥραν οἱ καρποὶ ἀπολείπουσιν ἢ ἐντελῶς ὡριμάζουσιν, ὅτε καὶ τὴν ὑγείαν τῶν τρωγώντων αὐτοὺς μεγάλως βλάπτουσι, καὶ τὴν γεῦσιν ἀηδεῖς καθίστανται. Οἱ πυρῆνες τοῦ καρποῦ τούτου ἔχοντες μέγεθος καστάνου χρησιμεύουσιν ὡσαύτως εἰς τροφὴν τῶν κατοίκων.

Δὲν εἶνε δὲ μόνον οἱ καρποὶ τοῦ ὄντως πολυτίμου τούτου δένδρου εὐεργετικοὶ εἰς τοὺς κατοίκους, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολλὰ μέρη του, οἷον ὁ ἐξωτερικὸς φλοιός, τὰ φύλλα, τὰ ἄρρενα ἀνθήλια καὶ ὁ γαλακτώδης χυμός. Καὶ ἐκ μὲν τοῦ ἐξωτερικοῦ φλοιοῦ τοῦ κορμοῦ οἱ κάτοικοι ὑφαίνουσι τὰ ἐνδύματά των ἐκ δὲ τῶν φύλλων κατασκευάζουσι ψιάθους· τὰ ἄρρενα ἀνθήλια ξηραίνοντες μεταχειρίζονται ὅπως ἡμεῖς τὸ ἀγαρικὸν (=ὕσκαν), ἐκ δὲ τοῦ ἀφθόνου γαλακτώδους του χυμοῦ γίνεται ἰξὸς τὸ ὁποῖον μεταχειρίζονται εἰς σύλληψιν πτηνῶν.

Ἀξιοσημείωτον εἶδος τῶν δένδρων τούτων ἀποτελοῦσι τὰ παράγοντα καρποὺς ἄνευ πυρήνων. Τὸ εἶδος τοῦτο εἶνε ἰθαγενὲς τῆς νήσου Ταΐτης· αὐτόθεν δὲ μετεφυτεύθη εἰς τὰς Ἀντίλλας (1793) ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, ὅπου καὶ θαυμασίως ἐπέδωκε καὶ ὅθεν διεδόθη εἰς πολλὰς ἄλλας χώρας τῆς ἐντὸς τῶν τροπικῶν Ἀμερικῆς. Ἀναφέρεται δὲ ὡς βεβαιότατον ὅτι δύο ἕως τρία τῶν δένδρων τούτων ἐπαρκοῦσιν εἰς τὴν ἐνιαυσίαν διατροφὴν ἑνὸς ἀνθρώπου.

Ἕτερον εἶδος ἀρτοκαρποδένδρου, ἀξιοσημείωτον διὰ τὴν χρησιμότητά του, εἶνε τὸ Ἰνδικόν, αὐτοφυῶς αὐξάνον εἰς τὴν Ἰνδικὴν καὶ τὰ πέριξ ἀρχιπελάγη, καλλιεργούμενον δὲ καὶ καθ' ἅπασαν σχεδὸν τὴν ἐντὸς τῶν τροπικῶν Ἀσίαν. Τοῦ εἴδους τούτου οἱ καρποί, ὄντες σχήματος μὲν ἐπιμήκους, ὄψεως δὲ ὠχροειδοῦς, καὶ ἐπικεκαλυμμένοι ὑπὸ παχέων, πυκνῶν καὶ ἀγκύλων τύλων, ἔχουσι μῆκος μὲν δώδεκα ἕως τριάκοντα δακτύλων, διάμετρον δὲ ἓξ ἕως δώδεκα καὶ βάρος δώδεκα ἕως ὀγδοήκοντα λιτρῶν (1) Ἀγγλικῶν. Ἔχοντες δὲ γεῦσιν δυσάρεστον καὶ ὄντες δύσπεπτοι οὐδεμίαν ὑπόληψιν ἔχουσι παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις. Καίπερ δὲ τοιοῦτοι ὄντες, ἀποτελοῦσιν ἐν τούτοις τὴν κυριωτέραν τροφὴν τῶν Μαλαίων. Τούτων οἱ πυρῆνες ἔχουσι μέγεθος μοσχοκαρύου· μεταχειρίζονται δ' αὐτοὺς ἐν Ἀσίᾳ πρὸς ἀρτοποιίαν, ὡς τὰ κάστανα. Τὸ ξύλον τοῦ δένδρου τούτου, κοπὲν εἰς σανίδας καὶ ἐκτεθὲν ἐπί τινα χρόνον εἰς τὸν ἀέρα, λαμβάνει τὸ χρῶμα τοῦ πολυτιμοτάτου ἀνακαρδίου.

---

1) Ἡ Ἀγγλικὴ λίτρα δύναται 132, 5 δράμια ἤτοι 0,35625 τῆς ὀκᾶς.

SISMANOGLIO © MEGARO

20. Φιλοστοργία μητρός.

Εἴς τινα τερπνοτάτην κοιλάδα τῆς σχινοστολίστου (1) Χίου ἔζη ἐν ἀπομεμονωμένῳ τινὶ οἰκίσκῳ γυνή τις, ὀνόματι Χλωρίς, μετὰ τοῦ συζύγου της καὶ τῶν τριῶν της τέκνων. Αἱ σπάνιαι ἀρεταί της καὶ τὰ περικοσμοῦντα αὐτὴν μοναδικὰ προτερήματα ἦσαν εἰς τὸν καλόν της σύζυγον μυριάκις προτιμότερα τῶν θελγήτρων, διὰ τῶν ὁποίων ἡ φύσις τὴν εἶχε προικίσῃ. Ἡ κυριωτέρα της μέριμνα ἦτο ἡ θρησκευτικὴ ἀγωγὴ τῶν νεαρῶν της ὑπάρξεων, αἵτινες ἀπετέλουν ὅλην τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἀληθῆ της εὐδαιμονίαν.

Ἡμέραν τινὰ ὁ σύζυγος τῆς χρηστῆς καὶ ἐναρέτου ταύτης γυναικὸς εἶχε μεταβῇ εἰς τὴν πλησίον κώμην ἕνεκα ἐμπορικῶν του ὑποθέσεων. Ἡ Χλωρίς, ἐγερθεῖσα λίαν πρωί, εἰργάσθη ἄνευ τινὸς διακοπῆς μέχρι δείλης. Οὔτε ἡ δρόσος τῆς αὐγῆς οὔτε ὁ ὑπερβολικὸς τῆς ἡμέρας καύσων ἠδυνήθησαν νὰ τὴν ἀποτρέψωσιν ἀπὸ τῆς προσφιλοῦς της ἐνασχολήσεως. Οὖσα δὲ λίαν εὐχαριστημένη, διότι εἶχε διαθέσῃ καλῶς τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἤνοιξε τὴν θυρίδα τοῦ δωματίου της, ἵνα ἴδῃ ποῦ εὑρίσκοντο τὰ τέκνα της, ἅτινα πρὸ μικροῦ εἶχον καταβῇ εἰς τὸν κῆπον.

Ὁ ἑπταέτης Νάρκισσος καὶ ἡ θελκτική του ἀδελφὴ Ἀνεμώνη ἔτρεχον εἰς τὸν ὡραῖον τοῦ λειμῶνος τάπητα πρὸς σύλληψιν χρυσαλλίδων. Ἡ καλὴ μήτηρ, δώσασα εἰς τὰ τέκνα της τὰς δεούσας συμβουλάς, εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἀπαστράπτον ἐκ τῆς καθαριότητος δωμάτιόν της καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τῆς ἐν τῷ μέσῳ

1) Σχινοστόλιστος καλεῖται ὁ ἐστολισμένος διὰ μαστιχοδένδρων.

αὐτοῦ κειμένης τραπέζης τὸ λιτόν της δεῖπνον· ἔπειτα δὲ ἀσπασθεῖσα τὸ ἐπὶ τοῦ λίκνου ἀταράχως κοιμώμενον ἀγγελόμορφον βρέφος της ἐκάθησε πλησίον του καὶ ἐπανέλαβε τὴν ἐπὶ μικρὸν διακοπεῖσαν ἐργασίαν της.

Ἡ εἰς τὰ πέριξ βασιλεύουσα σιγή, ἡ θελξικάρδιος πνοὴ τοῦ κοιμωμένου βρέφους, ἡ γλυκεῖα καὶ δροσερὰ αὔρα τοῦ Ζεφύρου, ἡ ψιθυρίζουσα πρὸ τῆς θυρίδος διὰ τῶν πυκνῶν φύλλων τοῦ κλήματος, τὸ κελάδημα τῶν χελιδόνων, πρὸ πάντων δὲ ἡ ἐκ τῆς ἀδιακόπου ἐργασίας ἀτονία τοῦ σώματος, ἀπενάρκωσαν τὴν Χλωρίδα. Ἔκλεισε μικρὸν τὰ βεβαρημένα της βλέφαρα ἐκ τοῦ ὕπνου, ἀλλ' ἀμέσως ἠγέρθη, λέγουσα· δὲν πρέπει νὰ κοιμῶμαι· ἡ Ἀνεμώνη μου ἔχει ἀνάγκην τῆς ἐσθῆτος ταύτης· καὶ τρίβουσα τοὺς ὀφθαλμούς της, ἵνα ἐκδιώξῃ τρόπον τινὰ τὸν ἐπὶ τῶν βλεφάρων της ὕπνον, ἐπανέλαβε τὴν ἐργασίαν της μετὰ τοσαύτης ταχύτητος, ὡσανεὶ ἔμελλε νὰ τὴν τελειώσῃ ἐκείνην τὴν στιγμήν. Πόσαι μητέρες δὲν ἀπεδίωξαν ἀπὸ τῶν βλεφάρων των τὸν ὕπνον χάριν τῶν προσφιλῶν των τέκνων!

Ἐν ᾧ δὲ ἡ Χλωρὶς ἐξηκολούθει νὰ ἐργάζηται, κατελήφθη αἴφνης ὑπὸ τρόμου, ἀκούσασα τὸν μικρόν της Νάρκισσον, φωνοῦντα μακρόθεν· μητέρα! μητέρα! τὴν Ἀνεμώνην μας τὴν ἐδάγκασε μιὰ ἔχιδνα. Ἔλα νὰ διῇς πῶς τρέχει τὸ αἷμα ἀπὸ τὸ χέρι της.

Οἱ λόγοι τοῦ Ναρκίσσου κατεφόβησαν τὴν Χλωρίδα καὶ τὴν ὑπεχρέωσαν νὰ ἐγκαταλίπῃ ἀμέσως τὸ δωμάτιόν της. Κατελθοῦσα δὲ μετὰ σπουδῆς τὴν κλίμακα καὶ εἰσελθοῦσα εἰς τὸν κῆπον, βλέπει εἰς τὸ βάθος αὐτοῦ τὸ θυγάτριόν της θρηνοῦν καὶ ὀδυρόμενον. Τρέχει εὐθὺς πρὸς αὐτό, τὸ ἐναγκαλίζεται, τὸ

καταφιλεῖ καὶ ἀπομάξασα τὸ αἷμα ἐκ τοῦ ἀντίχειρος ἐξετάζει μετὰ προσοχῆς τὸ δῆγμα. Στρέψασα δὲ μικρὸν τοὺς ὀφθαλμούς της πρὸς τὴν ὁδόν, ὡσανεὶ ἀνέμενεν ἐκεῖθεν ἄγγελον λυτρωτήν, βλέπει διαβάτην τινά, διερχόμενον δρομαίως. Τὸν ἄγνωστον τοῦτον, ὑπολαβοῦσα ὡς ἰατρόν, προσκαλεῖ παρ' ἑαυτῇ καὶ καθικετεύει, ἵνα σώσῃ τὸ κινδυνεῦον θυγάτριόν της.

Δυστυχὴς γύναι, ἀπαντᾷ ὁ ἄγνωστος, δὲν δύναμαι νὰ σταθῶ, διότι ἱερὸν καθῆκον μὲ ὑποχρεώνει ν' ἀναχωρήσω ἀμέσως. Τὸ μόνον δὲ φάρμακον, τὸ δυνάμενον ν' ἀποσοβήσῃ ἐντελῶς τὸν ὑφιστάμενον κίνδυνον, εἶνε ἡ ἐκμύζησις τοῦ ἰοῦ ἐκ τῆς πληγῆς διά τινος κυναρίου· φρόντισον λοιπὸν ὅτι τάχιστα περὶ τῆς προμηθείας τοῦ φαρμάκου τούτου, διότι μετά τινας στιγμὰς πᾶσα θεραπεία θ' ἀποβῇ ματαία.

Ἡ Χλωρὶς ἀκούσασα ταῦτα μόλις ἠδύνατο νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τῶν ποδῶν της. Τὸ πρόσωπόν της ἠλλοιώθη πάραυτα ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς θλίψεως καὶ τοῦ φόβου· ἀλλὰ μετά τινας στιγμὰς ἡ γαλήνη ἀνέλαμψε καὶ πάλιν ἐπ' αὐτοῦ, καὶ ἀγαλλομένη, ὡσανεὶ εἶχεν εὕρῃ τὸ πρὸς σωτηρίαν τῆς θυγατρός της φάρμακον, εἶνε ἀνάγκη, εἶπε, κυναρίου, ἵνα θηλάσῃ τὸν ἰὸν ἐκ τῆς πληγῆς. Πλὴν τὸ κυνάριον ἐνδεχόμενον νὰ μὴ πράξῃ τοῦτο, καὶ ἀνάγκη πᾶσα κατὰ τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ ἰατροῦ νὰ ἀποθάνῃ τὸ σπλάγχνον μου. Ἀλλὰ τί λέγω! ποτέ, ποτὲ δὲν θ' ἀνεχθῶ τοῦτο· καλύτερον ν' ἀποθάνῃ ἡ μήτηρ. Μετὰ τὰς σκέψεις δὲ ταύτας λαμβάνει μεθ' ὁρμῆς ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Ναρκίσσου τὸ θυγάτριον καὶ θέσασα ἐπὶ τοῦ δήγματος τὰ ροδόχροά της χείλη ἤρχισε νὰ ἐκμυζᾷ τὸ αἷμα ἀφόβως καὶ ἀταράχως.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Νάρκισσος παρατηρήσας τὸν πατέρα του προσερχόμενον, τρέχει πρὸς αὐτὸν καὶ τῷ διηγεῖται τί ἔκαμνεν ἡ μήτηρ του ἐκείνην τὴν στιγμήν. Ὁ πατὴρ ὠχριάσας ἐκ τοῦ τρόμου ἐστηρίχθη ἐπί τινος δένδρου.

Τί ἔχεις πάτερ μου; ἐφώνησεν ὁ παῖς, προχωρῶν πρὸς αὐτὸν καὶ ἐπιθυμῶν νὰ τὸν βοηθήσῃ· ἀλλ' ἐν ᾧ ἔμελλε νὰ τὸν ἐναγκαλισθῇ, ὠπισθοχώρησε μετὰ τρόμου, παρατηρήσας πλησίον του ὄφιν τινὰ ἐσκοτωμένον καὶ ἀσπαίροντα ἔτι.

Ἆ! ἐφώνησεν ὁ Νάρκισσος φρίσσων, νὰ ἡ ἔχιδνα ἡ δαγκάσασα τὴν Ἀνεμώμην μας!

Δόξα τῷ Θεῷ. ἀνέκραξεν ὁ πατήρ, ἀνακουφισθεὶς ἐκ τοῦ ὑπερβολικοῦ βάρους τῆς θλίψεως, τὸ ὁποῖον ἐπίεζε τὸ στῆθός του. Ὁ ὄφις οὗτος δὲν εἶνε δηλητηριώδης· τρέξας δὲ μετὰ σπουδῆς εἰς τὸν οἰκόν του καὶ ἐναγκαλισθεὶς τὴν σύζυγόν του, καλὴ καὶ ἀξιόλογος γύναι, εἶπε μετὰ δακρύων εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, μὴ φοβοῦ, διότι ὁ δαγκάσας τὸ θυγάτριόν μας ὄφις δὲν εἶνε ἔχιδνα. Ἂς δώσωμεν λοιπὸν δόξαν εἰς τὸν Ὕψιστον, ὅστις ἐξαπέστειλεν ἐκ τοῦ ἁγίου κατοικητηρίου Ἄγγελον λυτρωτήν, ὅστις ἐλύτρωσεν ἡμᾶς ἐκ δυστυχήματος τρομεροῦ καὶ ἀνεπανορθώτου.

Σιωπῶντες καὶ τὸν ἀγαθὸν δοξάζοντες Πατέρα οἱ δύο καλοὶ σύζυγοι εἰσῆλθον εἰς τὸν οἶκον μετὰ τῶν τέκνων των, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ δύων ἥλιος ἔρριπτε τὰς τελευταίας του ἀκτῖνας διὰ τῆς θυρίδος ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἦτο τεθειμένον τὸ λιτόν των δεῖπνον· τὸ δὲ βρέφος των ἰδὸν αὐτοὺς ἀνύψωσε τὴν κεφαλήν του ἐκ τοῦ λίκνου, καὶ διὰ διαφόρων κινήσεων καὶ ἀγγελικῶν μειδιαμάτων ἐφαίνετο συμμεριζόμενόν πως τῆς χαρᾶς τῶν εὐτυχῶν του γεννητόρων.

© SISMANOGLIO

21. Νάρδος.

Ἐκ τοῦ ἀρωματικοῦ τούτου φυτοῦ οἱ ἀρχαῖοι κατεσκεύαζον μύρον θλίβοντες τὰς ρίζας του καὶ ἀθροίζοντες τὸν ἀποστάζοντα χυμόν. Τὸ μύρον τοῦτο ἦτο βαρύτιμον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διὰ τὴν μεγίστην του ἰσχύν. Μία λίτρα τούτου ἐτιμᾶτο τριακοσίων δηναρίων (1) καὶ πλέον, ἀντιστοιχούντων πρὸς τεσσαράκοντα τάλληρα· ἐτηρεῖτο δὲ ἐντὸς ἀλαβάστρων (2) ἑρμητικῶς κεκλεισμένων καὶ καλῶς ἐσφραγισμένων. Πρὸς χρῆσιν δὲ τοῦ ἐντὸς αὐτῶν μύρου διερρηγνύοντο αἱ σφραγῖδες, ἅπασα δὲ ἡ οἰκία ἐπληροῦτο εὐώδους καὶ ἰσχυρᾶς ὀσμῆς. Τοιοῦτον ἦτο τὸ μύρον διὰ τοῦ ὁποίου ἡ εὐγνωμονοῦσα γυνὴ ἤλειψε τοὺς πόδας καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ διήγειρε τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ φιλαργύρου Ἰούδα τοῦ Ἰσκαριώτου.

---

22. Σμύρνα.

κομμιορητινώδης ὀπός, ξηραινόμενος ἐν τῷ ἀέρι, παραγόμενος δὲ ἐκ θάμνου τῆς Ἀραβίας καὶ Ἀβυσσινίας, ὅστις ὑπάγεται εἰς τὴν τάξιν τῶν τερμινθοειδῶν. Εἴδη αὐτῆς διάφορα. Τούτων δὲ τὸ ἄριστον ἡ ἐρυθρὰ σμύρνα, συγκειμένη ἐκ

1. *Δηνάριον* νόμισμα Ρωμαϊκόν, ἀξίας 84 λεπτῶν· ἐπ' αὐτοῦ δὲ ἐφέρετο ἡ εἰκὼν τοῦ αὐτοκράτορος.

2. *Ἀλάβαστρον* ἢ συνηθέστερον Ἀλάβαστρα· ἀγγεῖον μύρου, μὴ ἔχον λαβάς, λίθινον ἢ λίθινος μυροθήκη.

βωλαρίων διαφόρων τὸ σχῆμα, μέγεθος λεπτοκαρύου ἐχόντων, εὐθραύστων, ὑποδιαφανῶν, τραχέων, ἐρυθροφαίων καὶ ὑπὸ κιτρίνης πιμελῆς κεκαλυμμένων, ὀσμὴν ἐχόντων ἰδιάζουσαν, ἰσχυρὰν καὶ ὀλίγον εὐώδη, γεῦσιν δὲ πικράν, πυρωτικὴν καὶ ἀρωματικήν.

4. Σμύρνα.

Τὸ ἔλαιον αὐτῆς ἀπετέλει ἐν πολλοῖς τὸ ἅγιον μύρον καὶ τὰ τοῦ καλλωπισμοῦ μύρα, καθ' ἃ καὶ ὁ Δαβὶδ μαρτυρεῖ λέγων· σμύρναν καὶ ἀλόην καὶ κασίαν εὐωδιάζουσι πάντα τὰ ἱμάτιά σου, ὅταν ἐξέρχησαι τῶν ἐλεφαντίνων βασιλείων σου (με', 8.). Καὶ οἱ ἐξ Ἀνατολῶν δὲ πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἅμα γεννηθέντα προσελθόντες τρεῖς Μάγοι προσήνεγκον εἰς αὐτὸν πρὸς τῷ χρυσῷ καὶ λιβάνῳ καὶ σμύρναν. Ἐχρησίμευε δ' αὕτη καὶ εἰς ταρίχευσιν τῶν νεκρῶν, ἀναμιγνυομένη δὲ μετὰ οἴνου καὶ ὡς ναρκωτικὸν ποτόν. Καὶ τοιοῦτος ἦτο ὁ οἶνος, τὸν ὁποῖον οἱ Ἰουδαῖοι ἔδωκαν εἰς τὸν Ἰησοῦν, ἵνα πίῃ πρὸ τῆς σταυρώσεως· καὶ ἐδίδουν αὐτῷ πιεῖν ἐσμυρνισμένον οἶνον· ὁ δὲ οὐκ ἔλαβεν (Μάρκ. ΙΕ', 23).

---

23. Κιννάμωμον

κοινῶς κανέλλα, εἶνε φλοιὸς δένδρου ἀρωματικοῦ, κινναμώμου ὑπὸ τῶν βοτανολόγων καλουμένου, ἀναγομένου δὲ εἰς τὴν τάξιν τῶν δαφνοειδῶν, οἰκογένειαν τῶν δαφνῶν. Ἐκ πα-

SISMANOGLIO

λαιοτάτων χρόνων ἐκάλλιεργεῖτο ἰδίως ἐν Σίνῃ, Ἰαπωνίᾳ καὶ Κεϋλάνῃ, μετὰ δὲ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς διεδόθη καὶ εἰς τὰς Ἀντίλλας καὶ ἀλλαχοῦ καὶ ηὐδοκίμησε.

Τὸ δένδρον τοῦτο αὐξάνει ἄνευ καλλιεργίας, παράγει δὲ τὸν πολύτιμόν του φλοιὸν πεντεκαίδεκα ἢ ἑκκαίδεκα ἔτη ἀπὸ τῆς βλαστήσεώς του μέχρι τῶν τριάκοντα. Οἱ φλοιοί του συλλέγονται δὶς τοῦ ἔτους. Ἡ πρώτη συγκομιδὴ ἄρχεται τὸν μῆνα Ἀπρίλιον καὶ περατώνεται τὸν Αὔγουστον, ἡ δὲ δευτέρα διαρκεῖ ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου μέχρι τοῦ Ἰανουαρίου. Κατὰ τὰς ἐποχὰς ταύτας κόπτουσι τοὺς νέους κλῶνας, τοὺς γυμνοῦσι τῆς ἐπιδερμίδος, ἀφαιροῦσιν ἔπειτα τοὺς φλοιούς, εὐκόλως ἐκδερομένους, καὶ τοὺς ξηραίνουσι. Μετὰ ταῦτα τοὺς διαχωρίζουσιν κατὰ ποιότητας, τοὺς στοιβάζουσιν εἰς μικρὰ κιβώτια, γεμίζοντες τὰ διαστήματα διὰ πεπέρεως μαύρου, καὶ ἐξαποστέλλουσιν εἰς ἅπαντα τὰ μέρη. Ἐκ δὲ τῶν τῆς κατωτέρας ποιότητος φλοιῶν ἐξάγουσι τὸ ἔλαιον τοῦ κινναμώμου, στοιχεῖον ἀναπόσπαστον τοῦ ἱεροῦ τῶν Ἑβραίων ἐλαίου, δι' οὗ ἐχρίοντο ἥ τε Σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου καὶ τὰ σκεύη της. Οἱ ἐκλεκτότεροι φλοιοὶ εἶνε τῆς Σίνης, τῆς Κεϋλάνης καὶ τῆς Καϋένης, ἡ δὲ διαφορὰ προέρχεται ἐκ τοῦ κλίματος τῆς γῆς καὶ τῆς θέσεως τοῦ δένδρου.

5. Καννελόδενδρον.

Τὸ κιννάμωμον τῆς Κεϋλάνης εἶνε τὸ ἐκλεκτότερον πάντων. Οἱ φλοιοί του ὁμοιάζουσι πρὸς κυλίνδρους χάρτου συνεστραμμένους καὶ εἶνε μακρότεροι τῶν φλοιῶν τῶν ἄλλων τόπων καὶ λεπτότεροι· ἔχουσι δὲ χρῶμα ξανθόν, ὀσμὴν γλυκεῖαν καὶ γεῦσιν καυστικὴν καὶ εὐάρεστον. Οἱ τῆς Σίνης εἶνε βραχύτεροι, ἔχουσι χρῶμα βαθύτερον, ὀσμὴν ἐντονωτέραν καὶ γεῦσιν ὀλιγώτερον εὐάρεστον. Ἐν Καϋέννῃ παράγονται δύο εἴδη κινναμώμου, τῶν ὁποίων τὸ μὲν ὁμοιάζει τόσον πολὺ πρὸς τὸ τῆς Κεϋλάνης, ὥστε ἐὰν συλλεγῇ ἐγκαίρως καὶ διὰ τρόπου ἁρμοδίου, ἀδύνατον νὰ διακριθῇ ἐκείνου· τὸ δ' ἕτερον πρὸς τὸ τῆς Σίνης καὶ εὐκόλως δύναταί τις νὰ διακρίνῃ αὐτὸ ἐκ τῆς γλοιώδους του γεύσεως.

24. Ἡ πτῶσις τῶν φύλλων

ἀδέσποτον.

Ὑπὸ τῆς αὔρας τοῦ φθινοπώρου
τὰ φύλλα ἔπιπτον μαραμμένα
καὶ εἰς τὸ ὄμμα τοῦ ὁδοιπόρου
παρίστων δένδρα γεγυμνωμένα
τῆς χλοερᾶς των πρώην στολῆς.

Δὲν ἤκουέ τις πλέον νὰ ψάλλῃ
τὴν λιγυρόφθογγον ἀηδόνα
εἰς ἄφυλλόν τινα δένδρου κλῶνα
τὰ τῆς ἀνοίξεως θεῖα κάλλη,
τοῦ ὅλου ἔτους ὥρας τερπνῆς.

Θνήσκων καὶ πάσχων δεινῶς τις νέος
εἰς τῆς αὐγῆς του τὴν ἡλικίαν
ἐκίνει βῆμα βαρὺ βραδέως
μὲ ἀθυμίας πλήρη καρδίαν
τὴν τελευταίαν πλέον φορὰν

εἰς δάσος ἄλλοτε πεφιλμένον.
Καί, δάσος, ἔλεγε, σὲ ἀφίνω
περιαλγὴς καὶ βαρὺ ἀσθμαίνων,
'ς τὸ πεπρωμένον αὐχένα κλίνω
καὶ εἰς τὴν μοῖράν μου τὴν σκληράν.

Τὸ πένθος, δάσος, τὸ σὸν μηνύει
ὅτι ἐγγύς μου τὸ πεπρωμένον,
καὶ πᾶν σου φύλλον πίπτον δεικνύει
τὸν θάνατόν μου ἐγγεγραμμένον,
καὶ πρὸς τὸν τάφον εὐθυπορῶ.

Φεῦ! ἡ νεότης μου ἐμαράνθη
πρὶν μαρανθῶσι τ' ἀγροῦ τὰ ἄνθη,
καὶ νὺξ θανάτου μ' ἐπισκιάζει
καὶ ἀοράτως φωνὴ μὲ κράζει
πρὸς τὸ χρεών μου νὰ προχωρῶ.

Τοῦ ἔαρός μου πρὶν λήξ' ἡ ὥρα,
ἥτις παράγει πλούσια δῶρα,
πνοὴ χειμῶνος μεμολυσμένη
μὲ καταβάλλει καὶ μὲ μαραίνει
ἔτι δενδρύλλιον τρυφερόν.

Μόλις ὀλίγα μ' ἐκόσμουν ἄνθη,
τὸ φύλλωμά μου πλὴν ἐμαράνθη,
προτοῦ καιρὸν καρπὸν νὰ δώσω,
κ' ἰδοὺ ὑπάγω νὰ τελειώσω
τὸ στάδιόν μου τ' ὀδυνηρόν.

Φύλλον ἐφήμερον, πέσον, κύψον·
τὸν δρόμον τοῦτον τῆς θλίψεώς μου
ἀπὸ τὰ ὄμματα τῆς μητρός μου
τῆς τεθλιμμένης κάλυψον, κρύψον·
κρύψον τὸ μνῆμα τὸ θλιβερόν.

25. Γεώργιος Οὐασιγκτών.
(1732—1799)

Α' Γέννησις, παίδευσις καὶ κλίσις τοῦ Οὐασιγκτῶνος.

Ὁ ἔνδοξος οὗτος πρωταγωνιστὴς καὶ ὑπέρμαχος τῆς αὐτονομίας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς βορείου Ἀμερικῆς καὶ ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν πρόεδρος τῆς δημοκρατίας ἐγεννήθη ἐν Βιργινίᾳ τῇ 22 Φεβρουαρίου τοῦ 1732. Ὁ πατήρ του Αὔγουστος, καταγόμενος ἐξ ἀρχαίας καὶ ἐντίμου Ἀγγλικῆς οἰκογενείας, τῆς ὁποίας δύο μέλη, ὁ πάππος του Ἰωάννης καὶ ὁ τούτου ἀδελφὸς Λαυρέντιος, εἶχον μεταναστεύσῃ εἰς Βιργινίαν τῷ 1657, ἦτο γαιοκτήμων, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἱκανῶς πλούσιος· τελευτήσας δὲ τῷ 1742 ἀφῆκεν εἰς τὴν ἐνάρετον σύζυγόν του τὴν ἐπιμέλειαν τῶν κτημάτων, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐπορίζετο τὰ πρὸς τὸ ζῆν, καὶ τὴν ἀνατροφὴν πέντε τέκνων, τῶν ὁποίων τρίτος ἦτο ὁ Γεώργιος.

Ἡ ἀνατροφή, τὴν ὁποίαν οὗτος ἔλαβε παρὰ τῆς μητρός του ἦτο ἀληθῶς χριστιανική, ἡ δὲ ἐκπαίδευσις ὅλως πρακτική. Πρώτιστα πάντων ἐδιδάχθη νὰ λέγῃ τὴν ἀλήθειαν. Τόσον δὲ πιστῶς ἐξεπλήρωνε τὸ καθῆκον τοῦτο, ὥστε, ὡς ποτε ὁ Ἐπαμεινώνδας, οὐδὲ δι' ἀστειότητα ἐψεύδετο, οὐδὲ ὅπως ἀποφύγῃ ἄδικον τιμωρίαν ἢ ἐπίπληξιν. Ἡ φιλαλήθειά του ἐν τῷ σχολείῳ ἐγένετο παροιμιώδης, ὥστε οἱ μαθηταὶ πρὸς πίστωσιν πεπραγμένου τινὸς ὑπ' αὐτῶν ἔλεγον· καὶ ὁ Γεώργιος Οὐασιγκτὼν τὰ λέγει. Ὑπὲρ πάντα δὲ τὰ ἄλλα μαθήματα αἰσθανό-

SISMANOGLIO

μενος περισσοτέραν κλίσιν εἰς τὴν γεωμετρίαν, ἐπέδωκε μάλιστα εἰς αὐτήν, καὶ ἡλικιωθεὶς μετῆλθεν ἐπὶ τρία ἔτη τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δημοσίου χωρομέτρου, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπέκτησεν ἀκριβῆ γνῶσιν ἱκανῶν μερῶν, ἥτις μεγάλως τῷ ἐχρησίμευσεν εἰς τὸν μετὰ ταῦτα βίον του.

Β' Ὁ Οὐασιγκτὼν ναυτικὸς καὶ εἶτα συνταγματάρχης.

Μετὰ τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο ὁ Οὐασιγκτὼν ἠσπάσθη τὸ ναυτικόν, ἐν ᾧ μεγάλως ηὐδοκίμησε· βιαζόμενος ὅμως ὑπὸ τῶν ἐπιμόνων παρακλήσεων τῆς μητρός του, ἥτις ἀπεστρέφετο τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο, παρῃτήθη αὐτοῦ καὶ τῷ 1751, πρόσηβος ἤδη ὢν τὴν ἡλικίαν, ἀλλ' ἐγνωσμένος ἐπὶ δραστηριότητι καὶ ἱκανότητι, διωρίσθη ὑπασπιστὴς τοῦ στρατηγοῦ τῆς Βιργινίας, λαβὼν καὶ τὸν βαθμὸν ταγματάρχου. Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ εἶχον ἀναφυῆ σφοδραὶ φιλονικίαι μεταξὺ τῶν ἐν τῇ Ἀμερικῇ γειτόνων Ἀγγλικῶν καὶ Γαλλικῶν ἀποικιῶν, ἐπειδὴ οἱ τελευταῖοι ἀντεποιοῦντο μέρη ἀνήκοντα εἰς τοὺς πρώτους. Ἐντεῦθεν δὲ προῆλθε πόλεμος, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Οὐασιγκτὼν διέπρεψεν ἐπὶ ἀνδρίᾳ καὶ στρατηγικῇ τέχνῃ καὶ ἀπεδείχθη διὰ τὰς μεγάλας του ἐκδουλεύσεις συνταγματάρχης.

Γ' Ὁ Οὐασιγκτὼν ἐν ἔτει 1759 καὶ 1774.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου τούτου (1759) ὁ Οὐασιγκτὼν ἐγκατέλιπε τὴν θέσιν ταύτην, διότι εἶχε δυσαρεστηθῇ κατὰ τῆς Βρετανικῆς κυβερνήσεως διὰ τὴν καταπάτησιν τῶν δικαιω-

μάτων τῶν ἀποίκων, καὶ διότι εἶχε πάθῃ ἡ ὑγεία του ἐκ τῶν κακοπαθειῶν τοῦ πολέμου, καὶ μετέβη εἰς Βιργινίαν παρὰ τὸν Ποταμάκην ποταμόν. Ἐκεῖ δὲ τελευτήσαντος τοῦ πρεσβυτέρου του ἀδελφοῦ καὶ καταλιπόντος εἰς αὐτὸν κτῆμά τι, ὀνομαζόμενον ὄρος Βερνόν, ἐπεδόθη ὁλοτελῶς εἰς τὴν καλλιεργίαν του. Ἀνακτήσας δὲ τὴν ὑγείαν του, συνεζεύχθη, ὢν ἤδη ἑπτὰ καὶ εἴκοσιν ἐτῶν, τὴν δεσποινίδα Κύστιν, μεθ' ἧς διεβίωσεν εὐδαιμόνως.

Γενομένων δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν, ἐψηφίσθη εἰς δύο κατὰ συνέχειαν περιόδους βουλευτὴς καὶ διέπρεψεν εἰς τὰς τάξεις τῆς ἀντιπολιτεύσεως διὰ τὴν συνήθη εἰς τὸν χαρακτῆρά του μετριοπάθειαν καὶ τὴν ἀκλόνητον σταθερότητα ὑπὲρ τῶν δικαίων τῶν συμπολιτῶν του.

Τῷ 1774, ὅτε συνεκροτήθη ἡ ἐθνικὴ σύνοδος, ἥτις προηγήθη τῆς ἐπαναστάσεως, ἐστάλη ὁ Οὐασιγκτὼν ἐκ τῆς Βεργινίας. Τόσον δὲ διέπρεψε καὶ ἐν αὐτῇ, ὥστε ὁ εὐκλεὴς ῥήτωρ καὶ πατριώτης πατρίκιος Ἐρρῖκος, ἐρωτώμενος τίς ἦτο ὁ ἄριστος τῶν ἀνδρῶν τῆς συνόδου ἀπεκρίθη· ἐὰν μὲ ἐρωτᾷς περὶ εὐγλωττίας, ὁ κύριος Ροῦτλετζ, ἐὰν δὲ περὶ βασίμου γνώσεως τῶν πραγμάτων καὶ ὑγιοῦς κρίσεως, ὁ συνταγματάρχης Οὐασιγκτὼν πρωτεύει ἀναντιῤῥήτως ἐν τῇ συνόδῳ.

Δ' Ὁ Οὐασιγκτὼν διορίζεται ἀρχηγὸς τοῦ κατὰ τῆς Ἀγγλίας ἀγῶνος.

Ἅμα ἐπέστη ἡ ἡμέρα τοῦ κατὰ τῆς Ἀγγλίας ἀγῶνος, γενικὸς ἀρχηγὸς τῶν Ἀμερικανικῶν δυνάμεων ἐξελέγη παμψη-

SISMANOGLIO

φεὶ ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν ὁ Οὐασιγκτών. Ὅτε δὲ ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τῇ 15 Ἰουνίου τοῦ 1775, ἅπας ὁ στρατὸς τῆς Βοστῶνος ἀνήρχετο εἰς 14000 ἀνδρῶν, καὶ τούτων ἡμιωπλισμένων καὶ στερουμένων πολεμοφοδίων, πυροβολικοῦ, μηχανικοῦ καί, τὸ μέγιστον, πιθαρχίας.

Πλὴν τῶν δυσχερειῶν τούτων ὁ Οὐασιγκτὼν ὤφειλε ν' ἀντιπαλαίσῃ καὶ πρὸς πολλὰς ἄλλας πολλῷ μεγαλυτέρας, νὰ συνενώσῃ δῆλα δὴ τὰς δυνάμεις τριωνκαίδεκα κρατῶν, τὰ ὁποῖα ἕως τότε ἦσαν κεχωρισμένα, ν' ἀγωνισθῇ πρὸς τοπικὰς ζηλοτυπίας, δυσπιστίας, ἀποθαρρύνσεις καὶ προδοσίας, ν' ἀνταποκρίνηται ἀκαταπαύστως ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου πρὸς τὴν σύνοδον, τὸ μέν, ἵνα αὕτη προμηθεύῃ εἰς τοὺς στρατιώτας τὰ μέσα τοῦ πολέμου, τὸ δέ, ἵνα τὴν ἐνθαρρύνῃ διστάζουσαν νὰ προβῇ εἰς μέτρα ἀποφασιστικά· ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις ὤφειλε νὰ πολεμῇ κατ' ἐχθροῦ, ὁ ὁποῖος εἶχε δυνάμεις ἀνωτέρας, ἑνότητα εἰς τὰς κινήσεις καὶ ἄφθονα τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως τοῦ στρατοῦ.

Ἀλλὰ διὰ τῆς ἀκαταμαχήτου σταθερότητος, δραστηριότητος καὶ περινοίας του ὑπερενίκησε πάσας ταύτας τὰς δυσχερείας, αἱ ὁποῖαι ἀναμφιβόλως θὰ ἀπεθάρρυνον πάντα ἄλλον, καὶ κατὰ τοῦτο ἀνεδείχθη μοναδικὸς ἴσως ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Μετὰ ἐνιαυσίαν πολιορκίαν κυριεύει τὴν Βοστῶνα· ἐντεῦθεν δὲ ἐκστρατεύει εἰς Νέαν Ὑόρκην, σῴζει τὰ λείψανα τοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Πούτναμ κατατροπωθέντος περὶ τὸ Βρουκλῖνον Ἀμερικανικοῦ στρατοῦ, ἀποχωρεῖ τῆς πόλεως ταύτης διὰ τὴν ἀνεπάρκειαν τῶν δυνάμεων πρὸς ὑπεράσπισίν της· ἀντιπαλαίει ἐπὶ τέσσαρας μῆνας, ἐν ᾧ ὁ στρατός του ἠλαττοῦτο καθ' ἑκάστην ἐκ τῶν λιποταξιῶν καὶ τῶν νόσων, κατὰ πασῶν τῶν

δυνάμεων τῶν Ἄγγλων στρατηγῶν, Ὠβίου καὶ Κορνουάλλου, ἐγκαρδιώνει τοὺς ἀποτεθαρρυμένους στρατιώτας, ἀναλαβὼν ἐπιθετικὴν θέσιν ἐν Τρεντῶνι καὶ Πριγκεντῶνι, καὶ ἐν ὀκτὼ ἡμέραις κερδαίνει δύο νίκας ἀξιολόγους, ἀναγκάζει τοὺς πολεμίους στρατηγοὺς νὰ ἐγκαταλίπωσι τὴν νέαν Ὑέρσην· ἑνώνει τὴν Φιλαδέλφειαν μετὰ τῆς Ὁμοσπονδίας καὶ κατορθώνει ἵνα ἡ ἐθνικὴ σύνοδος, ἥτις συνήδρευε τότε ἐν Βαλτιμόρᾳ, χειροτονήσῃ στρατηγὸν αὐτοκράτορα ἐπὶ ἓξ μῆνας, τὸ ὁποῖον ἦτο ἀναγκαιότατον πρὸς εὐώδωσιν τῶν πολεμικῶν του σχεδίων, τὰ ὁποῖα ὤφειλε μέχρι τοῦδε νὰ συζητῇ μετὰ τῆς συνόδου.

Τὸ ἐπιὸν ἔτος νικᾶται κατ' ἀρχὰς περὶ τὴν Βρανδυβίνην· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀποζημιώνεται πληρέστατα, κατατροπώσας τοὺς ὑπεναντίους περὶ τὴν Μουμμούθην. Βοηθούμενος δὲ ὑπὸ τοῦ Γάλλου Λαφαϋέττου, ὅστις ἀπὸ τοῦ 1777 εἶχε προσέλθῃ ἐθελοντὴς ὑπὸ τὴν Ἀμερικανικὴν σημαίαν, κατευνάζει τὰς μεταξὺ τῶν Ἀμερικανῶν καὶ τῶν Γάλλων ἐθελοντῶν διεγερθείσας ἔριδας· ὑπερασπίζεται τὴν Οὐεσπόντην, προσβληθεῖσαν ὑπὸ τῶν πολεμίων, καὶ κυριεύει τὴν Στονυπόντην ἐν τῇ Κουνεκτικούτῃ, τὸ Νεόπορτον καὶ τὴν Ροδεϊσλάνδην.

Ἡ κακὴ τοῦ στρατοῦ κατάστασις, ἡ βραδύτης τῶν στρατολογιῶν καὶ αἱ διχοστασίαι τῷ εἶχον ἐπιβάλλῃ ἀπὸ πολλοῦ ἐντελῆ ἀπραξίαν. Διὰ τῆς συνετῆς του ὅμως αὐστηρότητος ἐπαναφέρει τὴν τάξιν καὶ τὴν πειθαρχίαν εἰς τὸ στράτευμα· ἐνδυναμωθεὶς δὲ καὶ ὑπὸ τῶν βοηθειῶν, τὰς ὁποίας ἔφερεν ὁ εἰς Γαλλίαν ἐπὶ τούτῳ ἀπελθὼν Λαφαϋέττης, ἀναλαμβάνει ἐπιθετικὴν θέσιν· πολιορκεῖ τὴν Ὑορκόβνην, ὅπου εἶχεν συγκεντρωθῇ ὁ Ἀγγλικὸς στρατός, καὶ ἀναγκάζει τὸν Κορνουάλλην νὰ παραδοθῇ μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ τῇ 19 Ὀκτωβρίου 1781. Ἡ

SISMANOGLIO MEGARO

τελευταία αὕτη ἦττα ἠνάγκασε τὸν Ἀγγλίαν νὰ κλείσῃ εἰρήνην πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας καὶ ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν αὐτονομίαν τῶν τριωνκαίδεκα ἐπαρχιῶν μετὰ ἑξαετῆ αἱματηρὸν ἀγῶνα.

Ε' Δρᾶσις τοῦ Οὐασιγκτῶνος μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου καὶ θάνατος αὐτοῦ.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου ὁ τροπαιοῦχος στρατηγὸς ἐπανῆλθεν εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον, μόνην ἀμοιβὴν τῶν πολυετῶν του μόχθων συναποφέρων τὰς εὐλογίας καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ λαοῦ, ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ εὐδαιμονίας τοῦ ὁποίου ἐπρωταγωνίστησεν. Καὶ ἔμεινε μὲν ἐπί τινα ἔτη ἥσυχος, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀπαθὴς θεατὴς τῶν προσπαθειῶν τῆς πατρίδος εἰς τὴν διὰ τῆς πολιτικῆς συμπλήρωσιν τοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀρχίσῃ διὰ τῶν ὅπλων. Ἀλλὰ τῷ 1787 προσῆλθε πάλιν εἰς τὰ δημόσια, συνελθὼν μετὰ τῶν ἄλλων ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ εἰς Φιλαδέλφειαν.

Ἐν τῇ συνόδῳ ταύτῃ, ἡ ὁποία εἶχεν ἐντολὴν νὰ διοργανώσῃ τὴν ὁμοσπονδιακὴν κυβέρνησιν, ἐψηφίσθη πρόεδρος· τῇ δὲ 30 Ἀπριλίου τοῦ 1789, καθ' ὃν χρόνον ἠνοίγετο ἐν Παρισίοις ἡ συντακτικὴ σύνοδος μετὰ πάροδον 175 ἐτῶν πρὸς καταβολὴν τῶν θεμελίων τοῦ νέου πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ συντάγματος, ἐξελέγη παμψηφεὶ πρόεδρος τῆς Ἀμερικανικῆς δημοκρατίας ἐπὶ τετραετίαν κατὰ τὰ ψηφισθέντα. Μετὰ τὸ πέρας ταύτης τῷ ἐπεβλήθη καὶ πάλιν παμψηφεὶ ἡ προεδρεία. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐπαγίωσεν ἐν τῷ κράτει τὴν τάξιν ἀνώρθωσε τὴν γεωργίαν, τὴν ἐμπορίαν καὶ τὴν δημοσίαν πίστιν, συνέδεσε πολιτικὰς σχέσεις μετὰ τῶν ἄλλων ἐπικρατειῶν,

καὶ τοιουτοτρόπως εἰργάσθη ὑπὲρ τῆς εὐημερίας καὶ ἰσχύος τῆς δημοκρατίας.

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα πολλὰς ἐποτίσθη πικρίας, ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ. Ὅθεν καὶ μετὰ τὴν λῆξιν τῆς δευτέρας προεδρείας παρητήθη τῶν δημοσίων μεθ' ὅλας τὰς ὁμοθύμους ἐκδηλώσεις τῆς πρὸς αὐτὸν συμπαθείας καὶ τοῦ σεβασμοῦ τοῦ λαοῦ, καὶ ἀπεχώρησεν εἰς τὸ ἐν Μοντβέρνῳ κτῆμά του, ὅπου καὶ ἐγκατεβίωσεν ἀμέτοχος ὅλως τῶν πολιτικῶν πραγμάτων, εὐχόμενος ὅμως πάντοτε διαπρυσίως πρὸς τὸν Ὕψιστον ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας καὶ τῆς δόξης τῆς πατρίδος του, ὑπὲρ τῆς ὁποίας τοσοῦτον ἠγωνίσθη. Ἀπεβίωσε δὲ αὐτόθι ἐν εἰρήνῃ τῇ 14 Δεκεμβρίου τοῦ 1799, ζήσας ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα ἔτη.

Ὁ θάνατός του ἐλογίσθη δημόσιον δυστύχημα. Πάντες οἱ πολῖται τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐθρήνησαν τὴν στέρησιν τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρὸς καὶ τὸν ἐπένθησαν ἡμέρας τριάκοντα. Ἡ δὲ βουλὴ τῆς δημοκρατίας ἐψήφισε παμψηφεὶ νὰ τῷ ἀνεγερθῇ δημοσίᾳ δαπάνῃ μνημεῖον ἀντάξιον ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς Ὁμοσπονδίας, τὴν ὁποίαν ὠνόμασαν ἐκ τοῦ ὀνόματός του Οὐασιγκτῶνα. Ἡ ἀξία τοῦ μεγάλου τούτου πολίτου εἰκονικώτατα περιγράφεται ἐν ταῖς ὀλίγαις ταύταις λέξεσι διὰ τῶν ὁποίων μέλος τι τῆς βουλῆς ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς συναδέλφους του τὸν θάνατόν του· ἡ θεία πρόνοια, εἶπεν, πυδόκησε ν' ἀναλάβῃ ἀπὸ τῶν κόλπων ἡμῶν ἄνδρα, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἐν τῇ εἰρήνῃ, ὁ πρῶτος ἐν τῷ πολέμῳ, ὁ πρῶτος ἐν τῇ πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπῃ καὶ ἀφοσιώσει. Ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Εὐρώπῃ τὸ ἄκουσμα τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου πολίτου τοῦ νέου ἡμισφαιρίου προυξένησε

κοινὴν λύπην, ἰδίᾳ δὲ ἐν Γαλλίᾳ ὁ τότε ὕπατος τῆς δημοκρατίας Ναπολέων ὁ μέγας διέταξε νὰ τελεσθῇ δημοτελὲς μνημόσυνον ὑπὲρ αὐτοῦ ἐν τῷ στρατῶνι τῶν ἀπομάχων.

Τὶ γὰρ πατρῴας ἀνδρὶ φίλτερον χθονός ;

(Ποῖον πρᾶγμα εἶνε εἰς τὸν ἄνδρα προσφιλέστερον τῆς πατρίδος ;)

---

26. Ἀνάμνησις τοῦ χωριοῦ μου.

Δ. Βικέλα.

Ἐδῶ 'πίσω 'ς τὴν κοιλάδα
ἕνα ποταμάκι τρέχει·
τῶν ἀγρῶν τὴν πρασινάδα
τὸ νερό του δροσοβρέχει,
καὶ κατρακυλᾷ ἡσύχως
καὶ μὲ γλύκα μουρμουρίζει·
ὁ γλυκύς του ὅμως ἦχος
τὴν καρδιά μου δὲν γεμίζει·
Ὦ ! ποῦ εἶσαι ποταμάκι,
'πῶτρεχες εἰς τὸ χωριό μου,
ὅταν ἤμουνα παιδάκι ;
Ποταμάκι ἀγαπητό μου,
ἄχ ! τὰ δένδρα ἐκεῖνα ποῦναι,
'ποῦ σκιάζουν τὰ νερά σου ;
Ποῦ τ' ἀηδόνια, 'ποῦ λαλοῦνε
βράδυ, βράδυ 'ς τὴ δροσιά σου ;

Τέτοια δένδρα κι' ἀλλοῦ ἔχει,
κελαδοῦν κι' ἀλλοῦ πουλάκια,
ποταμάκι κι' ἀλλοῦ τρέχει
καὶ κυλᾷ τὰ πετραδάκια,
πλὴν τὰ 'μάτια τὰ 'δικά μου,
ἀφ' οὗ εἶμαι εἰς γῆν ξένην,
τίποτα δὲν τὰ εὐφραίνει. . .
ἐμαράθηκ' ἡ καρδιά μου.

---

27. Γενναιότης ἀδελφοῦ.

Διαγωγὴ τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ πρὸς τὸν νεώτερον.

Ἄγγλος τις εἶχε δύο υἱούς· τούτων δ' ὁ πρεσβύτερος, ὢν φύσει σκληροκάρδιος, ἐμίσει καὶ ἀπεστρέφετο σφόδρα τὸν νεώτερον, ὅστις ἦτο πρᾷος καὶ τοὺς τρόπους εὐγενής. Ὁ πατήρ, γνωρίζων τὴν τοιαύτην πρὸς τὸν ἀδελφόν του ἀπρεπῆ διαγωγήν, πολλάκις τὸν συνεβούλευσεν νὰ παύσῃ φερόμενος οὕτως, ἀλλ' αἱ συμβουλαί του αὗται οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον ἠδυνήθησαν νὰ μεταβάλωσι τὸν τρόπον του· διότι ἔπιπτον ἐπὶ ἀγροῦ, μὴ τυχόντος, φαίνεται, ἐν καιρῷ τῷ δέοντι τῆς προσηκούσης καλλιεργίας. Καὶ ὅμως ὁ πατήρ, καίτοι καλῶς τὰ πάντα ἐγίνωσκεν, εἰς τοῦτον ἀφῆκε διὰ διαθήκης ὅλην του τὴν περιουσίαν, μὴ ἀμελήσας ἐν ταύτῳ νὰ τῷ συστήσῃ νὰ ἐξακολουθῇ τὴν ἐμπορίαν καὶ νὰ προστατεύῃ πατρικῶς τὸν ἀδελφόν του.

Τὸ ἀνθρωπόμορφον ὅμως τοῦτο τέρας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς ἐξεδίωξε πάραυτα τῆς πατρικῆς ἑστίας τὸν ἀδελφόν του. Ἐνταῦθα οὔτε τὰ κρουνηδὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του ῥέοντα δάκρυα οὔτε αἱ ἀλλεπάλληλοι παρακλήσεις τῶν συγγενῶν καὶ φίλων του ἠδυνήθησαν νὰ κάμψωσι τὴν ἄκαμπτόν του καρδίαν, ἵνα μεταβάλῃ τὴν θηριώδη του πολιτείαν πρὸς τὸν ἀδελφόν του, ὅστις θρηνῶν καὶ ὀδυρόμενος δὲν ἔπαυε λέγων· οἴμοι τῷ δυστυχεῖ! Πρὸς τίνα θὰ καταφύγω ἐν ταῖς τρικυμίαις τοῦ βίου μου; Τί πρέπει ν' ἀναμένω παρὰ τῶν ξένων, ἀφ' οὗ ὁ ἀδελφός μου οὕτω πρὸς ἐμὲ πολιτεύεται; Καὶ ὅμως ὤφειλε νὰ ζήσῃ, ἡ δὲ ἰδέα αὕτη τὸν ὤπλισεν διὰ τοῦ προσήκοντος θάρρους.

Ὁ Θεὸς προστατεύει τὸν ἀδικούμενον.

Ὁ νεώτερος ἀδελφός, ἔχων ὡς ἐφόδιον ἐμπορικάς τινας γνώσεις τὰς ὁποίας εἶχεν ἀποκτήσῃ ἐν τοῖς σχολείοις τῆς μεγάλης καὶ ὑπερηφάνου του πατρίδος, ἀναχωρεῖ μετ' ὀλίγον ἐκ τοῦ Λονδίνου, καὶ μεταβὰς εἰς Λιβερπούλην κατορθώνει τῇ συστάσει πατρικοῦ τού τινος φίλου νὰ διορισθῇ γραμματεὺς παρά τινι μεγαλεμπόρῳ τῆς πόλεως ταύτης. Ὁ καταστηματάρχης, διδαχθεὶς ὑπὸ τοῦ χρόνου ὅτι ὁ γραμματεύς του ἦτο πεπροικισμένος ὑπὸ πολλῶν καὶ σπανίων ἀρετῶν καί, τὸ μέγιστον, ὅτι ἦτο τιμιώτατος εἰς τὰς ἐμπορικάς του συναλλαγάς, τῷ ἔδωκε σύζυγον τὴν μονογενῆ του θυγατέρα, καὶ τὸν ἀνέδειξε διὰ διαθήκης κληρονόμον ἁπάσης τῆς κολοσσιαίας του περιουσίας.

Ἐξακολουθήσας δὲ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πενθεροῦ του τὴν

ἐμπορίαν ἐπὶ ἱκανὸν ἔτι χρόνον, καθ' ὃν ἠδυνήθη ν' αὐξήσῃ καταπληκτικῶς τὴν ὁποίαν ἐκληρονόμησε περιουσίαν, διότι ὁ Θεὸς εὐλογεῖ πάσας τὰς ἐπιχειρήσεις του, καὶ πεισθεὶς κατόπιν ἀκριβῶν ὑπολογισμῶν ὅτι οἱ τόκοι τῶν χρημάτων του τῷ ἐπέτρεπον οὐ μόνον ἐν πλήρει ἀνέσει καὶ μεγαλοπρεπείᾳ νὰ ζῇ, ἀλλὰ καὶ τοὺς πάσχοντας ἀδελφούς του νὰ βοηθῇ, ἠγόρασεν οὐχὶ μακρὰν τοῦ Λονδίνου ἔπαυλίν τινα, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ διεβίωσε, καταγινόμενος εἰς τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἐθνικὴν μόρφωσιν τῶν τέκνων του.

Γ' Ἡ θεία δίκη.

Ὁ πρεσβύτερος ἀδελφός, αὐστηρὸς τηρητὴς τῆς μιᾶς μόνον τῶν δύο τελευταίων τοῦ πατρός θελήσεων, οὐ μόνον ἐξηκολούθησε τὴν ἐμπορίαν, ἀλλὰ καὶ τὸν κύκλον τῶν ἐπιχειρήσεών του ἀρκούντως ηὔρυνε. Καὶ ἐπί τινα μὲν χρόνον τὰ πάντα ἔβαινον καλῶς καὶ ὁ ἀσύνετος ἔμπορος θαλασσοπορῶν πλησίστιος, ἐγαυρία ἐπὶ τῇ ἀμυθήτῳ τοῦ πλούτου του αὐξήσει. Ἀλλ' αἴφνης καὶ παρ' ἐλπίδα λαῖλαψ ἀγρία, καταλαβοῦσα τὸ σκάφος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπερήφανος ἐπέβαινε, καὶ προσωθήσασα αὐτὸ πρὸς βράχους ἀποτόμους, μετασχηματίζει εἰς λεπτότατα τεμάχια· αὐτὸς δὲ σωθεὶς εἰς τὴν ξηρὰν γυμνὸς καὶ μὴ δυνηθεὶς μεθ' ὅλους τοὺς κόπους, τοὺς ὁποίους κατέβαλε ν' ἀνακύψῃ, παρεδόθη εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μέθης, ἐπιθυμῶν ἐν ταὐτῷ νὰ καταπνίξῃ καὶ τοὺς πικροὺς ἐλέγχους τῆς συνειδήσεως, τοὺς ὁποίους ἤρχισεν ἤδη νὰ αἰσθάνηται ζωηρότερον διὰ τὴν μυσαρὰν πρὸς τὸν ἀδελφόν του συμπεριφοράν.

Περιφερόμενος δὲ ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῶν πόλεων καὶ κωμῶν

SISMANOGLIO ARCHIVE

πρὸς ζήτησιν ἄρτου, τοῦ ὁποίου τὴν στέρησιν εἶχεν ἀρχίσῃ ἤδη νὰ δοκιμάζῃ, καὶ βαρέως στενάζων, ἔλεγε· τὶ θὰ ἐγενόμην τόρα, ἂν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἦσαν ὡς ἐγὼ σκληροί; Ἂν ὁ κόσμος ἐγνώριζε τὴν πρὸς τὸν ἀδελφόν μου πολιτείαν μου, μετὰ φρίκης θὰ μὲ ἀπεστρέφετο, καὶ οὐδέποτε θὰ μὲ ἠλέει. Ἀδελφέ μου! ἀδελφέ μου! ἂς ἦτο δυνατὸν νὰ σὲ ἐναγκαλισθῶ, καὶ διαμοιράσω μετὰ σοῦ τὸν ἄρτον τοῦτον, τὸν ὁποῖον τὰ πικρὰ τῆς μετανοίας μου δάκρυα καταβρέχουσι! Πόσον θὰ παρηγορούμην! Ἀλλ' οἴμοι! ἂν ποτε παρουσιαζόμην ἔμπροσθέν σου, θὰ μὲ συνεχώρεις; Θὰ μὲ ὠνόμαζες ἀδελφόν σου;

Οὕτω διῆγεν ἐπὶ πολὺν χρόνον· ἡμέραν δέ τινα ἀποπλανηθεὶς ἔξω τῆς πόλεως, παρετήρησε μακρόθεν ἄνδρα τινὰ περιπατοῦντα παρὰ τὴν ἔπαυλίν του, πρὸς ὃν καὶ δραμὼν ζητεῖ ἐλεημοσύνην. Ὁ εὐδαίμων κύριος διακρίνει ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἐπαίτου ἄνθρωπον γνωστόν, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ ἐνθυμηθῇ πότε καὶ ποῦ τὸν εἶδεν. Ἐπιθυμῶν δὲ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν περιεργίαν του, τὸν ἐρωτᾷ μετὰ ἡπιότητος· πόθεν εἶσαι, ξένε; Ὁ ἄγνωστος, λαβὼν θάρρος ἐκ τοῦ ἡπίου τρόπου τοῦ εὐδαίμονος ἀνδρός, τῷ ἐξιστορεῖ προθύμως τὰ πάντα, ἀποκρύψας μόνον τὴν πρὸς τὸν ἀδελφόν του ἀπεχθῆ διαγωγήν του. Καὶ πολλάκις μὲν εἶχεν ἀποφασίσῃ νὰ ἀνακαλύψῃ εἰς τὸν οἰκτείραντα αὐτὸν διὰ τὰς δυστυχίας του τὸ μυστικόν, τὸ ὁποῖον κατεβίβρωσκε τὴν καρδίαν του, ἀλλ' ἀνεχαιτίσθη, φοβηθεὶς μήπως ἡ ἀνακάλυψις αὕτη σβέσῃ τὸν εἰς τὴν καρδίας του ὑπὲρ αὐτοῦ ἀναπτυχθέντα οἶκτον. Ὁ κύριος τῆς ἐπαύλεων νομίσας ἱκανὰς τὰς δοθείσας αὐτῷ ἐξηγήσεις, τὸν ὁδηγεῖ εἰς

τὸ σπουδαστήριόν του καὶ προσκαλέσας τοὺς ὑπηρέτας τοὺς διατάττει ἀφ' οὗ τὸν πλύνωσι καὶ τὸν ἐνδύσωσιν ἱμάτια καινουργῆ, νὰ τὸν περιποιηθῶσιν οἰκειότατα.

Δ' Ἡ ἀναγνώρισις.

Τῇ ἐπαύριον, ἅμα ὁ εὐεργετικὸς ἀστὴρ τῆς ἡμέρας ἤρχισε νὰ ρίπτῃ τὰς ζωογόνους του ἀκτῖνας ἐπὶ τῆς ἐπαύλεως, ὁ οἰκοδεσπότης προσεκάλεσε τὸν ἐπαίτην, καὶ ἱλαρῶς προσβλέψας τὸν ἐρωτᾷ· ξένε, μὲ γνωρίζεις;

Δὲν σὲ γνωρίζω, εὔσπλαγχνε κύριε, ἀπαντᾷ ὁ ξένος.

Ἐγώ, λέγει ὁ οἰκοδεσπότης καταφιλῶν καὶ καταβρέχων αὐτὸν μὲ δάκρυα, εἶμαι ὁ ἀδελφός σου· μὴ φοβοῦ· διότι, ὅ,τι καὶ ἂν ἔγινεν, ἔγινε κατ' εὐδοκίαν τοῦ ἀγαθοῦ ἡμῶν Πατρός.

Ὁ πρεσβύτερος ἀδελφὸς ἀκούσας τοὺς λόγους τούτους, κατ' ἀρχὰς ἐνόμισεν ὅτι ὀνειροπολεῖ, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐλθὼν εἰς ἑαυτόν, καὶ κυριευθεὶς ὑπὸ φόβου, προσπίπτει εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ ζητεῖ παρ' αὐτοῦ συγγνώμην διὰ τὴν ἀνοίκειόν του συμπεριφοράν. Ὁ νεώτερος ἀδελφός, ἀναστήσας αὐτόν, πρὸ πολλοῦ, τῷ λέγει, σὲ συνεχώρησα. Ῥῖψον εἰς τὴν λήθην τὸ παρελθὸν καὶ ἀτένισον πρὸς τὸ παρόν. Τοῦ λοιποῦ οὐδενὸς θὰ ἔχῃς ἀνάγκην, διότι τοὐντεῦθεν θὰ ζῶμεν ὁμοῦ. Ἀλλ' ἵνα ὁ βίος ἡμῶν θάλλῃ πάντοτε καὶ ἀποπνέῃ τὸ τερψίθυμον ἄρωμα τῆς Ἐδέμ, ἓν μόνον λείπεται, νὰ τὸν ἀρδεύωμεν ἀμφότεροι διὰ τῆς ἀμοιβαίας καὶ εἰλικρινοῦς ἡμῶν ἀγάπης.

Τὸ πικρὸν παρελθόν, ἀπαντᾷ ὁ πρεσβύτερος ἀδελφός,

SISMANOGLIO

ἀρκούντως μ' ἐδίδαξε πόσον ἁμαρτάνουσι καὶ τίνων ποινῶν ἀξιοῦνται οἱ ἀδιαφοροῦντες πρὸς τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ ἱεροῦ τούτου καθήκοντος. Ὅθεν μὴ ἀμφιβάλῃς ὅτι τοῦ λοιποῦ ἡ μόνη μου φροντὶς θὰ εἶνε πῶς νὰ ἐξαλείψω ἐκ τῆς μνήμης σου τὴν πρὸς σὲ ἀσύγγνωστόν μου πολιτείαν καὶ κατασταθῶ ἄξιος τῆς πολιτίμου σου ἀγάπης, τὴν ὁποίαν τόσον ἀφρόνως καὶ ἀσυνέτως ἐν τῇ μέθῃ τῆς εὐτυχίας μου περιεφρόνησα.

---

28. Ὁ Χριστὸς καὶ τὸ παιδάκι

† Α. Παράσχου.

Μὲ καλαθάκι ἀδειανὸ κι' ὡς τὴν καρδιὰ θλιμμένο
ἕνα μικρούτσικο φτωχὸ
εἰς τὸ σχολειό του μοναχὸ
τραβοῦσε τὸ καϋμένο.

Περνοῦσε ἀπὸ κάτασπρο μικρὸ ἐρημοκκλῆσι,
τοῦ 'φάνηκε ὡσὰν φωλιά,
ὁποῦ ζεσταίνει τὰ πουλιά,
χιονιᾶς ὅταν φυσήσῃ.

Εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ καλοῦ Σωτῆρός μας ἐστάθη,
κι' ὡς νἄχε 'μπρός του τὸ Χριστὸ
τοῦ ἔλεγε γονατιστὸ
ἀπ' τῆς ψυχῆς τὰ βάθη.

Χριστέ, δὲν ἔχομε ψωμὶ 'ς τὸ σπίτι μας καὶ κλαίγω!
Ἰδὲ τὸ καλαθάκι μου, ἂν ψέμματα σοῦ λέγω.
Ἐγὼ εἶμαι καλὸ παιδί, μοῦ εἶπε ἡ μητέρα,
καὶ δὲν πειράζει νηστικὸ νὰ μείνω καὶ μιὰ 'μέρα·
Μὰ τὰ μικρὰ τ' ἀδέλφια μου κ' ἡ πειὸ μικρά μας Φρόσω
δὲν εἶνε κρῖμα νὰ πεινοῦν νύχτα καὶ μέρα τόσο;
Καλά, ἐμᾶς μᾶς ἄφησες καὶ δὲν μᾶς συλλογᾶσαι,
ὅμως τὴν Φρόσω δὲν 'μπορεῖς νὰ 'πῇς πῶς δὲν λυπᾶσαι.
Νά, σοῦ τὰ εἶπα ὅλα μας τὰ βάσανα, ταῖς λύπαις,
γιὰ νὰ μὴ λέγῃς ὕστερα γιατὶ δὲν μοῦ τὰ εἶπες·

Σὰν 'σχόλασε, ὦ! τί χαρά... ὡςὰν πουλὰ 'πετοῦσαν
τ' ἀδέλφια του μέσ' 'ς τὴν αὐλή,
μαζὶ κ' ἡ Φρόσω ἡ καλή,
καὶ 'ςὰν τρελλὰ 'γελοῦσαν.

Καινούργια ροῦχα καὶ ζεστὰ 'φοροῦσε τὸ καθένα,
κι' ὅταν τὸ εἶδαν νὰ φανῇ,
χαρᾶς ἀφήσανε φωνὴ
μεγάλη τὰ καϋμένα.

Ψωμάκι τόρα ἔχομε, μικρό μου πονεμένο,
τοῦ εἶπ' ἡ μάνα του, κι' αὐτό,
ὁποῦ 'ς τὰ χέρια μου κρατῶ,
χρυσάφι γεμισμένο.

Ἀπ' ὅλα τόρα ἔχομε. Τί θέλεις νὰ σοῦ φέρω;
Ξέρεις, μικρό μου ὀρφανό,
πῶς πλέον δὲν θὰ λὲς πεινῶ;
—Κι' εἶπ' ὁ μικρὸς τὸ 'ξέρω.

SISMANOGLIO

—Τὸ 'ξέρεις! Πῶς; —Νὰ ὁ Χριστὸς μᾶς 'πλούτισε, μητέρα.
Σχολειό μου 'σὰν ἐπήγαινα 'ς τὸ ρημοκλῆσι πέρα
τοῦ εἶπα τοῦ καλοῦ Χριστοῦ γιὰ νὰ μᾶς βοηθήσῃ·
Δὲν σ' τό πε;—Ναί, ὁ Κύριος μᾶς ἔχει ἐλεήσῃ. . .
μὲ ἕνα του ὅμως ἄγγελο γιὰ χάρι ἰδική σου·
γι' αὐτὸ λαμπάδι νὰ τοῦ πᾷς 'ς τὴν ἐκκλησιὰ θυμήσου·
Τὸ θαῦμ· αὐτὸ πῶς ἔγινε;—Ὅταν 'ς τὴν ἐκκλησία
'παρακαλοῦσε ὁ μικρός, μυριόπλουτος κυρία
τὸ ἤκουσε σὲ μιὰ γωνιὰ κρυμμένη καὶ βοήθεια
εἰς τὴν μητέρα ἔστειλε μὲ πονεμένα στήθια.

---

29. Κλεάνθης

ὁ καὶ Φρεάντλης ἐπικληθείς, φιλόσοφος στωικὸς ἐξ Ἄσσου, πόλεως τῆς Αἰωλίδος ἐν τῇ Μικρασίᾳ, ἐγεννήθη τῷ 300 π. Χ., καὶ ἐτελεύτησεν ἐν βαθεῖ γήρατι ἐξ ἀσιτίας, ὡς λέγεται. Ὁ ἔνδοξος οὗτος φιλόσοφος, ὢν ρωμαλέος, μετῆλθε κατ' ἀρχὰς τὴν ἀθλητικήν· ἐλθὼν δὲ εἰς Ἀθήνας εἴτε ἐκ πόθου πρὸς τὴν μάθησιν εἴτε πρὸς ἐξάσκησιν τοῦ ἐπιτηδεύματός του, καὶ ἀκροασθεὶς τὸν Κράτητα καὶ Ζήνωνα, ὡρμήθη ὁλοψύχως εἰς τὴν φιλοσοφίαν, καὶ ἀπορρίψας τοὺς πυκτικοὺς ἱμάντας, ἀνέλαβε τὸν φιλοσοφικὸν τρίβωνα, καὶ ἔγινε τακτικώτατος ἀκροατὴς τοῦ τελευταίου τῶν εἰρημένων φιλοσόφων. Ἡ ἀστυνομικὴ ἀρχὴ τῆς πόλεως, βλέπουσα ὅτι ὁ πτωχὸς οὗτος ξένος τακτικώτατα ἐφοίτα εἰς τὴν σχολὴν καὶ ὅτι οὐδὲν προφανὲς βιοποριστικὸν ἐπιτήδευμα μετήρχετο, συνέλαβε κακὰς ὑπονοίας περὶ τῆς τιμιότητός του, καὶ κρατήσασα ὡδήγησεν ἐνώπιον τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἵνα ἀποδείξῃ πῶς ἐποριζετο τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ὢν ἄεργος.

Ὁ Κλεάνθης προετίμησεν ἀντὶ ν' ἀπολογηθῇ νὰ παρουσιάσῃ ἐνώπιον τῶν δικαστῶν κηπουρόν τινα, παρ' ᾧ εἰργάζετο, ἵνα οὗτος εἴπῃ ὅ,τι ἐγνώριζε περὶ αὐτοῦ. Ὁ κηπουρός, ἐρωτηθεὶς ἂν ἐγνώριζέ τι περὶ τοῦ ξένου, ἀπήντησεν ὅτι ὁ φιλόσοφος ἐκεῖνος, ἐρχόμενος ἀνὰ πᾶσαν νύκτα εἰς τὸν κῆπόν του, ἤντλει ἐπὶ μικρῷ μισθῷ τὸ ἀναγκαῖον πρὸς ποτισμὸν τῶν ἐν αὐτῷ διαφόρων λαχάνων ὕδωρ, καὶ ποριζόμενος οὕτω τὰ πρὸς τὸ ζῆν, κατεγίνετο εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Οἱ δικασταί, συγκινηθέντες βαθέως ἐκ τῆς τοιαύτης ἀπροσδοκήτου ἀποκαλύψεως, καὶ θαυμάσαντες τὴν καρτερίαν καὶ φιλομάθειαν τοῦ νέου, ἐψήφισαν ὁμοθυμαδὸν νὰ δοθῶσιν εἰς αὐτὸν ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου δέκα μναῖ (=1000 δραχμαί), ἵνα διὰ τοῦ ποσοῦ τούτου θεραπεύσας τὰς ἀνάγκας του καταγίνηται ἀνενδότως εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Ἀλλ' ὁ Κλεάνθης ἀπεποιήθη φιλοτίμως τὴν προσφορὰν ταύτην, εἰπὼν ὅτι ἱκανῶς ἐξοικονομεῖται διὰ τῆς νυκτερινῆς ἐργασίας του.

Καὶ ὄντως τόσον ὀλιγαρκὴς ἦτο, ὥστε οὐ μόνον τὰ ἀναγκαῖα πρὸς σπουδὴν ἠγόραζεν ἐκ τῆς εὐτελοῦς ἀμοιβῆς, τὴν ὁποίαν ἐλάμβανε παρὰ τοῦ κηπουροῦ, ἀλλ' ἐξωκονόμει πάντοτε καὶ μικρόν τι περίσσευμα, καὶ μετά τινα ἔτη ἔδειξεν εἰς τε τὸν διδάσκαλον καὶ τοὺς συμμαθητάς του τὸ ταμεῖον τῶν καθημερινῶν του οἰκονομιῶν, τὸ ὁποῖον περιεῖχε τριακοσίας δραχμάς.

Ὥσπερ δὲ διὰ τῆς καρτερίας ὑπερενίκησε τὴν πτωχείαν, οὕτω καὶ διὰ τῆς ἀκραδάντου του ἐπιμονῆς καὶ ἐπιμελείας κατώρθωσε νὰ ὑπερνικήσῃ τὴν φυσικήν του δυσμάθειαν, διὰ τὴν ὁποίαν ὑπὸ κακοήθων τινῶν καὶ ἐπιπολαίων συμμαθητῶν καὶ

ὄνος ἐπεκαλεῖτο. Ἀποβὰς δὲ ὁ πρώτιστος τῶν μαθητῶν τοῦ Ζήνωνος, ἐπλούτισε διὰ πολλῶν ἰδεῶν τὴν στωικὴν αἵρεσιν, τὴν ὁποίαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διδασκάλου του, ἐδίδαξε μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιτυχίας. Τέσσαρας δὲ περίπου αἰῶνας μετὰ τὴν ἀπέλευσίν του ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ρώμης Ἀντωνῖνος διέταξε νὰ τῷ στήσωσιν ἀνδριάντα ἐν τῇ γεννεθλίῳ του πατρίδι Ἄσσῳ.

«*Πόνος εὐκλείας πατήρ*».

(Πατὴρ τῆς δόξης εἶνε ὁ κόπος).

---

30. Περὶ τροφῶν καθόλου.

Ὁ ἄνθρωπος εἶνε ζῷον παμφάγον, τρέφεται δῆλα δὴ ὑπὸ οὐσιῶν ζωικῶν καὶ φυτικῶν, ὡς μαρτυρεῖ τοῦτο καὶ ἡ κατασκευὴ τῶν ὀδόντων, τοῦ στομάχου καὶ τῶν ἐντέρων του. Καὶ ζωικαὶ μὲν οὐσίαι εἶνε τὰ διάφορα εἴδη τῶν κρεάτων, ὁ τυρός, ὁ βούτυρος, τὸ γάλα, οἱ ἰχθῦς, τὰ ὄστρεα, τὰ μαλάκια, τὰ ᾠὰ καὶ ἄλλα· φυτικαὶ δὲ τὰ διάφορα λάχανα, ὁ ἄρτος, οἱ καρποί, ὁ οἶνος, τὸ ἔλαιον καὶ ἕτερα.

Αἱ τροφαί, εἰσερχόμεναι εἰς τὸν στόμαχον καὶ τὰ λεπτὰ ἔντερα, πέπτονται καὶ ἀπορροφῶνται ἐν εἴδει χυλοῦ, ὅστις ἐνούμενος μετὰ τοῦ αἵματος ἀφομοιώνεται πρὸς αὐτὸ καὶ τρέφει ἅπαντα τὰ μέρη τοῦ σώματος. Καί τινες μὲν τῶν τροφῶν περιέχουσι περισσότερα θρεπτικὰ μόρια, ἄλλαι δὲ ὀλιγώτερα. Καί τινων μὲν πάλιν τὰ μόρια εἶνε περισσότερον τονωτικά, ἄλλων δὲ ὀλιγώτερον. Αἱ ζωικαὶ τροφαὶ ἐμπεριέχουσι περισσότερα θρεπτικὰ μόρια τῶν φυτικῶν· αὐτῶν δὲ πάλιν, ὅσαι ἐμπεριέχουσιν αἷμα, ὡς τὰ κρέατα, εἶνε τονοτικώτεραι τῶν μὴ ἐμπεριεχουσῶν, οἷον τῶν ᾠῶν, τοῦ γάλακτος, τοῦ βουτύρου καὶ ἄλλων. Τῶν φυτικῶν δὲ πάλιν τροφῶν αἱ λιπαραὶ καὶ ἐλαιώδεις ἐμπεριέχουσι τόνωσιν πλειοτέραν τῶν εὐτελῶν λαχανοειδῶν. Διδάσκει δ' ἡμᾶς ἡ ὑγιεινὴ καὶ ἐπικυρώνει ἡ πεῖρα ὅτι ἡ ὑγεία συντηρεῖται καλύτερον, ὅταν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐμμένῃ διαρκῶς εἰς μίαν καὶ μόνην διαγεγραμμένην δίαιταν, ἀλλὰ μεταβάλλῃ ταύτην ἐνίοτε.

Πρὸς τὴν ἐκ τῆς ἐναλλαγῆς τῶν τροφῶν προκύπτουσαν εἰς πάντα ἄνθρωπον ὠφέλειαν ἀποβλέπουσα καὶ ἡ μήτηρ ἡμῶν ἐκκλησία, πανσόφως ὥρισε καὶ διέταξε νηστείας διαφόρων βαθμῶν καὶ καθ' ἡμέρας ὡρισμένας. Οἱ δὲ λόγοι δὲν εἶνε μόνον ὑγιεινοί, ἀλλὰ καὶ ψυχολογικοὶ καὶ φιλοσοφικοί, καὶ κατὰ τοῦτο ὁ σκοπὸς τῶν παρ' ἡμῶν νηστειῶν διαφέρει πολὺ τοῦ σκοποῦ τῶν νηστειῶν τῶν ἄλλων θρησκειῶν.

Τηρεῖτε λοιπόν, φίλοι παῖδες, τὰς νηστείας καὶ περιφρονεῖτε τὰς ἀνοήτους περὶ αὐτῶν σκέψεις δοκησισόφων τινῶν.

---

31. Περὶ τῶν ἐκ τῆς καθαριότητος ὠφελειῶν.

Ἓν τῶν πολλῶν, τὰ ὁποῖα συντελοῦσιν εἰς τὴν ὑγείαν τοῦ ἀνθρώπου, εἶνε καὶ ἡ καθαριότης τοῦ σώματος. Αὕτη βοηθεῖ μεγάλως τὴν ἐκροὴν ὑδατώδους τινὸς οὐσίας, ἡ ὁποία πηγάζει ἐκ τῶν ἀδένων τῶν ὑπαρχόντων παρὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος, καὶ ἀναπέμπεται ἐπὶ τῆς ἐπιδερμίδος δι' ὀχετῶν λε-

πτῶν καὶ πολυαρίθμων. Τούτου δ' ἕνεκα ὀφείλουσι πάντες νὰ ὑποβοηθῶσι τὴν ἐλευθέραν ἐξαγωγὴν τοῦ ρευστοῦ τούτου χάριν τῆς ὑγείας των, διότι, ὅταν αὕτη παρεμποδίζηται, προσβάλλονται ταχέως τὰ ἄλλα ὄργανα, τὰ ὁποῖα ἀνακουφίζονται ἐκ τῆς ἐξαγωγῆς τούτου, καὶ γεννῶνται ἀσθένειαι, κακὰς καὶ ὀλεθρίας ἔχουσαι τὰς συνεπείας.

Τὸ ρευστὸν τοῦτο ἐμπεριέχει πλὴν τοῦ ὕδατος ἅλατά τινα καὶ ζωικὰς οὐσίας, αἱ ὁποῖαι, ἐπειδὴ εἶνε στερεαί, δὲν ἐξέρχονται ἐν εἴδει ἀτμοῦ, ὅπως καὶ τὸ ὑδατῶδες μέρος τοῦ συνθέματος τούτου, ἀλλὰ μένουσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας, ὅπου ἐναπετέθησαν. Ἐὰν δὲ δὲν μετακινηθῶσιν ἐκεῖθεν διά τινος τεχνητοῦ μέσου, σχηματίζουσι στρῶμά τι σκληρᾶς οὐσίας, τὸ ὁποῖον παρεμποδίζει τὴν ἐκβολὴν τοῦ ρεύματος τῆς διαπνοῆς. Τὸ μέσον δὲ τοῦτο εἶνε ἡ καθαριότης, ἡ ὁποία ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς συνεχοῦς λούσεως τοῦ σώματος. Πολλοὶ ἐγκαταλείπουσιν ἐπὶ πολὺν χρόνον τὸ σῶμά των ἄπλυτον, ἄλλοι δὲ σπανίως καθ' ὅλον των τὸν βίον πλύνουσιν αὐτό, ἀρκούμενοι εἰς τὸν καθαρισμὸν τῶν φαινομένων μερῶν, δῆλα δὴ τῶν χειρῶν καὶ τῆς κεφαλῆς. Ἀλλ' ὁ μερικὸς οὗτος καθαρισμὸς οὐδόλως ὠφελεῖ, ὅταν λείπῃ ὁ γενικός, τοῦ ὁποίου σκοπὸς εἶνε ἡ διατήρησις τῆς ἐπιδερμίδος εἰς κατάλληλον κατάστασιν ἵνα ἐκτελῶνται αἱ σημαντικαὶ καὶ πολλοῦ λόγου ἄξιαι εἰρημέναι λειτουργίαι.

Ἡ συχνὴ ἀλλαγὴ τῶν ἀμέσως τῆς ἐπιδερμίδος ἐφαπτομένων ἐνδυμάτων εἶνε ἀναμφιβόλως μέγα βοήθημα πρὸς τὴν καθαριότητα καὶ δύναται ἐν μέρει ν' ἀναπληρώνῃ τὴν λοῦσιν, διότι τὰ φορέματα ἀπορροφῶσι πολλὴν ἀκαθαρσίαν, καὶ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἀλλασσόμενα τὴν ἀφαιροῦσιν ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀντικαθιστᾷ καθ' ὁλοκληρίαν τὸν σκοπὸν τῆς πλύσεως τοῦ

ὅλου σώματος. Ὁ δὲ περὶ τῆς ἀληθείας ταύτης ἀμφιβάλλων δύναται νὰ πεισθῇ, μεταβαίνων εἰς τὸν λουτρῶνα καὶ μεταχειριζόμενος ἐπιτηδείαν τινὰ ψήκτραν πρὸς καθαρισμὸν τοῦ σώματός του.

Ἀγαπᾶτε λοιπόν, φίλοι παῖδες, τὴν καθαριότητα τοῦ σώματος, ἡ ὁποία ὑπόσχεται εἰς τοὺς φίλους της τὴν διατήρησιν τῆς ὑγείας, τῆς τόσον πολυτίμου εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἂν οἱ ἄνθρωποι μετέβαινον δὶς τοὐλάχιστον τοῦ μηνὸς εἰς τοὺς λουτρῶνας, ἔστε βέβαιοι ὅτι θὰ ἔζων πάντοτε ὑγιεῖς, αἱ δὲ ἀσθένειαι θὰ ἦσαν ἐλάχισται.

---

32. Εἰς ἀσθενοῦν παιδίον.

Τιμολέοντος Ραγκαβῆ.

Θεέ μου! τὸ μικρὸν αὐτὸ τί σ' ἔπταισε παιδίον;
Τὸν κραταιὸν πῶς ἔβλαψε τὸ ἀσθενές σου πλάσμα;
Μὴ σὲ ἀφύπνισε τυχὸν μὲ ἄκαιρόν τι ἄσμα,
ἢ ἄνθος τι μὴ σ' ἔθραυσε, πηδῶν εἰς τὸ πεδίον;

Τί ἄλλο μέγα ἔγκλημα νὰ πράξῃ ἠδυνήθη,
καὶ τί κακούργημα φρικτὸν εἰς τὸν βραχύν του βίον,
ὥστε βασάνων ἄξιον καὶ πόνων καὶ δακρύων
ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου τῇ φοβερᾷ ἐκρίθη;

Ἰδέ, ἀντὶ εἰς τοὺς ἀγροὺς ἐλεύθερον καὶ χαῖρον,
μὲ ροδοχρόους παρειὰς καὶ μὲ γελόεν ὄμμα
νὰ τρέχῃ, κεῖται ἀσθενὲς εἰς τὸ μικρόν του στρῶμα
καὶ τοὺς συντρόφους παίζοντας ἀκούει ὑποφέρον.

SISMANOGLIO MIGLIARO

Δὲν τὸ λυπεῖσαι σύ; ἐμὲ μὲ σχίζει τὴν καρδίαν
ἀδίκως πάσχον, τρυφερόν, ἀδύνατον παιδίον,
πειρώμενον νὰ μειδιᾷ ἐν μέσῳ τῶν δακρύων,
καὶ μέχρι τῆς ἐσχάτης του πνοῆς μὲ τὴν γλυκεῖαν

φωνήν του διαβεβαιοῦν ὅτι δὲν πάσχει πλέον,
διότι βλέπει τὴν πτωχὴν μητέρα του, ριγῶσα,
παράφρων νὰ τὸ θεωρῇ, καὶ ἔπειτα σιγῶσα
νὰ στρέφῃ πρὸς τὸν οὐρανὸν τὸ ὄμμα της τὸ καῖον.

Καὶ ἂν ἐκπνεύσῃ! διὰ τί πλὴν τότε ἐγεννήθη;
Μὲ τοὺς ἀθλίους διὰ τί γονεῖς δεσμοὺς νὰ δέσῃ;
Ἢ, ὅταν ἅπαξ ἔδεσε καὶ ἅπαξ ἠγαπήθη,
τίς ὁ σκληρός, ὅστις τολμᾷ νὰ τοὺς τὸ ἀφαιρέσῃ;

Ἐλθὲ καὶ κλῖνον, Ὕψιστε, εἰς τὸ πτωχόν του στρῶμα,
καὶ τὴν ἐγγύς του ἄπελπιν ἀτένισον μητέρα,
καὶ ἔσο, ἔσο ἵλεως ἐν τῇ μικρᾷ μας σφαίρᾳ,
ἂν βλάσφημον εἰς τὸ ἑξῆς ἀνοίγεταί τι στόμα.

---

33. Κροῖσος.

Α'. Συνέντευξις Κροίσου καὶ Σόλωνος.

Ἀλυάττης ὁ Β' ἐκ τῆς δυναστείας τῶν Μερμναδῶν ἐβασίλευσε τῶν Λυδῶν ἔτη ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα. Τοῦτον ἀποθανόντα περὶ τῷ 560 π. Χ. διεδέχθη ὁ υἱός του Κροῖσος, ὢν πέντε καὶ τριάκοντα ἐτῶν. Οὗτος, εὐτυχέστερος τοῦ πατρὸς

γενόμενος, κατόρθωσε νὰ ὑποτάξῃ πάσας τὰς ἐν Μικρασίᾳ Ἑλληνικὰς ἀποικίας, καὶ νὰ ἐκτείνῃ τὸ κράτος του ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἅλυος μέχρι τῆς Καρίας, ὅριον πρὸς Δυσμὰς ἔχον τὸ Αἰγαῖον πέλαγος.

Διενοεῖτο δὲ νὰ ὑποτάξῃ καὶ αὐτὴν τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἀπετράπη τῆς ἐπικινδύνου ταύτης ἐπιχειρήσεως ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Πιττακοῦ τοῦ Μιτυληναίου ἢ, κατ' ἄλλους, ὑπὸ τοῦ Βίαντος, ὅστις τῷ παρέστησεν ὅτι, ἔχων κατωτέρας δυνάμεις τῶν Ἑλλήνων, θὰ ἀπώλλυε καὶ αὐτὰς τὰς ἐν Ἀσίᾳ πόλεις, ἂν προσπαρώξυνε τοὺς ἄνδρας τούτους διὰ νέου πολέμου.

Τὸν σοφὸν καὶ εὐπαίδευτον τοῦτον ἡγεμόνα οὗτινος ἡ αὐλὴ ἐχρησίμευεν, οὕτως εἰπεῖν, ὡς συναγώγιον πάντων τῶν σοφῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀνδρῶν, μάλιστα δὲ τῶν Ἑλλήνων, ἐκόσμουν πολλαὶ καὶ σπάνιαι ἀρεταί· τὸ μόνον δ' ἐλάττωμά του ἦτο ὅτι ἐνόμιζεν ἑαυτὸν ὀλβιώτατον πάντων τῶν θνητῶν διὰ τὸν πλοῦτόν του. Ἀπὸ τοῦ τύφου τούτου ἠθέλησε νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ὁ εἰς ἐπίσκεψίν του ἐλθὼν Σόλων ὁ Ἀθηναῖος, παραστήσας εἰς αὐτὸν διὰ πολλῶν παραδειγμάτων τὸ ἄστατον τῆς τύχης τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων· ἀλλ' ὁ τετυφωμένος βασιλεύς, ὑπολαβὼν αὐτὸν πολὺ ἀμαθῆ καὶ ἄκριτον, ὅτι, εἰς μηδὲν τὴν παροῦσαν εὐτυχίαν λογιζόμενος, συνεβούλευε νὰ περιμένῃ τις τὸ τέλος τοῦ βίου, τὸν ἀπέπεμψε μετὰ ψυχρότητος.

Β'. Οἱ σοφοὶ λόγοι τοῦ Σόλωνος ἐπαληθεύουσιν.

Μικρὸν ὅμως μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Σόλωνος ὁ Κροῖσος ἤρχισε νὰ δοκιμάζῃ τὴν πικρὰν ἀλήθειαν τῶν λόγων τοῦ σο-

SISMANOGLIO MEGARO

φοῦ. Καὶ πρῶτον μὲν πᾶσαν τὴν εὐδαιμονίαν του κατεπίκρανεν ὁ θάνατος τοῦ προσφιλοῦς του υἱοῦ Ἄτυος, φονευθέντος ἐξ ἀπροσεξίας ἐν κυνηγεσίῳ ὑπὸ Φρυγός τινος ἡγεμονόπαιδος, ὀνόματι Ἀδράστου, ὅστις εἶχε καταφύγῃ εἰς τὴν αὐλήν του, φονεύσας ἄκων ἐν τῇ γενεθλίῳ του πατρίδι τὸν ἀδελφόν του. Ἐπὶ τοῦ υἱοῦ τούτου ὁ Κροῖσος ἐστήριζε πάσας τὰς ἐλπίδας του, καὶ τοῦτον εἶχε προορίσῃ διάδοχον τοῦ θρόνου, καίπερ δευτερότοκον, ἐπειδὴ ὁ πρωτότοκος ἦτο ἐκ γενετῆς ἄφωνος. Τὸ δυστύχημα τοῦτο τὸν ἐβύθισεν ἐπὶ δύο ὅλα ἔτη εἰς βαθύτατον πένθος. Ἐκ τοῦ πικροῦ δὲ τούτου ληθάργου ἐξήγειραν αὐτὸν αἱ μεγάλαι πρόοδοι τοῦ Κύρου, ὅστις, γενόμενος βασιλεὺς τῆς Περσίας καὶ τῆς Μηδίας, κατεπλημμύρησε διὰ τῶν στρατευμάτων του καὶ τὰς παρακειμένας χώρας καὶ ἠπείλει καὶ αὐτὸ τὸ βασίλειον τῆς Λυδίας.

Ὁ Κροῖσος, συναθροίσας πολυπληθὲς στράτευμα, στηρίζων δὲ καὶ πολλὰς ἐλπίδας ἐπὶ τῶν ὑποσχέσεων τῶν Αἰγυπτίων, Λακεδαιμονίων, Βαβυλωνίων καὶ ἄλλων, μετὰ τῶν ὁποίων εἶχε συμμαχήσῃ, ἐστράτευσε κατὰ τοῦ Πέρσου κατακτητοῦ, ἀλλ' ἐνικήθη κατὰ κράτος καὶ ἀπεκλείσθη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν εἰς τὴν πρωτεύουσαν Σάρδεις, ἡ ὁποία καὶ ἐκυριεύθη μετὰ τεσσαρωνκαίδεκα ἡμερῶν πολιορκίαν. Κατὰ τὴν ἐκπόρθησιν τῆς πόλεως στρατιώτης τις τοῦ Κύρου, συναντήσας τὸν Κροῖσον καὶ ἀγνοῶν τὸν ἄνδρα, ὡρμήθη νὰ τὸν φονεύσῃ· ἀλλὰ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ ἐκ γενετῆς ἄφωνος υἱός του, κυριευθεὶς ὑπὸ σφοδροτάτης ἀγανακτήσεως, ἔρρηξε φωνὴν τότε τὸ πρῶτον καὶ εἶπεν· ὦ ἄνθρωπε, μὴ κτεῖνε Κροῖσον. Οὕτω δέ, ἀφ' οὗ ἐλύθησαν τὰ δεσμὰ τῆς γλώσσης του, ὡμίλει καθ' ἅπαντα τὸν βίον του.

Γ'. Ὁ Κροῖσος ἐνώπιον τοῦ Κύρου.

Οἱ στρατιῶται ἤγαγον τὸν Κροῖσον ἐνώπιον τοῦ Κύρου, ὅστις κατὰ τὰ τότε βάρβαρα ἔθιμα διέταξε νὰ καῇ ζῶν. Ἀφ οὗ δὲ ἀνήφθη μεγάλη πυρά, ἀνεβιβάσθη ἐπ' αὐτῆς δέσμιος ὁ ἡγεμὼν καὶ μετὰ τούτου τεσσαρεσκαίδεκα εὐγενεῖς νέοι. Ἐν τῇ ἀκμῇ ταύτῃ τῆς δυστυχίας ἐνεθυμήθη τοὺς λόγους τοῦ Σόλωνος καὶ βαθέως στενάξας ἔκραξε τρὶς τὸ ὄνομά του. Ὁ δὲ Κῦρος, παρὼν καὶ περίεργος γενόμενος νὰ μάθῃ τίνα τῶν θεῶν ἢ τῶν ἀνθρώπων ἐπεκαλεῖτο ὁ ἀντίπαλός του τὴν τελευταίαν ἐκείνην ὥραν διέταξε νὰ τὸν καταβιβάσωσιν ἐκ τῆς πυρᾶς καὶ νὰ τὸν φέρωσιν ἐνώπιόν του.

Ὁ Κροῖσος βιασθεὶς ἐφανέρωσεν εἰς τὸν νικητὴν τίς ἦτο ὁ Σόλων καὶ τί τῷ εἶχεν εἴπῃ ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς εὐτυχίας του. Ὁ Κῦρος, γενόμενος πρὸς ἑαυτὸν καὶ σκεφθεὶς ὅτι ἡ τύχη εἶνε κοινὴ εἰς ὅλους οὐ μόνον ἀφῆκε τὸν Κροῖσον ζῶντα, ἀλλὰ καὶ ἐξηκολούθει νὰ τὸν τιμᾷ πάντοτε βασιλικῶς καὶ νὰ συμβουλεύηται εἰς τὰς σπουδαιοτέρας του ὑποθέσεις. Τελευτῶν δὲ συνέστησε στενῶς εἰς τὸν υἱόν του τὸν Καμβύσην νὰ τὸν σέβηται πάντοτε καὶ νὰ συμβουλεύηται ἐν τῇ ὑποθέσει του.

Δ'. Τὰ συμβάντα τῷ Κροίσῳ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κύρου.

Ὁ Καμβύσης, τηρῶν αὐστηρῶς τὴν τελευταίαν ταύτην παραγγελίαν τοῦ πατρός του, ἐξηκολούθει ἐπί τινα χρόνον νὰ σέβηται τὸν Κροῖσον καὶ νὰ τὸν συμβουλεύηται πάντοτε· ἡμέραν δέ τινα ὀργισθεὶς κατ' αὐτοῦ διά τινας συμβουλάς, τὰς

ὁποίας τῷ εἶχεν εἴπῃ μετὰ παρρησίας, ὅτε ἐστράτευεν εἰς Αἴγυπτον, ὥρμησε νὰ τὸν φονεύσῃ ἐν μέσῳ τοῦ συμβουλίου, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖνος διέφυγεν, ἔστειλεν ἀνθρώπους νὰ τὸν ἀποσφάξωσιν. Οὗτοι ὅμως γνωρίζοντες τὸν φύσει παράφορον καὶ εὐμετάβλητον χαρακτῆρα τοῦ βασιλέως, τὸν μὲν Κροῖσον ἔκρυψαν, εἰς δὲ τὸν Καμβύσην εἶπον ὅτι τὸν ἐφόνευσαν. Ἐσκόπουν δέ, ἂν μὲν τὸν ἔβλεπον μετανοοῦντα ἐπὶ τῷ θανάτῳ του, νὰ τὸν παρουσιάσωσι καὶ λάβωσι παρ' αὐτοῦ πλούσια δῶρα, εἰ δὲ μή, νὰ τὸν ἀπολέσωσιν κρυφίως.

Καὶ τῷ ὄντι μετά τινα χρόνον ὁ Καμβύσης ἐδήλωσεν ἔν τινι συμβουλίῳ ὅτι σκληρῶς μετενόησε, διατάξας τὸν θάνατον τοῦ Κροίσου. Οἱ θεράποντες μαθόντες τοῦτο τῷ ἐφανέρωσαν τὸ στρατήγημα, ἐλπίζοντες νὰ λάβωσι παρ' αὐτοῦ ἀμοιβήν τινα. Ἀλλ' ἐκεῖνος ὑπερεχάρη μὲν ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκήτῳ ταύτῃ τοῦ Κροίσου σωτηρίᾳ, διέταξεν ὅμως τὸν θάνατόν των, εἰπών· ἂς μάθωσιν οἱ ἐπιζῶντες ὅτι ἡ παράβασις τῶν διαταγῶν μου, καὶ ἀδίκων οὐσῶν, δὲν μένει ἀτιμώρητος. Οὕτω δὲ διασωθεὶς καὶ πάλιν ὁ Κροῖσος ἐγκατεβίωσεν ἐν τῇ βασιλικῇ αὐλῇ· ἀφ' οὗ δὲ ἐτελεύτησε, συνεξέλιπε μετ' αὐτοῦ καὶ ἡ δυναστεία τῶν Μερμναδῶν.

«Ἀλαζονείας οὔτις ἐκφεύγει δίκην».

(Ὁ Θεὸς τιμωρεῖ τοὺς ἀλαζόνας).

---

34. Κλέοβις καὶ Βίτων

υἱοὶ τῆς Ἀργείας Κυδίππης, ἱερείας τῆς Ἥρας. Ἐν ᾧ ἐτελεῖτό ποτε ἑορτὴ τῆς ὑπάτης ταύτης τῶν θεαινῶν, ἡ δὲ παρουσία τῆς Κυδίππης ἦτο ἀναγκαιοτάτη, οἱ δύο της υἱοί, ἐπειδὴ οἱ βόες, οἱ μέλλοντες νὰ σύρωσι τὸ ὄχημα, ἐβράδυνον, ἡ δὲ ἡλικία της δὲν τῇ ἐπέτρεπε νὰ μεταβῇ πεζὴ εἰς τὸν ναόν, ὁ ὁποῖος ἀπεῖχεν ἐκεῖθεν πέντε καὶ τεσσαράκοντα σταδίους, ζευχθέντες αὐτοὶ ἤγαγον τὴν μητέρα των, ὅπου τὸ καθῆκον τὴν ἐκάλει.

Ἅπας ὁ λαὸς ἐπευφήμησεν, ἰδὼν τὴν εὐσεβῆ ταύτην πρᾶξιν, καὶ ἐμακάρισε τὴν μητέρα, ἥτις εἶχε τοιούτους υἱούς. Ἡ μήτηρ περιχαρὴς γενομένη ἐκ τούτου, σταθεῖσα ἀπέναντι τοῦ ἀγάλματος, ηὐχήθη εἰς τὴν θεὰν νὰ δώσῃ εἰς τοὺς υἱούς της ὅ,τι ἐνόμιζε διὰ τὸν ἄνθρωπον καλύτερον. Ἡ θεὰ ἤκουσε τὴν θερμὴν προσευχὴν τῆς λειτουργοῦ της καὶ οἱ δύο εὐσεβεῖς της υἱοί, ἀφ' οὗ ἔθυσαν καὶ εὐωχήθησαν, κοιμηθέντες ἐν τῷ ναῷ δὲν ἀνέστησαν πλέον, ἀλλ' ἀπέλιπον τὴν ζωὴν ἀνεπαισθήτως. Ὁ τοιοῦτος θάνατος εἶνε ὄντως τὸ ἄκρον ἀγαθόν, τὸ ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος δύναται ν' ἀπολαύσῃ εἰς τὸν πρόσκαιρον καὶ μάταιον τοῦτον κόσμον.

«Ἔλπιζε, τιμῶν τοὺς γονεῖς, πράξειν καλῶς».

(Ἔλπιζε ὅτι, ἐὰν τιμᾷς τοὺς γονεῖς σου, θὰ εὐτυχήσῃς).

---

35. Ἀπόφασις δικαστικὴ Σίνου ἄρχοντος.

Πλούσιός τις ἔμπορος ἐν Σίνῃ, ἀποφασίσας νὰ ἐπισκεφθῇ πόλεις τινὰς τοῦ Σινικοῦ κράτους ἕνεκα ἐμπορικῶν του ὑποθέ-

SISMANOGLIO MEGARO

σεων, ἐνεπιστεύθη εἴς τινα παιδαγωγὸν τοὺς δύο του μικροὺς υἱούς. Ὁ καλὸς παιδαγωγὸς μικρὸν μετὰ τὴν ἀναχώρησεν τοῦ πατρὸς καταχρώμενος τῆς ἀπολύτου ἐξουσίας, τὴν ὁποίαν εἶχε τῷ δώσῃ ὁ ἔμπορος, κατέστη τύραννος τῆς οἰκίας καὶ ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου ἀπεμάκρυνεν ἀπ' αὐτῆς πάντας τοὺς τιμίους καὶ ἐναρέτους, οἵτινες ἠδύναντο νὰ παρατηρῶσι τὰ διαβήματά του καὶ ἐξελέγχωσι πάσας τὰς πράξεις του· ἀπέπεμψε δ' ἐν ταὐτῷ καὶ πάντας τοὺς δούλους, ὅσοι ἦσαν πιστοὶ πρὸς τὸν ἀποδημοῦντα κύριόν των.

Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι οἱ φίλοι του πολλὰ πολλάκις ἔγραψαν πρὸς αὐτὸν περὶ τῆς τοιαύτης τοῦ παιδαγωγοῦ διαγωγῆς, ἀλλ' ἐκεῖνος, ὢν φύσει καλός, οὐδεμίαν πίστιν ἔδωκεν εἰς τὰ κατ' αὐτοῦ γραφόμενα. Ὁποία ὅμως ὑπῆρξεν ἡ μετάνοιά του, ὅτε, ἐπανελθὼν μετὰ πενταετῆ ἀποδημίαν, εὗρε τοὺς παῖδάς του οὐ μόνον ἀμαθεῖς, ἀλλὰ καὶ πάντῃ ἀναγώγους! Ἡ τοιαύτη τῶν παίδων του κατάστασις τὸν παρώξυνεν, ὡς εἰκός, σφόδρα καὶ πολλὰ διενοήθη νὰ πράξῃ κατὰ τοῦ ἀχρείου παιδαγωγοῦ· ἀλλὰ τέλος ἡ φρόνησις ὑπερισχύει καὶ ὁ ἀχρεῖος παιδαγωγὸς ἀποπέμπεται τῆς οἰκίας, μηδὲν τῶν συμπεφωνημένων λαβών. Τὸ τέρας ὅμως τοῦτο, θεωρῆσαν ἑαυτὸ ἠδικημένον, ἐνάγει τὸν πατέρα τῶν παίδων εἰς τὰ δικαστήρια καὶ τὸν ἀπαιτεῖ τοὺς μισθοὺς τῆς διδασκαλίας του. Ὁ ἔμπορος, ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ δικαστηρίου διὰ τί ἐπέμενε ν' ἀδικήσῃ τὸν παιδαγωγόν, ἀπήντησεν· εὐχαρίστως, κύριε πρόεδρε, θὰ τῷ ἔδιδον διπλάσια τῶν ὅσων ζητεῖ, ἂν καὶ κατ' ἐλάχιστον προυνόει περὶ τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς μορφώσεως τῶν τέκνων μου.

Ἡ ἀπολογία αὕτη ἐξέπληξε τὸν πρόεδρον, ὅστις, ἐπιθυμῶν

νὰ λάβῃ ἀληθῆ γνῶσιν τῶν διατρεχόντων, προσκαλεῖ τοὺς παῖδας καὶ τοὺς καθυποβάλλει εἰς ἐξετάσεις. Τὸ ἀποτέλεσμα ὅμως τούτων τὸν ὑπεχρέωσεν, ἵνα τὸν μὲν παιδαγωγὸν καταδικάσῃ εἰς θάνατον, διότι ἠμέλησε τοῦ ἱεροῦ του καθήκοντος, τὸν δὲ πατέρα εἰς βαρὺ πρόστιμον, διότι ἐδυσπίστησεν εἰς τὰ κατὰ τοῦ παιδαγωγοῦ ὑπὸ φίλων του γραφέντα.

«Ζήλου τὸν ἐσθλὸν ἄνδρα καὶ τὸν σώφρονα».

(Νὰ ζηλεύῃς τὸν καλὸν ἄνδρα καὶ τὸν γνωστικόν).

---

36. Ἀχιλλεύς.

Α' Παιδικὴ ἡλικία τοῦ Ἀχιλλέως.

Ἀχιλλεύς, ὁ ἀνδρειότατος πάντων τῶν Ἑλλήνων, τῶν ἐκστρατευσάντων κατὰ τῆς Τροίας, ἦτο υἱὸς τοῦ Πηλέως, βασιλέως τῆς Φθίας, καὶ τῆς Θέτιδος, θυγατρὸς τοῦ Νηρέως. Ἐν ᾧ δὲ ἔτι ἦτο βρέφος, ἡ μήτηρ του, ἐπιθυμοῦσα νὰ καταστήσῃ τὸ σῶμά του ἄτρωτον, τὸν ἐβάπτισεν εἰς τὰ ὕδατα τῆς Στυγός. Δυστυχῶς ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ καθ' ὁλοκληρίαν τοῦ ποθουμένου, διότι ἔμεινε τρωτὴ ἡ πτέρνα, ἐκ τῆς ὁποίας τὸν ἐκράτει κατὰ τὴν βάπτισιν. Παιδαγωγοὶ καὶ διδάσκαλοί του ἐγένοντο ὁ Φοίνιξ καὶ ὁ Κένταυρος Χείρων, τῶν ὁποίων ὁ πρῶτος καὶ ἠκολούθησεν αὐτὸν εἰς τὴν Τροίαν.

Β'. Ὁ Ἀχιλλεὺς κρύπτεται εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Λυκομήδους.

Ὅτε ἀπεφασίσθη ὁ κατὰ τῆς Τροίας πόλεμος, ὁ Ἀχιλλεὺς

SISMANOGLIO MEGARO

ἦτο ἔτι ἐννέα ἐτῶν, καὶ ἐν τούτοις ὁ μάντις Κάλχας εἶχε προείπῃ ρητῶς εἰς τοὺς Ἕλληνας ὅτι ἡ ἅλωσις τῆς πόλεως θὰ ἦτο πάντῃ ἀδύνατος ἄνευ τῆς συμπράξεως τοῦ παιδὸς τούτου. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἑτέρα προφητεία εἶχε φανερώσῃ εἰς τοὺς γονεῖς τοῦ μικροῦ ἡμῶν ἥρωος ὅτι ἐὰν μὲν ἐξεστράτευε κατὰ τῆς Τροίας, θ' ἀπέκτα μὲν δόξαν ἀθάνατον, ἀλλὰ θ' ἀπέθνησκεν, ἐὰν δὲ ἔμενεν ἐν τῇ πατρίδι, θ' ἀπέβαινε μακρόβιος, ἡ μήτηρ προτιμήσασα τὸ τελευταῖον ἐνέδυσε τὸν μονογενῆ της υἱὸν γυναικεῖα φορέματα, καὶ μετονομάσασα αὐτὸν Πύρρον, τὸν ὡδήγησεν εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ βασιλέως τῆς Σκύρου Λυκομήδους, ἵνα ἀνατρέφηται μετὰ τῶν θυγατέρων του ὡς κοράσιον.

6. Ὅμηρος.

Γ' Ὁ Ἀχιλλεὺς ἀνακαλύπτεται ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως.

Οἱ πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ Ἀχιλλέως ἀποσταλέντες ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων τῶν Ἑλλήνων, μὴ εὑρόντες αὐτὸν εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν περιῆλθον πολλὰς πόλεις, μάτην ζητοῦντες αὐτόν· τέλος ὅμως ὁ πολύτροπος Ὀδυσσεύς, εἴτε διότι ἔλαβεν ὑπονοίας εἴτε

διότι ἔμαθεν ὅτι ὁ περιζήτητος ἥρως εὑρίσκετο κρυπτόμενος εἰς τὸν γυναικωνίτην τοῦ Λυκομήδους, ἐπενόησε στρατήγημα προσφυέστατον πρὸς ἀνακάλυψίν του. Ὑποκρίνεται τὸν ἔμπορον καὶ φέρων κάνιστρον πλῆρες διαφόρων κοσμημάτων καὶ πολλῶν ἄλλων γυναικείων πραγμάτων, σὺν τούτοις δὲ καὶ ὅπλα, ἔρχεται εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως καὶ προσφέρει εἰς τὰς ἡγεμονόπαιδας τὰ ἐμπορεύματά του, ἵνα ἀγοράσωσιν ἐξ αὐτῶν ὅ,τι ταῖς ἤρεσκεν. Ἐν ᾧ δὲ ἅπασαι αἱ κόραι μετ' ἀπλήστου περιεργίας παρετήρουν τὰ διάφορα κοσμήματα καὶ λεπτομερῶς ταῦτα ἐξήταζον, μόνος αὐτὸς παρετηρήθη ὅτι ἐκράτει εἰς χεῖρας τὰ πωλούμενα ὅπλα καὶ ἐπιμελῶς τὰ ἠρεύνα.

Ὁ Ὀδυσσεύς, ἐννοήσας ἐκ τούτου ὅτι ἡ φίλοπλος κόρη ἦτο ὁ ζητούμενος, ἐγκαταλείπει τὰς ἐμπορικὰς διαπραγματεύσεις, προσελθὼν τῷ φανερώνει τὸν σκοπὸν τῆς ἐκεῖσε μεταβάσεώς του. Τῷ λέγει ὅτι εἶνε αἰσχρὸν καὶ ἀνάξιον αὐτοῦ νὰ κάθηται ἀργὸς καὶ νὰ συναναστρέφηται μετὰ γυναικῶν, ἐν ᾧ ἡ φωνὴ τοῦ καθήκοντος τὸν ἐκάλει, ἡ δὲ δόξα τῷ ἡτοίμαζεν στέφανον ἀθανασίας. Οἱ λόγοι οὗτοι κατέπεισαν τὸν Ἀχιλλέα νὰ συμμετάσχῃ τοῦ πολέμου. Ἐνταῦθα ἡ Θέτις βλέπουσα τὸ ἀμετάθετον τῆς γνώμης του, ἔρχεται πρὸς τὸν Ἥφαιστον, τὸν ὁποῖον ἄλλοτε εἶχεν εὐεργετήσῃ, καὶ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ διὰ τὸν υἱόν της πανοπλίαν λαμπρὰν καὶ ἀδιάρρηκτον, τὴν ὁποίαν λαβὼν ὁ ἥρως, ἔτι δὲ καὶ πεντήκοντα πλοῖα παρὰ τοῦ πατρός του, συνεκπλεῖ μετὰ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων τῆς Ἑλλάδος.

Δ'. Πολεμικαὶ πράξεις τοῦ Ἀχιλλέως.

Ὁ Ἀχιλλεὺς ἀνεφάνη καθ' ὅλην τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας

ὁ πρῶτος τῶν ἡρώων τοῦ Ἀχαϊκοῦ στρατοῦ διὰ τὴν ἀπαράμιλλόν του ἀνδρίαν καὶ ὡραιότητα. Κατὰ τὰ ἐννέα ἔτη τῆς δεκαετοῦς πολιορκίας αὐτὸς μόνος μετὰ τῶν ἀνδρείων του ἑταίρων ἐκυρίευσεν ἔνδεκα πόλεις μεσογαίους καὶ δώδεκα παραλίους. Τόσον δὲ φόβον καὶ τρόμον εἶχεν ἐνσπείρῃ τὸ ὄνομά του ἀνὰ πᾶσαν τὴν Τρωικὴν γῆν, ὥστε ἅπαντες οἱ πολέμιοι, μηδ' αὐτῶν τῶν ἀτρομήτων ἐξαιρουμένων, ὁσάκις τὸν ἔβλεπον, ἔφευγον κατάφοβοι, ὥσπερ πρόβατα ἐνώπιον λέοντος.

Ε' Ὁ Ἀχιλλεὺς ἐρίζει πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ ἀπομακρύνεται τοῦ πολέμου.

Τὸ δέκατον ἔτος τῆς πολιορκίας ἔρις δεινὴ καὶ πεισματώδης ἀποχωρίζει τὸν Ἀχιλλέα τῶν λοιπῶν πολεμιστῶν, λαβοῦσα τὴν γέννησίν της ἐκ τῆς ἀκολούθου αἰτίας. Μεταξὺ τῶν πολλῶν λαφύρων, τὰ ὁποῖα ὁ ἥρως κατὰ διαφόρους καιροὺς εἶχε κομίσῃ εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῶν πολλῶν του ἐπιδρομῶν, ἦσαν καὶ δύο παρθένοι ὡραιόταται, ἡ Χρυσηὶς καὶ ἡ Βρισηίς. Τούτων δὲ ἡ μὲν πρώτη ἦτο θυγάτηρ Χρύσου τινός, ἱερέως τοῦ ἐν τῇ πόλει Χρύσῃ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἡ δὲ δευτέρα κόρη τοῦ Βρίσου, κατά τινας μὲν βασιλέως τῆς Πηδασσοῦ, πόλεως τῶν Λελέγων ἐν τῇ Τρωικῇ χώρᾳ, κατ' ἄλλους δὲ ἱερέως ἐν Λυρνησσῷ, πόλει τῆς Μυσίας. Καὶ τὴν μὲν Χρυσηίδα οἱ Ἕλληνες ἔδωκαν βραβεῖον εἰς τὸν Ἀγαμέμνονα, τὴν δὲ Βρισηίδα εἰς τὸν Ἀχιλλέα.

Μικρὸν ὅμως μετὰ τὴν διανομὴν ταύτην ἔρχεται εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων ὁ ἱερεὺς Χρύσης, κομίζων ἄπειρα λύτρα, καὶ μετὰ πολλῶν δακρύων καὶ θερμῶν παρακλήσεων

ζητεῖ τὴν μονογενῆ του θυγατέρα. Ἀγαμέμνων, ὁ γενικὸς ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ, θεωρήσας τὴν ἀπόδοσιν τῆς νεαρᾶς συζύγου του ὡς προσβολὴν μεγίστην, ἀποπέμπει τὸν πατέρα σκληρῶς καὶ ἐπονειδίστως.

Ὁ δυστυχὴς γέρων ἀπομακρύνεται τοῦ Ἀχαϊκοῦ στρατοπέδου περίλυπος, καὶ παρακαλεῖ ἔνδακρυς τὸν υἱὸν τῆς καλλικόμου Λητοῦς Ἀπόλλωνα, λέγων· ἐάν, ὦ ἀργυρότοξε, σοὶ εὐηρέστησά ποτε εἴτε ἐπιμελούμενος καὶ διακοσμῶν τὸν χαρίεντα ναόν σου εἴτε προσφέρων σοι παχέα μηρία θυμάτων, ἐπάκουσόν μου σήμερον προφρόνως καὶ τιμώρησον πρὸς ἱκανοποίησίν μου τοὺς Ἀχαιούς. Εἴθε οἱ Δαναοὶ νὰ πληρώσωσι τὰ δάκρυά μου διὰ τῶν βελῶν σου. Ὁ Ἀπόλλων ἀκούει τὴν προσευχὴν τοῦ χρηστοῦ καὶ ἀγαθοῦ ἱερέως καὶ στέλλει νόσον φθοροποιὸν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στρατόν, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπέθνησκον πολλοί. Οἱ ἡγεμόνες βλέποντες τὸν ὄλεθρον τοῦ στρατοῦ, συγκαλοῦσι τὴν δεκάτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἐνσκήψεως τῆς νόσου συμβούλιον, ἐν ᾧ ὁ ἄριστος τῶν μάντεων Κάλχας τοῖς φανερώνει τὴν αἰτίαν τοῦ κακοῦ καὶ τοῖς ὑποδεικνύει ὅτι τὸ μόνον ἀπαλλακτικὸν μέσον εἶνε ἡ ἀπόδοσις τῆς κόρης εἰς τὸν ἱερέα.

Ὁ Ἀγαμέμνων, παροργισθεὶς ἐκ τῆς ἀποκαλύψεως ταύτης, ἐπιπλήττει πικρῶς τὸν μάντιν. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἀναλαμβάνει τὴν ὑπεράσπισιν καὶ προτρέπει καὶ αὐτὸς τὸν βασιλέα ν' ἀποδώσῃ τὴν κόρην εἰς τὸν ἱερέα χάριν τῆς σωτηρίας τοῦ ὑποφέροντος στρατοῦ. Ὁ Ἀγαμέμνων παροξυνθεὶς ἔτι περισσότερον ἐκ τῶν λόγων τούτων τοῦ ἥρωος ἀποκρίνεται πρὸς αὐτὸν διὰ γλώσσης λίαν ἀπρεποῦς εἰς βασιλέα καὶ τέλος τὸν ἀπειλεῖ λέγων ὅτι

θ' ἀποδώσῃ μὲν τὴν κόρην, ἀλλὰ θὰ λάβῃ πρὸς ἀποζημίωσίν του τὴν Βρισηίδα, τὸ γέρας του.

Ἐνταῦθα ἡ ὀργὴ τοῦ ἥρωος ἐκρήγνυται φοβερά. Ἀναιδέστατε, λέγει πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα, ἄπληστε, ὁ ἔχων τὸν νοῦν σου πάντοτε εἰς τὰ κέρδη, τίνα ἀπειλεῖς; Ἐμέ, ὅστις ἀφῆκα τὴν πατρίδα μου, ἵνα πολεμῶ ὑπὲρ τῆς τιμῆς σοῦ καὶ τῆς τοῦ ἀδελφοῦ σου Μενελάου; Εἰς ἐμέ, ὅστις ὑπομένω τὸ μεγαλύτερον βάρος τοῦ πολέμου, λέγεις παρρησίᾳ ὅτι θὰ λάβῃς τὸ γέρας μου, τὸ ὁποῖον ἐγὼ αὐτὸς δι' αὐτῶν τῶν χειρῶν ἐκέρδησα; Ἀφ' οὗ τὸ πρᾶγμα ἔχει οὕτω, μάθε ἀπὸ τοῦδε ὅτι ἐγὼ δὲν κάθημαι πλέον ἐνταῦθα, ἵνα ἀτιμάζωμαι καὶ ἐξουθενίζωμαι ὑπὸ σοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀγαμέμνων ἐξηκολούθει νὰ ὑβρίζῃ, ὁ Ἀχιλλεὺς παροξυνθεὶς ἔτι περισσότερον ἐκ τῶν ὕβρεων ὁρμᾷ νὰ τὸν φονεύσῃ, ἀλλὰ πάραυτα ἡ Ἀθηνᾶ, ἀόρατος τοῖς ἄλλοις, καταπτᾶσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, τὸν ἀναχαιτίζει. Μετὰ νέας δὲ λοιδορίας καὶ παρακλήσεις τῶν ἄλλων ἡρώων ἀπέρχεται τοῦ συνεδρίου, διακηρύττων ὅτι τὴν μὲν Βρισηίδα θ' ἀφήσῃ, ἀλλ' εἰς τὸ ἑξῆς δὲν θὰ συμμετάσχῃ τῆς μάχης. Ἀμφότερα δὲ ταῦτα ἐξεπλήρωτε κατὰ γράμμα.

ΣΤ'. *Φόνος τοῦ Πατρόκλου.*

Μετ' οὐ πολὺ ὁ Ἀγαμέμνων, βλέπων τὸ στράτευμά του καταπονούμενον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, τῶν ὁποίων τὴν ὁρμὴν οὐδεὶς πλέον ν' ἀναχαιτίσῃ ἠδύνατο, καὶ μάλιστα ὅτε ἐγνώσθη ὅτι ὁ ἀτρόμητος ἥρως δὲν ἤθελε νὰ συμμετάσχῃ τοῦ πολέμου, στέλλει πρέσβεις πρὸς αὐτὸν κομίζοντας λαμπροτάτας προτάσεις, καὶ ζητῶν συγγνώμην διὰ τὴν ἀπρεπῆ του πολιτείαν, τὸν παρακαλεῖ νὰ ρίψῃ εἰς τὴν λήθην τὸ παρελθὸν καὶ νὰ οἰκτίρῃ τοὺς Ἕλληνας, πίπτοντας ὑπὸ τὸ ξίφος τοῦ Ἕκτορος.

Ἀλλ' ὁ Ἀχιλλεὺς ἔμεινεν ἄκαμπτος καὶ πρὸς τὰς ἐπανειλημμένας παρακλήσεις τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ πρὸς τὰς συμφορὰς τῶν ὁμοφύλων του. Τέλος ὅμως καμφθεὶς ὑπὸ τῶν ἐπιμόνων παρακλήσεων τοῦ προσφιλεστάτου καὶ ἀδιαχωρίστου φίλου του Πατρόκλου, συγκατατίθεται νὰ τῷ δώσῃ τὰ ὅπλα, τὸ ἅρμα καὶ τοὺς πολεμιστάς του. Ὁ γενναῖος Πάτροκλος λαβὼν ταῦτα ἐξέρχεται εἰς τὴν μάχην καὶ ἐνσπείρει εἰς τὰς καρδίας τῶν ἐχθρῶν τὴν ἀθυμίαν καὶ τὸν τρόμον. Οἱ Τρῶες φεύγουσι πρὸ αὐτοῦ προτροπάδην, μηδόλως ὑποπτεύοντες ὅτι ὑπὸ τὴν πανοπλίαν τοῦ Ἀχιλλέως ἐκρύπτετο ὁ φίλος του Πάτροκλος. Μετ' ὀλίγον ὅμως γνωρίσαντες ὅτι ἠπατῶντο, ἐπανέρχονται εἰς τὴν μάχην, ὁ δὲ Ἕκτωρ μονομαχήσας μετ' αὐτοῦ κτείνει αὐτὸν καὶ λαφυραγωγεῖ τὰ ὅπλα του.

Ζ'. *Ἐκδίκησις τοῦ Ἀχιλλέως.*

Ἀπερίγραπτος ἦτο ἡ λύπη καὶ ἡ δίψα τῆς ἐκδικήσεως ἡ κατακυριεύσασα τὴν ψυχὴν τοῦ Ἀχιλλέως, ὅτε ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ Πατρόκλου καὶ εἶδε κομιζόμενον τὸ νεκρόν του σῶμα. Συνδιαλλάττεται εὐθὺς πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ ζητεῖ παρὰ τῆς μητρός του, ἀνελθούσης πρὸς παρηγορίαν του ἐκ τῆς θαλάσσης, πανοπλίαν ἀντὶ τῆς λαφυραγωγηθείσης ὑπὸ τοῦ Ἕκτορος. Ἡ Θέτις ἀναβαίνει ἀμέσως εἰς τὸν Ὄλυμπον, τὴν κατοικίαν τῶν θεῶν, καὶ μετ' ὀλίγον καταπτᾶσα ὡς ἱέραξ ἐκ τῶν ἀψίδων φέρει παρὰ τοῦ Ἡφαίστου εἰς τὸν προσφιλῆ της

υἱὸν ὅπλα ἀπαστράπτοντα, τὰ ὁποῖα ὁπλισθεὶς ἐκεῖνος ἐμπίπτει ὡς τίγρις λυσσαλέα εἰς τὰς ἐχθρικὰς τάξεις, συντρίβει αὐτάς, ὠθεῖ τοὺς πολεμίους εἰς τὸν Ξάνθον ποταμόν, ὅπου ἄρχεται νὰ τοὺς κατασφάζῃ.

Ἡ ἀνάμνησις τοῦ θανάτου τοῦ Πατρόκλου ἀποδιώκει ἀπὸ τῆς καρδίας του πᾶν αἴσθημα οἴκτου, οὐδὲ δίδει ἀκρόασιν εἰς τὰς γοερὰς παρακλήσεις τῶν σφαζομένων. Υἱός τις τοῦ Πριάμου, ὀνόματι Λυκάων, εὑρεθεὶς ἐν τῇ φοβερᾷ ταύτῃ σφαγῇ, προσπίπτει εἰς τοὺς πόδας του, ζητῶν ἔλεος. Ἄφρον, ἀποκρίνεται αὐτῷ ὁ Ἀχιλλεύς, πρὶν ἀποθάνῃ ὁ Πάτροκλος, πολλοὺς τῶν Τρώων ἠλέησα· ἀλλὰ τόρα μάτην ὁμιλεῖς. Οὐδεὶς τῶν συμπατριωτῶν σου, τῶν πιπτόντων εἰς τὰς χεῖράς μου, θὰ δυνηθῇ νὰ διαφύγῃ τὸν θάνατον, πολὺ δὲ περισσότερον οἱ υἱοὶ τοῦ Πριάμου. Μὴ λοιπὸν κλαίῃς τὴν μοῖράν σου, ἀφ' οὗ καὶ ὁ Πάτροκλος ἀπέθανεν, ὅστις ἦτο πολὺ καλύτερός σου. Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἐμπηγνύει τὸ ξίφος διὰ τοῦ λαιμοῦ εἰς τὸ στῆθος τοῦ δυστυχοῦς βασιλόπαιδος, ὅστις εὑρίσκει αὐθωρεὶ τὸν θάνατον. Τοσαύτη δὲ ἦτο ἡ σφαγή, ὥστε τὰ πτώματα τῶν σφαζομένων ἀνέφραξαν τὸ ρεῖθρον τοῦ ποταμοῦ, ὁ δὲ θεὸς τούτου ζητεῖ παρὰ τοῦ Ἀχιλλέως τὴν παῦσιν τῆς σφαγῆς. Μὴ εἰσακουσθεὶς ὅμως ἐξεγείρει κύματα φοβερὰ καὶ μυκώμενος ἐφορμᾷ κατὰ τοῦ ἥρωος, ὅστις παραθαρρυνόμενος ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος ἀνθίσταται ἀφόβως.

Ὁ Ξάνθος ἐπικαλεῖται βοηθὸν τὸν γείτονα ποταμὸν Σιμόεντα· ἀλλ' ἡ Ἥρα στέλλει πρὸς βοήθειαν τοῦ Ἀχιλλέως ἐκ μὲν τῆς θαλάσσης τὸν ζέφυρον καὶ τὸν νότον, οἵτινες ὠθοῦσι τὸν ποταμὸν πρὸς τὰς πηγάς, ἐκ δὲ τῆς ξηρᾶς τὸν Ἥφαιστον, ὅστις χύσας εἰς τὴν πεδιάδα πῦρ ἄσβεστον κατακαίει νεκροὺς καὶ θάμνους καὶ δένδρα καὶ περιβάλλει διὰ τῶν φλογῶν τοῦ τὸν ποταμόν, τοῦ ὁποίου τὰ ὕδατα ἄρχονται νὰ βράζωσιν. Ὁ Ξάνθος δαμασθεὶς ὁμολογεῖ τὴν ἧττάν του καὶ ὑπόσχεται ν' ἀφήσῃ ἐλεύθερον τὸν ἥρωα εἰς τὰς ἐνεργείας του. Οὕτω δὲ ὁ Ἀχιλλεὺς ὁρμᾷ καὶ πάλιν πρὸς καταδίωξιν τῶν Τρώων καὶ τοὺς φέρει μέχρι τῶν τειχῶν τῆς Τροίας· ἂν δὲ ὁ Ἀπόλλων δὲν τὸν ἀπησχόλει, μεταμορφωθεὶς εἰς τὸν Τρωαδίτην Ἀγήνορα, θὰ εἰσῆρχετο πάντως εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν θυρῶν, τὰς ὁποίας οἱ ἐντὸς εἶχον ἀνοίξῃ πρὸς σωτηρίαν τῶν διωκομένων καὶ θὰ τὴν ἐκυρίευεν.

Ὁ Ἀχιλλεύς, καταδιώξας ἐπὶ πολλὴν ὥραν τὸν ἐχθρόν, ἀναγνωρίζει τέλος ὅτι ἠπατᾶτο ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ ἀναφωνεῖ πρὸς αὐτὸν μετ' ὀργῆς· μὲ ἠπάτησας, ὦ ὀλεθριώτατε πάντων τῶν θεῶν, καὶ μὲ ἀφῆρεσας δόξαν μεγάλην. Μὴ καυχηθῇς ὅμως ἐπὶ τούτῳ· διότι, ἂν δὲν ἦσο θεὸς ἀθάνατος, θὰ σ' ἐτιμώρουν ἀμέσως. Ταῦτα δὲ εἰπὼν ἐστράφη πάλιν κατὰ τῆς πόλεως.

Η'. Πάλη Ἀχιλλέως καὶ Ἕκτορος καὶ φόνος τοῦ τελευταίου.

Ὁ Ἕκτωρ, ὅστις ἀπὸ τοῦ τείχους ἔβλεπε πάντα τὰ γινόμενα, αἰσχυνόμενος νὰ μένῃ κεκλεισμένος ὡς γυνὴ ἐντὸς τοῦ φρουρίου, ἐξέρχεται μόνος εἰς ἀπάντησιν παρὰ τὰς παρακλήσεις τῶν οἰκείων καὶ μάλιστα τῆς μητρός του. Ἀλλ' ὅτε εὑρέθη ἀπέναντι τοῦ φοβεροῦ του ἀντιπάλου, τὸ θάρρος τὸν ἐγκατέλιπε παντάπασι καὶ τραπεὶς εἰς φυγὴν περιέρχεται τρὶς τὰ τείχη τῆς πόλεως, διωκόμενος ὑπ' αὐτοῦ.

© SISMANOGLIO MEGARU

Οἱ ἄνωθεν τοῦ τείχους συγγενεῖς καὶ συμπολῖταί του βλέποντες τὸ οἰκτρὸν τοῦτο θέαμα κλαίουσιν ἀπαρηγόρητα. Τέλος ὅμως ἐντραπεὶς καὶ ἐνθαρρυνθείς, διότι εἶδε τὸν ἀδελφόν του Δηίφοβον σπεύσαντα πρὸς βοήθειάν του, ἔστη καὶ ἡτοιμάσθη νὰ πολεμήσῃ. Ὁ Ἀχιλλεὺς φθάνει ἀμέσως, σείων τὸ μακρόσκιον δόρυ καὶ πρῶτος ἀκοντίζει· ἀλλ' ἀποτυγχάνει, καὶ τὸ δόρυ ἐμπηγνύεται εἰς τὴν γῆν. Ὁ Τρωαδίτης ἥρως σωθεὶς διὰ ταχείας ὑποκλίσεως ὁρμᾷ, πάλλων καὶ οὗτος τὸ μακρόσκιον δόρυ καὶ τὸ ρίπτει κατὰ τοῦ Ἀχιλλέως. Ἀλλὰ τοῦτο, προσκρουσαν εἰς τὴν θεότευκτον ἀσπίδα, πίπτει μακράν. Ὁ Ἕκτωρ προσκαλεῖ τὸν Δηίφοβον νὰ τῷ φέρῃ τὸ δόρυ, ἀλλὰ δὲν τὸν βλέπει πλέον, καὶ οὕτω πείθεται ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ, θέλουσα νὰ τὸν ρίψῃ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ, τὸν ἐξηπάτησεν, μεταμορφωθεῖσα εἰς Δηίφοβον.

Μὴ ἀπολέσας ὅμως τὸ θάρρος του ξιφουλκεῖ καὶ ὁρμᾷ κατὰ τοῦ Ἀχιλλέως. Ἀλλ' οὗτος, λαβὼν ἐν τῷ μεταξὺ παρὰ τῆς Ἀθηνᾶς τὸ πεσὸν δόρυ, ἀκοντίζει καὶ δεύτερον καὶ ὁ σίδηρος διαπερᾷ τὸν αὐχένα τοῦ ἀντιπάλου του. Ἕκτορ, λέγει τότε σκληρῶς ἐπιχαίρων, θὰ ἐσκέπτεσο βεβαίως, ὅτε ἐφόνευες καὶ ἀφώπλιζες τὸν Πάτροκλον, ὅτι ἀπηλλάγης παντὸς κινδύνου. Ἄφρον, καὶ ἐλησμόνησας ὅτι παρὰ τὰ γλαφυρὰ πλοῖα τῶν Ἀχαιῶν ἔμενεν ἐκδικητὴς πολὺ ἀνώτερός σου, ὅστις καὶ σοῦ τόρα ἔλυσε τὰ γόνατα; Καὶ ἐκείνου μὲν τὸν νεκρὸν οἱ Ἀχαιοὶ θὰ κηδεύσωσι μεθ' ὅλων τῶν προσηκουσῶν τιμῶν, τὰς σὰς ὅμως σάρκας θὰ σύρωσι μετ' ὀλίγον οἱ κύνες καὶ τὰ ὄρνεα.

Ὁ Ἀχιλλεύς, ἐπιθυμῶν νὰ κορέσῃ τὴν ἀκόρεστον ὀργήν του ἔτι περισσότερον, περιάγει τρὶς τὸ σῶμα τοῦ ἥρωος πέριξ τῶν τειχῶν τοῦ Ἰλίου, προσδέσας ἀπὸ τῶν ποδῶν εἰς τὸ ἅρμα του.

Ὅτε δὲ ἦλθε τὴν νύκτα ὁ Πρίαμος μετὰ λύτρων πρὸς ἐξαγορὰν τοῦ σώματος τοῦ υἱοῦ του, ὁ ἥρως Ἕλλην, καμφθεὶς ὑπὸ τῆς σεβασμίας μορφῆς τοῦ γέροντος, τὸ ἀπέδωκεν, καὶ οὕτως Ἀχαιοὶ καὶ Τρῶες ἐτέλεσαν τὸν αὐτὸν χρόνον τὰς κηδείας. Ἀλλ' ὁ Ἀχιλλεὺς δὲν ἔζησε πολὺ μετὰ τὸν θρίαμβον τοῦτον, διότι ἐφονεύθη καὶ αὐτός, τοξευθεὶς εἰς τὴν πτέρναν ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Πριάμου Πάριδος ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐν ᾧ ἐτέλει τοὺς γάμους του μετὰ τῆς Πολυξένης, τῆς ἀδελφῆς τοῦ φονέως του.

«*Λίαν φιλῶν σαυτόν, οὐχ ἕξεις φίλον*».

(Ἐὰν καθ' ὑπερβολὴν ἀγαπᾷς σαυτόν, δὲν θὰ ἀποκτήσῃς ποτὲ φίλον).

---

37. Ὁ μέγας ἐπαίτης

Στεφάνου Βυζαντίου.

Ἄνεμος πνέει ψυχρὸς χειμῶνος
καὶ ἤδη στρῶμα παχὺ χιόνος
τὴν γῆν καλύπτει·
εἶναι κλεισμένη πᾶσα οἰκία
εἰς τὸ χωρίον, καὶ ἡ ἑστία
σπινθῆρας ρίπτει.

Ἐπαίτης ἵσταται εἰς πρὸ θύρας,
κ' ἐξ ἡμιθραύστου ἐκχέει λύρας
ᾠδὰς γλυκείας·
Οἱ ὀφθαλμοί του εἶν' ἐσβεσμένοι,
καὶ ὅμως ἔτι ἐντὸς των μένει
πῦρ εὐφυΐας.

SISMANOGLIO MEGARO

«Ἀνοίξατέ μου, ἀνοίξατέ μου!
»Αἱ χεῖρες ἤδη αἱ γηραιαί μου
»παγώνουν φίλοι!
»Σχεδὸν ἐξέλιπεν ἡ ψυχή μου,
»καὶ παγωμένη φεύγ' ἡ πνοή μου
»ἀπὸ τὰ χείλη.

»Ἄσυλον δότε μου στιγμιαῖον,
»καὶ θὰ σᾶς εἴπω ᾄσμα ὡραῖον.
»Στέγασμα μόνον
»μ' ἀρκεῖ καὶ ἄρτου μικρὸν ψιχίον,
»ἀφ' οὗ διάγω πεινῶν τὸν βίον
»καὶ ζῶ παγώνων.

»Ναί! θὰ σᾶς ψάλω ᾄσμα ὡραῖον,
»ἔργ' ἀθανάτων καὶ ἡμιθέων
»ἢ καὶ ἀνθρώπων·
»ἔπη θὰ εἴπω μαχῶν ὀργίλα,
»θὰ περιγράψω ἤθη ποικίλα
»ποικίλων τόπων.

»Θὰ περιγράψω τοῦ Ἀχιλλέως
»τὰς πράξεις, ὅσα, θνητὸς καὶ νέος,
»ἔπραξε θεῖα·
»πῶς ἠγωνίσθη ὡς οὐδεὶς ἄλλος
»εἰς τὸν ἀγῶνα, εἰς ὃν τὸ κάλλος
»ὑπῆρξ' αἰτία.

»Πῶς τῆς Ἰθάκης ὁ ἄναξ γέρων,
»Πρὸς μακρὰς χώρας τὸ βῆμα φέρων,
»ἀπεπλανήθη·
»ἐκεῖ δὲ πόσας ἤκουσε γλώσσας,
»κ' ἐθνῶν σωρείας εἶδεν ὁπόσας
»κ' ἔμαθεν ἤθη.

»Ἀλλὰ ἡ θύελλα ἐπαυξάνει,
»καὶ νὰ μὲ σώσῃ οὐδεὶς ἐφάνη.
»Οἱ ἐνοικοῦντες,
»θερμοί, παγώνοντα λησμονοῦσι,
»καὶ τὸν ἐπαίτην περιφρονοῦσιν,
»αὐτοὶ πλουτοῦντες.

»Στενάζων ἔξωθεν καὶ δακρύων,
»ἀκούω τ' ᾄσματα τῶν ὀργίων
»νὰ ἀντηχῶσιν·
»ἐγὼ μαραίνομαι, ἐκεῖνοι θάλλουν,
»θρήνους ἐκχύνω, ἐκεῖνοι ψάλλουν,
»θνήσκω, καὶ ζῶσι.

»Ἀνοίξατέ μου! τυφλὸς καὶ γέρων,
»βῆμα κλονούμενον περιφέρων
»τοσοῦτον χρόνον,
»παντοῦ εὑρίσκω σκληρὰς καρδίας,
»παντοῦ βασάνους καὶ κακουχίας,
»παντοῦ τὸν πόνον.

»Πλανῶμαι πάντοτε συναθροίζων
»γνώσεις καὶ ἅμα διασκορπίζων
»τὰ ᾄσματά μου·
»ἀλλ' οὐδ' ἡ μνήμη μου κἂν θὰ ζήσῃ,
»κ' ἡ πλάξ τοῦ τάφου μου θὰ ἐγκλείσῃ
»καὶ τ' ὄνομά μου.

»Ἐν μέσῳ τόσων δεινῶν καὶ πόνων
»μὲ παρηγόρουν ἐλπίδες μόνον
»ἀθανασίας.
»Γενεὰς ἄλλας δικαιοτέρας
»ἤλπισα μάτην· ἰδοὺ τὸ πέρας
»ζωῆς ἀθλίας.

SISMANOGLIO

»Ἡ ὥρα ἔφθασε τοῦ θανάτου,
»ἐν ᾧ εἰς ὄνειρα ἀθανάτου
»ἔπλεον κλέους,
»καὶ μόλις σύρων ἀσθενὲς σῶμα,
»ἤλπιζον, ἄφρων ἐγώ! ἀκόμα
»καιροὺς ὡραίους. . . . »

Ἀλλ' αἴφνης ἔπαυσεν ἡ ᾠδή του,
κ' ἡ λύρα ἔπεσε τοῦ πρεσβύτου,
κτῆμα ἀρχαῖον·
ὁ τελευταῖος δὲ ταύτης στόνος
μὲ τὴν ἐσχάτην πνοήν του μόνος
ἐμίχθη κλαίων.

Καὶ μὲ χιόνος τὸ πρωϊ στρῶμα
ποιμήν της εὗρε γέροντος πτῶμα
κεκαλυμμένον.
Ἐκράτει ἔτι παρὰ τὴν χεῖρα
λύραν, κ' εἰς ταύτην Ὁμήρου λύρα
ἦτο γραμμένον.

---

38. Κέδρος τοῦ Λιβάνου

εἶνε δένδρον κωνοφόρον. Ὡσπερ πάντα σχεδὸν τὰ δένδρα τῆς τάξεως ταύτης, οὕτω καὶ τοῦτο εἶνε χρησιμώτατον πρὸς οἰκοδομήν. Ὡς τοιοῦτον δὲ πολλάκις καὶ εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἀναφέρεται. Δένδρων τινῶν τὸ ὕψος ὑπερβαίνει τοὺς ἐνενήκοντα πόδας. Ἡ πρὸς τὴν γῆν περιφέρεια τοῦ κορμοῦ τοῦ δένδρου τούτου εἶνε τεσσαράκοντα ποδῶν, ἡ δὲ τῶν πρέμνων σκιὰ περὶ τοὺς ἑκατὸν καὶ παχεῖα. Ὁ καρπός του εἶνε

κωνικός, ὡς καὶ ὁ τῆς πίτυος. Ἐπίσης δὲ καὶ τὰ φύλλα τῆς κέδρου εἶνε λίαν σύμμετρα καὶ ἀκιδοειδῆ (=σουβλερά).

Ὡς δὲ καὶ τὰ ἄλλα ὁμοταγῆ δένδρα, οὕτω καὶ αὕτη ἐκρέει ρητίνην, ἔχουσαν λίαν διάφορον ὀσμήν. Εἶνε δὲ ἡ ὀσμὴ αὕτη ὁμοία τῇ τοῦ βαλσάμου τῆς Μέκκας. Αἱ κέδροι φύονται καὶ ἀκμάζουσι καὶ εἰς ἄλλα μέρη οἷον εἰς τὸν Ταῦρον τῆς Μικρασίας, εἰς Ἄμανα καὶ εἰς ἄλλα ὄρη, ἀλλ' αἱ τοῦ Λιβάνου εἶνε αἱ ἀκμαιότεραι καὶ μεγαλοπρεπέστεραι. Ἀπὸ τοῦ πυρῆνος τοῦ καρποῦ τῆς κέδρου κατασκευάζεται οἶνος, κεδρίτης καλούμενος. Ἡ ρητίνη της καλεῖται κεδρί, ὁ δὲ καρπὸς κεδρόμηλον.

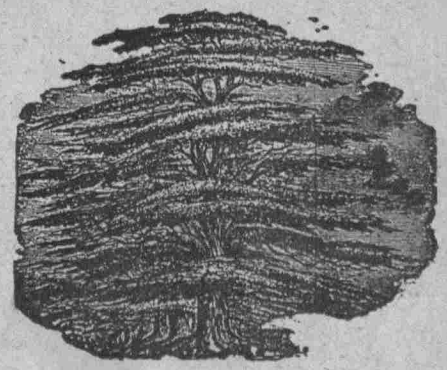

7. Κέδρος τοῦ Λιβάνου.

Τὸ ξύλον ταύτης εἶνε τὸ στερεώτερον καὶ τὸ μᾶλλον ἀποφεῦγον τὴν σῆψιν πάντων τῶν ρητινοειδῶν. Ἐκ τούτου κατεσκευάσθησαν τὰ ἀνάκτορα τῆς Περσεπόλεως, τὰ βασίλεια τοῦ Σολομῶντος, ὁ ναὸς τῶν Ἱεροσολύμων καὶ ἄλλαι σπουδαῖαι οἰκοδομαὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι. Τεμάχιον κέδρου εἰς τὸ Βρεταννικὸν Μουσεῖον φέρει ἐφ' ἑαυτοῦ τὴν ἐπιγραφὴν κέδρος τοῦ Λιβάνου ἐκ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Νιμρὼδ 3000 ἐτῶν.

Οἱ μεγαλοπρεπεῖς κεδρῶνες, οἱ κατακοσμοῦντες ἄλλοτε τὸν Λίβανον, παρίστανται σήμερον λίαν ἠραιωμένοι. Τούτων δὲ ταπεινά τινα ἴχνη ἐξ ἀρχαίων καὶ νεωτέρων κέδρων ἀποτελούμενα, περισωζόμενα εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους ἐπὶ τῆς δυτικῆς του πλευρᾶς, εἶνε ζῶντες μάρτυρες τῆς ἀρχαίας κεδρικῆς τοῦ Λιβάνου μεγαλοπρεπείας. Ἡ κέδρος εἶνε συγγενὴς τῆς ἀρκεύθου,

© SISMANOGLIO

τῆς πίτυος καὶ τῆς πεύκης· διὰ δὲ τὴν συγγένειαν ταύτην πολλάκις ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ ἐκλαμβάνεται ἀντὶ τῆς πεύκης ἢ καὶ ἄλλων συγγενῶν δένδρων.

---

39. Εὐγνωμοσύνη λεαίνης.

Τῷ 1735 ἱκαναὶ δεκάδες Ἱσπανῶν ἀπῴκησαν εἰς Βουενοσάϋρες (=καλὸς ἀὴρ) τῆς νοτίου Ἀμερικῆς. Μετὰ μικρὸν ἡ νέα αὕτη ἀποικία κατελήφθη ὑπὸ λιμοῦ, ὁ δὲ τολμῶν νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς χώρας πρὸς ἀναζήτησιν τροφῆς συνελαμβάνετο ὑπὸ τῶν ἀγρίων της κατοίκων καὶ ἀσπλάγχνως κατεκρεουργεῖτο. Ὁ διοικητὴς τῆς νέας ταύτης ἀποικίας, βλέπων τὰ συμβαίνοντα, ἐκδίδει διαταγήν, ἀπαγορεύουσαν ἐπὶ ποινῇ θανάτου τὴν παράβασιν τῆς στρατιωτικῆς ζώνης, τὴν ὁποίαν εἶχε διορίσῃ πρὸς προφύλαξιν τῶν ἀποίκων ἀπὸ τῶν συχνῶν ἐπιδρομῶν τῶν ἀγρίων φυλῶν.

Γυνή τις, ὀνόματι Ματθίλδη, μὴ δυναμένη νὰ ὑποφέρῃ πλέον τὰ δεινὰ τῆς πείνης, ἐξαπατᾷ τὴν ἄγρυπνον προσοχὴν τῶν φυλάκων καὶ πλανᾶται ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς χώρας ἀκινδύνως. Τέλος εὑροῦσα σπήλαιόν τι, εἰσέρχεται ἐν αὐτῷ, ἵνα ἀναπαυθῇ μικρὸν ἀπὸ τῶν κόπων τῆς πολυημέρου ὁδοιπορίας. Ἀλλ' ὁποῖος ὑπῆρξεν ὁ τρόμος της, ὅτε εἶδεν ἐν αὐτῷ λέαιναν, καὶ ὁποία ἔπειτα ἡ ἔκπληξις, ὅτε παρετήρησε τὸ φοβερὸν τοῦτο ζῷον νὰ τὴν πλησιάζῃ ἔντρομον, νὰ τὴν θωπεύῃ καὶ νὰ λείχῃ τὰς χεῖράς της μετὰ φωνῆς, οἵκτον περισσότερον ἢ φόβον ἐμποιούσης εἰς αὐτήν. Ἡ Ἱσπανὶς κατενόησε

πάραυτα ἐκ πάντων τούτων ὅτι τὸ θηρίον ἐν ὥρᾳ τοκετοῦ εὑρισκόμενον ἐζήτει παρ' αὐτῆς βοήθειαν.

Μετ' ὀλίγον ἡ λέαινα ἐλευθερωθεῖσα εὐτυχῶς ἀπῆλθε πρὸς ἀναζήτησιν τροφῆς, ἣν καὶ εὑροῦσα φέρει καὶ καταθέτει πρὸ τῶν ποδῶν τῆς εὐεργέτιδός της. Τοῦτο δὲ ἐξηκολούθει νὰ πράττῃ καθ' ἑκάστην. Ἡ γυνὴ διεμοιράζετο πάντοτε τὴν τροφὴν μετὰ τῶν λεοντιδέων, οἵτινες δὲν ἔπαυον δεικνύοντες πρὸς τὴν εὐεργέτιδα τῆς μητρός των τὰ τρυφερώτερα τῶν αἰσθημάτων. Ἡλικιωθέντες ὅμως καὶ κατανοήσαντες ὅτι δὲν εἶχον πλέον ἀνάγκην τῆς μητρός των, ἐγκατέλιπον τὸ σπήλαιον καὶ διεσπάρησαν εἰς τὰ δάση. Ἀλλὰ καὶ ἡ λέαινα μετὰ μικρὸν ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν κατοικίαν ταύτην, διότι οὐδὲν πλέον αἴσθημα μητρικῆς στοργῆς τὴν συνέδεεν μετ' αὐτῆς. Ἡ Ματθίλδη, ἐγκαταλειφθεῖσα μόνη καὶ ἄνευ τροφῆς, ἀπεφάσισε ν' ἀποχαιρετίσῃ καὶ αὐτὴ τὸ σπήλαιον, τὸ ὁποῖον ἐπὶ πολὺ τῇ ἐχρησίμευεν ὡς ἄσυλον. Δὲν περιεπλανήθη ὅμως πολὺ εἰς τὴν ἔρημον, διότι συνελήφθη ὑπὸ τῶν ἀγρίων ἰθαγενῶν. Ἀλλὰ μετά τινας ἡμέρας καταδιωχθέντων τῶν ἀγρίων ἡ γυνὴ ἔπεσεν ἐκ νέου εἰς χεῖρας τῶν Ἱσπανῶν, οἵτινες καὶ τὴν ἐπανέφερον εἰς Βουενοσάϋρες.

Ὁ διοικητὴς θηριωδέστερος καὶ αὐτῶν τῶν λεόντων διατάττει νὰ ὁδηγηθῇ ἡ δυστυχὴς γυνὴ εἰς τὸ πλησίον δάσος καὶ νὰ προσδεθῇ ἐπὶ δένδρου, ἵνα ἀποθάνῃ κατασπαραζομένη ὑπὸ ἀγρίων θηρίων ἢ ἐκ πείνης. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας οἱ στρατιῶται ἔρχονται κατ' ἀνωτέραν διαταγήν, ὅπου ἐγκατέλιπον τὸ δυστυχὲς πλάσμα, ἵνα ἴδωσι πῶς ἐτελεύτησεν. Ὁποία ὅμως ὑπῆρξεν ἡ ἔκπληξίς των, ὅτε εἶδον ὀλίγον μὲν μακρὰν τῆς Ματθίλδης τίγρεις λυσσώδεις καθημένας, παρὰ δὲ τοὺς πόδας αὐτῆς

λέαιναν μετὰ τῶν μικρῶν της! Ἡ λέαινα ἰδοῦσα αὐτοὺς ἀπεμακρύνθη τοῦ δένδρου, παρέχουσα οὕτως εἰς αὐτοὺς τὴν εὐκαιρίαν νὰ λύσωσι τὴν δυστυχῆ της εὐεργέτιδα. Ἐν ᾧ δὲ οἱ στρατιῶται ἐπέστρεφον μετὰ τῆς γυναικὸς οἴκαδε, ἐξεπλάγησαν μεγάλως στραφέντες καὶ ἰδόντες τὴν λέαιναν ἀκολουθοῦσαν αὐτοὺς μακρόθεν μετὰ τῶν μικρῶν της. Ἡ γυνὴ λαβοῦσα ἐκ τούτου ἀφορμὴν διηγεῖται εἰς αὐτοὺς πάντα τὰ γενόμενα. Ὁ διοικητής, μαθὼν παρὰ τῶν στρατιωτῶν λεπτομερῶς τὰ συμβάντα καὶ διδαχθεὶς ὑπὸ τῶν θηρίων τῶν δασῶν τὸ αἴσθημα τῆς φιλανθρωπίας, ἐχάρισεν εἰς αὐτὴν τὴν ζωήν, τὴν ὁποίαν ὁ ἀγαθὸς ἡμῶν Πατὴρ τόσον φανερὰ εἶχε προστατεύσῃ.

Καλόν γε θησαύρισμα κειμένη χάρις.

(Καλὸς θησαυρὸς εἶνε ἡ χάρις, τὴν ὁποίαν σοὶ ὀφείλει τις).

---

40. Ὀδυσσεύς.

Α'. Ὁ Ὀδυσσεὺς πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ πολέμου ὑποκρίνεται τὸν παράφρονα, ἀλλ' ἀνακαλύπτεται ὑπὸ τοῦ Παλαμήδους. Δρᾶσις αὐτοῦ καθόλου.

Ὁ περινούστατος βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης Ὀδυσσεὺς ἦτο υἱὸς τοῦ Λαέρτου καὶ τῆς Ἀντικλείας. Ἐκτὸς δὲ τῆς Ἰθάκης ἦρχε καὶ ἄλλων τινῶν νήσων καὶ μέρους τινὸς τῆς ἀπέναντι στεᾶς. Εἰς γάμου ὥραν ἐλθὼν νυμφεύεται τὴν διὰ τὴν σωφροσύνην της περίφημον γενομένην Πηνελόπην, θυγατέρα τοῦ

Ἰκαρίου, ἐκ τῆς ὁποίας ἔσχε τὸν Τηλέμαχον. Μικρὸν μετὰ τὸν γάμον ἐξερράγη ὁ Τρωικὸς πόλεμος. Ὁ Ὀδυσσεὺς μὴ θέλων νὰ συμμετάσχῃ τούτου ὑποκρίνεται τὸν παράφρονα, καὶ ζεύξας εἰς ἄροτρον ὄνον καὶ χοῖρον, περιέτρεχε τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰς ὁδούς, ἀροτριῶν δῆθεν. Ἀλλὰ τὴν πανουργίαν του ταύτην ἀνεκάλυψεν ὁ Παλαμήδης, θέσας πρὸ τῆς ὕνεως τοῦ ἀρότρου τὸν υἱόν του Τηλέμαχον, ὄντα ἔτι βρέφος. Ὁ πατήρ, ἰδὼν τὸν ἀγαπητόν του υἱόν, ἀπέστρεψεν ἀμέσως τὸ ἄροτρον, ἵνα μὴ τὸν φονεύσῃ, καὶ οὕτως ἐγνώσθη ὅτι δὲν ἦτο, οἷος ὑπεκρίνετο. Μὴ δυνάμενος δὲ νὰ παραβῇ φανερὰ τὸν ὅρκον, τὸν ὁποῖον μετὰ τῶν ἄλλων τῆς Ἑλλάδος ἡγεμόνων εἶχε δώσῃ εἰς τὸν Τυνδάρεων, ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸν υἱόν του καὶ νὰ ἐκστρατεύσῃ μετὰ δώδεκα πλοίων κατὰ τῆς Τροίας.

Εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον κατεδείχθη ὁ μᾶλλον ὑπέρμαχος ζηλωτὴς τῆς ἐθνικῆς φιλοτιμίας. Ἀνεκάλυψε δὲ καὶ αὐτὸς τὸν Ἀχιλλέα, ὅστις ἐκρύπτετο εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Λυκομήδους τοῦ βασιλέως τοῦ Σκύρου. Ἔφερεν εἰς τὴν Αὐλίδα ἐκ τῶν Μυκηνῶν τὴν Ἰφιγένειαν, θυγατέρα τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἵνα θυσιασθῇ πρὸς ἐξιλέωσιν τῆς Ἀρτέμιδος, ἐξαπατήσας τὴν μητέρα της Κλυταιμνήστραν διὰ πλαστῶν γραμμάτων. Καθ' ὅλην δὲ τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας ἀνέδειξεν ἐξαίσιον εὐψυχίαν καὶ φρόνησιν, ἐν δὲ τοῖς συμβουλίοις ἐπρώτευε τῶν ἡγεμόνων κατὰ τὴν εὐγλωττίαν καὶ ἐφευρετικότητα τοῦ πνεύματός του. Μεταμφιεσθεὶς εἰς ἐπαίτην εἰσῆλθεν εἰς τὴν πολιορκουμένην πόλιν, ἵνα τὴν κατασκοπεύσῃ καὶ γνωρισθεὶς διέτρεξε μέγαν κίνδυνον. Κατώρθωσεν ὅμως νὰ σωθῇ ὑπὸ τῆς Ἑκάβης διὰ τῆς γλυκύτητος τῶν λόγων καὶ τῆς εὐφυΐας του. Ἀναχωρῶν δ' ἐκ τῆς πόλεως ἥρπασε μετὰ τοῦ Διομήδους καὶ τὸ περίφημον Παλλά-

διον, τὸ ἄγαλμα δῆλα δὴ τῆς Ἀθηνᾶς, ἐκ τῆς τηρήσεως τοῦ ὁποίου ἐξηρτᾶτο ἡ σωτηρία τοῦ Ἰλίου. Διὰ ταύτας δὲ καὶ πολλὰς ἄλλας ἐκδουλεύσεις τὸ συνέδριον τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνων ἔκρινε δίκαιον αὐτὸς νὰ κληρονομήσῃ τὰ ὅπλα τοῦ Ἀχιλλέως, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀγανακτήσας ὁ Αἴας ἀπώλεσε τὰς φρένας του καὶ ηὐτοκτόνησε. Τέλος ἐπινοήσας τὸν δούρειον ἵππον ἐγένετο αἴτιος τῆς ἁλώσεως τῆς Τροίας.

Β' Πλάναι καὶ πάθαι τοῦ Ὀδυσσέως.

Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐπιστρέφων εἰς τὴν πατρίδα του ὑπέστη τὰ πάνδεινα. Καὶ πρῶτον μὲν ἀποπλανηθεὶς ὑπ' ἐναντίων ἀνέμων ἐρρίφθη εἰς τὴν χώραν τῶν Κικόνων, λαοῦ ἀγρίου, ὅστις καὶ πολλοὺς τῶν συντρόφων του ἐφόνευσεν. Ἀναχωρήσας δ' ἐντεῦθεν ἔφθασεν εἰς τὴν χώραν τῶν λωτοφάγων (1) ἐν Ἀφρικῇ, οἵτινες παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν τὸν ἐφιλοξένησαν. Ἐντεῦθεν ἐξέπλευσεν εἰς Σικελίας, ἔνθα ἐκινδύνευσε μεγάλως, περιπεσὼν μετὰ πολλῶν ἑταίρων εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀγριωτάτου τῶν Κυκλώπων Πολυφήμου, ὅστις κλείσας αὐτοὺς εἰς τὸ σπήλαιόν του τοὺς ἐφόνευε καὶ ἔτρωγε καθ' ἑκάστην ἀνὰ ἕνα αὐτῶν. Ὁ Ὀδυσσεὺς εὑρεθεὶς εἰς τὴν δεινὴν ταύτην θέσιν ἐμέθυσε τὸ παμφάγον τοῦτο τέρας καὶ τὸ ἐτύφλωσεν διὰ δοκοῦ ἀνημμένης· ἔπειτα δὲ ὑπεισελθὼν μετά τῶν σωθέντων ἑταίρων του ὑπὸ τὰς κοιλίας τῶν κριῶν διέφυγε τὰς μιαιφόνους χεῖράς του. Ἐκ τῆς Σικελίας ἔρχεται εἰς τὴν νῆσον τοῦ Αἰόλου, ὅστις δίδει εἰς αὐτὸν ἀσκούς, ἐμπεριέχοντας τοὺς πρὸς τὸν πλοῦν χρησιμεύοντας ἀνέμους.

1. Λωτοφάγος ὁ τρώγων λωτόν. Λωτὸς δὲ ὁ καρπὸς τῆς τζιντζιφηᾶς τῆς Ἀφρικῆς.

Ἀλλ' οὗτοι οὐδόλως τὸν ὠφέλησαν· διότι ἐκχυθέντες ἕνεκα τῆς τῶν ἑταίρων του περιεργίας, ἐξήγειραν τρικυμίαν σφοδράν, ἐξ ἧς ἐκινδύνευσε νὰ καταποντισθῇ. Διασωθεὶς ἐκ τοῦ κινδύνου τούτου περιέπεσεν εἰς τοὺς Λαιστρυγόνας, ἔθνος τῆς Σικελίας ἀνθρωποφάγον καὶ θηριωδέστατον, οἵτινες τὸν κατεπολέμησαν ἀγριώτατα καὶ κατεπόντισαν διὰ τῶν λίθων πάντα τὰ πλοῖά του, πλὴν ἑνός, διὰ τοῦ ὁποίου μόλις ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ τὰς χεῖράς των μετὰ τῶν συμπλωτήρων του.

Ἐκ ταύτης κατάγεται εἰς Αἴαν, τὴν νῆσον τῆς μαγίσσης Κίρκης, ἥτις μετεμόρφωσε πάντας τοὺς ἑταίρους του εἰς χοίρους, ἐγγίζουσα αὐτοὺς διά τινος μαγικῆς ράβδου. Μαθὼν τοῦτο ὁ Ὀδυσσεὺς παρὰ τοῦ σωθέντος Εὐρυλόχου καὶ ἐφοδιασθεὶς διὰ τοῦ προφυλακτικοῦ ἀπὸ τῆς μαγείας μώλεως (1), τὸ ὁποῖον εἶχε λάβῃ παρὰ τοῦ Ἑρμοῦ, ἦλθεν εἰς τὴν μάγισσαν καὶ τὴν ἠνάγκασεν νὰ μεταμορφώσῃ καὶ πάλιν τοὺς συμπλωτῆράς του εἰς ἀνθρώπους. Ἐκ τῆς Κίρκης ἔσχεν υἱόν, ὀνομασθέντα Τηλέγονον. Διὰ τῶν ὁδηγιῶν τῆς μαγίσσης ταύτης κατῆλθεν εἰς τὸν ᾅδην καὶ ἔλαβε παρὰ τοῦ μάντεως Τειρεσίου μαντείας περὶ πολλῶν. Ἐκ τῆς Αἴας ἔφθασεν εἰς τὴν νῆσον τῶν Σειρήνων, παρθένων λίαν ἐπικινδύνων πᾶσι τοῖς ἐκεῖθεν διερχομένοις. Ἀλλὰ καὶ ἐκ ταύτης διῆλθεν ἀκινδύνως, φράξας τὰ ὦτα τῶν ἑταίρων του, διὰ κηροῦ, μεταχειρισθεὶς δῆλα δὴ ὡς προφυλακτικὸν φάρμακον τὴν φρόνησιν, τὸ μέγιστον τοῦτο τοῖς ἀνθρώποις ἀγαθόν.

Διαπλεύσας δὲ οὐχὶ ἄνευ μεγάλου κινδύνου τὸ στενὸν τῆς

1. Μῶλυ] εἶδος μυθολογουμένης βοτάνης, φυείσης ἐκ τοῦ αἵματος ἑνὸς τῶν γιγάντων καὶ ἐχούσης τὴν δύναμιν τοῦ προφυλάττειν τοὺς φέροντας αὐτὴν ἀπὸ πάσης μαγείας.

Σκύλλης καὶ Χαρύβδεως, ἐξέπεσεν ὑπὸ σφοδρᾶς τρικυμίας εἰς τὴν νῆσον Ὠγυγίαν παρὰ τὴν Μελίτην, ἔνθα κατῴκει ἡ νύμφη Καλυψώ, θυγάτηρ τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῆς Τηθύος. Διατρίψας δ' ἐνταῦθα ἑπτὰ ὅλα ἔτη, ἐκπλέει κατὰ διαταγὴν τῶν θεῶν πρὸς ἀναζήτησιν τῆς πατρίδος του καὶ ὑφίσταται νέας φοβερὰς τρικυμίας, τὰς ὁποίας διήγειρε κατ' αὐτοῦ ὁ Ποσειδὼν διὰ τὴν τύφλωσιν τοῦ υἱοῦ του Πολυφήμου.

Γ'. Ἐπάνοδος τοῦ Ὀδυσσέως εἰς Ἰθάκην.

Μνηστηροφονία.

Τέλος ὁ Ὀδυσσεὺς μεθ' ὅλην τὴν ἀγρίαν ἀντίστασιν τοῦ Ποσειδῶνος, διεσώθη διὰ τῆς βοηθείας τῆς θεᾶς Λευκοθέας εἰς τὴν νῆσον τῶν Φαιάκων, τὴν Κέρκυραν, ἔνθα ἀπέβη γυμνὸς ἀπὸ τοῦ ναυαγίου. Γενόμενος δὲ γνωστὸς εἰς τὸν αὐτόθι βασιλέα Ἀλκίνοον, ἐφιλοξενήθη ὑπ' αὐτοῦ περιποιητικώτατα καὶ ἐστάλη διὰ πλοίου εἰς Ἰθάκην. Ἀποβὰς εἰς τὴν πατρίδα του μετὰ εἰκοσαετῆ ἀποδημίαν καὶ ἐπιθυμῶν νὰ λάβῃ γνῶσιν περὶ πάντων τῶν ἐν αὐτῇ συμβαινόντων, μεταμφιέννυται εἰς ἐπαίτην, γνωρίζεται ὑπὸ τοῦ κυνὸς Ἄργου, ἀνακαλύπτει τοὺς ποιμένοντας τὰ ποίμνιά του ποιμένας καὶ φανερώνεται εἰς τὸν πιστόν του βοσκὸν Εὔμαιον, ὅστις γνωρίζει κρυφίως τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο εὐτύχημα εἰς τὸν υἱόν του Τηλέμαχον. Εἶτα βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του καὶ τῶν πιστῶν του θεραπόντων ἐπιπίπτει αἴφνης κατὰ τῶν αὐθαδῶν μνηστήρων, οἵτινες εὐωχοῦντο εἰς τὸν οἶκόν του καὶ δὲν ἔπαυον παρακινοῦντες τὴν σώφρονα Πηνελόπην νὰ ἐκλέξῃ ὅντινα αὐτῶν ἤθελε σύζυγον ἀντὶ τοῦ Ὀδυσσέως, τὸν ὁποῖον ἐπίστευον ἀπωλεσθέντα, καὶ φονεύσας

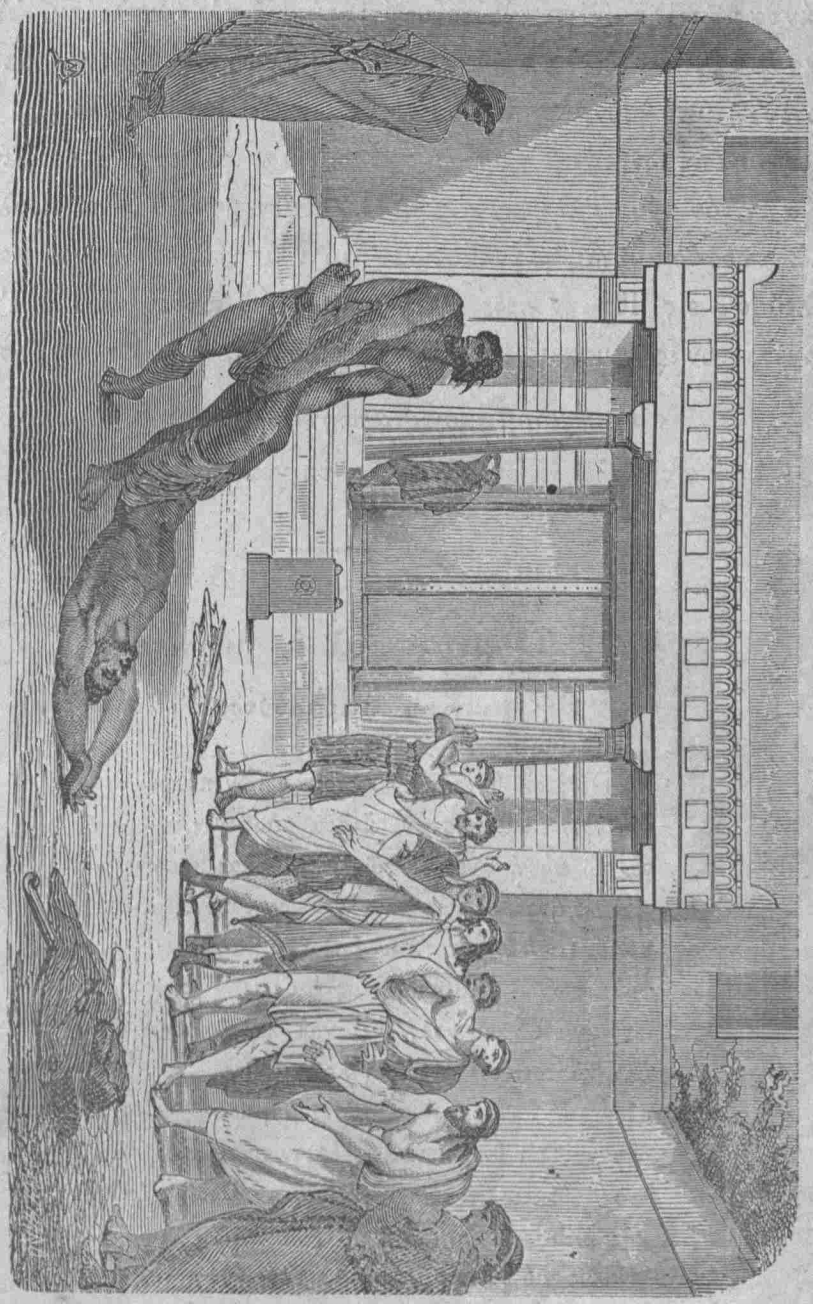

8. Ὀδυσσεὺς φονεύει τοὺς μνηστῆρας.

SISMANOGLIO

πάντας ἀπολαμβάνει τὴν σύζυγόν του καὶ τὴν βασιλείαν. Ἀποκατασταθεὶς δὲ εἰς τὰ ἀνάκτορά του λαμβάνει χρησμὸν ὅτι θὰ φονευθῇ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του. Ἐπιθυμῶν δὲ νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ τῶν συνεπειῶν τοῦ ἀπαισίου τούτου μαντεύματος, ἐξορίζει τὸν ἀγαπητόν του Τηλέμαχον. Ἀλλ' οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ προλάβῃ διὰ τῆς τοιαύτης προφυλάξεως· διότι μετά τινα χρόνον καταπλεύσας εἰς Ἰθάκην πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ πατρός του ὁ Τηλέγονος, τὸν ἐφόνευσεν ἐξ ἀγνοίας καὶ οὕτως ἐξεπληρώθη ὁ χρησμός.

«*Τὸ εἱμαρμένον διαφυγεῖν ἀδύνατον.*»

(Ἀδύνατον εἶνε νὰ διαφύγῃ τις τὸ γραφτόν).

---

41. Ὁ Θεὸς καὶ ὁ θάνατος

† **Ἰωάννου Καρασούτσα.**

Ὁ Θεὸς τὸν θάνατον λυτρωτὴν τῶν πόνων
ἔπεμψεν εἰς ἄρρωστον ἄνδρα γεωπόνον,
νὰ τῷ δώσῃ ἄνεσιν τῶν δεινῶν καὶ κόπων
καὶ εἰς ἀναπαύσεως νὰ τὸν φέρῃ τόπον.
Ἔφθασεν ὁ θάνατος, κ' ἐπὶ τῆς καλύβης
τοῦ πτωχοῦ ἐκάθησεν, ὡς ἡ ὄρνις Ἶβις.
Στεναγμοὶ ἠκούοντο, οἰμωγαὶ καὶ θρῆνοι,
ὅλη κατεσείετο στέγ' ἡ καλαμίνη.
Πέντε ἓξ ἀνήλικα, καὶ ἀπὸ μητέρα
ὀρφανά, τὸν θνήσκοντα ἔκλαιον πατέρα.
— *Θνήσκεις, πάτερ,* ἔκραζον κύκλωθεν τῆς κλίνης,
καὶ ἡμᾶς τὰ ἔρημα ἄχ! ποῦ μᾶς ἀφίνεις;
Ἤκουσεν ὁ θάνατος καὶ τὰ ἐλυπήθη,
οἰκτιρμὸν ἠσθάνθησαν τ' ἄπονά του στήθη.

Ἄπρακτος ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Κύριόν του,
κ' ἐν ταὐτῷ φοβούμενος τὸν φρικτὸν θυμόν του,
ἄφωνος εἰς τοὐρανοῦ ἵστατο τὰς θύρας.
—*Διατί, ὦ θάνατε, μὲ κενὰς τὰς χεῖρας;*
—*Διὰ τὰ παντέρημα τίς θὰ προνοήσῃ,*
ὅταν καὶ ὁ μόνος των βοηθὸς τ' ἀφήσῃ;
—*Τρέξε,* εἶπ' ὁ Ἄναρχος, *τρέξε ν' ἀποσπάσῃς*
λίθον ἀπὸ τ' ἄμετρα βάθη τῆς θαλάσσης.
Εἶπε καὶ εἰς τὴν θάλασσαν, δίχως νὰ βραδύνῃ,
ὡς βολὶς ὁ θάνατος πίπτει μολυβδίνη,
καὶ εἰς τὰ οὐράνια μετὰ τάχους ἴσου
φέρει τὸν ζητούμενον λίθον τῆς ἀβύσσου.
—*Θραῦσέ τον.* Εἰς δάκτυλα δύο τὸν λαμβάνει,
τὸν συντρίβει, κ' ἔνδον του σκώληξ ζῶν ἐφάνη.
Τότε ὁ Πανάγιος ἔκραξεν ὀργίλος,
καὶ ὁ θόλος ἔτρεμε τοὐρανοῦ ὁ κοῖλος.
—*Τίς εἰς τὰ ἀνήλικα βάθη, ἀποκρίσου,*
συντηρεῖ τὸν σκώληκα τοῦτον τῆς ἀβύσσου;
Τίς ὁμοῦ δι' ἅπαντα προνοεῖ τὰ ὄντα;
Τίς γινώσκει μέλλοντα, πρότερα, παρόντα;
Τίς ἐμοῦ, ὦ κάθαρμα, κάλλιον γνωρίζει
ἢ ζωὴν ἢ θάνατον πότε νὰ χαρίζῃ;
Κ' ἐν ταὐτῷ τὸ σκῆπτρόν του αἴρ' ἡ δεξιά του,
δίδ' εἰς τὸ μετάφρενον μίαν τοῦ θανάτου.
Ἤστραψε κ' ἐβρόντησε, τὸν κατακωφαίνει,
καὶ κωφὸς ὁ θάνατος ἀπὸ τότε μένει.
Μάταια τὰ ὦτά του ὁ κλαυθμός μας κρούει·
δὲν ἀκούει δέησιν, θρήνους δὲν ἀκούει.

SISMANOGLIO MEGARO

42. Φιλοστοργία μαθητοῦ.

Νέος τις, υἱὸς στρατιωτικοῦ, εἰσαχθεὶς εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν τῆς πατρίδος του πρὸς σπουδὴν τῶν στρατιωτικῶν παρετηρήθη ὅτι ἔν τε τῷ ἀρίστῳ καὶ τῷ δείπνῳ ηὐχαριστεῖτο νὰ τρώγῃ καθ' ἑκάστην ἄρτον μόνον, ἐμβάπτων αὐτὸν εἰς ζωμὸν κρέως. Πολλοὶ πολλάκις τῷ συνέστησαν νὰ μεταβάλῃ τὴν δίαιταν ταύτην, ὡς ἀντικειμένην εἰς τὰς διατάξεις τῆς σχολῆς, ἀλλ' οὗτος οὐδεμίαν ποτὲ ἀκρόασιν εἰς τὰς τοιαύτας συμβουλὰς νὰ δώσῃ ἠθέλησε. Τέλος πληροφορηθεὶς ὁ διευθυντὴς τῆς σχολῆς περὶ τῶν συμβαινόντων, προσκαλεῖ τὸν μαθητὴν καὶ τῷ λέγει· ἐὰν ἐννοῇς νὰ διαιτᾶσαι, ὅπως ἀφ' ἧς ἡμέρας εἰσῆλθες εἰς τὴν σχολήν, ὀφείλεις ἀμέσως νὰ τὴν ἐγκαταλίπῃς διὰ παντός. Ἡ ἀπειλὴ αὕτη ὑπεχρέωσε τὸν νέον μαθητὴν νὰ τῷ ἀπευθύνῃ τοὺς ἀκολούθους ἀξιομνημονεύτους λόγους, ἀπαύγασμα πρωτοφανοῦς πρὸς τοὺς γονεῖς ἀγάπης.

Κύριε διευθυντά, μάτην μὲ ἀπειλεῖς. Μοὶ εἶνε ἐντελῶς ἀδύνατον ν' ἀλλάξω τὴν δίαιτάν μου ταύτην, ἐφ' ὅσον γνωρίζω ὅτι οἱ καλοί μου γονεῖς καὶ οἱ προσφιλεῖς μοι ἀδελφοὶ τρώγουσι καθ' ἑκάστην ἄρτον μόνον, ἐμβάπτοντες αὐτὸν οὐχί, ὡς ἐγώ, εἰς ἐξαίρετον ζωμὸν κρέως, ἀλλὰ βρέχοντες μὲ τὰ πικρὰ δάκρυα, τὰ ὁποῖα ἀποσπᾷ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν των ἡ καθημερινὴ πτωχεία, ἡ ἀπὸ πολλοῦ καταμαστίζουσα τὸν πατρικόν μου οἶκον. Ἄφες με νὰ ὑποφέρω τὰς πικρίας τῆς στερήσεως, διότι αὕτη μοὶ εἶνε γλυκυτέρα, ἡδυτέρα τῆς

τέρψεως, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεταί τις, τρώγων τὰ ὡραιότερα τῶν φαγητῶν.

Ὁ διευθυντής, βλέπων τοιοῦτον δεῖγμα υἱικῆς στοργῆς, ἐρωτᾷ συγκεκινημένος τὸν νεαρὸν μαθητήν· ὁ πατήρ σου, ὡς στρατιωτικός, δὲν λαμβάνει παρὰ τῆς κυβερνήσεως τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου ὡρισμένην σύνταξιν;

Οὐχί, κύριε, ἀποκρίνεται ὁ νέος. Τὴν ἐζήτησε πολλάκις, ἀλλ' οὐδὲν κατώρθωσε· τούτου δ' ἕνεκα ἠναγκάσθη πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ χρέους νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν πρωτεύουσαν καὶ νὰ μεταβῇ εἰς Μέγαρα, ἔνθα ζῇ ζωήν, ἡ ὁποία ἥκιστα ἁρμόζει εἰς ἄνδρα, εἰλικρινῶς ὑπηρετήσαντα τὴν πατρίδα.

Ἐὰν τὸ πρᾶγμα, λέγει ὁ διευθυντής, ἔχῃ οὕτως, ἐγὼ θὰ φροντίσω νὰ χορηγῶνται εἰς αὐτὸν ἑκατὸν δραχμαὶ κατὰ μῆνα· συνάμα δὲ θὰ ἐνεργήσω, ἵνα τῷ σταλῇ ἀπὸ τοῦδε τὸ ἥμισυ τῆς ἐνιαυσίου συντάξεως. Ἐν τούτοις λάβε σὺ ἐπὶ τοῦ παρόντος τὰς πεντήκοντα ταύτας δραχμὰς πρὸς κάλυψιν τῶν ἐκτάκτων σου δαπανῶν.

Ἐπειδή, κύριε διευθυντά, ἀπαντᾷ ὁ νέος, προσφέρεσαι εὐγενῶς νὰ ἐνεργήσῃς, ἵνα σταλῶσι χρήματα εἰς τὸν πατέρα μου, ἂς προστεθῶσι, παρακαλῶ, εἰς ταῦτα καὶ αἱ πεντήκοντα αὗται δραχμαί. Ἐγώ, δόξα τῷ Θεῷ, ἔχω ἐνταῦθα ὅ,τι ἐπιθυμῶ, εἰς τὸν πατέρα μου ὅμως αἱ δραχμαὶ αὗται θὰ χρησιμεύσωσι πολύ.

Ὁ διευθυντὴς ἄνευ ἄλλης τινὸς ἀντιλογίας ὑπεχρεώθη νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν εὐγενῆ ταύτην τοῦ νέου ἐπιθυμίαν.

«Βέλτιόν ἐστι σῶμα ἢ ψυχὴν νοσεῖν».

(Καλύτερον εἶνε νὰ νοσῇ τὸ σῶμα παρὰ ἡ ψυχή.)

43. Αὐστηρότης δημάρχου.

Μετὰ τὸν θάνατον Ἀναστασίου τοῦ Α', εἰς τὸν ὁποῖον τελευτᾷ ἡ γενεὰ τῶν ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου αὐτοκρατόρων, ἀνηγορεύθη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ αὐτοκράτωρ Ἰουστῖνος ὁ Θρᾷξ (519), ἀνὴρ ἐκ ποταποῦ μὲν γένους ὁρμώμενος καὶ ἀμαθής, συνετὸς ὅμως, οἰκονομικὸς καὶ λίαν αὐστηρός. Οὗτος, ἐπιθυμῶν νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους του τὴν ἀπὸ πολλοῦ ἀποδημήσασαν ἐξ αὐτῆς δικαιοσύνην, διώρισε δήμαρχον δικαστήν τινα, διακρινόμενον ἐπὶ φιλοδικίᾳ. Εἰς τοῦτον ἔδωκεν ἐξουσίαν νὰ τιμωρῇ ἀπηνῶς πάντας τοὺς παραβάτας τῶν νόμων ἄνευ διακρίσεως τάξεως ἢ βαθμοῦ, κηρύξας ἐν ταὐτῷ ὅτι αἱ ἀποφάσεις του θὰ εἶνε ἀνέκκλητοι.

Ἡ τοιαύτη ἀπόφασις τοῦ αὐτοκράτορος κατετάραξε πάντας τοὺς ἅρπαγας καὶ τοὺς φίλους τῆς παρανομίας, ἐκτὸς ἑνός, ὅστις νομίζων ἑαυτὸν ἀνώτερον τῶν νόμων ἐξηκολούθει καὶ μετὰ τὸν διορισμὸν τοῦ δημάρχου τούτου τὸ ἔργον τῆς παρανομίας καὶ ἀδικίας. Μεταξὺ τῶν πολλῶν του θυμάτων ὑπῆρχε καὶ γυνή τις χήρα, τῆς ὁποίας κατεκράτει πᾶσαν τὴν περιουσίαν. Ἡ γυνὴ αὕτη προσῆλθεν ἡμέραν τινὰ εἰς τὸν νέον δήμαρχον καὶ ἔνδακρυς τῷ διηγεῖται τὴν ὑπόθεσίν της. Ὁ δήμαρχος, σεβόμενος τὴν θέσιν τοῦ ἀδίκου ἀνδρός, τῷ ἔγραψε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν γυναῖκα ὅ,τι τῇ ἀνῆκεν· ἀλλ' οὗτος τῷ ἀπήντησεν ἀγερώχως καὶ ὑβριστικῶς. Ὁ δήμαρχος, ὀργισθεὶς ἐκ τῆς ἀγενοῦς ταύτης συμπεριφορᾶς, τὸν προσκαλεῖ διὰ κλητῆρος εἰς τὸ Δημαρχεῖον, ἀλλ' ὁ ἀλάστωρ οὗτος τοῦ κράτους λειτουργὸς τὸν ἀπέπεμψεν μεθ' ὕβρεων καὶ ἐμπαιγμῶν. Τὴν αὐτὴν δ' ἡμέραν,

καθ' ἣν ταῦτα ἔπραξε, μετέβη καὶ εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἵνα συνδειπνήσῃ μετὰ τοῦ βασιλέως.

Ὁ δήμαρχος, πληροφορηθεὶς περὶ τούτου, ἔρχεται εἰς τὰ βασίλεια, καὶ παρουσιασθεὶς ἐνώπιον τοῦ ἄνακτος λέγει· βασιλεῦ, ἐὰν ἐμμένῃς εἰς τὴν ἀπόφασιν, τὴν ὁποίαν ἐξέδωκας, νὰ τιμωρῶνται δῆλα δὴ αὐστηρῶς οἱ ἄδικοι καὶ οἱ παρανομοῦντες, θὰ ἐξακολουθήσω καὶ ἐγὼ νὰ δημαρχῶ· ἐὰν ὅμως ἐννοῇς νὰ ἐπιδαψιλεύῃς τὴν εὔνοιάν σου εἰς τοὺς ἀχρείους τῶν ὑπηκόων σου, σὲ παρακαλῶ νὰ δεχθῇς ἀπὸ τοῦδε τὴν παραίτησίν μου. Ὁ βασιλεύς, θαυμάσας τὴν τόλμην τοῦ φιλοδικαίου δημάρχου, δὲν μετέβαλον, ἀπεκρίθη, τὴν ἀπόφασίν μου. Καταδίωκε ἀπηνῶς τὴν ἀδικίαν, καὶ αὐστηρῶς τιμώρει τοὺς ἐργάτας της, καὶ ἐὰν οὗτοι συγκάθηνται μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τοῦ θρόνου. Ὁ δήμαρχος ἐνθαρρυνθεὶς ἐκ τῶν λόγων τούτων τοῦ ἄνακτος διατάττει νὰ συλλάβωσι τὸν συντρώγοντα μετ' αὐτοῦ ἄρχοντα καὶ νὰ τὸν ὁδηγήσωσιν εἰς τὸ Δημαρχεῖον.

Ὁ ἄρχων ἀκούει τὴν κατηγορίαν τρέμων, καὶ ἐπειδὴ οὐδὲν εἶχε ν' ἀντιτάξῃ πρὸς τὰ κατ' αὐτοῦ λεγόμενα, ὁ ἀδέκαστος κριτὴς διατάττει νὰ τὸν ἐκδύσωσι, καὶ ῥαβδίσαντες νὰ τὸν πομπεύσωσι δι' ὅλης τῆς πόλεως, καθήμενον ἐπὶ ὄνου καὶ ἔχοντα τὸ πρόσωπον εἰς τὰ ὀπίσθια τοῦ ζῴου, τὰ δὲ ἁρπαγμένα πράγματα νὰ ἐπιστραφῶσιν εἰς τὴν ἀδικηθεῖσαν χήραν. Ἡ παραδειγματικὴ αὕτη τιμωρία κατέπαυσεν ἐπί τινα καιρὸν τὰς ἀδικίας καὶ ἁρπαγάς.

Ὁ αὐτοκράτωρ, ἀνταμείβων τὴν σταθερότητα τοῦ δημάρχου

ἐν τῇ δικαιοσύνῃ, τὸν ἀπέδειξε πατρίκιον καὶ τὸν διώρισεν ὑπουργὸν τῆς δικαιοσύνης.

«*Ἀνδρὸς δικαίου καρπὸς οὐκ ἀπόλλυται*».

(Ὁ καρπὸς τοῦ δικαίου ἀνδρὸς δὲν χάνεται).

---

44. Κάστωρ

Ζῷον τετράποδον, ὑπαγόμενον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν τρωκτικῶν, μικρόν τι μεγαλύτερον τῆς γαλῆς. Τὸ χρῶμά του, παραλλάσσον κατὰ τὸ γεωγραφικὸν πλάτος τῶν τόπων, ἐν οἷς διαιτᾶται, εἶνε ὁτὲ μὲν ἐρυθρομελάγχρουν, ὁτὲ δὲ μελανόλευκον. Αἱ τρίχες του εἶνε διτταί, μεταξοειδεῖς καὶ τολυπώδεις· τούτων δὲ αἱ μὲν πρῶται εἶνε μακρότεραι καὶ παρέχουσι τὸ χρῶμα εἰς τὸ ζῷον, αἱ δὲ τολυπώδεις βραχεῖαι καὶ ἔχουσαι συνήθως τὸ χρῶμα τοῦ καστάνου. Τὸ ῥύγχος του φέρει μακροὺς μαύρους μύστακας. Οἱ δάκτυλοι τῶν ὀπισθίων του ποδῶν εἶνε συνηνωμένοι διὰ μεμβράνης, οἱ δὲ τῶν ἐμπροσθίων, πέντε τὸν ἀριθμόν, ἐλεύθεροι, ἡ οὐρὰ πεπλατυσμένη, μακρὰ καὶ ὑπὸ λεπίδων κεκαλυμμένη, οἱ δὲ ὀδόντες ὀξεῖς, ὡς καὶ πάντων τῶν τρωκτικῶν.

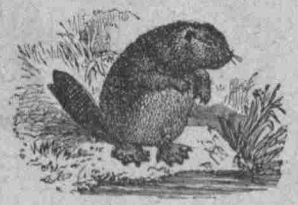

9. Κάστωρ.

Τὸ ἄρρεν παρέχει εἰς τὴν ἰατρικὴν τὸ καστόριον. Εἶνε δὲ τοῦτο οὐσία ἰαματική, φημιζομένη ὡς ἀντισπασμωδικὴ καὶ πραϋντική, ἐκκρινομένη ἐν ἰδίοις θυλακίοις, ἅτινα ἐκτέμνονται, φονευομένου τοῦ ζώου, καὶ ξηραίνονται εἰς τὸν καπνόν. Τὸ δὲ

λεγόμενον ὅτι τὸ ζῷον τοῦτο διωκόμενον ἀποσπᾷ τὸ ἴδιον διὰ τῶν ὀδόντων του τὰ θυλάκια, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπάρχει τὸ πολύτιμον τοῦτο φάρμακον καὶ τὰ ἐγκαταλείπει εἰς τὸν θηρευτήν, ἵνα σώσῃ τὴν ζωήν του, εἶνε αὐτόχρημα μῦθος. Ἡ θήλεια ἔχει τέσσαρας μαστούς, κυοφορεῖ ἐπὶ τέσσαρας μῆνας καὶ τίκτει δύο ἕως ἓξ τυφλά.

Οἱ κάστορες οἰκοῦσι τὰ βόρεια μέρη τοῦ παλαιοῦ καὶ νέου κόσμου, πολυπληθέστεροι δὲ εἶνε ἐν τῇ ἀρκτῴᾳ Ἀμερικῇ.

Διαμένουσι δὲ τὸ μὲν θέρος εἰς τρώγλας, τὰς ὁποίας σκάπτουσι παρὰ τὰς ὄχθας τῶν λιμνῶν καὶ ποταμῶν, τὸν δὲ χειμῶνα, συνερχόμενοι κατὰ κοινωνίας πολυπληθεῖς, κατασκευάζουσι κατοικίας στερεωτέρας. Ὄντως δὲ ἀξιοθαύμαστος εἶνε ἡ εὐφυΐα τῶν ζώων τούτων περὶ τὴν οἰκοδομὴν τῶν οἰκιῶν των. Ἐὰν κατοικῶσι παρὰ ποταμόν, ἐγείρουσι πρῶτον προχώματα ἐκ φόβου μὴ τὸ ὕδωρ πλημμυρήσῃ τὰς οἰκίας των· διὰ τῶν ἰσχυρῶν καὶ κοπτερῶν ὀδόντων των κόπτουσι τοὺς κλάδους, τῶν ὁποίων ἔχουσιν ἀνάγκην πρὸς οἰκοδομήν· διὰ τῶν ὀπισθίων των ποδῶν ζυμώνουσι τὰς γεώδεις ὕλας· διὰ τοῦ στόματος τὰς μεταφέρουσιν· διὰ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν διαθέτουσι τὰ ξύλα καὶ ἀποφράττουσι τὰ διαστήματα διὰ λίθων καὶ πηλοῦ, τὴν δὲ οὐρὰν μεταχειρίζονται νηχόμενοι ὡς πηδάλιον.

Περατωθέντος τοῦ προχώματος, οἱ ἐργάται διαχωρίζονται εἰς μικρὰς κοινωνίας καὶ ἄρχονται τῆς οἰκοδομῆς τῶν οἰκιῶν των, τὰς ὁποίας κτίζουσιν, ὅπως καὶ τὰ προχώματα, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ὕδατος. Ἔχουσι δ' αὗται συνήθως σχῆμα στρογγύλον ἢ ᾠοειδὲς καὶ διάμετρον ἐσωτερικὴν ἓξ ἕως ἑπτὰ ποδῶν. Οἱ τοῖχοι, ἐπικεχρισμένοι διὰ πηλοῦ, λαμβανομένου ἐκ τοῦ

© SISMANOGLIO

ποταμοῦ ἢ τῆς λίμνης, ὑψώνονται κατ' ἀρχὰς καθέτως, εἶτα δὲ στρεφόμενοι πρὸς τὰ ἔσω σχηματίζουσι κανονικοὺς θόλους. Ἕκαστος οἰκίσκος διαχωρίζεται ἔνδον εἰς πολλὰς ὀροφὰς καὶ ἔχει δύο ἐξόδους, τὴν μὲν εἰς τὸ ὕδωρ, τὴν δὲ πρὸς τὸ πλησιέστερον εἰς τὴν ὄχθην μέρος. Πάντα δὲ ταῦτα γίνονται τὴν νύκτα καὶ μετὰ θαυμασίας ταχύτητος.

Ἐν ἑκάστῳ οἰκίσκῳ οἰκοῦσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δύο οἰκογένειαι ἐκ δώδεκα περίπου ἀτόμων· ἕκαστος δ' οἰκίσκος ἔχει ἰδίαν ἀποθήκην διὰ τὰ τρόφιμα τοῦ χειμῶνος. Τρέφονται δὲ συνήθως τὰ ζῷα ταῦτα διὰ ριζῶν ὑδροβίων τινῶν φυτῶν καὶ φλοιῶν δένδρων, ἐκ τῶν ὁποίων κατασκευάζουσι καὶ τὰς φωλεάς των. Εἰς τὰς κατοικίας δὲ ταύτας διάγουσι τὰ φιλόπονα ταῦτα ζῷα μέχρι τοῦ ἔαρος, ἀπολαύοντα ἐν ἀσφαλείᾳ τὴν γλυκύτητα τῆς ἀναπαύσεως καὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου. Καὶ τὴν μὲν ἡμέραν κοιμῶνται, τὴν δὲ νύκτα ἐξέρχονται πρὸς προμήθειαν τροφῆς. Περίεργος δὲ εἶνε καὶ ἡ πρόνοια, τὴν ὁποίαν τὰ ζῷα ταῦτα δεικνύουσι πρὸς προφύλαξίν των. Τοποθετοῦσιν εἰς τοὺς οἰκίσκους των φρουρούς, μεταλλασσομένους κατὰ τακτικὰς ὥρας. Ἔργον δὲ τούτων νὰ εἰδοποιῶσι διὰ τῶν φωνῶν των τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον, ὅτε ἀμέσως ρίπτονται πάντες εἰς τὸ ὕδωρ, ἐν ᾧ δύνανται νὰ μένωσιν ἱκανὴν ὥραν. Καὶ οὕτω μὲν ζῶσιν οἱ κάστορες εἰς τὰς ἐρήμους τοῦ Καναδᾶ.

Ἐν δὲ τῇ Εὐρώπῃ τὰ ζῷα ταῦτα ζῶσι διεσπαρμένα, περίφοβα, καταγινόμενα περισσότερον εἰς τὸ νὰ κρύπτωνται ἐν τοῖς ἐγκάτοις τῆς γῆς, παρὰ εἰς τὸ νὰ τελειοποιῶσι τὰς κοινωνικάς των ἀρετάς. Εἰς τὰς πεπολιτισμένας καὶ πολυαρίθμους χώρας ζῶσι μεμονωμένα εἰς βαθείας τρώγλας παρὰ τὰς λίμνας καὶ τοὺς ποταμούς. Ἀλλ' ἐν Νορβηγίᾳ, Σουηδίᾳ καὶ

Λαπωνίᾳ ἀπαντῶσι κατὰ κοινωνίας, ὡς καὶ ἐν Ἀμερικῇ. Κάστορες ἐξημερωθέντες ἀπώλεσαν τὴν ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει ἀγχίνοιάν των, διετήρησαν δὲ μόνον τὴν πρὸς τὸ οἰκοδομεῖν ἔνστικτόν των κλίσιν.

Τὸ ζῷον τοῦτο θηρεύεται οὐ μόνον διὰ τὸ λίαν πολυζήτητον εἰς τὴν ἰατρικὴν ὑγρόν του, τὸ καστόριον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ δέρμα του, ἐκ τοῦ ὁποίου κατασκευάζονται ἀξιόλογοι εὐρωπαϊκοὶ πῖλοι. Τὸ δέρμα του εἶνε λαμπρότατον τὸν χειμῶνα, τὸ δὲ θέρος ἀποβάλλει, ὡς καὶ πάντων τῶν ἄλλων ζῴων, μέρος τῶν μαλλῶν του. Δυστυχῶς ὅμως τὸ πολύτιμον τοῦτο ζῷον εἷς τε τὴν ἰατρικὴν καὶ τὴν βιομηχανίαν ἀπὸ πολλοῦ ἐν πολλοῖς τόποις ἐξέλιπε ἕνεκα τῆς ἀπηνοῦς καταδιώξεως, ἣν ὑφίστανται ὑπὸ τοῦ ἀπλήστου ἀνθρώπου.

---

45. Φιλοστοργία υἱῶν.

Ἐν τινι κώμῃ τῆς Ἰταλίας παρὰ τὰς ὑπωρείας τῶν Ἄλπεων ἔζη γέρων τις, ὀνόματι Μιχαήλ, ὅστις εἶχε τρεῖς υἱούς, Μίνωα, Αἰακὸν καὶ Ραδάμανθυν. Ἡμέραν τινὰ ὁ σεβάσμιος οὗτος πρεσβύτης ἔκειτο ἐπὶ τῆς κλίνης του, ὑπὸ σφοδροῦ κατεχόμενος πυρετοῦ· ἔχων δὲ τοὺς ὀφθαλμούς του προσηλωμένους πρὸς τὴν θύραν τῆς πτωχικῆς του καλύβης ἀνυπομόνως ἀνέμενε τὸν υἱόν του Μίνωα, μεταβάντα εἴς τι παρὰ τὴν κώμην πολίχνιον, ἵνα προσκαλέσῃ ἐκεῖθεν ἰατρόν τινα πρὸς θεραπείαν του. Μετ' ἀπουσίαν τριῶν τετάρτων τῆς ὥρας ἀκούονται βήματα ἵππου καὶ ἀνοιχθείσης τῆς αὐλείας πάραυτα ὁ ἰατρὸς

εὑρίσκεται ἔμπροσθεν τῆς κλίνης τοῦ ἀσθενοῦς. Μετὰ μικρὰν ἐξέτασιν ὁ ἰατρός, κτυπῶν ἐλαφρῶς τὸν ὦμον τοῦ σεβασμίου γέροντος, εἶπε· δὲν εἶνε τίποτε, φίλε μου, ἀπολύτως τίποτε· εἶτα ἔνευσεν εἰς τοὺς τρεῖς υἱούς του, οἵτινες καὶ ἀπεσύρθησαν ἀμέσως μετ' αὐτοῦ ἔν τινι γωνίᾳ τῆς καλύβης. Πρὸς τούτους σείων τὴν κεφαλὴν ἐψιθύρισεν· ὁ πατὴρ ὑμῶν κατέχεται ὑπὸ σφοδροῦ πυρετοῦ· ἀνάγκη δέ, ἅμα οὗτος ἐλαττωθῇ, νὰ λάβῃ ὀλίγην κινίνην ὅπως ὁρίζω ἐν τῇ συνταγῇ

Τί εἶνε αὐτὴ ἡ κινίνη, ἰατρέ; ἠρώτησεν ὁ Μίνως.

Ἡ κινίνη, φίλε μου, ἀπαντᾷ ὁ ἰατρός, εἶνε φάρμακον ἀντιπυρετικόν· πωλεῖται δὲ ἐν τοῖς φαρμακείοις.

Καὶ πόσα χρήματα ἀπαιτοῦνται πρὸς προμήθειαν αὐτῆς; ἐπανερωτᾷ ὁ Μίνως.

Ἓν φράγκον, ἀποκρίνεται ὁ ἰατρός.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ἰατροῦ οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ ἔβλεπον ἀλλήλους ἐπί τινας στιγμὰς σιωπῶντες, διότι πρὸς ἀγορὰν τοῦ φαρμάκου εἶχον μόνον τὸ ἥμισυ τοῦ ἀντιτίμου.

Ἀκούσατε, λέγει ὁ Αἰακός, τρίβων τὰς χεῖράς του· γνωρίζω μέθοδόν τινα, διὰ τῆς ὁποίας πιστεύω ὅτι, θεοῦ θέλοντος, θὰ δυνηθῶ νὰ πορισθῶ ἀπὸ τῆς κορυφῆς ἐκείνης τοῦ ὄρους πρὶν τῆς νυκτὸς τρία ἕως τέσσαρα φράγκα.

Ἀπὸ τῆς κορυφῆς ἐκείνης! ἐρωτᾷ ὁ Ραμάδανθυς ἔκθαμβος.

Μάλιστα, ἀπαντᾷ ὁ Αἰακός. Πρό τινων ἡμερῶν ἀνεκάλυψα ἐντὸς χάσματος τῆς τρομερᾶς αὐτοῦ σχισμῆς φωλεὰν ἀετῶν. Ἐνταῦθα δὲ γνωρίζω κύριόν τινα, ὅστις ὑπεραγαπᾷ τοὺς ἀετιδεῖς καὶ πιστεύω ὅτι εὐχαρίστως θὰ τοὺς ἀγοράσῃ ἀντὶ τεσσάρων φράγκων. Μόνον δὲ ὁ τρομερὸς κίνδυνος, εἰς τὸν ὁποῖον θὰ ἐκτεθῶ, ἵνα τοὺς λάβω ἐκεῖθεν, μοὶ ἐμβάλλει ἐνδοιασμόν τινα. Ἀλλὰ μακρὰν οὗτος ἀπ' ἐμοῦ, ἀφοῦ πρόκειται περὶ τῆς πολυτίμου ζωῆς τοῦ προσφιλοῦς ἡμῖν πατρός. Ὑπόσχομαι δ' ὑμῖν ὅτι μετὰ δύο ὥρας θὰ τοὺς ἔχω ὑπὸ τὴν κατοχήν μου.

Ἐγὼ θὰ καταβῶ εἰς τὸ χάσμα, λέγει ὁ Μίνως.

Οὐχί, οὐχί, ἀπαντᾷ ὁ Ραδάμαθυς· ἄφετε τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως ταύτης εἰς ἐμέ, ὅστις νεώτερος ὢν ὑμῶν, εἶμαι καὶ εὐκινητότερος.

Ἐγὼ ὁ ἀνακαλύψας δικαιοῦμαι νὰ κινδυνεύσω τὴν ζωήν μου, ἐπαναλαμβάνει ὁ Αἰακός. Ἀλλὰ πρὸς παῦσιν τῶν φιλονικιῶν, τὰς ὁποίας φύσει ἀποστρέφομαι, ἂς διαλύσωμεν τὴν ὑπόθεσιν ταύτην διὰ κλήρου. Μίνως, γράψον τρεῖς ἀριθμοὺς καὶ ρῖψον αὐτοὺς εἰς τὸν πῖλόν μου. Ὅστις δ' ὑμῶν λάβῃ τὸν ἀριθμὸν τρία, ἂς καταβῇ εἰς τὸ χάσμα.

Ὁ Μίνως ἔκαυσε ἄκρον ξύλου τινός, ἔσχισε παλαιόν τι χαρτίον, εὑρισκόμενον ἐπὶ τῆς τραπέζης, εἰς τρία τεμάχια, ἔγραψεν ἐπ' αὐτῶν τοὺς ἀριθμοὺς 1, 2, 3, καὶ τὰ ἔρριψεν εἰς τὸν πῖλον τοῦ Αἰακοῦ. Πόσον σφοδρῶς ἔπαλλον αἱ καρδίαι τῶν τριῶν ἀδελφῶν! Ὁ γέρων Μιχαὴλ ἔκειτο πυρέσσων, ἕκαστος δὲ τῶν υἱῶν του ἐπεθύμει νὰ κινδυνεύσῃ τὴν ζωήν του χάριν τῆς τοῦ πατρός. Ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἐπικινδύνου ταύτης πράξεως ἔλαχε τῷ ἀνακαλύψαντι τὴν φωλεὰν Αἰακῷ, ὅστις, ἐναγκαλισθεὶς

SISMANOGLIO MEGARO

παύραυτα τὸν πατέρα του, εἶπε· πάτερ, μετ' ὀλίγον ἐπιστρέφω.

— Τί διανοεῖσαι νὰ πράξῃς; ἐρωτᾷ ὁ γέρων.

— Θὰ σοὶ ἀπαντήσω, ἅμα ἐπιστρέψω, ἀποκρίνεται ὁ Αἰακός.

Ὁ Μίνως κατεβίβασεν ἀμέσως ἐκ τοῦ τοίχου παλαιόν τι ξίφος, ὁ Ραδάμανθυς ἐζήτει νὰ εὕρῃ παχύ τι σχοινίον, ὁ δὲ Αἰακὸς διηυθύνθη πρὸς ξύλινόν τινα σταυρόν, εὑρισκόμενον ἐπί τινος παρὰ τὴν καλύβην τάφου, καὶ κλίνας τὰ γόνατα προσηυχήθη, ἀνυψώσας τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν του εἰς τὸν θεόν, τὸν ἀγαθὸν πάντων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ζώντων Πατέρα.

Μετά τινας στιγμὰς ἐξῆλθον ὅλοι ὁμοῦ καὶ μετὰ μικρόν, ἡγουμένου τοῦ Αἰακοῦ, ἔφθασαν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ χάσματος. Ὁ κίνδυνος τοῖς ἐφαίνετο ἤδη πολὺ μεγαλύτερος· διότι τὸ φοβερὸν τοῦτο χάσμα, οὗτινος τὸ βάθος ἠρίθμει πλειοτέρους τῶν ἑκατὸν ποδῶν, ἐχρησίμευεν ὡς κατοικία τῶν ἀετῶν. Ὁ Αἰακός, ὅστις ἔμελλε νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐπικίνδυνον ταύτην ἐπιχείρησιν, ἦτο ὡραῖος, ἀθλητικὸς καὶ νέος. Καταμετρήσας δὲ καλῶς διὰ τῶν ὀφθαλμῶν του τὴν ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας μέχρι τῆς ἀετείου κατοικίας ἀπόστασιν, ἀνέκραξεν· ἡ ὥρα ἔφθασε· τὰ πάντα εἶνε ἕτοιμα. Σιγὴ βαθεῖα διεδέχθη τοὺς λόγους τούτους ἐπί τινας στιγμάς· εἶτα ἀσπασθεὶς τοὺς ἀδελφούς του μετὰ πολλῆς τῆς τρυφερότητος καὶ γενόμενος ὠχρὸς ὡς νεκρὸς εἶπεν· ἐάν, προσφιλεῖς μοι ἀδελφοί, γίνω βορὰ τῶν σαρκοφάγων ἀετῶν, εἴπατε εἰς τὸν ἀγαπητόν μοι πατέρα νὰ μὴ λυπῆται διὰ τοῦτο, ἀλλὰ νὰ χαίρῃ, διότι ὁ υἱός του ἀπέθανε, μὴ θελήσας νὰ κωφεύσῃ εἰς τὴν φωνὴν τοῦ ἱεροῦ του καθήκοντος.

Οἱ ἀδελφοί του λίαν περίλυποι ἔδεσαν τὸ σχοινίον περὶ τὴν ὀσφύν του καὶ ἤρχισαν νὰ τὸν καταβιβάζωσιν. Ὁ Αἰακός, κρατῶν διὰ τῆς δεξιᾶς του τὸ ξίφος, ἐπλησίασεν ἀκινδύνως εἰς τὸ χάσμα, ἔνθα εὑρίσκετο ἡ φωλεά. Ἐν ταύτῃ παρετήρησε τέσσαρας ἀετιδεῖς χρώματος φαιοῦ. Ἡ χαρά του ἦτο ἀνέκφραστος· ἡ καρδία του ἔπαλλεν ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν μικρῶν, ἀλλ' ἔτι περισσότερον ἔχαιρε, διότι τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἔλειπον οἱ γονεῖς των. Ἁρπάσας δὲ πάραυτα διὰ τῆς ἀριστερᾶς τὴν φωλεάν, ἔκραξε μετὰ χαρᾶς πρὸς τοὺς ἀδελφούς του· τὴν ἔχω· ἀναβιβάσατέ με.

Ἅμα οἱ ἀδελφοὶ ἤρχισαν νὰ σύρωσι τὸ σχοινίον, ὁ Αἰακὸς παρετήρησε ὅτι δύο παμμέγιστοι ἀετοί, τῶν ὁποίων αἱ ἀπελπιστικαὶ καὶ κινδυνώδεις κλαγγαὶ ἐδήλουν ὅτι ἦσαν οἱ γονεῖς τῶν μικρῶν, ἐπήρχοντο κατ' αὐτοῦ.

Γενναιότης, ἀδελφέ, ἔκραζον ἄνωθεν οἱ ἀδελφοί του, ὑπερασπίσθητι σαυτόν, μὴ φοβοῦ. Ὁ Αἰακὸς εἰσήγαγε πάραυτα διὰ τῆς ἀριστερᾶς τὴν φωλεὰν εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ στήθους του, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς ἔπαλλε τὸ ξίφος περὶ τὴν κεφαλήν του. Ἤδη ἄρχεται ἀγὼν τρομερός. Οἱ γαμψώνυχες καὶ ἀγκυλοχεῖλαι ἀετοὶ ἔκλαζον γοερῶς, οἱ ἀετιδεῖς ἀνταπεκρίνοντο πρὸς τὰς κλαγγάς των διὰ τρόπου συγκινοῦντος καὶ τὰς σκληροτέρας καρδίας, ὁ δὲ Αἰακὸς ἔκραζε μεγαλοφώνως, ἐξακολουθῶν νὰ πάλλῃ τὸ ξίφος, διὰ τοῦ ὁποίου ἐτραυμάτισε τοὺς κατ' αὐτοῦ ἐφορμῶντας ἐχθρούς.

Ἐν ᾧ δὲ ἐν τοιαύτῃ εὑρίσκετο κρισίμῳ στιγμῇ, αἰσθάνεται αἴφνης ὅτι φέρεται πρὸς τὰ κάτω. Ἀναβλέψας δὲ παρατηρεῖ ὅτι, ἐν ᾧ διήρκει ἡ πάλη, εἶχε κόψῃ μικρὸν τὸ σχοινίον, τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο ἤδη ἀνίκανον νὰ τὸν βαστάσῃ. Οἱ ὀφθαλμοί

του ἐσπινθηράκισαν, ἐπί τινας δὲ στιγμὰς ἔμεινεν ἀκίνητος. Ψυχρὸς ἱδρὼς ἔρρεεν ἐπὶ τοῦ μετώπου του. Ἡ καταλαβοῦσα αὐτὸν ἀπελπισία ἦτο τοσαύτη, ὥστε διενοεῖτο νὰ ρίψῃ τὸ ξίφος καὶ τὴν φωλεάν, καὶ ν' ἀφεθῇ εἰς τὴν διάκρισιν τῶν μανιωδῶν του ἐχθρῶν. Ἐν ᾧ δὲ τοιαῦτα ἐσκέπτετο, τῶν ἀετῶν τις προσβαλὼν διὰ τῶν σιδηρῶν του ὀνύχων τὴν κεφαλήν του, ἐπιχειρεῖ νὰ τὴν κατασπαράξῃ. Καὶ θὰ ἐπέστρεφε πάντως διὰ πλήρους ἐπιτυχίας τὸ ἐκδικητικόν του ἔργον ὁ ἔχων ὑπὲρ ἑαυτοῦ πάντα τὰ δίκαια ἐχθρός, ἂν δὲν ὑπεχρέωνε τὸν Αἰακὸν ἡ ἀνάμνησις τοῦ πατρός του νὰ τὰ ἀποδιώξῃ διὰ τοῦ ξίφους. Μετὰ ὡριαίαν δὲ πάλιν ἀνελκύεται ἡμιθανὴς σχεδὸν καὶ αἱματόφυρτος εἰς τὸ χεῖλος τοῦ χάσματος μετὰ τῆς λείας του. Ἀνέκφραστος χαρὰ διεχύθη ἐπὶ τοῦ προσώπου τῶν δύο του ἀδελφῶν, οἵτινες ἐναγκαλισθέντες τὸν κατεφίλουν. Ὁ Αἰακὸς συνελθὼν μετά τινας περιποιήσεις ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς του, τὸ δὲ πρῶτον ἀντικείμενον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔρριψεν αὐτούς, ἦσαν οἱ ἀετιδεῖς. Τὴν μεσημβρίαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας τοὺς ἐπώλησεν καὶ διὰ τοῦ ἀντιτίμου ἠγόρασαν τὴν κινίνην. ἤτις ἐντὸς δύο ἡμερῶν ἀπήλλαξε τὸν προσφιλῆ των πατέρα ἀπὸ τοῦ κατέχοντος αὐτὸν πυρετοῦ.

«*Βούλου γονεῖς πρὸ παντὸς ἐν τιμῇ ἔχειν*».

(Ἐπιθύμει νὰ τιμᾷς τοὺς γονεῖς σου περισσότερον παντὸς ἄλλου).

---

46. Ἀνάβασις τοῦ Κύρου καὶ κάθοδος τῶν μυρίων.

Α'. Αἰτία τῆς ἐκστρατείας τοῦ Κύρου καὶ παρασκευὴ αὐτῆς.

Ἐν ᾧ οἱ Ἀθηναῖοι ἠσχολοῦντο περὶ τὴν διευθέτησιν καὶ βελτίωσιν τῶν ἐσωτερικῶν, ἡ ἡγεμὼν πάσης τῆς Ἑλλάδος Σπάρτη ἐζήτει τὴν αὔξησιν τῶν δυνάμεών της καὶ τῶν πόρων, στρέφουσα τὰ βλέμματά της πρὸς τὰ ἔξω καὶ μάλιστα πρὸς τὴν Ἀσίαν. Τὴν πρώτην δ' ἀφορμὴν εἰς τὰς νέας ἐπιχειρήσεις παρέσχεν ἡ ἀπόστασις Κύρου τοῦ νεωτέρου ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀρταξέρξου (401) καὶ ἡ τῶν μυρίων ἀνάβασις καὶ κάθοδος.

Ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐβασίλευεν ἐν Περσίᾳ Δαρεῖος ὁ Β' ἢ Νόθος. Τοῦτον ἀποθανόντα (405) διεδέχθη ὁ πρωτότοκος υἱός του Ἀρταξέρξης ὁ Β', ὁ ἐπικαλούμενος Μνήμων. Ὁ Τισσαφέρνης, ἐπειδὴ ὁ Κῦρος εἶχεν ἀφαιρέσῃ παρ' αὐτοῦ τὴν σατραπείαν τῆς Λυδίας, διαβάλλει αὐτὸν πρὸς τὸν ἀδελφόν του Ἀρταξέρξην, ὅτι δῆθεν τὸν ἐπιβουλεύεται. Ἐκεῖνος δὲ πείθεται καὶ τὸν συλλαμβάνει, ἵνα τὸν φονεύσῃ. Σωθεὶς ὅμως διὰ τῶν παρακλήσεων τῆς μητρός του Παρυσάτιδος, ἥτις τὸν ἠγάπα περισσότερον τοῦ βασιλεύοντος Ἀρταξέρξου, καὶ ἀπελθὼν εἰς τὴν σατραπείαν του, σκέπτεται πῶς νὰ τὸν ἐκθρονίσῃ καὶ βασιλεύσῃ αὐτὸς ἀντ' ἐκείνου. Πρὸς ἐπιτυχίαν δὲ τῶν σκέψεών του ἤρχισε νὰ ἑτοιμάζηται μετὰ σπουδῆς καὶ ὅσον ἠδύνατο ἐπικρυπτόμενος, ἵνα τὸν προκαταλάβῃ ἀπροπαράσκευον. Συναθροίζει λοιπὸν ὡς δεκατρεῖς χιλιάδας Ἑλλήνων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Κλεάρχου, ὅστις φυγὰς ὢν εἶχε καταφύγῃ εἰς τὴν αὐλήν του, καὶ μέ-

SISMANOGLIO © MEGARON

γαν ἀριθμὸν Περσῶν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν του, τῶν ὁποίων ἐσατράπευε, καὶ ἀναχωρεῖ ἀπὸ Σάρδεων τῇ 6 Μαρτίου τοῦ 401 π. Χ.

Β'. Οἱ Ἕλληνες ἀρνοῦνται νὰ προχωρήσωσιν ἐπὶ τὰ πρόσω, ἀλλὰ τέλος πείθονται.

Καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες, ἐκτὸς τοῦ Κλεάρχου, ἀγνοοῦντες διὰ τί ἐμισθώθησαν ὑπὸ τοῦ Κύρου, προυχώρησαν μέχρι Ταρσοῦ, ἀλλ' ὑποπτεύσαντες ὅτι ὡδηγοῦντο κατὰ τοῦ βασιλέως, ἀρνοῦνται νὰ προβῶσι περαιτέρω καὶ μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἐκήρυξαν ὅτι δὲν ἐδέχθησαν ἐπὶ τοιούτοις ὅροις νὰ ὑπηρετήσωσι τὸν Κῦρον. Τὴν φλόγα ταύτην τοῦ στασιασμοῦ μετὰ πολλῆς τῆς δεξιότητος καὶ τέχνης κατώρθωσε νὰ σβέσῃ ὁ Κλέαρχος. Καὶ πρῶτον μὲν μετεχειρίσθη τὴν ἐπιρροὴν καὶ τὴν δύναμίν του, ἀλλ' ἰδὼν ὅτι διὰ τῶν μέσων τούτων οὐδὲν κατώρθωνεν, ἐκινδύνευε δὲ μάλιστα νὰ λιθοβοληθῇ, ἔπαυσεν ἐναντιούμενος εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ ἐφάνη ὅτι ἠσπάζετο πληρέστατα ὅ,τι καὶ αὐτοί, πείσας ἅμα αὐτοὺς νὰ πιστεύσωσιν ὅτι προυτίμα τὴν φιλίαν των περισσότερον ἢ τὴν τοῦ Κύρου. Διὰ δὲ τῆς τοιαύτης του διαγωγῆς κατέπαυσε τὸν βρασμὸν καὶ καθησύχασε προσωρινῶς τὰ πνεύματα. Μετὰ τοῦτο ἐπορεύθη κατ' ἀπόφασιν τῶν Ἑλλήνων μετ' ἄλλων εἰς τὸν Κῦρον, ἵνα τὸν ἐρωτήσῃ ποῦ ὡδήγει αὐτούς. Ὁ Κῦρος κατὰ συμβουλὴν τοῦ Κλεάρχου ἀπήντησεν ὅτι ἐστράτευε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ του Ἀβροκόμα, ὅστις ἦτο παρὰ τὸν Εὐφράτην, ἀπέχοντα ἐκεῖθεν δώδεκα σταθμούς. Καὶ οἱ μὲν στρατιῶται λαβόντες τὴν ἀπάντησιν ταύτην ἀπεφάσισαν, ἂν καὶ ἐνόησαν περὶ τίνος πραγματικῶς

προύκειτο, νὰ προχωρήσωσι, ζητήσαντες μόνον αὔξησιν μισθοῦ, τὴν ὁποίαν ὁ Κῦρος προθύμως τοῖς ὑπεσχέθη.

Γ'. Γενναιότης τοῦ Κύρου.

Ὁ Κῦρος, ἐπιθυμῶν νὰ κερδήσῃ ἔτι περισσότερον τὴν εὔνοιαν τῶν Ἑλλήνων, ὅτε ἔμαθεν ὅτι δύο στρατηγοί του εἶχον λιποτακτήσῃ, ἐκήρυξεν—ἐν ᾧ πάντες ἐπίστευον ὅτι θὰ τοὺς κατεδίωκε καὶ συλλαβὼν θὰ τοὺς ἐτιμώρει παραδειγματικῶς—ὅτι οὐδένα ἐπεθύμει νὰ κρατήσῃ παρ' ἑαυτῷ ἄκοντα, διέταξε δὲ νὰ τοῖς σταλῶσιν αἱ γυναῖκες, τὰ παιδία των καὶ εἴ τι ἄλλο εἶχον ἐν τῷ στρατοπέδῳ. Ἡ γενναία καὶ ἔμφρων αὕτη διαγωγὴ τὸν κατέστησεν ἀγαπητότατον εἰς τοὺς στρατιώτας, οἱ δὲ πρότερον ἐναντίοι εἰς τὴν ἀνάβασιν ἐδείχθησαν προθυμότεροι.

Δ'. Συνάντησις τῶν δύο στρατοπέδων.

Ὁ Κῦρος προβαίνων μετὰ σπουδῆς ἀπήντησεν εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Βαβυλῶνος τάφρον πεντήκοντα μὲν ὀργυιῶν τὸ πλάτος, τριῶν δὲ τὸ βάθος, ἐκτεινομένην ἀπὸ τοῦ Εὐφράτου μέχρι τοῦ Μηδικοῦ τείχους, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀνορύξῃ ὁ βασιλεύς, ἵνα ἀναστείλῃ τὴν πρὸς τὰ πρόσω πορείαν τοῦ Κύρου. Παρ' αὐτὸν τὸν Εὐφράτην ἦτο πάροδος στενὴ μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς τάφρου ὡς εἴκοσι ποδῶν τὸ πλάτος, καὶ δι' αὐτῆς διέβη ὁ Κῦρος.

Δώσας δὲ τὴν διοίκησιν τοῦ μὲν δεξιοῦ Ἑλληνικοῦ κέρατος εἰς τὸν Κλέαρχον, τοῦ δὲ ἀριστεροῦ εἰς τὸν Μένωνα, προέβαινε παρατεταγμένος καὶ ἕτοιμος εἰς μάχην, μέχρις οὗ τέλος ἀπήν-

© MEGARO SISMANOGLIO

τησεν εἰς Κούναξα ὡς πέντε καὶ εἴκοσι παρασάγγας μακρὰν τῆς Βαβυλῶνος τὸν στρατὸν τοῦ ἀδελφοῦ του, ἐρχόμενον κατ' αὐτοῦ καὶ συγκείμενον ἐξ ἑνὸς ἑκατομμυρίου καὶ διακοσίων χιλιάδων πεζῶν καὶ ἓξ χιλιάδων ἐπιλέκτων ἱππέων. Ἀναβὰς δὲ εἰς τὸν ἵππον του ὁ Κῦρος καὶ λαβὼν τὰ παλτά, διέταττε τοὺς στρατιώτας νὰ ὁπλισθῶσι καὶ τοὺς παρέταττεν εἰς μάχην, εἰς δὲ τοὺς Ἕλληνας παρήγγειλε νὰ μὴ ἐκπλαγῶσιν ἀπὸ τῶν φωνῶν τῶν βαρβάρων, ἀλλ' ἠπατήθη μεγάλως εἰς τοῦτο· διότι οἱ ἐχθροὶ προυχώρουν οὐχὶ μετὰ κραυγῶν καὶ ἀλαλαγμῶν, ἀλλὰ σιωπῶντες καὶ βραδέως καὶ ἐν τάξει ἀξιοθαυμάστῳ. Ἐν ᾧ δὲ αἱ φάλαγγες ἀπεῖχον ἀλλήλων τρία ἢ τέσσαρα στάδια, οἱ Ἕλληνες ἐπαιάνισαν καὶ ἐκινήθησαν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Πλησιάσαντες δὲ ἀνεβόησαν μεγαλοφώνως, κρούοντες συνάμα καὶ τὰς ἀσπίδας διὰ τῶν δοράτων, ἵνα καταφοβίσωσι τὸ ἐχθρικὸν ἱππικόν, καὶ ἐπιπεσόντες μεθ' ὁρμῆς ἔτρεψαν εἰς φυγὴν πάντας τοὺς ἀπέναντί των βαρβάρους, πλὴν τοῦ Τισσαφέρνους, ὅστις ἔμεινε μετά τινων τῶν περὶ αὐτόν.

Ε'. *Φόνος τοῦ Κύρου.*

Ὁ δὲ Κῦρος, καίτοι ἔχαιρε, βλέπων τοὺς Ἕλληνας θριαμβεύοντας καὶ προσκυνούμενος βασιλεὺς ὑπὸ τῶν περὶ αὐτόν, δὲν ἐθεώρησεν ὅμως τὴν νίκην ἀσφαλῆ, διότι παρετήρησεν ὅτι ὁ ἀδελφός του Ἀρταξέρξης ἔστρεφε τὸ δεξιὸν κέρας, ἵνα τὸν περικυκλώσῃ. Ἐπιθυμῶν δὲ ν' ἀπαλλαγῇ τοῦ κινδύνου, σπεύδει μεθ' ἑξακοσίων ἱππέων, καὶ ἀνακράξας ὁρᾷ τὸν ἄνδρα, ρίπτεται κατ' αὐτοῦ, ἀκολουθούμενος ὑπ' ὀλίγων μόνον σωματοφυλάκων, διότι οἱ λοιποὶ εἶχον διασπαρῇ, διώκοντες τὸν ἐχθρόν.

Ἐν τῇ συμπλοκῇ ταύτῃ φονεύει ὁ Κῦρος τὸν Ἀρταξέρξου ἵππον, ὅστις ἔπεσεν ἀμέσως μετὰ τοῦ ἀναβάτου. Ὁ Ἀρταξέρξης πηδᾷ πάραυτα εἰς ἄλλον ἵππον, ἀλλ' ὁ Κῦρος κτυπᾷ αὐτὸν κατὰ τὸ στῆθος καὶ τραυματίζει διὰ τοῦ θώρακος. Ἐν ᾧ δὲ ἡτοιμάζετο νὰ τὸν κτυπήσῃ καὶ τρίτον, ὁ βασιλεὺς ρίπτεται κατ' αὐτοῦ καὶ τὸν τραυματίζει διὰ τοῦ δόρατος εἰς τὸ στῆθος. Ὁ Κῦρος, ἐπειδὴ ἐφώρμα ἀπροφύλακτος, πίπτει φονευθείς, ὡς μέν τινες διισχυρίζονται, ἐκ τῆς πληγῆς, τὴν ὁποίαν ἐπέφερεν εἰς αὐτὸν ὁ ἀδελφός του, ὡς δ' ἄλλοι λέγουσι, κτυπηθεὶς ὑπό τινος Μιθριδάτου Καρός, ὅστις ἔλαβεν ὡς βραβεῖον παρὰ τοῦ βασιλέως τὸ δικαίωμα νὰ φέρῃ χρυσοῦν ἀετὸν ἐπὶ τοῦ ἄκρου τῆς λόγχης του καὶ νὰ προπορεύηται τοῦ στρατεύματος. Οἱ δὲ ἄριστοι τῶν φίλων τοῦ Κύρου καὶ οἱ ὁμοτράπεζοι ἀπαξιοῦντες νὰ ἐπιζήσωσι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀρχηγοῦ των, ἀπέθανον ὅλοι μαχόμενοι περὶ τὸ σῶμά του, ἀποδείξαντες οὕτως ὅτι ὁ Κῦρος ἐγνώριζε νὰ διακρίνῃ καὶ νὰ τιμᾷ τοὺς πιστοὺς καὶ ἀξίους. Μόνον δὲ ὁ Ἀριαῖος, ὁ ὕπαρχος καὶ πιστότατος φίλος του, κατώρθωσε νὰ φύγῃ μετὰ τοῦ ἀριστεροῦ κέρατος, ἅμα ἤκουσεν ὅτι ὁ Κῦρος ἐφονεύθη.

ΣΤ'. *Τὰ μετὰ τὸν φόνον τοῦ Κύρου.*

Ὁ Ἀρταξέρξης, διατάξας νὰ κοπῇ ἡ κεφαλὴ καὶ ἡ δεξιὰ χεὶρ τοῦ Κύρου, διώκων μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν τοὺς πολεμίους εἰσβάλλει εἰς τὸ Κύρειον στρατόπεδον, ὅπου ἦλθε μετ' ὀλίγον καὶ ὁ Τισσαφέρνης, καὶ ἐλεηλάτει αὐτό, χωρὶς ὅμως νὰ δυνηθῇ νὰ κυριεύσῃ καὶ τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἐφρούρουν οἱ Ἕλληνες, καὶ νὰ λαφυραγωγήσῃ καὶ τούτους.

SISMANOGLIO

Ἐν τούτοις δὲ οἱ Ἕλληνες καὶ ὁ Ἀρταξέρξης, ἀγνοοῦντες ἀμφότεροι τὰ συμβαίνοντα εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἐνόμιζεν ἕκαστος ὅτι εἶχε νικήσῃ· οἱ μέν, διότι ἐδίωκον τὸν ἐχθρόν, ὁ δέ, διότι εἶχε φονεύσῃ τὸν ἀδελφόν του καὶ ἐλεηλάτει τὸ στρατόπεδον. Ἀλλ' ὡς ἔμαθεν ὁ βασιλεὺς παρὰ τοῦ Τισσαφέρνους ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶχον νικήσῃ τὸ ἀριστερὸν κέρας καὶ τὸ κατεδίωκον, οἱ δὲ Ἕλληνες ὅτι ὁ βασιλεὺς εἶχε προβῇ μέχρι τοῦ στρατοπέδου, εὐθὺς ὁ μὲν συλλέξας τὰ στρατεύματά του παρετάχθη, ὁ δὲ Κλέαρχος ἀφήσας τὴν καταδίωξιν παρεσκευάσθη εἰς μάχην. Τὰ δύο λοιπὸν στρατεύματα ἐπλησίασαν πρὸς ἄλληλα, καὶ μετά τινας κινήσεις ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν πρὸς κατάληψιν καταλληλοτέρας θέσεως συνάπτεται μάχη κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνες νικῶσι τοὺς βαρβάρους ἐκ πρώτης προσβολῆς καὶ τοὺς καταδιώκουσι μέχρι τινὸς λόφου, ὅπου ὁ ἐχθρὸς ἠθέλησε καὶ πάλιν ν' ἀντιπαραταχθῇ, ἀλλὰ φοβηθεὶς νέαν καταστροφὴν διασκορπίζεται καὶ φεύγει κατησχυμμένος.

Ζ'. Ἀμηχανία τῶν Ἑλλήνων.

Ἅμα ἐπῆλθεν ἡ νύξ, οἱ Ἕλληνες κατέθηκαν τὰ ὅπλα, ἵνα ἀναπαυθῶσιν. Ἐθαύμαζον δὲ ὅτι οὔτε ὁ Κῦρος οὔτε ἄλλος τις τῶν μετ' αὐτοῦ ἐφαίνετο καὶ ἐφαντάζοντο ὅτι ἢ ἐνίκων ἔτι τὸν ἐχθρὸν ἢ κατελάμβανον ἀναγκαίαν τινὰ θέσιν, διότι ἠγνόουν τὸν θάνατόν του καὶ τὴν ἧττα τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος. Ὅθεν ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸ στρατόπεδον· ἀλλ' εὑρόντες ἐνταῦθα τὸ μέγιστον μέρος τῆς ἀποσκευῆς των ἁρπαγμένον, τὰς δὲ τροφὰς πάσας διηρπασμένας, ὑπεχρεώθησαν νὰ διανυκτερεύσωσιν ἄσιτοι.

Η'. Διαπραγματεύσεις.

Οἱ Ἕλληνες πληροφορηθέντες τῇ ἐπαύριον ὅτι ὁ Κῦρος εἶχε φονευθῇ, ἔστειλαν πρὸς τὸν Ἀριαῖον, ὅστις εὑρίσκετο ἤδη εἰς τὸν σταθμόν, ἔνθεν εἶχεν ἐκκινήσῃ τὴν προτεραίαν, Χειρίσοφον τὸν Λάκωνα καὶ Μένωνα τὸν Θετταλόν, ἵνα τῷ εἴπωσιν ὅτι ἀπεφάσισαν, ἐπειδὴ ὁ Κῦρος ἀπέθανε, νὰ τὸν καθίσωσιν ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου· διότι ἡ ἐξουσία ἀνήκει εἰς τοὺς νικητάς. Συνάμα δὲ καὶ ὁ βασιλεύς, νομίζων ἑαυτὸν νικητήν, ἔστειλε προτείνων εἰς αὐτοὺς νὰ παραδώσωσι τὰ ὅπλα, καὶ ἐλθόντες εἰς τὰς θύρας του νὰ περιμένωσι τὴν ἀπόφασίν του· διότι ὄντες εἰς τὸ μέσον τῆς χώρας του καὶ ἐντὸς ἀδιαβάτων ποταμῶν καὶ ὑπὸ πλήθους ἐχθρῶν περικυκλούμενοι, εἶνε κατ' ἀνάγκην ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του καὶ ὤφειλον νὰ ὑπακούσωσιν εἰς αὐτόν.

Θ'. Ἀπάντησις Κλεάρχου.

Ἐν ᾧ δὲ οἱ Ἕλληνες ἐσκέπτοντο περὶ τοῦ πρακτέου, Πρόξενος ὁ Θηβαῖος ἠρώτησε πῶς ζητεῖ ὁ βασιλεὺς τὰ ὅπλα, ὡς νικητὴς ἢ ὡς δῶρα διὰ φιλίαν. Καὶ ἐὰν μὲν ὡς νικητής, διὰ τί τὰ ζητεῖ καὶ δὲν ἔρχεται νὰ τὰ λάβῃ· ἐὰν δὲ ὡς δῶρα διὰ φιλίαν, τί τοῖς ἔδιδεν ἀντ' αὐτῶν. Πρὸς τοῦτον δὲ συνεφώνησε καὶ Ξενοφῶν ὁ Ἀθηναῖος ὅστις εἶπεν ὅτι εἰς τοὺς Ἕλληνας δὲν ἔμεινε πλέον ἄλλο τι, παρὰ τὰ ὅπλα καὶ ἡ ἀνδρία, καὶ ὅτι δὲν συγκατένευον νὰ παραδώσωσι καὶ τὰ δύο εἰς τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ Κλέαρχος προσέθηκεν ὅτι, ἂν ὁ βασιλεὺς ἐπιθυμῇ τὴν φιλίαν των, ἔχοντες τὰ ὅπλα δύνανται νὰ τῷ εἶνε ὠφελιμώτεροι φίλοι,

SISMANOGLIO MEGARO

παρὰ ἐὰν τὰ παραδώσωσιν. Ἄλλοι δέ τινες ὡμίλησαν μαλακώτερον λέγοντες ὅτι ὅπως ὑπηρέτησαν τὸν Κῦρον πιστῶς, ἀπαραλλάπτως προσφέρονται νὰ ὑπηρετήσωσι καὶ τὸν Ἀρταξέρξην, ἂν ἤθελε νὰ τοὺς παραλάβῃ ὡς στρατιώτας του, καὶ νὰ τοὺς στείλῃ νὰ πολεμήσωσιν εἰς Αἴγυπτον. Τέλος δέ, ἐπειδὴ ὁ Φαλῖνος εἶπεν ὅτι ἐὰν μὲν μείνητε ἐνταῦθα, θὰ εἶνε εἰρήνη, ἐὰν δὲ θελήσητε νὰ προχωρήσητε ἢ νὰ ἐπιστρέψητε, θὰ εἶνε πόλεμος, ὁ Κλέαρχος ἀπεκρίθη ὅτι ἀποδέχεται πληρέστατα, χωρὶς ὅμως νὰ δηλώσῃ τί διενοεῖτο νὰ πράξῃ.

Ι'. Ἀπάντησις Ἀριαίου.

Ἐν ᾧ δὲ διεπραγματεύοντο ταῦτα, ἦλθεν εἰς αὐτοὺς ἀπάντησις ἐκ τοῦ Ἀριαίου, ὅτι ὑπάρχουσι Πέρσαι ἀνώτεροί του, οἵτινες οὐδέποτε θὰ ἠνείχοντο νὰ τὸν ἴδωσι βασιλέα. Ἂν δὲ οἱ Ἕλληνες ἐπιθυμοῦσι νὰ ἀναχωρήσωσι μετ' αὐτοῦ, ὀφείλουσι νὰ βαδίσωσι τὴν νύκτα πρὸς αὐτὸν ἀμέσως, ἄλλως δὲ θ' ἀναχωρήσῃ τὴν πρωΐαν μετὰ τοῦ στρατοῦ του. Οἱ Ἕλληνες ἄσμενοι ἀπεδέχθησαν ταῦτα, πλὴν τοῦ Θρᾳκὸς Μιλτοκύθου, ὅστις ηὐτομόλησε πρὸς τὸν βασιλέα, ἔχων τριακοσίους πεζοὺς καὶ τεσσαράκοντα ἱππεῖς. Πάντες δὲ οἱ λοιποὶ μετὰ τοῦ στρατεύματος τοῦ Ἀριαίου ἀνεχώρησαν ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου, καὶ ἐξηκολούθησαν τὴν πορείαν των μέχρι τῆς ἑσπέρας, ὅτε ἐκ τῶν πλησιεστέρων χωρίων παρετήρησαν ὅτι περσικὰ στρατεύματα τοὺς κατεδίωκον.

ΙΑ'. Οἱ Ἕλληνες παρατάττονται εἰς μάχην.

Καὶ ὁ μὲν Κλέαρχος, ὁ διοικῶν τὸν Ἑλληνικὸν στρατόν,

διέταξε νὰ σταθῇ τὸ στράτευμα καὶ νὰ παραταχθῇ εἰς μάχην· ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Περσίας ἰδὼν τοῦτο δειλιάσας ἔστειλε κήρυκας ἵνα προτείνωσι σπονδάς. Ὁ Κλέαρχος πληροφορηθεὶς περὶ τῆς ἐλεύσεώς των, ἐμήνυσε νὰ περιμένωσι μέχρις οὗ εὐκαιρήσῃ νὰ τοὺς δεχθῇ. Παρατάξας δὲ τὸ στράτευμά του εἰς πυκνὴν φάλαγγα καὶ παραλαβὼν τοὺς ὡραιοτάτους καὶ εὐοπλοτάτους τῶν στρατιωτῶν πρὸς ἔκπληξιν τῶν Περσῶν ἦλθε, καὶ ἀκούσας τὰς προτάσεις των ἀπήντησεν ὅτι πρῶτον ἔπρεπε νὰ δοθῇ μάχη, διότι οἱ στρατιῶταί του δὲν ἐνόουν ν' ἀκούσωσι προτάσεις περὶ σπονδῶν, χωρὶς νὰ τοῖς δοθῶσιν τροφαί. Οἱ κήρυκες μετὰ βραχεῖαν ἀπουσίαν ἐπέστρεψαν· ἐκ δὲ τούτου ἐγνώσθη ὅτι ὁ βασιλεὺς ἢ ὁ ἀντιπρόσωπός του δὲν ἦτο πολὺ μακρὰν· εἶπον δὲ ὅτι εἶχον διαταγὴν νὰ ὁδηγήσωσι τοὺς Ἕλληνας εἰς χωρία, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπῆρχεν ἀφθονία τροφῶν. Καὶ ἔκαμον οὕτως.

ΙΒ'. Δολιότης Τισσαφέρνους.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔρχεται ὁ Τισσαφέρνης καὶ ἀγγέλλει ὅτι ἐμεσίτευσεν ὑπὲρ αὐτῶν εἰς τὸν βασιλέα, ὅστις πολὺ ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ διὰ τί ἐστρατεύσατε κατ' αὐτοῦ. Ὁ Κλέαρχος ἀπήντησεν, ἀπολογούμενος ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν Ἑλλήνων, ὅτι ἠκολούθησαν τὸν Κῦρον, χωρὶς νὰ γνωρίζωσιν ὅτι ἐπορεύοντο κατὰ τοῦ βασιλέως, καὶ ὅτι, ἂν τοῖς ἐπέτρεπε νὰ ἐπιστρέψωσιν ἀνενόχλητοι εἰς τὰς πατρίδας των, τὸ ὁποῖον ἦτο ἡ μόνη των ἐπιθυμία, οὐδέποτε θὰ ἔβλαπτον αὐτόν. Ὁ Τισσαφέρνης ἐπανελθὼν πρὸς αὐτοὺς μετὰ τρεῖς ἡμέρας, λέγει ὅτι ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐπι-

SISMANOGLIO

τρέπει νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς πατρίδας των σῶοι, ὅτι θὰ τοῖς χορηγηθῶσι πάντα τὰ πρὸς πορείαν ἀπαιτούμενα καὶ ὅτι πρὸς πλείονα ἀσφάλειαν θὰ τοὺς συνοδεύῃ ὁ ἴδιος. Ἀλλ' ὁ δόλιος σατράπης ἐβουλεύετο προδοσίαν· διότι, ἐν ᾧ τὰ βαρβαρικὰ στρατεύματα, τὰ ὁποῖα ἐστρατοπέδευον πάντοτε ἕνα παρασάγγην μακρὰν τῶν Ἑλληνικῶν, ἔδιδον εἰς αὐτὰ ὑπονοίας καὶ ἀνησυχίας, ὁ Τισσαφέρνης ἅμα ἔφθασεν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ζαπάτου ποταμοῦ, λέγει εἰς τὸν Κλέαρχον ὅτι τινὲς τῶν Ἑλλήνων ἀρχηγῶν ἔσπειρον διχονοίας μεταξὺ τῶν δύο στρατευμάτων· πρὸς πρόληψιν δὲ ὅλων τούτων ἀπαιτῶ νὰ ἔλθῃς εἰς τὴν σκηνήν μου τῇ ἐπαύριον μεθ' ὅλων τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν λοχαγῶν, ἵνα σοὶ δείξω τοὺς ὑπόπτους. Ὁ Κλέαρχος, πιστεύσας ἐξ εὐηθείας εἰς τοὺς λόγους τοῦ δολίου Τισσαφέρνους, ἔρχεται μετὰ τῶν στρατηγῶν, Μένωνος τοῦ Θεσσαλοῦ, Προξένου τοῦ Βοιωτίου, Ἀγίου τοῦ Ἀρκάδος, Σωκράτους τοῦ Ἀχαιοῦ, καὶ εἴκοσι λοχαγῶν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ σατράπου, ἔνθα δεσμευθέντες ἐστάλησαν εἰς τὸν Ἀρταξέρξην, ὅστις τοὺς ἀπεκεφάλισεν. Ὅσοι δὲ τῶν λοχαγῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν εὑρέθησαν εἰς τὰ τοῦ στρατοπέδου, κατεσφάγησαν αὐθωρεί.

ΙΓ'. Ἀμηχανία Ἑλλήνων.

Οἱ Ἕλληνες ἠγνόουν τὰ γιγνόμενα μέχρις οὗ ἐλθὼν Νίκαρχος ὁ Ἀρκάς, τετραυματισμένος εἰς τὴν κοιλίαν καὶ κρατῶν εἰς τὰς χεῖράς του τὰ ἔντερα, τοῖς ἀνήγγειλε πάντα τὰ γενόμενα. Οἱ λόγοι τοῦ Νικάρχου κατετάραξαν μεγάλως τὸν Ἑλληνικὸν

στρατὸν καὶ τὸν ἔρριψαν εἰς τρομερὰν ἀμηχανίαν. Καὶ πρεπόντως· διότι, ἐν ᾧ εὑρίσκοντο ἔτι πλησίον τῶν θυρῶν τοῦ βασιλέως, καὶ περιεκυκλοῦντο ὑπὸ ποταμῶν ἀδιαβάτων καὶ ἐθνῶν πολεμίων, καὶ ἀπεῖχον ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος πλέον τῶν μυρίων σταδίων, ἐστεροῦντο συγχρόνως καὶ ὁδηγοῦ, καὶ τροφῶν, καὶ ἵππων, καὶ εἶχον προδοθῇ ὑπὸ τῶν συναναβάντων βαρβάρων. Ταῦτα διανοούμενοι κατελήφθησαν ὑπὸ ἀπελπισίας καὶ λύπης, ὥστε οὔτε ν' ἀναπαυθῶσιν ἤθελον οὔτε τροφῆς νὰ μεταλάβωσιν ἐπεθύμουν.

ΙΔ'. Ὁ Ξενοφῶν παραθαρρύνει τοὺς ἀπηλπισμένους Ἕλληνας.

Ξενοφῶν ὅμως ὁ Ἀθηναῖος, βλέπων τὸν κίνδυνον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐξετίθεντο οἱ ὁμοεθνεῖς του, τοὺς ἐνεψύχωσε διὰ λόγων ἐνθαρρυντικῶν καὶ φρονιμοτάτων προτροπῶν. Οὗτος, ἐλθὼν περὶ τὸ μεσονύκτιον πρός τινας τῶν Ἑλλήνων λοχαγῶν. τοῖς παρέστησεν ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ χρονοτριβῶσιν, ἀλλ' ὤφειλον νὰ σπεύσωσιν ἀμέσως πρὸς πρόληψιν τῶν ὀλεθρίων σκοπῶν τοῦ ἐχθροῦ. Μὴ ἀπελπίζεσθε, ἔλεγε, βλέποντες ἡμᾶς ὑποδεεστέρους τῶν βαρβάρων κατὰ τὸ πλῆθος, ἐπειδὴ καὶ γενναιότεροι αὐτῶν εἴμεθα, καὶ σώματα ἱκανώτερα ἔχομεν πρὸς τὸν ἀγῶνα, ἀγωνοθέτας δὲ τοὺς θεούς. Μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς προέτρεψεν νὰ ἐκλέξωσιν ἀμέσως στρατηγούς, λέγων ὅτι στρατὸς ἄνευ στρατηγῶν δὲν σῴζεται. Συγκαλεῖται λοιπὸν συμβούλιον, εἰς τὸ ὁποῖον παρευρέθησαν ἑκατὸν ἀξιωματικοί. Προσκληθεὶς δὲ νὰ ὁμιλήσῃ εἰς τοῦτο ὁ Ξενοφῶν, ἀναπτύσσει πλατύτερον ὅσα προηγουμένως εἶχε συμ-

SISMANOGLIO MEGARO

βουλεύσῃ, καὶ κατὰ προτροπήν του ἐκλέγονται στρατηγοὶ ἀντὶ μὲν τοῦ Κλεάρχου Τιμασίων Δαρδανεύς, ἀντὶ δὲ τοῦ Σωκράτους Ξανθοκλῆς Ἀχαιός, ἀντὶ δὲ Ἀγίου Κλεάνωρ Ὀρχομένιος, ἀντὶ δὲ Μένωνος Φιλήσιος Ἀχαιός, ἀντὶ δὲ Προξένου Ξενοφῶν Ἀθηναῖος.

Ἅμα δὲ ὁ ἥλιος ἤρχισε νὰ ρίπτῃ τὰς χρυσοειδεῖς του ἀκτῖνας ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων, συνήθροισαν οἱ στρατηγοὶ τὸ στράτευμα καὶ ἐπεχείρησαν νὰ ἐμψυχώσωσιν αὐτὸ κρούοντες διὰ λόγων ἁρμοδίων τῇ περιστάσει τὰς εὐγενεῖς τῆς καρδίας χορδάς.

Μετὰ δὲ τούτους λαβὼν τὸν λόγον ὁ Ξενοφῶν ὑπομιμνήσκει αὐτοὺς τὴν εὐγενῆ των καταγωγὴν καὶ τὰ κατωρθώματα τῶν προγόνων. Τέλος δὲ τοὺς συμβουλεύει ν' ἀφήσωσι πάντα τὰ περιττὰ σκεύη καὶ νὰ καύσωσι τὰς σκηνάς, κρατοῦντες μόνον τὰ ἀναγκαῖα.

Πρὸς τοὺς λόγους τούτους ἐπευφήμησαν πάντες οἱ στρατιῶται, ὑψώσαντες τὰς χεῖρας, καὶ ἔρριψαν εἰς τὰς φλόγας τὰς σκηνὰς καὶ τὴν ἀποσκευήν των. Οἱ δὲ περιττῶν σκευῶν κάτοχοι ἔδιδον εἰς τοὺς μὴ ἔχοντας, καίοντες ἅμα τὰ λοιπά.

ΙΕ'. Προσκόμματα κατὰ τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω πορείαν.

Οἱ Ἕλληνες ἔχοντες στρατηγοὺς Χειρίσοφον τὸν Λακεδαιμόνιον, Ξενοφῶντα τὸν Ἀθηναῖον καὶ Τιμασίωνα τὸν Δαρδανέα, τῶν ὁποίων ὁ μὲν Χειρίσοφος ὡδήγει τὴν ἐμπροσθοφυλακήν, οἱ δὲ δύο ἄλλοι τὴν ὀπισθοφυλακήν, διηυθύνθησαν πρὸς τὰς πηγὰς τῶν μεγάλων ποταμῶν, ἵνα τοὺς διαβῶσιν, ὅθεν ἦσαν διαβατοί. Μόλις ὅμως προέβησαν μικρόν, καὶ τοὺς καταλαμβάνει σῶμα

τοξοτῶν καὶ σφενδονητῶν Περσῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ προδώσαντος αὐτοὺς Μιθριδάτου, οἱ ὁποῖοι παρενοχλοῦντες τὴν ὀπισθοφυλακὴν ἐπλήγωσάν τινας αὐτῶν βαρέως ὡπλισμένους, διότι ἐστεροῦντο ἱππικοῦ πρὸς ἀσφάλειαν τῆς πορείας των. Πρὸς πρόληψιν λοιπὸν παρομοίων ἐπιδρομῶν ὁ Ξενοφῶν ἔδωκε σφενδόνας εἰς διακοσίους ἔτι Ροδίους, καὶ πεντήκοντα ἵππους εἰς πεζοὺς στρατιώτας. Ὅτε δὲ ὁ Μιθριδάτης ἐπέστρεψε μετὰ μείζονος δυνάμεως, ἀπεκρούσθη ἀπωλέσας πολλούς, καὶ οἱ Ἕλληνες προεχώρησαν ἀσφαλῶς μέχρι τῆς Λαρίσης, πόλεως ἐρήμου, παρὰ τὸν ποταμὸν Τίγρητα. Ἐκεῖθεν δὲ εἰς ἄλλην πόλιν ἔρημον, ὀνομαζομένην Μέσπιλα.

Ἐντεῦθεν δὲ ἐπορεύθησαν σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας τέσσαρας. Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν σταθμὸν ἐπεφάνη ὁ Τισσαφέρνης μεθ' ὅλου τοῦ στρατοῦ του, ἀλλὰ μετά τινας ἀκροβολισμοὺς ὑπεχρεώθη νὰ ὀπισθοδρομήσῃ. Προβαίνοντες δὲ εἰς τὰ ἔμπροσθεν περιεκυκλώθησαν ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἐντὸς θέσεων ὀρεινῶν, ἀλλὰ κατορθώσαντες νὰ καταλάβωσι τὰς κορυφάς, τοὺς ἐδίωξαν καὶ ἀκολύτως διέβησαν εἰς τὴν ἀπέναντι πεδιάδα. Ἀλλ' ἐνταῦθα εὑρέθησαν εἰς θέσιν οὐχὶ ὀλιγώτερον δεινήν, διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπεκλείοντο ὑπὸ τοῦ Τίγρητος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑπὸ ὑπερυψήλων καὶ δυσπερβάτων ὀρέων, κατοικουμένων ὑπὸ τῶν Καρδούχων, λαοῦ πολεμικοῦ, ὅστις εἶχε καταστρέψῃ εἰς τὰ στενὰ οὐχὶ πρὸ πολλοῦ χρόνου ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδας Περσῶν. Συνελθόντες δὲ οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοί, ἵνα συσκεφθῶσιν ἂν ἔπρεπε νὰ διαβῶσι τὸν ποταμὸν ἢ διὰ τοῦ ὄρους τῶν Καρδούχων νὰ καταβῶσιν εἰς τὰς εὐφόρους πεδιάδας τῆς Ἀρμενίας, ἀποφασίζουσι μετὰ μακρὰν συζήτησιν τὸ δεύτερον. Καὶ πρῶτον μὲν ἀνέβησαν τὰ ὄρη, βοηθούμενοι ὑπὸ τοῦ σκότους

SISMANOGLIO ©

τῆς νυκτός, ἅμα δὲ ἤρχισαν νὰ καταβαίνωσιν, οἱ Καρδοῦχοι ἐκινήθησαν κατ' αὐτῶν, ἀλλ' εὑρεθέντες ἀπροπαράσκευοι καὶ μὴ δυνηθέντες νὰ συσσωματωθῶσι, περιωρίσθησαν εἰς τὸ νὰ τοὺς παρενοχλῶσιν κατὰ τὰ δύσβατα μέρη, ὁτὲ μὲν κυλίοντες λίθους μεγάλους, ὁτὲ δὲ καὶ διὰ δοράτων βάλλοντες αὐτούς. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν ἀπώλεσαν πολλοὺς στρατιώτας, καταπολεμούμενοι ὅμως ὑπὸ τοῦ χειμῶνος καὶ τῆς στερήσεως τῶν ἐπιτηδείων, ὁδεύοντες δὲ ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας ἀδιακόπως διὰ μέσου τῶν ἐχθρῶν καὶ ὄντες πάντοτε ἠναγκασμένοι νὰ ἀνοίγωσι τὸν δρόμον των διὰ τοῦ ξίφους, ὑπέστησαν κατὰ τὴν δίοδον ταύτην τῶν ὀρέων περισσότερα κακὰ ἢ ὅσα εἶχον ὑποστῇ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης.

Καταβάντες δὲ τὸ ὄρος ἀπήντησαν παρὰ τὰς ὑπωρείας ἕτερον κώλυμα, τὸν ποταμὸν Κεντρίτην, ὅστις εἶχε δύο πλέθρων πλάτος καὶ διήρει τὴς χώραν τῶν Καρδούχων ἀπὸ τῆς τῶν Ἀρμενίων. Ἐπιχειρήσαντες δ' ἅπαξ νὰ τὸν διαβῶσιν, ἀπέτυχον καὶ διὰ τὸ βάθος τῶν ὑδάτων καὶ διὰ τὴν ἀντίστασιν τῶν ἐχθρῶν· ἀλλὰ τῇ ἐπαύριον εὑρόντες πόρον εὐδιαβατώτερον, διέβησαν τέλος καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην. Ἐντεῦθεν προέβαινον ἀκωλύτως διὰ τῆς Ἀρμενίας καὶ διαβάντες ἄνω τῶν πηγῶν τοῦ Τίγρητος, ἔφθασαν εἰς τὸν Τηλεβόαν ποταμόν, τὸν ὁρίζοντα τὴν δυτικὴν Ἀρμενίαν, ἥτις διῳκεῖτο ὑπὸ τοῦ Τιριβάζου, φίλου τοῦ βασιλέως καὶ ἔχοντος τὴν ἔξοχον τιμὴν ν' ἀναβιβάζῃ τὸν βασιλέα ἐπὶ τοῦ ἵππου, ὁσάκις παρευρίσκετο εἰς τὴν αὐλήν. Οὗτος, φοβηθεὶς μὴ ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς κατακαύσῃ τὰς οἰκίας καὶ τὰς χώρας του, τοῖς ὑπόσχεται προμήθειαν τῶν ἀναγκαιούντων ἐπὶ τῷ ὅρῳ νὰ μὴ βλάψωσι παντάπασι τὴν χώραν του. Ἡ πρότασις γίνεται δεκτὴ καὶ ἐπικυρώνεται διὰ

σπονδῶν. Καίτοι ὅμως τοιαῦτα τοῖς ὑπεσχέθη, δὲν ἔπαυε παρακολουθῶν αὐτοὺς μεθ' ἁπάσης τῆς δυνάμεώς του, σκοπῶν νὰ τοὺς βλάψῃ κατὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ ὄρους. Ἀλλ' οὐδὲν κατώρθωσε, διότι οἱ Ἕλληνες ἐματαίωσαν πάντα τὰ σχέδιά του, μαθόντες ταῦτα παρὰ Πέρσου αἰχμαλώτου. Ὁδεύοντες δὲ διὰ τῆς ἐρήμου διαβαίνουσι τὸν Εὐφράτην παρὰ τὰς πηγάς, βρεχόμενοι μέχρι τῆς ζώνης. Βαδίζοντες δὲ διὰ τῆς χιόνος ἠνωχλήθησαν ὑπὸ ἀνέμου βορρᾶ, ἀποκαίοντος πάντα καὶ πηγνύντος τοὺς ἀνθρώπους. Θυσιάσαντες δὲ εἰς τὸν ἄνεμον, ἵνα τὸν καταπραύνωσι, προεχώρησαν ὅλην τὴν ἡμέραν διὰ χιόνος, ἥτις εἶχε πολλῶν ὀργυιῶν βάθος, ὥστε καὶ τῶν ὑποζυγίων καὶ τῶν ἀνδραπόδων πολλὰ ἐχάθησαν καὶ τῶν στρατιωτῶν τριάκοντα, καὶ διενυκτέρευσαν καίοντες πῦρ, προμηθευόμενοι ἐκ τοῦ πλησίον σταθμοῦ ξύλα. Ἐντεῦθεν δὲ ὅλην τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἐπορεύοντο διὰ χιόνος καὶ πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν ἐκ βουλιμιάσεως (=μεγάλης πείνης) ἔπιπτον ἐξησθενημένοι καὶ λιπόθυμοι. Ἀνίσταντο δὲ καὶ ἐβάδιζον, ὁσάκις μετελάμβανον τροφῆς τινος.

ΙΣΤ'. Κραυγαὶ τοῦ στρατοῦ ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς θαλάσσης.

Μετὰ ἑπταήμερον δὲ ὁδοιπορίαν διὰ τῆς Ἀρμενίας ἔφθασαν εἰς τὸν Φάσιν ποταμόν, τοῦ ὁποίου τὸ πλάτος πλέθρου. Μετὰ δύο ἡμέρας ἀπήντησαν, τοὺς Φασιανούς, τοὺς Χάλυβας, καὶ τοὺς Ταόχους, οἵτινες εἶχον καταλάβῃ τὰ στενὰ τῶν ὀρέων, ἵνα ἐμποδίσωσι τὴν εἰς τὴν πεδιάδα κατάβασιν τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Ξενοφῶν ὅμως παρατηρήσας ὅτι οἱ βάρβαροι τὴν συνήθη μόνον ὁδὸν ἐφύλαττον, ἔστειλε τὴν νύκτα σῶμα στρατιωτῶν πρὸς κατάληψιν τῶν ὑψωμάτων, καὶ οὕτως ὁ ἐχθρὸς ἐξεδιώχθη

ΣΙΣΜΑΝΟΓΛΙΟ

ἐκεῖθεν, ἡ δὲ ὁδὸς ἠνεῴχθη. Μετὰ εἰκοσιπενθήμερον δὲ ἔτι ὁδοιπορίαν διὰ πολεμίας χώρας ἔφθασαν εἰς ὄρος ὑψηλότατον, ὀνόματι Θήχην. Οἱ πρῶτοι δ' ἀναβάντες ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους καὶ ἰδόντες τὴν θάλασσαν ἐκτεινομένην ἔμπροσθέν των, ἤρχισαν νὰ κραυγάζωσι τόσον πολύ, ὥστε ὁ Ξενοφῶν, νομίσας ὅτι αἱ κραυγαὶ αὗται εἶνε ἀποτέλεσμα ἐχθρικῆς προσβολῆς, ἔσπευσε πρὸς βοήθειάν των μετὰ ταχύτητος. Ἅμα ὅμως ἐπλησίασεν, ἤκουσε πάντας βοῶντας θάλασσα! θάλασσα! θάλασσα! Οἱ στρατιῶται ἔτρεχον πανταχόθεν καὶ φθάνοντες εἰς τὴν κορυφήν, ἔκλαιον καὶ ἐνηγκαλίζοντο τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγούς, καὶ ἐπισωρεύσαντες αὐτόκλητοι λίθους ὕψωσαν ἐπ' αὐτῶν τρόπαιον ἐκ τεθλασμένων ἀσπίδων καὶ ἄλλων ὅπλων.

ΙΖ'. *Διάβασις τῶν ὀρέων τῆς Κολχίδος.*

Διαβάντες δὲ ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας τὴν χώραν τῶν Μακρόνων ὑπόσπονδοι, ἔφθασαν τέλος εἰς τὰ ὄρη τῆς Κολχίδος, ἐπὶ ἑνὸς τῶν ὁποίων, ὑψηλοτέρου τῶν λοιπῶν, προσβάτου δέ, εἶχον παραταχθῇ ἤδη οἱ Κόλχοι. Καὶ πρῶτοι μὲν οἱ Ἕλληνες ἀντιπαρέταξαν φάλαγγα κατ' αὐτῶν, ἔπειτα δὲ διὰ τὸ ἀνώμαλον καὶ στενὸν τοῦ χωρίου ἠναγκάσθησαν νὰ προχωρῶσιν εἰς αὐτό, ἔχοντες ὀρθίους τοὺς λόχους. Ἐφορμήσαντες δ' ἀφόβως καὶ κατὰ τοῦ τελευταίου τούτου ἐχθροῦ τοῦ κωλύοντος τὴν εἰς τὰ πρόσω πορείαν των, τὸν ἐξεδίωξαν καὶ ἀναβάντες τὸ ὄρος ἐστρατοπέδευσαν εἰς κώμας πλουσίας. Ἀλλὰ μεταξὺ πολλῶν ἄλλων ἐθαύμασαν μάλιστα τὰ σμήνη τῶν μελισσῶν, τῶν ὁποίων εὗρον πλῆθος ἀναρίθμητον. Οἱ φαγόντες ἐκ τῶν στρατιωτῶν τὸ μέλι κατελήφθησαν ὑπὸ ἐμέτου καὶ δυσεντερίας.

Καὶ οἱ ὑγιέστεροι ἐφαίνοντο ὡς οἰνοβαρεῖς, οἱ δὲ λοιποὶ ἦσαν ἄφρονες ἢ ἡμιθανεῖς. Ἐκειντο δὲ τόσοι πολλοὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ὥστε ἐνόμιζέ τις ὅτι ἐπηκολούθησε καταστροφή τις τοῦ στρατεύματος, ἡ δὲ ἀθυμία ἦτο μεγίστη. Εὐτυχῶς ὅμως οὐδεὶς ἀπέθανεν, ἡ δὲ ἀσθένεια ἔπαυσε τῇ ἐπαύριον, ἀκριβῶς καθ' ἣν ὥραν εἶχεν ἀρχίσῃ καὶ μετὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας οἱ στρατιῶται ἀνίσταντο, ἀλλ' ὡς ἄνθρωποι λαβόντες πρὸ μικροῦ δραστήριον φάρμακον.

ΙΗ'. *Ἄφιξις εἰς Τραπεζοῦντα καὶ σκέψεις περὶ τῆς περαιτέρω πορείας.*

Μετὰ δύο ἡμέρας τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα ἔφθασαν εἰς Τραπεζοῦντα, πόλιν Ἑλληνικήν, κειμένην ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ, ἀποικίαν τῶν Σινωπέων. Ἐνταῦθα δὲ μείναντες ὡς τριάκοντα ἡμέρας ἐστρατοπεδευμένοι, ἐπειδὴ διὰ τῆς θείας βοηθείας ἐσώθησαν ἐκ μεγάλων κινδύνων, ἐθυσίασαν εἰς Δία τὸν σωτῆρα, καὶ εἰς Ἡρακλέα τὸν ἡγεμόνα καὶ εἰς τοὺς ἄλλους θεοὺς ὅσα ηὐχήθησαν (=ἔταξαν). Ἔκαμον δὲ ἐπὶ τοῦ ὄρους, ὅπου εἶχον τὰς σκηνάς, καὶ ἀγῶνα γυμνικὸν δρόμου, πάλης, πυγμῆς, παγκρατίου (=πάλης καὶ πυγμῆς ὁμοῦ) καὶ ἱπποδρομίου. Ἐπιθυμοῦντες δὲ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς πατρίδας των διὰ θαλάσσης, ἔστειλαν τὸν Χειρίσοφον εἰς Βυζάντιον, ἵνα τοῖς κομίσῃ πλοῖα. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὗτος ἐβράδυνε νὰ ἐπιστρέψῃ, ἐξηκολούθησαν τὴν πορείαν των καὶ ἔφθασαν εἰς Κοτύωρα, ἄλλην Ἑλληνικὴν πόλιν τῶν Σινωπέων. Ἐνταῦθα ὁ Ξενοφῶν συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ κατοικίσῃ πόλιν καὶ νὰ προσθέσῃ οὕτως εἰς τὴν Ἑλλάδα νέαν χώραν καὶ νέαν δύναμιν. Καί τινες μὲν ἐπῄνεσαν

SISMANOGLIO MEGARO

τὸν σκοπόν του, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι ἐπεθύμουν νὰ ἐπιστρέψωσιν οἴκαδε. Πεισθέντες δὲ οἱ ἐκεῖ κατοικοῦντες ὑπὸ τῶν ἐπιθυμούντων τὴν εἰς τὴν πατρίδα των ἐπάνοδον ὅτι, ἂν οἱ Ἕλληνες ἔμενον ἐκεῖ, ἠδύναντο μεγάλως νὰ ζημιωθῶσι καὶ νὰ στερηθῶσι μάλιστα τῆς ἐλευθερίας των, ἐφρόντισαν νὰ τοῖς προμηθεύσωσι πλοῖα ἱκανὰ πρὸς ἀναχώρησιν καὶ πάντα τὰ ἐπιτήδεια.

ΙΘ'. Ἄφιξις Χειρισόφου. Ἐκλογὴ αὐτοῦ ὡς στρατηγοῦ. Ἀντικατάστασις αὐτοῦ.

Οἱ Ἕλληνες ἐπιβάντες ἐπὶ τῶν πλοίων ἔφθασαν μετὰ εἰκοσιτετράωρον πλοῦν εἰς Σινώπην, ἀποικίαν τῶν Μιλησίων, ὅπου ἀπήντησαν τὸν Χειρίσοφον, ἐπιστρέφοντα μετὰ πλοίων ἱκανῶν καὶ ὑποσχόμενον, ὅτι ὁ τῶν Λακεδαιμονίων ναύαρχος θὰ τοῖς χορηγήσῃ μισθόν, ἅμα ἐξέλθωσι τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Ἀλλ' αὐτοὶ μὴ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς πατρίδας των μὲ κενὰς τὰς χεῖρας, θέλοντες δὲ νὰ κερδήσωσί τι πρότερον διά τινος κατορθώματος, ἀπεφάσισαν νὰ ἐκλέξωσιν ἕνα μόνον στρατηγόν, καὶ τραπέντες πρὸς τὸν Ξενοφῶντα ἐπεχείρησαν νὰ τὸν πείσωσιν, ἵνα δεχθῇ τὴν ἀρχήν. Ἀλλ' ὁ Ξενοφῶν, ἀποποιηθεὶς μετριοφρόνως τὴν τιμὴν ταύτην, τοὺς παρεκίνησε νὰ ἐκλέξωσι καὶ πάλιν τὸν Χειρίσοφον, διότι κατὰ τὰς μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων συνθήκας μετὰ τὴν ἅλωσιν τῶν Ἀθηνῶν, οἱ Ἀθηναῖοι ὤφειλον νὰ ἀκολουθῶσιν ἐν πολέμῳ τοὺς Λακεδαιμονίους.

Ἡ στρατηγία ὅμως τοῦ Χειροσόφου διήρκεσεν ἑπτὰ μόνον μῆνας· διότι φθάσαντες εἰς Ἡράκλειαν, ἀποικίαν τῶν Μεγαρέων, παρὰ τὴν Ἀσιατικὴν ὄχθην τοῦ Εὐξείνου Πόντου, τὸν

ἔπαυσαν τῆς ἀρχῆς, διότι ἠρνεῖτο νὰ λάβῃ διὰ τῆς βίας παρὰ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ταύτης χρήματα. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ Ξενοφῶν ἠναντιοῦτο εἰς τοῦτο, τὸ στράτευμα στασιάσαν διῃρέθη εἰς τρία σώματα, καὶ διὰ διαφόρων ὁδῶν διηυθύνθη πρὸς τὸν λιμένα τῆς Κάλπης, πόλεως τῆς Βηθυνίας, ὅπου μετὰ πολλὰς ταλαιπωρίας συνηνώθη πάλιν, καὶ ἡ διοίκησις ἐδόθη εἰς τοὺς πρότερον στρατηγούς. Τὸν Χειρίσοφον ἀποθανόντα ἀντικατέστησαν διὰ τοῦ Νέωνος τοῦ Λακεδαιμονίου, ἀποφασίσαντες ἅμα θάνατον κατὰ παντός, ὅστις θὰ προύτεινε πάλιν τὴν διαίρεσιν τοῦ στρατεύματος. Στερούμενοι ὅμως τροφῶν ἠναγκάσθησαν νὰ διασπαρῶσιν εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ τόπου, ὅπου τὸ ἱππικὸν τοῦ Φαρναβάζου μετὰ τῶν ἐγχωρίων κατέκοψε πεντήκοντα αὐτῶν, οἱ δὲ ἐπίλοιποι καταφυγόντες εἰς τὸν λόφον ἐσώθησαν ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος καὶ μετέβησαν διὰ ξηρᾶς πρῶτον μὲν εἰς Χρυσόπολιν (=Σκούταρι), ἐκεῖθεν δὲ διέπλευσαν εἰς Βυζάντιον.

Κ'. Ὁ Ξενοφῶν πορεύεται εἰς Σαλμυδησσὸν καὶ εἶτα εἰς Πέργαμον.

Ἐνταῦθα διασπείρεται μέρος τοῦ στρατεύματος, τὸ δὲ ἐπίλοιπον πορεύεται εἰς Σαλμυδησσόν, προσκληθὲν ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Θράκης Σεύθου, ὅστις ἐπεθύμει ν' ἀνακτήσῃ τὸν πατρικόν του θρόνον, κατεχόμενον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του. Ὁ ἀχρεῖος ὅμως οὗτος ἡγεμὼν μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ποθουμένου οὐ μόνον οὐδεμίαν τῶν ὑποσχέσεών του ἐξεπλήρωσεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν συμπεφωνημένον μισθὸν δὲν ἤθελε νὰ δώσῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας, πειθόμενος εἰς τὸν σύμβουλόν του Ἡρακλείδην, ὅστις

SISMANOGLIO MEGARO

διὰ τῶν ὀλεθρίων του συμβουλῶν διεκινδύνευε τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ βασιλέως.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως τούτῳ ἔρχονται πρέσβεις ἐκ Σπάρτης, ἀγγέλλοντες ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Τισσαφέρνους καὶ Φαρναβάζου, ὅτι ὁ Θίμβρων ἐπεβίβασεν ἐπὶ τὰ πλοῖα τὰ στρατεύματα καὶ ὅτι προσεφέρετο εἰς ἕκαστον μὲν στρατιώτην εἷς Δαρεικὸς τοῦ μηνός, εἰς ἕκαστον δὲ λοχαγὸν δύο καὶ τέσσαρες εἰς ἕκαστον στρατηγόν, ἂν ἤθελον νὰ συνεκστρατεύσωσι. Καίτοι δὲ ὁ Ξενοφῶν ἐπεθύμει ἀπὸ πολλοῦ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἀθήνας, ὑπεχρεώθη ὅμως, ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ ἐγκαταλίπῃ τοὺς συστρατιώτας του, πρὶν ἐξασφαλίσῃ τὴν τύχην των, νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ εἰς Ἀσίαν, καὶ λαβὼν τῇ μεσιτείᾳ τῶν πρέσβεων μέρος τῶν ὀφειλομένων ὑπὸ τοῦ Σεύθου εἰς τὸ στράτευμα, μετέβη μετὰ τῶν Ἑλλήνων, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἀνήρχετο μεθ' ὅλους τοὺς κινδύνους καὶ τὴν διασποράν των εἰς τὰς πόλεις τῆς Θράκης εἰς ἓξ χιλιάδας πολεμιστῶν. Ἐκεῖθεν δὲ μετέβη εἰς Πέργαμον, πόλιν τῆς Τροίας, καὶ ἀπαντήσας παρὰ τὴν πόλιν Παρθένιον μεγιστᾶνά τινα Πέρσην ἀφῄρεσεν ἀπ' αὐτοῦ πάντα τὰ ὑπάρχοντά του, καὶ τὰ διένειμεν εἰς τοὺς στρατιώτας. Μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς παρέδωκεν εἰς τὸν στρατηγὸν Θίμβρωνα, ὅστις ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Περσῶν.

Καὶ τοσαῦτα, καὶ τηλικαῦτα τὰ ὅσα ὑπέστησαν οἱ Ἕλληνες καταβαίνοντες εἰς τὰς πατρίδας των.

Ἡ λαμπρὰ δ' αὕτη ἐπιτυχία ἐνεψύχωσε μετὰ ταῦτα τὸν μαθητὴν τοῦ Σταγειρίτου, τὸν μεγαλεπήβολον Ἀλέξανδρον, νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ νὰ προχωρήσῃ μέχρι τοῦ Γάγγου ποταμοῦ, δεχόμενος πανταχοῦ τὴν ὑποταγήν.

ΜΕΡΟΣ Β΄.

Β΄ ΕΞΑΜΗΝΟΝ

1. Κῦρος ὁ μέγας.

Α΄. Παιδικὴ ἡλικία τοῦ Κύρου.

Ὁ Κῦρος ἦτο υἱὸς τοῦ Πέρσου Καμβύσου καὶ τῆς Μανδάνης θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῶν Μήδων Ἀστυάγους. Οὗτος χρηματισθεὶς κατ' ὄναρ ὅτι ὁ ἔγγονος αὐτοῦ ἔμελλε νὰ καταλάβῃ τὸν θρόνον τῆς Μηδείας, φοβηθεὶς παρέδωκεν αὐτὸν ἅμα γεννηθέντα εἴς τινα τῶν πιστῶν αὐτοῦ, ὄνομα Ἅρπαγον, διατάξας αὐτὸν νὰ φονεύσῃ αὐτόν. Ἀλλ' οὗτος, εἴτε διότι δὲν ἐτόλμα ν' ἀντιπράξῃ εἰς τὴν ἐκδηλωθεῖσαν θείαν βούλησιν, εἴτε διότι ἐθεώρησεν ἀπάνθρωπον νὰ μιάνῃ τὰς χεῖρας αὐτοῦ δι' αἵματος ἀθῴου, παρέδωκε τὸ βρέφος εἰς τὸν βουκόλον τοῦ Ἀστυάγους Μιτραδάτην, παραγγείλας αὐτῷ νὰ ἐκθέσῃ αὐτὸ εἰς τὰ δάση. Ὁ ἀγαθὸς ὅμως οὗτος ποιμήν, οἰκτείρας τὴν ἀθῳότητα τοῦ βρέφους ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐνδώσας καὶ εἰς τὰς παρακλήσεις τῆς συζύγου αὐτοῦ Κυνοῦς, ἀνέθρεψεν αὐτὸ κρυφὰ ὡς ἴδιον τέκνον ὀνομάσας Κορέσχ, ἐξ οὗ καὶ οἱ προπάτορες ἡμῶν ἔπλασαν τὸ ὄνομα Κῦρος.

SISMANOGLIO MEGARO

Δεκαετὴς τὴν ἡλικίαν ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ πάππου αὐτοῦ Ἀστυάγους, ὅστις νομίσας ὅτι ἡ πρόρρησις εἶχεν ἐκπληρωθῇ, βασιλεύσαντος ἅπαξ τοῦ Κύρου μεταξὺ τῶν ἡλίκων αὐτοῦ ἔν τινι παιδιᾷ, ἀφῆκεν αὐτὸν νὰ ζῇ, καὶ ἀπέστειλεν εἰς τοὺς ἐν Περσίᾳ γονεῖς αὐτοῦ, τὸν δὲ Ἅρπαγον τολμήσαντα νὰ παραβῇ τὴν διαταγὴν αὐτοῦ, ἐτιμώρησεν εὐωχήσας διὰ τῶν κρεῶν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

Β'. Ὁ Κῦρος ἐν Περσίᾳ. Ὁ Κροῖσος συλλαμβάνεται.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ οἱ Πέρσαι ἦσαν λαὸς πτωχός, ἀφανὴς καὶ ποιμενικός, ὑποτεταγμένος εἰς τοὺς Μήδους καὶ διάγων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον βίον νομαδικόν. Τοιούτους εὑρὼν ὁ Κῦρος τοὺς ὁμοεθνεῖς αὐτοῦ ἀνέδειξεν αὐτοὺς ἐν βραχεῖ κράτος ἰσχυρότατον πάντων τῶν τῆς Μικρασίας λαῶν, ἐκτείνας αὐτὸ ἀπὸ τῶν παραλίων τῆς μεσογαίου μέχρι τῆς Ἰνδικῆς. Ἵνα δὲ κατορθώσῃ τὴν μεγάλην ταύτην μεταβολήν, ἐσπούδασεν ἐν πρώτοις διὰ διαφόρων μέσων ν' ἀποκτήσῃ τὴν εὔνοιαν τῶν ὁμοεθνῶν αὐτοῦ. Ἐκλεγεὶς δὲ μετά τινα χρόνον ἀρχηγὸς ὑψοῖ τὴν σημαίαν τῆς ἀποσκιρτήσεως. Μαθὼν τοῦτο ὁ Ἀστυάγης ἐπέρχεται κατ' αὐτοῦ καὶ μετὰ πολυπληθοῦς στρατεύματος, ἀλλὰ νικᾶται κατὰ κράτος παρὰ τὰς Πασαργάδας, ἡ δὲ μάχη αὕτη ἤρκεσε νὰ μεταβιβάσῃ τὴν κυριαρχίαν ἀπὸ τῶν Μήδων εἰς τοὺς Πέρσας καὶ ν' ἀναδείξῃ ἄρχοντας τοὺς ἀρχομένους (560 π. Χ).

Ἐκ τῆς μεγάλης ταύτης ἐπιτυχίας καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Κύρου φοβηθεὶς ὁ ἐπὶ τοῖς θησαυροῖς αὐτοῦ ἐπαιρόμενος Κροῖσος καὶ ἐπιθυμῶν νὰ ἐξασφαλίσῃ ἑαυτόν συμμαχεῖ μετὰ τῶν Ἀσσυρίων, Αἰγυπτίων, Ἑλλήνων καὶ ἄλλων, καὶ συναθροίσας

420000 ἀνδρῶν ἐκστρατεύει κατ' αὐτοῦ. Μετά τινας δὲ ἀψιμαχίας οἱ δύο πολέμιοι συγκροτοῦσι κρατερὰν μάχην εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Θυμβρίας ἐν Φρυγίᾳ (554 π. Χ). Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ νικηθεὶς κατὰ κράτος ὁ Κροῖσος φεύγει δρομαῖος εἰς Σάρδεις. Πρὸ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως ταύτης διακινδυνεύει καὶ δευτέραν μάχην· νικηθεὶς δὲ καὶ πάλιν κλείεται εἰς τὴν μητρόπολιν αὐτοῦ· ἀλλὰ μετὰ πολιορκίαν τεσσαρωνκαίδεκα ἡμερῶν πίπτει ζῶν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀντιπάλου.

Μετὰ ταῦτα ὁ Κῦρος, ἀναθέσας τοῖς στρατηγοῖς αὐτοῦ τὴν ὑποταγὴν τῶν παραλίων τῆς μεσογαίου, ἐπανέρχεται εἰς Περσίαν, ἵνα διοργανώσῃ καὶ τακτοποιήσῃ τὰ τοῦ κράτους. Αἱ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἰωνικαί, Αἰωλικαὶ καὶ Δωρικαὶ ἀποικίαι, ἀπειλούμενοι ὑπὸ τοῦ κινδύνου συνέδεσαν πρὸς ἀλλήλους συμμαχίαν πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, ἀλλ' ἅπασαι αἱ ἐνέργειαι αὐτῶν ἀπέβησαν μάταιαι· διότι ὁ στρατηγὸς τῶν Περσῶν Ἅρπαγος ἐν χρόνῳ βραχεῖ, ποὺ μὲν τὴν δύναμιν τῶν ὅπλων μεταχειριζόμενος, ποὺ δὲ τὰς ὑποσχέσεις, ὑπέταξε πάσας τὰς τὰς ἐν Ἀσίᾳ Ἑλληνικὰς πόλεις (554—539 π. Χ.) ἐκτὸς τῶν Φωκαέων, οἵτινες προτιμήσαντες τὸν ἐκπατρισμὸν τῆς δουλείας, ἐγκατέλιπον λαθραίως τὴν πόλιν καὶ μετηνάστευσαν πρῶτον μὲν εἰς τὰς Οἰνούσας, ἐντεῦθεν δὲ εἰς Κύρνον καὶ Μασσαλίαν, φέροντες εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην πόλιν δῶρα πολύτιμα, τὴν ἐλαίαν καὶ τὴν ἄμπελον.

Γ'. Ἐκστρατεία τοῦ Κύρου κατὰ τῶν Βαβυλωνίων καὶ Μασσαγετῶν.

Ὁ Κῦρος, ὢν ἤδη κύριος πάσης τῆς Μικρασίας, ἐστράφη

κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Βαβυλῶνος Λαβηνύτου ἤ, ὡς ἡ ἁγία Γραφὴ ὀνομάζει αὐτόν, Βαλτάσαρ, ἀνδρὸς ἐκδεδιητημένου, διότι εἶχε βοηθήσῃ τὸν Κροῖσον πολεμοῦντα κατ' αὐτοῦ. Καθυπέταξε τὴν Συρίαν καὶ μέρος τι τῆς Ἀραβίας, ἔπειτα δὲ ἐπιστρέψας ἐπολιόρκησε τὴν Βαβυλῶνα, ἐκυρίευσεν αὐτήν, παροχετεύσας τὸν ροῦν τοῦ ποταμοῦ Εὐφράτου, ἐφόνευσε τὸν Βαλτάσαρ καὶ οὕτω κατέλυσε τὸ ἀπὸ πολλοῦ κλονούμενον Χαλδαιοβαβυλωνικὸν κράτος (538 π. Χ.). Μὴ ἀρκεσθεὶς δὲ εἰς τὰς δορυκτησίας ταύτας ἐπεχείρησε νὰ καθυποτάξῃ καὶ τοὺς Μασσαγέτας, ἔθνος Σκυθικόν, ἀνδρεῖον καὶ φιλοπόλεμον, κατοικοῦν πέραν τοῦ Ἀράξου ποταμοῦ.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐνίκησε μοῖράν τινα τοῦ στρατεύματος αὐτῶν, τὴν ὁποίαν διῴκει ὁ υἱὸς τῆς βασιλίσσης αὐτῶν Τομύριος, αἰφνιδίως ἐπιπεσὼν κατ' αὐτῶν μεθυσθέντων, κατέκοψε πλείστους αὐτῶν καὶ ᾐχμαλώτισε καὶ τὸν υἱὸν τῆς βασιλίσσης Σπαργαπίσην, ὅστις ἐλθὼν εἰς ἑαυτὸν καὶ μὴ φέρων τὴν αἰσχύνην τῆς αἰχμαλωσίας ηὐτοκτόνησεν· ἔπειτα δὲ ἐπελθούσης τῆς Τομύριος πανστρατιᾷ ἐνικήθη κατὰ κράτος μετὰ μανιώδη μάχην καὶ ἐφονεύθη μετὰ τῶν πλείστων αὐτοῦ στρατιωτῶν. Μετὰ τὴν μάχην ἡ Τόμυρις, ἀνευροῦσα τὸ πτῶμα τοῦ Κύρου, ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ πληρώσασα ἀσκὸν αἵματος ἀνθρωπίνου, ἐβύθισεν αὐτὴν ἐν αὐτῇ, εἰποῦσα· ἄπλησστε αἵματος Κῦρε, ὅτε ἀπώλεσας τὸν υἱόν μου, ὡρκίσθην ὅτι θὰ σὲ κορέσω αἵματος, τὸ ὁποῖον διψῶν ἦλθες εἰς τούτους τοὺς τόπους ἄνευ ἄλλης τινὸς αἰτίας· ἰδοὺ φυλάττω τὸν λόγον μου· κορέσθητι λοιπὸν ἤδη μετὰ τὸν θάνατόν σου, ἀφ' οὗ ζῶν οὐδέποτε ἐκορέσθης.

Τοιοῦτο λοιπὸν κατὰ τὸν Ἡρόδοτον ἐγένετο τὸ τέλος τοῦ

Κύρου· κατὰ δὲ τὸν Ξενοφῶντα ἐτελεύτησεν ἐν εἰρήνῃ, καὶ ἐτάφη εἰς Πασαργάδας ἐν Περσίδι. Τὸν τάφον αὐτοῦ εἶδεν αὐτόθι καὶ ὁ μέγας Ἀλέξανδρος, φυλαττόμενον ὑπὸ μάγων καὶ φέροντα τήνδε τὴν ἐπιγραφήν· ὦ ἄνθρωπε, ἐγὼ Κῦρός εἰμι ὁ Καμβύσου, ὁ τὴν ἀρχὴν Πέρσαις καταστησάμενος, καὶ τῆς Ἀσίας βασιλεύς. Μὴ οὖν φθονήσῃς μοι τοῦ μνήματος.

---

2. Τελευτὴ τοῦ Κύρου.

Κῦρος ὁ μέγας, ὅτε ἐνόησε τὸ τέλος τοῦ βίου, προσκαλέσας τοὺς παῖδας αὐτοῦ, τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἄρχοντας των Περσῶν, εἶπεν αὐτοῖς ταῦτα. Παῖδές μου καὶ πάντες οἱ παρόντες φίλοι, τὸ τέλος τοῦ βίου μου ἐπλησίασε· γνωρίζω δὲ τοῦτο ἐκ πολλῶν. Ὑμεῖς δὲ πάντες ὀφείλετε, ἐρωτώμενοι περὶ ἐμοῦ, νὰ λέγητε ὅτι ὑπῆρξα εὐτυχής. Διότι καὶ εἰς τὴν παιδικήν μου ἡλικίαν καὶ τὴν νεανικὴν καὶ τὴν ἀνδρικὴν ἀπήλαυσα ὅσα εἰς τὰς τρεῖς ταύτας ἡλικίας νομίζονται καλά. Ὅσον δὲ ὁ χρόνος προεχώρει, τοσοῦτον ηὔξανε καὶ ἡ δύναμίς μου, ὥστε καὶ τὸ γῆρας μου οὐδέποτε ἐνόησα ἀσθενέστερον τῆς νεότητός μου. Εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις μου ὑπῆρξα εὐτυχής, ὡς καὶ εἰς τὰς ἐπιθυμίας μου· διότι ἐπέτυχον ὅσων ἐπεθύμησα. Ὅλους τοὺς φίλους μου κατέστησα εὐδαίμονας, τοὺς δὲ ἐχθρούς μου ὑπέταξα εἰς τὴν ἐξουσίαν μου. Τὴν πατρίδα μου, ἥτις πρότερον ἦτο ἀφανής,

SISMANOGLIO MEGARO

ἀποθνήσκων ἐγκαταλείπω ἔνδοξον. Καὶ τὸν μὲν παρελθόντα χρόνον ἔζων, ὅπως ἐπεθύμουν· ἀκολούθως ὅμως, γνωρίσας τὸ ἄστατον τῆς τύχης, ἔπαυσα νὰ μεγαλοφρονῶ καὶ ὑπερβαλόντως νὰ εὐφραίνωμαι. Τόρα δὲ ἀποθνήσκων ὑμᾶς μὲν ἐγκαταλείπω ζῶντας, τὴν δὲ πατρίδα καὶ τοὺς φίλους μου εὐτυχεῖς. Ἤδη δὲ πρέπει νὰ ὁρίσω καὶ τίς θὰ εἶνε ὁ διάδοχος τοῦ θρόνου, ἵνα μὴ φιλονικῆτε μετὰ τὸν θάνατόν μου.

Γνωρίζετε, ὦ παῖδες, ὅτι ἀγαπῶ ἀμφοτέρους ὑμᾶς ἐξ ἴσου· ἀλλ' ἡ ἀγάπη μου αὕτη δὲν δύναται νὰ σκοτίσῃ τὸ λογικόν μου, οὐδὲ νὰ μὲ τυφλώσῃ τόσον, ὥστε νὰ δώσω εἰς ὑμᾶς συμβουλὰς ἐναντίας τῶν ὅσων ἡ μὲν συνήθεια καθιέρωσεν, ὁ δὲ χρόνος ὀρθὰς κατέδειξε.

Καὶ σὺ μέν, ὦ Καμβύση, ἔχε τὴν βασιλείαν, τὴν ὁποίαν σοὶ προσφέρομεν ἐγὼ καὶ οἱ θεοί, σὺ δέ, ὦ Ταναοξάρη, σατράπευε τῶν Μήδων, τῶν Ἀρμενίων καὶ τῶν Καδουσίων. Μὴ λυποῦ δέ, διότι ἀποκλείεσαι τοῦ θρόνου, ἐπειδὴ σὺ μὲν θὰ ζῇς, ἀπολαμβάνων ὅλων τῶν ἀγαθῶν τοῦ βίου, χωρὶς νὰ φοβῆσαί τι· ὁ δὲ ἀδελφός σου θὰ βασανίζηται ἀενάως, σκεπτόμενος πῶς νὰ διατηρῇ ἀλώβητον τὴν ὁποίαν παραλαμβάνει βασιλείαν, καὶ φανῇ ἐφάμιλλος τῶν πράξεών μου.

Καὶ σὺ δέ, ὦ Καμβύση, γνώριζε ὅτι τὴν βασιλείαν δὲν σῴζει τὸ χρυσοῦν τοῦτο σκῆπτρον, ἀλλ' ὅτι οἱ πιστοὶ φίλοι εἶνε εἰς τοὺς βασιλεῖς σκῆπτρον ἀληθέστατον καὶ ἀσφαλέστατον. Μὴ νόμιζε δὲ ὅτι οἱ ἄνθρωποι φύονται πιστοί, ἀλλ' ὅτι ἡμεῖς κατασκευάζομεν αὐτοὺς τοιούτους εὐεργετοῦντες. Ἐὰν λοιπὸν ἐπιθυμῇς νὰ

ἔχῃς καὶ ἄλλους συμφύλακας τῆς βασιλείας σου, μὴ ζήτει ξένους, ἀλλὰ τοὺς συμπολίτας σου, καὶ μάλιστα τὸν ἀδελφόν σου, ὅστις εἶνε εἰς σὲ καὶ οἰκειότερος τῶν ἄλλων, διότι ἐγεννήθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς καὶ ἀνετράφη ὑπὸ τῆς αὐτῆς μητρὸς καὶ ηὐξήθη εἰς τὴν αὐτὴν οἰκίαν. Καλλιεργήσατε λοιπὸν τὰ ἀγαθά, τὰ ὁποῖα οἱ θεοὶ ὑπέδειξαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους πρὸς οἰκειότητα αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τούτων οἰκοδομεῖτε ἄλλα φιλικὰ ἔργα· ἐὰν δὲ πολιτεύησθε οὕτως, ἡ φιλία ὑμῶν θὰ εἶνε ἀνίκητος ὑπὸ τῶν ἄλλων.

Ὅστις φροντίζει περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, περὶ ἑαυτοῦ φροντίζει· διότι εἰς οὐδένα ἄλλον ὁ ἀδελφὸς μέγας ὢν εἶνε καλὸν ἀνεκτίμητον παρὰ εἰς τὸν ἀδελφόν. Οὐδεὶς ἄλλος ἐκτὸς τοῦ ἀδελφοῦ θὰ τιμηθῇ ἕνεκα ἀδελφοῦ, ἔχοντος μεγάλην δύναμιν. Οὐδεὶς θὰ τολμήσῃ ν' ἀδικήσῃ τὸν ἔχοντα ἀδελφὸν μέγαν. Μηδεὶς λοιπόν, ὦ Ταναοξάρη, ἂς ὑπακούῃ εἰς τὸν ἀδελφόν σου ταχύτερόν σου, μηδεὶς ἂς βοηθῇ αὐτὸν προθυμότερον· διότι οὔτε τὰ ἀγαθὰ οὔτε τὰ δεινὰ τούτου εἶνε οἰκειότερα εἰς ἄλλον τινὰ παρὰ εἰς σέ. Πίστευε δὲ ὅτι μόνον εὐεργετούμενος ἀδελφὸς τυγχάνει εἰς τὸν εὐεργετοῦντα εὐγνωμονέστερος παντὸς ἄλλου. Οὐδεὶς εἶνε ἰσχυρότερος σύμμαχος τοῦ ἀδελφοῦ. Οὐδείς, ὦ Καμβύση, φθονεῖ τὸν ἀδελφόν, ὅταν ἔχῃ τὰ πρωτεῖα πλησίον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐν ὀνόματι τῶν πατρῴων θεῶν, ὦ παῖδες, τιμᾶτε ἀλλήλους. Θὰ μὲ εὐχαριστήσητε δὲ μεγάλως, ἐὰν πολιτεύησθε οὕτω.

Δὲν δύνασθε δὲ νὰ πιστεύητε ὅτι ἐγὼ μετὰ θάνατον

SISMANOGLIO MEGARO

θὰ παύσω ἀπὸ τοῦ νὰ ὑπάρχω, διότι καὶ τὴν ψυχήν μου βεβαίως μέχρι τοῦδε δὲν ἐβλέπετε, ἀλλ' ἐπιστεύετε εἰς τὴν ὕπαρξιν αὐτῆς ἐξ ὅσων ἔπραττον. Δὲν κατενοήσατε δὲ εἰσέτι ποίους μὲν φόβους ἐμβάλλουσιν εἰς τοὺς φονεῖς αἱ ψυχαὶ τῶν ἀδικηθέντων, ποίους δὲ θεοὺς ἐκδικητὰς καὶ τιμωροὺς στέλλουσι κατὰ τῶν ἀνοσίων; Νομίζετε δὲ ὅτι θὰ διέμενον μέχρι σήμερον αἱ τιμαί, αἵτινες ἀποδίδονται εἰς τοὺς νεκρούς, δῆλα δὴ ἡ ταφὴ καὶ αἱ χοαί, ἂν αἱ ψυχαὶ αὐτῶν οὐδὲν ἀπήλαυον; Ἐγὼ τοὐλάχιστον, ὦ παῖδες, οὐδὲ τοῦτο παρεδέχθην ποτέ, ὅτι ἡ ψυχή, ἕως ὅτου ὑπάρχῃ εἰς τὸ θνητὸν σῶμα, ζῇ, ἀποθνήσκει δέ, ὅταν ἐξέλθῃ ἐκ τούτου. Διότι βλέπω ὅτι ταῦτα ζῶσιν, ἕως ὅτου ὑπάρχῃ εἰς αὐτὰ ἡ ψυχή.

Οὐδὲ τοῦτο ἐπίστευσά ποτε, ὅτι ἡ ψυχὴ θὰ εἶνε ἄφρων, ὅταν ἀποχωρισθῇ ἀπὸ τοῦ ἄφρονος σώματος· ἀλλὰ πάντοτε ἐπίστευσα, καὶ τώρα εἰσέτι πιστεύω, ὅτι ὁ νοῦς ἀποχωριζόμενος ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ γινόμενος ἄσαρκος καὶ καθαρὸς εἶνε φρονιμώτατος. Ὅταν δὲ διαλύηται τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, εἶνε φανερὸν ὅτι ἕκαστον τῶν μερῶν αὐτοῦ μεταβαίνει πρὸς τὸ συγγενές, δῆλα δὴ τὰ μὲν γεώδη εἰς τὴν γῆν, τὰ δὲ ὑδατώδη εἰς τὸ ὕδωρ, ἐκτὸς τῆς ψυχῆς, ἥτις οὔτε παροῦσα οὔτε ἀποῦσα φαίνεται.

Ἐννοήσατε δὲ ὅτι ὁ ἀνθρώπινος θάνατος ὁμοιάζει ὕπνῳ· ἡ δὲ ψυχὴ ἐν ὥρᾳ ὕπνου καταφαίνεται θειοτάτη καὶ προβλέπει τι τῶν μελλόντων· διότι τότε ἐλευθεροῦται ἀπὸ τῶν δεσμῶν τοῦ σώματος. Ἐὰν λοιπὸν

ταῦτα εἶνε ἀληθῆ, ὡς ἐγὼ πιστεύω, καὶ ἡ ψυχὴ ἐγκαταλίπῃ τὸ σῶμα, σεβόμενοι τὴν ψυχήν μου πράξατε ὅ,τι ἐγὼ παρακαλῶ ὑμᾶς, ἐὰν δὲ ταῦτα δὲν ἔχωσιν οὕτως, ἀλλ' ἡ ψυχὴ μένουσα εἰς τὸ σῶμα συναποθνήσκει μετ' αὐτοῦ, ἀλλὰ τοὐλάχιστον φοβούμενοι τοὺς θεοὺς τοὺς αἰωνίους, τοὺς παρόντας, τοὺς παντοδυνάμους, οἵτινες συγκρατοῦσι τὴν τάξιν τῶν ὄντων ἀτριβῆ καὶ ἀγήρατον καὶ ἄσφαλτον, καὶ διὰ κάλλος καὶ μέγεθος ἀνεκδιήγητον, μηδὲν ἀσεβές, μηδὲ ἀνόσιον πράξητέ ποτε, μηδὲ διανοηθῆτε.

Μετὰ τοὺς θεούς, παῖδές μου, ὀφείλετε νὰ σέβησθε πάντοτε ὅλας τὰς μεταγενεστέρας γενεάς· διότι οἱ θεοὶ δὲν ἀποκρύπτουσι τὰ ἔργα ἡμῶν, ἀλλ' εἶνε ἀνάγκη ταῦτα νὰ ζῶσι φανερὰ εἰς ὅλους. Καὶ ἐὰν μὲν ταῦτα εἶνε καθαρὰ καὶ δίκαια, θὰ ἀναδείξωσιν ὑμᾶς δυνατοὺς μεταξὺ ὅλων τῶν ἀνθρώπων· ἐὰν δὲ διανοηθῆτε νὰ πράξητε πρὸς ἀλλήλους ἀδικίαν τινά, πάντες θὰ θεωρῶσιν ὑμᾶς ἀναξίους πίστεως. Διότι εἶνε ἀδύνατον πλέον νὰ πιστεύῃ τις εἰς ὑμᾶς μεθ' ὅλην τὴν καλὴν διάθεσιν, ὅταν ἴδῃ ὅτι ἀδικεῖται ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν. Εἰς ὑμᾶς δὲ ἐναπόκειται νὰ συμπληρώσητε ἐκ τῆς ἱστορίας τὰς συμβουλάς, τὰς ὁποίας ἔδωκα, ἐὰν αὗται φαίνωνται ὑμῖν κατά τι ἐλλιπεῖς· διότι αὕτη εἶνε ἡ ἀρίστη διδάσκαλος. Ἐκ ταύτης θὰ μάθητε ὅτι οἱ μὲν τολμήσαντες νὰ παραβῶσι τοὺς νόμους, οἵτινες συγκρατοῦσι τὰς οἰκογενείας, φρικτῶς μετενόησαν, οἱ δὲ ἀπαρεγκλίτως ἐπ' αὐτῶν βαδίσαντες ὑπῆρξαν εὐτυχεῖς.

Καὶ ταῦτα μὲν ἤδη ἀρκοῦσιν· ὅταν δέ, ὦ παῖδες,

SISMANOGLIO MEGARO

τελευτήσω, μὴ βάλητε τὸ σῶμά μου εἰς χρυσοῦν ἢ εἰς ἀργυροῦν κιβώτιον, μηδὲ εἰς ἄλλο τι, ἀλλ' ἐπιστρέψατε αὐτὸ ὅτι τάχιστα εἰς τὴν γῆν [1]). Διότι τὸ μακαριώτατον πάντων εἶνε ν' ἀναμιχθῶ μετὰ τῆς γῆς, ἥτις παράγει καὶ τρέφει ὅλα τὰ καλὰ καὶ ὅλα τ' ἀγαθά. Νομίζω δὲ ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀναμιγνύωνται ἀμέσως μετ' αὐτῆς, ἥτις εὐεργετεῖ τοὺς ἀνθρώπους, ὅσοι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ δὲν ἠγάπησαν τὸν πλησίον αὐτῶν.

Ἀλλ' ἤδη αἰσθάνομαι ὅτι ἡ ψυχή μου ἐπιθυμεῖ νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν κατοικίαν αὐτῆς. Ἐὰν λοιπὸν ἐπιθυμῇ τις ὑμῶν νὰ μὲ ἀποχαιρετίσῃ ἢ θέλῃ νὰ μὲ ἴδῃ κατὰ πρόσωπον, ἂς ἔλθῃ· ὅταν δὲ καλυφθῶ, παρακαλῶ, ὦ παῖδες, εἰς μηδένα νὰ ἐπιτρέψητε νὰ ἴδῃ τὸ σῶμά μου, μηδὲ εἰς ὑμᾶς αὐτούς. Προσκαλέσατε δὲ ὅλους τοὺς Πέρσας καὶ τοὺς συμμάχους εἰς τὸ μνῆμά μου, ἵνα χαρῶσι μετ' ἐμοῦ, διότι δὲν φοβοῦμαι πλέον νὰ πάθω κακόν τι. Τοὺς δὲ ἐλθόντας, ἵνα μὲ παραπέμψωσιν εἰς τὸ ἔσχατον κατοικητήριον, ἀποστείλατε οἴκαδε, περιποιηθέντες αὐτοὺς κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν [2]). Τελευταῖον δὲ ἐνθυμήθητε πάντοτε ὅτι, ἐὰν εὐεργετῆτε τοὺς φίλους, θὰ δύνησθε να τιμωρήσητε καὶ τοὺς ἐχθρούς,

Χαίρετε, φίλοι παῖδες· εἴπατε δὲ καὶ εἰς τὴν μητέρα

1. Οἱ Πέρσαι, πυρολάτραι ὄντες, ἐθεώρουν ἀνόσιον νὰ καίωσι τοὺς νεκρούς.

2. Συνείθιζον οἱ Πέρσαι νὰ παρέχωσι μεγάλας περιποιήσεις εἰς πάντας τοὺς παρευρισκομένους ἐν τῇ ταφῇ τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες ἔζησαν ἐν μεγάλῃ καὶ ἀμεταπτώτῳ εὐδαιμονίᾳ.

ὑμῶν τοὺς χαιρετισμούς μου· καὶ ὅλοι οἱ παρόντες καὶ οἱ ἀπόντες φίλοι χαίρετε. Ταῦτα εἰπὼν καὶ δεξιωσάμενος πάντας ἐκάλυψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ οὕτως ἐτελεύτησε.

---

3. Πρὸ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος

† Α. Παράσχου.

Ἅγιε μου Παντελεήμονα, χαμόγελο τοῦ κόσμου,
ἐλεημοσύνη τοῦ φτωχοῦ, καρδιὰ τοῦ πονεμένου,
'π' ἀπ' τὴν εἰκόνα σου γλυκὰ χαμογελᾷς ἐμπρός μου,
δὸς τὴν ὑγειά μου, δός τηνα κ' ἐμένα τοῦ καϋμένου!
Ἅγιε μου Παντελεήμονα μὲ τ' ἀργυρὸ στεφάνι,
εἶνε κακὸ πολὺ κακὸ κανένας ν' ἀπεθάνῃ.
Ὦ! πόση ἔχεις ἐμμορφιά, πῶς λάμπεις 'σὰν ἀστέρι,
πῶς σοῦ 'ταιριάζει τὸ βαρὺ μαρτυρικὸ στεφάνι!
μὲ τί ἀγάπη εὐλογεῖ τὸ σπλαγχνικό σου χέρι,
τὸ χέρι, 'ποῦ μοσχοβολᾷ ἀπ' τὰ καλά, 'ποῦ κάνει!
Ἅγιε μου Παντελεήμονα, τοῦ δύστυχου βοτάνι,
μέσα 'ς τὴ νειότη του κανεὶς δὲν θέλει ν' ἀποθάνῃ.
Ὦ! νάξερες πῶς ἡ καρδιὰ αὐτὴ ἡ πικραμμένη
ἀναγαλλιάζει, χαίρεται μὲ σπλάγχνος 'σὰν τὴν νεύρῃς!
Ὦ! νάξερες ἡ ἥμερη 'ματιά σου πῶς μ' εὐφραίνει!
'Σὰ φίλος μοῦ χαμογελᾷς, 'σὰ μάνα μὲ χαϊδεύεις!
Ἅγιε μου Παντελεήμονα, ἡ χάρις σου ἂς μὲ 'γιάνῃ,
κι' ἂς μὴν πεθαίνῃ ἄνθρωπος, κανεὶς ἂς μὴν 'πεθάνῃ.
Μοσχομυρίζει τ' ἅγιο μικρό σου ἐρημοκκλῆσι,
κι' ἀστράφτουν τὰ δυὸ 'μάτια σου καὶ λάμπουν τὰ κεριά σου.
Χαρὰ 'ς ἐκεῖνον, ποῦ 'μπορεῖ 'ς τὸ πλάγι σου νὰ ζήσῃ,
ν' ἀνάφτῃ τὰ κανδήλια σου, νὰ ξενυχτᾷ κοντά σου,
εἰς τὴ γιορτή σου λούλουδα νὰ φέρνῃ καὶ λιβάνι,
κι' ἐμπρὸς 'ς τὴν ἁγιασμένη σου εἰκόνα νὰ 'πεθάνῃ!

4. Ἐσθήρ (=ἀστήρ).

Α'. Ἡ Ἐσθὴρ βασιλισσα.

Ἡ Ἑβραία αὕτη νεᾶνις, ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἀμιναδάβ, ἀδελφοῦ τοῦ Ἰαείρου τοῦ πατρὸς Μαρδοχαίου, ἐκ τῆς φυλῆς Βενιαμίν, ἡ ἀξιωθεῖσα διὰ τὴν ὡραιότητα αὐτῆς νὰ γίνῃ σύζυγος τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Ἀρταξέρξου, πρότερον ὠνομάζετο Ἀδασσά. Ἀπὸ τῆς ἐπὶ Ναβουχοδονόσορος αἰχμαλωσίας καὶ ἀπαγωγῆς τῶν Ἰουδαίων ἡ οἰκογένεια τῆς Ἐσθὴρ εἶχεν ἐγκατασταθῇ εἰς Σοῦσα. Αὐτόθι ἡ νεᾶνις, μείνασα ὀρφανή, ἀνετράφη ὑπὸ τοῦ ἐξαδέλφου αὐτῆς Μαρδοχαίου, καὶ μετ' αὐτοῦ ἔζη βίον ἀφανῆ καὶ περιωρισμένον. Τὸ ἀκόλουθον δὲ συμβὰν συνετέλεσεν, ἵνα αὕτη ἐξέλθῃ τοῦ ἀφανοῦς τούτου βίου καὶ λαμπρὰν ἐν τῇ ἱστορίᾳ καταλάβῃ θέσιν δι' ἣν ἐπέδειξεν ἀγάπην πρὸς τοὺς ὁμοφύλους αὐτῆς.

Ὁ βασιλεὺς Ἀρταξέρξης, ὀργισθεὶς κατὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ἀστὶν (=ὡραία γυνή), διότι ἠρνήθη νὰ παρευρεθῇ ἀσκεπὴς εἰς βασιλικὸν συμπόσιον κατὰ ρητὴν αὐτοῦ διαταγήν, διεζεύχθη αὐτήν. Οἱ διάκονοι τοῦ βασιλέως μετὰ τὴν διάζευξιν συνεβούλευσαν αὐτὸν νὰ διορίσῃ εἰς ἑκάστην πόλιν τοῦ ἀχανοῦς αὐτοῦ κράτους νὰ ἐκλέξωσι τὰ ὡραιότερα κοράσια καὶ ἀποστείλωσιν αὐτὰ εἰς Σοῦσα εἰς τὸν βασιλικὸν γυναικωνίτην· ἐκεῖνο δέ, τὸ ὁποῖον θὰ ἤρεσκεν εἰς τὸν βασιλέα μᾶλλον τῶν ἄλλων, νὰ γίνῃ βασίλισσα ἀντὶ τῆς Ἀστίν. Τῆς γνώμης ταύτης ἀποδεκτῆς γενομένης, ἐκδίδονται ἀμέσως κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως αἱ προσήκουσαι ὁδηγίαι καὶ ἐξαποστέλλονται κατὰ τόπους. Μεταξὺ πολλῶν ἄλλων κορασίων ἦλθεν εἰς τὸν βασιλικὸν γυναικωνίτην καὶ ἡ Ἐσθήρ, ἥτις ηὐτύχησε νὰ ἐκλεγῇ

ὑπὸ τοῦ ἄνακτος βασίλισσα, διότι ἦτο ἐστολισμένη διὰ τοῦ ἀνεκτιμήτου ἐνδύματος τῆς σεμνότητος, ἥτις εἶνε ἡ πρώτη ἀρετὴ πάσης γυναικός.

Β'. Προαγωγὴ τοῦ Μαρδοχαίου καὶ εὐεργεσία αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα.

Ἀνυψωθεῖσα οὕτω παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἡ Ἐσθὴρ εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον προεστάτευσεν ὑποκεκρυμμένως καὶ προήγαγεν εἰς τὴν βασιλικὴν αὐλὴν τὸν συγγενῆ καὶ εὐεργέτην αὐτῆς Μαρδοχαῖον, χωρὶς ὅμως, ὡς εἶχε παραγγελθῇ, νὰ φανερώσῃ εἰς τὸν βασιλέα οὔτε τὴν ἐθνικότητα αὐτῆς οὔτε τὴν πρὸς τὸν Μαρδοχαῖον συγγένειαν. Ἀλλ' ἡ ἀνύψωσις αὕτη τοῦ Μαρδοχαίου δυσηρέστησεν ὑπερμέτρως δύο τῶν πιστῶν τοῦ βασιλέως θεραπόντων, Γαββαθὰ καὶ Θάρρα, οἵτινες ὑπὸ ζηλοτυπίας παραφερόμενοι ἀπεφάσισαν νὰ κακοποιήσωσι τὸν ἄρχοντα. Ἀλλὰ τὸ κακοῦργον τοῦτο σχέδιον ὑποπτευθεὶς ὁ Μαρδοχαῖος ἔκ τινος ὀνείρου, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἴδῃ, παρηκολούθησεν αὐτοὺς ἐκ τοῦ πλησίον καὶ βεβαιωθεὶς περὶ τοῦ πράγματος, ἀνήγγειλε τὰ διατρέχοντα διὰ τῆς Ἐσθὴρ εἰς τὸν Ἀρταξέρξην, ὅστις ἐξετάσας καὶ πληροφορηθεὶς περὶ τῆς ἀληθείας, τούτους μὲν παρέπεμψεν εἰς θάνατον, τὸν δὲ Μαρδοχαῖον ἀντήμειψε διὰ δώρων, καὶ διέταξε νὰ ἐγγραφῇ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὡς καὶ ἡ ὑπηρεσία αὐτοῦ, ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν χρονικῶν τῆς βασιλείας εἰς μνήμην ἀίδιον.

Γ'. Ὁ Ἀμὰν δοξάζεται. Ἐπιβουλὴ αὐτοῦ κατὰ τοῦ ἔθνους τῶν Ἑβραίων.

Μετὰ ταῦτα ἐδόξασεν ὁ βασιλεὺς Ἀρταξέρξης τὸν Ἀμάν,

SISMANOGLIO MEGARO

τὸν υἱὸν τοῦ Ἀμαδαθού, Ἀμαλικίτην τὸ γένος, καὶ καταστήσας αὐτὸν πρῶτον ἄρχοντα τῆς αὐλῆς, διέταξε νὰ προσκυνῶσιν αὐτὸν πάντες μετὰ τὸν βασιλέα. Μόνος ὁ Μαρδοχαῖος δὲν ἤθελε νὰ προσκυνήσῃ τὸν ἐχθρὸν τοῦ ἔθνους αὐτοῦ Ἀμάν, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξαφθεὶς ὁ ὑπερήφανος αὐλικὸς ἀπεφάσισε νὰ τιμωρήσῃ οὐ μόνον τὸν Μαρδοχαῖον, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἐν τῷ κράτει Ἰουδαίους. Ὅθεν παρουσιασθεὶς εἰς τὸν βασιλέα, παρέστησεν αὐτῷ ὅτι οἱ ἐν τῷ κράτει αὐτοῦ Ἰουδαῖοι δὲν ἔπαυον κινοῦντες τὸν λαὸν εἰς ταραχὰς κατ' αὐτοῦ, ὁ δὲ εὔπιστος βασιλεύς, πιστεύσας εἰς τὴν διαβολήν, ἐξέδωκε γράμματα πρὸς τοὺς διοικητὰς ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν ν' ἀφανίσωσιν ἓν τινι ὡρισμένῃ ἡμέρᾳ, ἤτοι τὴν δεκάτην τετάρτην τοῦ μηνὸς Ἀδάρ, (1) ἅπαν τὸ γένος τῶν Ἰουδαίων καὶ νὰ διαρπάσωσι τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν.

Δ'. *Ἀνακάλυψις τῆς ἐπιβουλῆς καὶ ἐνέργειαι πρὸς διάσωσιν τοῦ ἔθνους.*

Ὁ Μαρδοχαῖος, μαθὼν τὴν ἐπιβουλὴν ταύτην, διέσχισε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἐνεδύθη σάκκον καὶ ἔπασεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στάκτην. Ἐκπηδήσας δὲ διὰ τῆς πλατείας τῆς πόλεως, ἐβόα μεγαλοφώνως· φονεύεται ἔθνος μηδὲν ἠδικηκός. Καὶ ἦλθεν εἰς τὴν βασιλικὴν αὐλὴν καὶ ἀνήγγειλε τῇ Ἐσθὴρ τὸ συντελούμενον· αὕτη δὲ διαταραχθεῖσα ἐπὶ τῷ ἀκούσματι διέταξε τὸν Μαρδοχαῖον νὰ συναθροίσῃ εἰς τὸ αὐτὸ μέρος τοὺς ἐν Σούσοις Ἰουδαίους καὶ νὰ συστήσῃ αὐτοῖς νηστείαν καὶ προσευχὴν

1. Ἀδάρ] ὁ δωδέκατος μὴν τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ ὁ ἕκτος τοῦ πολιτικοῦ ἔτους τῶν Ἰουδαίων, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν ἡμέτερον Μάρτιον.

τριήμερον. Καὶ ὁ Μαρδοχαῖος ἔκαμεν οὕτως. Ἡ δὲ Ἐσθὴρ ἡ βασίλισσα κατέφυγε καὶ αὐτὴ ἐπὶ τὸν Κύριον, καὶ ἀναλαβοῦσα ἱμάτια πένθους ἀντὶ τῶν βασιλικῶν, ἐδόθη εἰς προσευχὰς καὶ νηστείαν. Καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν, ἅμα ἔπαυσε προσευχομένη, ἐξεδύθη τὰ ταπεινὰ ἱμάτια καὶ ἀνέλαβε τὰ βασιλικά. Ἐπικαλεσθεῖσα δὲ βοηθὸν τὸν Θεόν, παρέλαβε δύο τῶν θεραπαινίδων αὐτῆς· καὶ ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς ἐπεστηρίζετο ὡς ἀσθενοῦσα, τὴν δὲ ἄλλην διέταξε ν' ἀκολουθῇ, ὑπεγείρουσα τὰ ἐνδύματα αὐτῆς, ἵνα ἀνακουφίζῃ αὐτὴν ἐκ τοῦ βάρους, καὶ οὕτω συνοδευομένη ἦλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν, ἔνθα ἐκάθητο ὁ βασιλεύς, ὅστις ἰδὼν αὐτὴν ὕψωσε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ ἀνέβλεψεν ἐν ἀκμῇ θυμοῦ, διότι εἰσῆλθεν ἄνευ ῥητῆς αὐτοῦ διαταγῆς. Τοῦτο παρατηρήσασα ἡ Ἐσθὴρ ἐταράχθη καὶ ὠχρίασεν ἐκ φόβου, καὶ κύψασα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῆς προπορευομένης θεραπαινίδος ἔπεσεν εἰς λιποθυμίαν.

Ὁ βασιλεύς, συνελθὼν ἀμέσως ἐκ τοῦ θυμοῦ καὶ καταληφθεὶς ὑπὸ οἴκτου, ἀνεπήδησεν ἀπὸ τοῦ θρόνου ἐν ἀγωνίᾳ ψυχῆς, ἀνέλαβεν αὐτὴν εἰς τὰς ἀγκάλας, ἕως ὅτου ἦλθεν εἰς ἑαυτήν, καὶ παρεκάλει διὰ γλυκέων καὶ προσηνῶν λόγων, λέγων· τί ἔχεις, Ἐσθήρ; Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἀδελφός σου· θάρσει· δὲν θὰ ἀποθάνῃς, διότι τὸ πρόσταγμα ἡμῶν εἶνε κοινόν· πρόσελθε. Καὶ ὑψώσας τὴν ράβδον τὴν χρυσῆν ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτῆς καὶ ἠσπάσθη αὐτὴν καὶ εἶπε· λάλησόν μοι. Καὶ ἐκείνη εἶπεν εἰς αὐτόν· εἶδόν σε, κύριε, ὡς ἄγγελον θεοῦ, καὶ ἐταράχθη ἡ καρδία μου ἐκ φόβου ἐνώπιον τῆς δόξης σου, διότι θαυμαστὸς εἶσαι, κύριε, καὶ τὸ πρόσωπόν σου χαρίτων μεστῶν. Καὶ ἐν ᾧ ἔλεγε ταῦτα, ἐπανέπεσεν εἰς λιποθυμίαν, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐτάρασσετο, καὶ πᾶσα ἡ θεραπεία αὐτοῦ παρεκάλει αὐτήν. Καὶ

ΣΙΣΜΑΝΟΓΛΙΟ

εἶπεν ὁ βασιλεύς· Τί θέλεις, Ἐσθήρ; Τί ζητεῖς; Εἰπέ μοι καὶ ἕως τοῦ ἡμίσεος τῆς βασιλείας μου εἶμαι πρόθυμος νὰ σοὶ δώσω. Ἡ δὲ Ἐσθὴρ εἶπε· σήμερον εἶνε ἡμέρα ἐπίσημος εἰς ἐμέ· ἐὰν λοιπὸν ὁ βασιλεὺς εὐδοκῇ, ἂς ἔλθῃ καὶ αὐτὸς καὶ ὁ Ἀμὰν εἰς τὴν ὑποδοχήν, τὴν ὁποίαν θὰ κάμω σήμερον. Καὶ ὁ βασιλεὺς ἐδέχθη καὶ ἦλθε μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ αὐτοῦ Ἀμὰν εἰς τὸ συμπόσιον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἑτοιμάσῃ ἡ Ἐσθήρ. Εἰπόντος δὲ παρὰ τὸν πότον τοῦ ἄνακτος τῇ βασιλίσσῃ νὰ ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ ὅ,τι ἤθελεν, ἡ γυνὴ ἀπεκρίθη· ἂν εὗρον χάριν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, ἂς ἔλθῃ πάλιν μετὰ τοῦ Ἀμὰν καὶ αὔριον εἰς συμπόσιον. Καὶ ὁ βασιλεὺς ἐδέχθη προθύμως καὶ μετὰ τὸν πότον ἀνεχώρησεν ὁ Ἀμὰν κατατεθελγμένος.

Ἅμα ὁ Ἀμὰν εἶδεν ἐξερχόμενος τὸν Μαρδοχαῖον ἐν τῇ βασιλικῇ αὐλῇ, τὸ μῖσος καὶ ἡ ζηλοτυπία κατετάραξαν αὐτόν, καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, προσεκάλεσε τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς φίλους αὐτοῦ, καὶ δείξας αὐτοῖς τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως μεγαλεῖα αὐτοῦ, εἶπε· πάντα ταῦτα οὐδὲν μοὶ φαίνονται, ὅταν ἴδω τὸν Μαρδοχαῖον εἰς τὴν αὐλήν. Καὶ εἶπεν αὐτῷ Ζωσάρα ἡ γυνὴ αὐτοῦ· στῆσον ξύλον πεντήκοντα πήχεων καὶ τὸ πρωὶ παρακάλεσον τὸν βασιλέα νὰ κρεμασθῇ ἐπ' αὐτοῦ ὁ Μαρδοχαῖος, σὺ δὲ ὕπαγε εἰς τὸ συμπόσιον καὶ εὐφραίνου μετὰ τοῦ βασιλέως. Καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος εἰς τὸν Ἀμὰν καὶ ἡτοιμάσθη τὸ ξύλον.

Ε'. Ὕψωσις τοῦ Μαρδοχαίου καὶ ταπείνωσις τοῦ Ἀμάν.

Ἐν ᾧ ὁ πονηρὸς Ἀμὰν ἐμελέτα τὸν ὄλεθρον τοῦ Μαρδοχαίου, ὁ Θεὸς ἡτοίμαζε θριάμβους εἰς τὸν εὐσεβῆ καὶ πιστὸν αὐτοῦ λατρευτήν, καὶ ἀπέστησε τὸν ὕπνον τὴν νύκτα ἐκείνην ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ βασιλέως. Μὴ δυνάμενος λοιπὸν οὗτος νὰ κοιμηθῇ, διέταξε τὸν θεράποντα αὐτοῦ νὰ φέρῃ καὶ ἀναγνώσῃ αὐτῷ τὰ χρονικὰ τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ὁ ἀναγνώστης ἔφθασεν εἰς τὸ μέρος, ἐν ᾧ ἱστορεῖτο ἡ πίστις τοῦ Μαρδοχαίου, καταγγείλαντος τοὺς συνωμότας, ὁ βασιλεὺς ἠρώτησεν, ἂν δόξα τις ἢ ἀμοιβὴ ἐδόθη τῷ Μαρδοχαίῳ· καὶ οἱ ὑπηρέται ἀπεκρίθησαν· οὐδεμία.

Ἐν ᾧ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐσκέπτετο πῶς ν' ἀνταμείψῃ τὸν Μαρδοχαῖον, ἰδοὺ ἔρχεται ὁ Ἀμὰν εἰς τὴν αὐλὴν λίαν πρωί, ἵνα λάβῃ παρ' αὐτοῦ τὴν ἄδειαν νὰ κρεμάσῃ τὸν Μαρδοχαῖον ἐπὶ τοῦ ἡτοιμασμένου ξύλου. Καὶ ὁ βασιλεύς, θέλων νὰ συμβουλευθῇ αὐτὸν περὶ τῆς ἀμοιβῆς, τὴν ὁποίαν ἐμελέτα νὰ δώσῃ τῷ Μαρδοχαίῳ, ἐκάλεσεν αὐτὸν νὰ εἰσέλθῃ καὶ εἶπεν αὐτῷ· τί νὰ κάμω πρὸς ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον ἐγὼ θέλω νὰ δοξάσω; Καὶ ὁ Ἀμὰν νομίσας ὅτι ὁ βασιλεὺς ὡμίλει περὶ αὐτοῦ, ἀπεκρίθη· τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον δύναται ὁ βασιλεὺς νὰ δοξάσῃ λαμπρῶς, ἐὰν προστάξῃ νὰ ἐνδύσωσιν αὐτὸν στολὴν βυσσίνην βασιλικήν, καί τις τῶν ἐνδόξων φίλων τοῦ βασιλέως περιάγων αὐτὸν ἐπὶ βασιλικοῦ ἵππου διὰ μέσου τῆς πόλεως νὰ κηρύττῃ· οὗτος εἶνε, τὸν ὁποῖον ὁ βασιλεὺς δοξάζει.

Καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς· καλῶς ἐλάλησας· καὶ τόρα κάμε οὕτως εἰς τὸν Μαρδοχαῖον τὸν Ἰουδαῖον καὶ μὴ παραμελήσῃς τινὸς τῶν ὅσων εἶπες. Ὁ Ἀμὰν ἀκούσας ταῦτα κατεταράχθη σφόδρα· μὴ τολμήσας ὅμως ν' ἀντείπῃ τι εἰς τὴν βασιλικὴν προσταγήν, ἐξῆλθε καὶ ἐξεπλήρωσεν ὅσα εἶχε

SISMANOGLIO MEGARO

συμβουλεύσῃ, καὶ περιέφερε διὰ μέσου τῆς πόλεως τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον ἐμελέτα νὰ φονεύσῃ. Ἐκτελέσας δὲ τὸ πικρὸν τοῦτο καθῆκον, ἦλθε περίλυπος καὶ δυσφορῶν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ διηγήθη τὸ πρᾶγμα εἰς τοὺς οἰκείους, οἵτινες ἀπεκρίθησαν αὐτῷ· ἐὰν ὁ Μαρδοχαῖος εἶνε ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἰουδαίων, πρέπει ν' ἀρχίσῃς νὰ ταπεινωθῇς ἐνώπιον αὐτοῦ. Πεσὼν θὰ πέσῃς καὶ δὲν θὰ δυνηθῇς ν'ἀντιστῇς πρὸς αὐτόν, διότι θεὸς ζῶν εἶνε μετ' αὐτοῦ. Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ἔλεγον ταῦτα, θεράποντες αὐλικοὶ ἐλθόντες ἐπέσπευδον τὸν Ἀμὰν νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ συμπόσιον.

ΣΤ'. Ὁ Ἀμὰν σταυροῦται (485 π. Χ.).

Ὁ βασιλεὺς ἔρχεται μετὰ τοῦ Ἀμὰν εἰς τὸ δεύτερον συμπόσιον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἑτοιμάσῃ ἡ Ἐσθήρ, καὶ παρὰ τὸν πότον ὁ βασιλεὺς ὑπερηυχαριστημένος προέτεινε πάλιν αὐτῇ νὰ ζητήσῃ ὅ,τι ἤθελεν. Ἡ βασίλισσα, ἀπαντῶσα εἰς τὴν πρότασιν τοῦ ἄνακτος, εἶπε· ζητῶ, ὦ βασιλεῦ, τὴν σωτηρίαν ἐμοῦ τε καὶ τῶν ὁμοφύλων μου· διότι ἐπωλήθημεν καὶ ἐγὼ καὶ τὸ ἔθνος μου καὶ προεδόθημεν εἰς ἀπώλειαν καὶ διαρπαγὴν καὶ δουλείαν. Καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκπλαγεὶς ὑπέλαβε· τίς εἶνε οὗτος, ὅστις ἐτόλμησε νὰ πράξῃ τοῦτο; Καὶ ἡ Ἐσθὴρ ἀπεκρίθη· ἐχθρὸς ἄνθρωπος καὶ κακεντρεχής, ὁ πονηρὸς οὗτος Ἀμάν. Τοῦτο ἀκούσας ὁ Ἀμὰν κατεταράχθη, ὁ δὲ βασιλεὺς ἀναστὰς ἀπὸ τοῦ συμποσίου ἐξῆλθεν εἰς τὸν κῆπον· εἰσελθὼν δὲ πάλιν καὶ εὑρὼν τὸν Ἀμὰν προσπεπτωκότα ἐπὶ τὸ κλινίδιον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκάθητο ἡ βασίλισσα, καὶ διὰ παρακλήσεων καὶ κολακευτικῶν λόγων ἐπιχειροῦντα νὰ ἐξιλεώσῃ αὐτήν, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐξαφθεὶς ἐκ τῆς θέας ταύτης εἶπεν· ἄθλιε, τολμᾷς νὰ μένῃς εἰσέτι ἐν τοῖς ἀνακτόροις μου;

Ἐν ᾧ δὲ ὁ Ἀμὰν ἱκέτευε τὸν βασιλέα νὰ καταπραΰνῃ τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, εἷπέ τις τῶν εὐνούχων· ἰδοὺ καὶ ἀγχόνην ἡτοίμασεν ὁ Ἀμάν, ἵνα κρεμάσῃ τὸν Μαρδοχαῖον. Καὶ ὁ βασιλεὺς πλήρης ὀργῆς ἀπήντησεν· ἂς σταυρωθῇ ἐπ' αὐτοῦ ὁ Ἀμάν. Καὶ ἔγινεν οὕτω· παρευθὺς δὲ οὐ μόνον τὸ κατὰ τῶν Ἰουδαίων ἐκδοθὲν διάταγμα ἀνεστάλη, ἀλλὰ καὶ νέον ἐξεδόθη, ἐπιτρέπον εἰς τοὺς καθ' ὅλον τὸ κράτος διεσπαρμένους Ἰουδαίους νὰ φονεύσωσι κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν πρὸς σφαγὴν αὐτῶν ἡμέραν ὅσους τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν ἤθελον· οὕτω δὲ κατὰ τὴν ἁγίαν Γραφὴν ἐφονεύθησαν 75000 ἀνδρῶν καὶ μετ' αὐτῶν καὶ οἱ δέκα υἱοὶ τοῦ Ἀμάν.

Ὁ Μαρδοχαῖος διέταξε τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἑορτάζωσι κατ' ἔτος τὴν σωτηρίαν ταύτην ἐπὶ δύο ἡμέρας, τὴν δεκάτην τετάρτην καὶ τὴν δεκάτην πέμπτην τοῦ μηνὸς Ἀδάρ, καθ' ὃν χρόνον εἶχεν ἐκδοθῇ τὸ περὶ ἐξολοθρεύσεως καὶ σωτηρίας αὐτῶν διάταγμα. Ἡ ἑορτὴ αὕτη ὠνομάσθη Πουρείμ (1) ἢ Φουρείμ., καὶ ἔκτοτε τελεῖται ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων μέχρι σήμερον. Κατὰ ταύτην δὲ ἀναγινώσκουσι τὸ βιβλίον τῆς Ἐσθήρ, ὁ δὲ λαὸς ἀπαντᾷ ἀνὰ πᾶσαν ἐρώτησιν τῆς λέξεως Ἀμάν· ἐρρέτω τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ λαὸς διαχέεται εἰς παντοίας θυμηδίας.

---

1. Πουρείμ] ἡ ἡμέρα αὕτη ἐκλήθη οὕτως, ἐπειδὴ ὁ Ἀμὰν διὰ τούτου τῆς κληρώσεως τοῦ τρόπου ὥριζε τὴν ἡμέραν τῆς τελέσεως τῆς σφαγῆς τῶν ἐν Περσίᾳ Ἰουδαίων.

Λάκκον ὤρυξε καὶ ἀνέσκαψεν αὐτὸν καὶ ἐμπεσεῖται εἰς βόθρον, ὃν εἰργάσατο (Ψαλ. Ζ').

---

5. Ὁ ναύτης ἐν τρικυμίᾳ

† Ἀγγέλου Βλάχου.

Μαύρ' ἡ ὄψις τῶν νεφῶν
καὶ ὁ πόντος μαῦρος·
ἄγριος λυσσᾷ τυφών,
νότος πνέει λάβρος.
τίς τὸν ναύτην ὁδηγεῖ,
ὅπου μειδιᾷ ἡ γῆ;
Σὺ ὁ πατὴρ
γενοῦ αὐτοῦ σωτήρ.
Σὺ τῆς κτίσεως θεός,
Πλάστα μου, ἁπάσης,
σὺ δεσπότης κραταιὸς
πόντου καὶ θαλάσσης,
Κύριος παντοῦ παρὼν
τῶν ἀνέμων καὶ καιρῶν.
Σὺ ὁ πατὴρ
γενοῦ αὐτοῦ σωτήρ.
Σὺ τοῦ νότου τὴν πνοὴν
σβέσον μὲ ἕν σου πνεῦμα·
σὺ τοῦ ναύτου τὴν ζωὴν
σῶσον μὲ ἕν σου νεῦμα·
ἡ εὐγνώμων του ψυχὴ
θὰ ὑμνῇ ἐν προσευχῇ.
Σὺ ὁ πατὴρ
ἐγένου ὁ σωτήρ.

---

6. Βασίλειος ὁ μέγας

Α'. Παιδικὴ ἡλικία τοῦ ἁγίου.

Βασίλειος ὁ οὐρανοφάντωρ, ὁ καὶ μέγας ἐπικληθεὶς ἕνεκα τῆς εὐρείας αὐτοῦ μαθήσεως καὶ αὐστηρᾶς ἀρετῆς, ἐγεννήθη ἐν Καισαρείᾳ, τελευτῶντος τοῦ 329 Σωτηρίου ἔτους ἐκ γονέων διακρινομένων ἐπὶ εὐσεβείᾳ καὶ λαμπρότητι γένους. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὠνομάζετο ἐπίσης Βασίλειος, ἡ δὲ μήτηρ Ἐμμέλεια. Οἱ μακάριοι οὗτοι γονεῖς ἐγέννησαν δέκα τέκνα, τῶν ὁποίων ἡ μὲν Μακρίνη, ἥτις διεβίωσε παρθένος, ἦτο πρεσβυτέρα πάντων, ὁ δὲ Βασίλειος πρεσβύτερος τῶν ἀρρένων ἀδελφῶν, τῶν ὁποίων ἐπίσημος ἐγένετο Γρηγόριος ὁ ἐπίσκοπος Νύσσης καὶ Πέτρος ὁ Σεβαστείας, ὁ νεώτατος πάντων.

Ὁ θεῖος πατήρ, μικρὸς ἔτι τὴν ἡλικίαν, ἐστάλη ὑπὸ τῶν γονέων εἰς τὸν οἶκον τῆς πρὸς μητρὸς αὐτοῦ μάμμης Μακρίνης, γυναικὸς ἐναρέτου διαμενούσης ἐν Νεοκαισαρείᾳ τοῦ Πόντου, ὑπὸ τῆς ὁποίας ἐστηρίχθη εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἐκκλησίας. Διατρίψας δὲ παρ' αὐτῇ ἔτη τινά, ἐπέστρεψεν εἰς Καισάρειαν καὶ ἐμαθήτευσεν εἰς τὰ ἐκεῖ σχολεῖα προβιβαζόμενος συνάμα κατ' οἶκον διὰ τοῦ παραδείγματος τῶν γονέων εἰς τὴν εὐσέβειαν καὶ ἐνισχυόμενος εἰς τὴν ἀρετήν. Ποτὲ δὲν ἐλησμόνησα, ἔλεγε καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον, ὁποίας ἰσχυρὰς καὶ ἀνεξαλείπτους ἐντυπώσεις ἐπέφεραν εἰς τὴν τότε τρυφερὰν ἔτι ψυχήν μου τὰ παραδείγματα, τὰ ὁποῖα εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν.

Ἀποπερατώσας δὲ εἰς ὀλίγα ἔτη διὰ τῆς φυσικῆς αὐτοῦ εὐφυΐας καὶ φιλομαθείας τὴν σειρὰν τῶν διδασκομένων μαθη-

μάτων εἰς τὰ σχολεῖα τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, καὶ ἀνωτέρας ὀρεγόμενος μαθήσεως, ἐστάλη ὑπὸ τῶν γονέων αὐτοῦ πρῶτον μὲν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔπειτα δὲ εἰς Ἀντιόχειαν, τῆς ὁποίας ἐφημίζοντο τότε τὰ σχολεῖα, καὶ ἐντεῦθεν εἰς Ἀθήνας, τὴν καθέδραν τῶν ἐπιστημῶν, ὅπου καὶ διέμεινε τέσσαρα ἔτη (351—355), ἀκροώμενος μεταξὺ ἄλλων διδασκάλων καὶ τῶν σοφιστῶν Ἱμερίου τοῦ Προυσαέως καὶ Προαιρεσίου. Ἐν Ἀθήναις συνεμαθήτευσε μετὰ τοῦ θείου Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ καὶ ἔκτοτε συνεδέθη μετ' αὐτοῦ διὰ στενοτάτης φιλίας.

Β'. Δρᾶσις τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

Ὁ Βασίλειος μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα, ὅπου κατ' ἀρχὰς ἐξήσκει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ συνηγόρου, τὸ ὁποῖον τῷ καιρῷ ἐκείνῳ μετήρχοντο πάντες οἱ εἰς πολιτικὰ ἀξιώματα ἀφορῶντες. Ἀλλ' ἔχων κλίσιν μᾶλλον πρὸς τὸν θεωρητικὸν βίον καὶ ἀποστρεφόμενος καθ' ὑπερβολὴν τὴν τύρβην καὶ τὰς κακίας τοῦ κόσμου, ἀπεσύρθη εἰς ὄρος τι τοῦ Πόντου παρὰ τὴν Νεοκαισάρειαν καὶ παρεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῶν ἁγίων Γραφῶν. Ἐνταῦθα ἦλθε μετά τινα χρόνον καὶ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός, ὑπείκων εἰς τὰς προτροπὰς τοῦ φίλου αὐτοῦ· ἐπορίζοντο δ' ἀμφότεροι τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐργαζόμενοι.

Ὁ Βασίλειος προσεκλήθη ἐπανειλημμένως ὑπὸ τοῦ Ἰουλιανοῦ εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν αὐλήν, ἀλλ' οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ ὑπακούσῃ αὐτῷ. Ἡ εὐαίσθητος καρδία τοῦ ἀληθοῦς τούτου ὀπαδοῦ τοῦ Λυτρωτοῦ ἡμῶν ἐπληροῦτο φιλανθρωπίας καὶ ἐνθέου ζήλου ὑπὲρ τῆς πίστεως. Καὶ τὸ μὲν αἴσθημα τῆς φιλανθρωπίας ἐξέλαμψε τῷ 367—368, ὅτε συνέβη ἐν Καππαδοκίᾳ μέγας λιμὸς

καὶ αὐχμός, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ ἀληθὴς ἱεράρχης πᾶσαν τὴν πατρικὴν αὐτοῦ περιουσίαν κατηνάλωσεν ὑπὲρ τῶν πτωχῶν, παροτρύνων ἅμα καὶ τοὺς εὐπόρους εἰς τὸ θεάρεστον τοῦτο ἔργον διὰ τῶν συχνῶν αὐτοῦ ὁμιλιῶν· ὁ δὲ ἔνθεος ζῆλος εἰς τὸν ἐπὶ τοῦ Ἀρειανοῦ αὐτοκράτορος Οὐάλεντος (364—378) καταδιωγμὸν τῶν ὀρθοδόξων ὑπὸ τῶν τότε πανισχύρων Ἀρειανῶν. Τόσον δὲ προσφιλῆ καὶ σεβαστὸν εἰς πάντας τοὺς ὀρθοδόξους αἱ ἀρχαὶ αὗται κατέστησαν αὐτόν, ὥστε τῷ 370, ὅτε ἐτελεύτησεν ὁ ἐπίσκοπος Καισαρείας Εὐσέβιος, πάντες πρὸς αὐτὸν ἔστρεψαν τὰ βλέμματα, πάντες τοῦτον ἐν ἑνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ διάδοχον τοῦ ἐπισκοπικοῦ θρόνου προσεκάλεσαν. Πολλοὶ δὲ διὰ πολλοὺς λόγους ἀντέστησαν εἰς τὴν τοιαύτην ἐκλογήν, ἀλλὰ τέλος καὶ οἱ ἀπηνεῖς οὗτοι τῆς ἀρετῆς διῶκται ἡττήθησαν, καὶ ὁ Βασίλειος ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον, τὸν ὁποῖον ἡ ἔξοχος αὐτοῦ ἀρετὴ καὶ παιδεία περιέβαλον διὰ λάμψεως ἀθανάτου καὶ κατέστησαν αὐτὸν πρῶτον πάντων τῶν μητροπολιτικῶν θρόνων τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας μέχρι σήμερον.

Γ'. Τὰ μετὰ τὴν εἰς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον ἀνάβασιν.

Ἡ εἰς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον ἀνάβασις τοῦ Βασιλείου δὲν ηὐχαρίστησε τὸν Οὐάλεντα, ὅστις πρὸ πολλοῦ ἐγνώριζε τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν σταθερότητα αὐτοῦ. Ἐν τούτοις δὲν ὤκνησε νὰ γράψῃ πρὸς τὸν Μόδεστον, τὸν ἔπαρχον τῆς Καππαδοκίας, καὶ διατάξῃ αὐτὸν νὰ μεταχειρισθῇ πᾶσαν ἀπειλὴν καὶ αὐστηρότητα, ὅπως προσελκύσῃ αὐτὸν εἰς τὸν Ἀρειανισμόν. Ὁ Μόδεστος, ὑπείκων εἰς τὸ βασιλικὸν πρόσταγμα,

SISMANOGLIO MEGARO

προσκαλεῖ τὸν μέγαν Βασίλειον καὶ μεταχειρίζεται πρὸς κλονισμὸν τῶν πεποιθήσεων αὐτοῦ ὅσας ἠδύνατο ἀπειλάς, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἅγιος ἀπήντησε πρὸς ταύτας ὅτι πῦρ καὶ ξίφος καὶ οἱ τὰς σάρκας τέμνοντες ὄνυχες τροφὴ μᾶλλον ἡμῖν εἰσιν ἢ κατάπληξις, ἔρχεται εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ παρουσιασθεὶς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα λέγει· ἐνικήθημεν, βασιλεῦ! ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶνε ἀνώτερος τῶν ἀπειλῶν· ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ὑποσχέσεων νομίζω ὅτι εἰς τὸ αὐτὸ θὰ κατελήγομεν ἀποτέλεσμα.

Μετ' ὀλίγον ὅμως μετέβη αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ εἰς Καισάρειαν, ἵνα προσελκύσῃ αὐτόν, ἀλλὰ καὶ οὗτος οὐ μόνον οὐδὲν κατώρθωσεν, ἀλλὰ τοὐναντίον μάλιστα ἕνεκα τῆς χριστιανικῆς τοῦ ἁγίου ἱεράρχου ἀνοχῆς ἐχαλίνωσε τὴν κατὰ τῶν ὀρθοδόξων ἀνόητον καὶ ἀδικαιολόγητον αὐτοῦ ὀργήν. Ὁ ἔξωθεν ὅμως οὗτος διωγμὸς οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον ἠμβλυνε τὸν ζῆλον τοῦ ἀνδρὸς πρὸς ἐπιτέλεσιν τῶν ὑψηλῶν αὐτοῦ καθηκόντων, ἀλλὰ τοὐναντίον ὑπεξέκαυσεν αὐτὸν ἔτι μᾶλλον.

Διανύσας δὲ ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον εἰς ἔργα θεάρεστα, παρέδωκε τὴν μακαρίαν αὐτοῦ ψυχὴν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Πλάστου τῇ πρώτῃ Ἰανουαρίου τοῦ 379, ζήσας πεντήκοντα καὶ ἓν ἔτος. Ἡ κηδεία αὐτοῦ ἀπέδειξε περιτράνως πόσον δύναται ἡ ἀρετὴ νὰ κατασιγάσῃ καὶ αὐτὰς τὰς χαλεπωτάτας ἀντιπαθείας· διότι εἰς αὐτὴν συνέρρευσαν οὐ μόνον οἱ Ἀρειανοὶ καὶ οἱ ὀπαδοὶ τῶν ἄλλων αἱρέσεων, οἵτινες ἐθεώρουν τὸν ἄνδρα ὡς δεινότατον πολέμιον τῶν κακοδοξιῶν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ εἰδωλολάτραι, καὶ πάντες ἔχεον ὁμοῦ τὰ δάκρυα αὐτῶν καὶ συνήνουν τοὺς θρήνους εἰς σπαραξικάρδιον ἁρμονίαν μετὰ τῶν ὀρθοδόξων ἕνεκα τῆς προώρου στερήσεως τοιούτου μεγάλου καὶ κοινοῦ εὐεργέτου. Τοσαύτη δὲ ἦτο ἡ συρροὴ τοῦ λαοῦ, ὥστε πολλοὶ ἄνθρωποι ἀπέθανον ἐκ συνωστισμοῦ. Τοιοῦτος λοιπὸν ἐγένετο ὁ ἅγιος οὗτος ἀνήρ, ὅστις διὰ τῆς εὐρείας αὐτοῦ παιδείας καὶ αὐστηρᾶς ἀρετῆς ἐδόξασε τὸν αἰῶνα, κατὰ τὸν ὁποῖον ἤνθησεν.

---

7. Γρηγόριος ὁ Θεολόγος.

Α'. Παιδικὴ ἡλικία τοῦ Γρηγορίου.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς ἐγεννήθη (329) ἐν Ἀριανζῷ, χωρίῳ παρὰ τὴν Ναζιανζὸν κειμένῳ. Ὁ Γρηγόριος, ὁ μετὰ τὸν πρῶτον θεολόγον Ἰωάννην τὸν Εὐαγγελιστὴν καὶ ἀπόστολον, δεύτερος τῆς θεολογίας ἐπώνυμος, ὁ ῥήτωρ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος, ἀνατρεφόμενος ἐξαιρέτως ὑπὸ ταῖς φροντίσι τῆς θεοσεβεστάτης αὐτοῦ μητρὸς Νόννας, εὐθὺς ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας παρεδόθη εἰς τὴν μάθησιν.

Καὶ τῆς μὲν πρώτης καὶ στοιχειώδους παιδεύσεως μετέλαβεν ἐν Καισαρείᾳ κοινῶς μετὰ τοῦ Βασιλείου τοῦ μεγάλου· ἔπειτα δὲ ἀποδημήσαντος τούτου εἰς Κωνσταντινούπολιν ἦλθεν εἰς τὴν ἐν Παλαιστίνῃ Καισάρειαν, ἔνθα διήκουσε τοῦ ῥήτορος Θεσπεσίου, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, τὴν ἀρχαίαν καθέδραν τῆς χριστιανικῆς σοφίας. Ἐντεῦθεν δέ, τελειοτέρας ὀρεγόμενος παιδεύσεως, ἔρχεται μετὰ πολλοὺς κινδύνους κατὰ τὸν πλοῦν εἰς τὴν μητέρα τῶν λόγων τὰς Ἀθήνας, ἔνθα

διέμεινεν ἓξ ἔτη. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐγνώρισε τὸν Ἰουλιανόν, καὶ συνῆψε μετὰ τοῦ ἁγίου Βασιλείου ἐγκάρδιον φιλίαν, ἡ ὁποία ἔμεινεν ἀδιάρρηκτος μέχρι τέλους τοῦ βίου αὐτῶν. Ἐπιστρέφων οἴκαδε συνήντησεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Καισάριον, τὸν ὁποῖον καὶ παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ.

Β'. Δρᾶσις τοῦ Γρηγορίου.

Διατριβων ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ ὁ ἅγιος πατὴρ ἐβοήθησε μεγάλως τὸν πατέρα αὐτοῦ εἰς τὴν ἐπιτέλεσιν τῶν ἐπισκοπικῶν αὐτοῦ καθηκόντων· μετά τινα δὲ χρόνον ἐχειροτονήθη καὶ πρεσβύτερος ὑπείκων εἰς τὰς προτροπὰς αὐτοῦ. Βλέπων δὲ ὅτι καὶ ἐπίσκοπον ἐμελέτων νὰ προχειρίσωσιν αὐτόν, ἔφυγεν εἰς Πόντον, ἔνθα ἐπί τινα χρόνον διέτριψε μετὰ τοῦ φίλου αὐτοῦ Βασιλείου. Ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Καισαρίου ἠναγκάσθη νὰ ἔλθῃ εἰς Ναζιανζὸν πρὸς παρηγορίαν τοῦ γηραιοῦ αὐτοῦ πατρός. Ἀκολούθως τῇ ἐπιμόνῳ αὐτοῦ ἀπαιτήσει προεχειρίσθη ἐπίσκοπος Σασίμων, κωμοπόλεως τῆς Καππαδοκίας, τὴν ὁποίαν ἰδιοποιεῖτο Ἄνθιμος ὁ ἐπίσκοπος Θυάνων. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐγκατέλιπε τὴν ἐπισκοπὴν ταύτην ἕνεκα τοῦ νοσώδους αὐτῆς κλίματος καὶ τῶν διχονοιῶν τῶν κατοίκων καὶ ἦλθεν εἰς Ναζιανζόν, ἔνθα ἐβοήθει τὸν πατέρα αὐτοῦ. Τελευτήσαντος δὲ τούτου (375), ἀπεχώρησεν εἰς Σελεύκειαν, ἵνα ἀποφύγῃ τὰς παρακλήσεις τῶν Ναζιανζηνῶν, οἵτινες παρεκάλουν αὐτὸν νὰ δεχθῇ τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον τοῦ πατρός.

Μετὰ πενταετῆ διαμονὴν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἦλθε προσκληθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα διὰ τῶν σοφῶν αὐτοῦ ὁμιλιῶν στερεώσῃ τὴν κλονιζομένην ὑπὸ τοῦ Ἀρειανισμοῦ ὀρθοδοξίαν. Ὁ ἅγιος πατήρ, ἐλθὼν εἰς τὴν βασιλεύουσαν, ἐστερέωσε τὴν ἀληθινὴν πίστιν, πολλοὺς ἀσπασθέντας τὸν Ἀρειανισμὸν ἐπανέφερεν εἰς τοὺς κόλπους τῆς μητρὸς ἡμῶν ἐκκλησίας καὶ ἀνήγειρε ναὸν τῇ ἁγίᾳ Ἀναστασίᾳ (1) τῇ Φαρμακολυτρίᾳ. Ἐπειδὴ δὲ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐχήρευεν ὁ πατριαρχικὸς θρόνος, πάντες μηδ' αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου ἐξαιρουμένου πρὸς τὸν Γρηγόριον ἔστρεψαν τὰ βλέμματα, καὶ θερμῶς αὐτὸν παρεκάλουν νὰ δεχθῇ αὐτόν. Ὁ ἅγιος ὑπείκων εἰς τὰς ἐπιμόνους καὶ θερμὰς παρακλήσεις τῶν κατοίκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐδέχθη τὸν θρόνον, ἀλλὰ μετά τινας ἡμέρας ἀπὸ τῆς εἰς αὐτὸν ἀναβάσεως βλέπων πράγματα, τὰ ὁποῖα οὐδόλως συνεβιβάζοντο πρὸς τὸν αὐστηρὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα, ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ. Ἀναχωρήσας δ' ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐπανῆλθεν εἰς Ναζιανζόν, ἔνθα ἐτελεύτησε τὸν βίον (389), ἑξήκοντα ἔτη γεγονώς.

---

1. Ὁ ναὸς ἐκλήθη οὕτω κατά τινας μὲν διὰ τὴν αὐτόθι ἀνάστασιν τῆς ὀρθῆς πίστεως μετὰ τὸν διωγμὸν τῶν Ἀρειανιζόντων, κατὰ δὲ τὸν ἀοίδιμον Πασπάτην ἕνεκα τῆς αὐτόθι καταθέσεως τοῦ λειψάνου τῆς ἁγίας ταύτης, κομισθέντος ἐκ Νικομηδείας τῷ 17ῳ ἔτει τοῦ Λέοντος. Ἐκαλεῖτο δὲ Φαρμακολύτρια, διότι ἐπεσκέπτετο τοὺς ἐν ταῖς φυλακαῖς νοσοῦντας χριστιανούς, χορηγοῦσα αὐτοῖς φάρμακα καὶ παντοῖα ἄλλα πρὸς ἀνάπαυσιν αὐτῶν.

8. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.

Α'. Παιδικὴ ἡλικία τοῦ ἁγίου.

Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὁ Δημοσθένης τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐγεννήθη ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐξ εὐγενῶν καὶ εὐπόρων γονέων τῷ 347. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐκαλεῖτο Σεκοῦνδος, διαπρέψας ἐν τοῖς ἀνωτάτοις ἀξιωματικοῖς τοῦ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν στρατοῦ, ἡ δὲ μήτηρ Ἀνθοῦσα. Παιδιόθεν ἔδειξεν ἔκτακτον εὐφυΐαν καὶ δεξιότητα εἰς πᾶν εἶδος μαθήσεως καὶ κλίσιν μεγίστην πρὸς τὸν μοναστικὸν καὶ μελετητικὸν βίον καὶ τὰς ἀσκήσεις. Ἐσπούδασε δὲ τὴν μὲν ρητορικὴν παρὰ τῷ Λιβανίῳ ἐν Ἀντιοχείᾳ, τὴν δὲ φιλοσοφίαν παρὰ τῷ Ἀνδραγάθῳ. Ἡ εὐγένεια αὐτοῦ, αἱ ἀρεταὶ καὶ ἡ λαμπρὰ παιδεία συνέδεσαν αὐτὸν μετὰ τῶν ἐπισημοτέρων τῆς Ἀντιοχείας ἀνδρῶν. Ἡ ὅλως ὅμως χριστιανικὴ αὐτοῦ ταπεινοφροσύνη καὶ ἡ διαφθορὰ τῶν ἀνθρώπων ἀπεμάκρυναν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἐγκοσμίων, καὶ θ' ἀνεχώρει ἐξ ἅπαντος εἰς τὴν ἐρημίαν, ἂν δὲν ἐκράτουν αὐτὸν αἱ παρακλήσεις καὶ τὰ δάκρυα τῆς ἐναρέτου καὶ σώφρονος αὐτοῦ μητρός, ἥτις ἐχήρευσε μικρὸν μετὰ τὴν γέννησιν αὐτοῦ.

Β'. Δρᾶσις Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

Ὁ Χρυσόστομος, ἔχων κλίσιν ἀκράτητον πρὸς τὸν μοναχικὸν βίον, προεχειρίσθη διάκονος ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Μελετίου· μετ' ὀλίγον δὲ (385) ἠξιώθη καὶ τῆς ἱερωσύνης παρὰ τοῦ ἐναρέτου ἀρχιερέως Φλαβιανοῦ, ὅστις τόσην ἐμπιστοσύνην καὶ ὑπόληψιν εἶχε πρὸς αὐτόν, ὥστε ἀνέθηκεν αὐτῷ καὶ τὸ ἔργον τῆς ἐπ' ἐκκλησίας διδασκαλίας τὸ ὁποῖον τότε ἀνῆκεν εἰς

μόνους τοὺς ἐπισκόπους. Ὁ νέος ἱερεὺς ἐξεπλήρωσε τὸ ἀνατεθὲν αὐτῷ ὑψηλὸν τοῦτο καθῆκον μετὰ ζήλου παραδειγματικοῦ καὶ ὠνομάσθη παρ' ὅλων διὰ τὸ μελίρρυτον τῶν λόγων αὐτοῦ Χρυσόστομος. Ἡ φήμη τῶν ἀρετῶν, τοῦ ζήλου καὶ τῆς ἀπαραμίλλου αὐτοῦ εὐγλωττίας διεδόθη καθ' ὅλην τὴν αὐτοκρατορίαν, καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Νεκταρίου (397) προεκλήθη διάδοχος αὐτοῦ. Ὁ Χρυσόστομος ὑπείκων εἰς τὴν πρόκλησιν ἀναχωρεῖ ἐκ τῆς πατρίδος αὐτοῦ καὶ φθάσας εἰς Κωνσταντινούπολιν τῇ 20 Φεβρουαρίου τοῦ 398 ἀναλαμβάνει τὰ ἱερὰ καθήκοντα τοῦ ὑψηλοῦ τούτου ἀξιώματος.

Ὁ ζῆλος, ἡ δραστηριότης καὶ ἡ ἀρετὴ τοῦ θείου Χρυσοστόμου ἐξέλαμψαν τότε φανερώτερον. Μετὰ τόλμης παραδειγματικῆς καὶ αὐταπαρνησίας ὄντως ἀποστολικῆς ὑπερησπίσθη τὴν ὀρθοδοξίαν κατὰ τῶν αἱρετικῶν· διερρύθμισεν ἐπὶ τὸ τακτικώτερον καὶ ἀξιοπρεπέστερον τὰ τοῦ κλήρου· μετεχειρίσθη μέγα μέρος τῆς ἁδρᾶς πατριαρχικῆς ἐπιχορηγήσεως εἰς βοήθειαν τῶν πτωχῶν· ἔκτισε νοσοκομεῖα καὶ οὐδέποτε διέλιπεν ἐλέγχων διὰ τῶν μελιρρύτων αὐτοῦ λόγων καὶ τοῦ ἰδίου παραδείγματος τὴν ἄμετρον πολυτέλειαν, τὴν ἀλαζονείαν καὶ τὴν πλεονεξίαν τῶν μεγάλων. Ἡ ἀνδρικὴ αὕτη καὶ εἰλικρινὴς παρρησία διήγειρε κατ' αὐτοῦ πολλοὺς ἐχθρούς, οἵτινες ἦσαν ἐκ τῶν ἐνεχομένων εἰς ὅσα κατέκρινεν ὁ θεῖος πατὴρ καὶ ἠγωνίζετο νὰ ἐξοντώσῃ. Ὁ πάσχων ὅμως καὶ καταδιωκόμενος λαός, εὑρὼν ἐν τῷ Χρυσοστόμῳ ἀληθῆ πατέρα καὶ προστάτην, περιέβαλεν αὐτὸν δι' ἀμερίστου σεβασμοῦ καὶ ἐνθουσιώδους ἀγάπης. Μεταξὺ τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἐνδόξου ἀνδρὸς ἐπρώτευεν ἡ διεφθαρμένη βασίλισσα Εὐδοξία καὶ οἱ αὐλικοὶ Εὐτρόπιος καὶ Γαΐνας.

Γ'. Ἐξορία τοῦ Χρυσοστόμου καὶ κάθοδος αὐτοῦ.

Αἱ ἀκατάπαυστοι σκευωρίαι τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἁγίου ἀνδρὸς καὶ αἱ ἐπίμονοι κατηγορίαι τῆς βασιλίσσης Εὐδοξίας ἔπεισαν τέλος τὸν ἀσθενῆ αὐτοκράτορα Ἀρκάδιον νὰ ἐξορίσῃ αὐτὸν εἰς Βιθυνίαν (402). Ὁ λαός, μὴ δυνάμενος ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ νὰ πράξῃ ἄλλο τι, ἐξεδήλωσε διὰ τρόπου περιφανεστάτου τὴν πρὸς τὸν πεφιλημένον αὐτοῦ προστάτην ἀγάπην καὶ μετὰ δακρύων καὶ ὀδυρμῶν συνώδευσεν αὐτὸν μέχρι τοῦ πλοίου. Οὐδέποτε τέκνα ἔδειξαν ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει φιλοστόργου πατρὸς λύπην τοσαύτην, ὅσην ἐπὶ τῇ τοῦ Χρυσοστόμου ὁ λαὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Μικρὸν δὲ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ἁγίου ἀνδρὸς συνέβη ἐν Κωνσταντινουπόλει σεισμός, τοῦ ὁποίου αἰτίαν ἐθεώρησεν ὁ λαὸς τὴν ἐξορίαν τοῦ Πατριάρχου, καὶ ἐζήτει παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὴν ἀνάκλησιν αὐτοῦ. Ὑπὲρ τούτων συνηγόρει καὶ ἡ πονηρὰ Εὐδοξία, καταφοβηθεῖσα τὸν σεισμόν. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐνδώσας εἰς τὰς παρακλήσεις ἀσμένως ὑπέγραψε διάταγμα περὶ τῆς καθόδου τοῦ Πατριάρχου. Ἀπερίγραπτος ὑπῆρξεν ἡ χαρά, τὴν ὁποίαν ἔδειξεν ἅπας ὁ λαός, ὅτε εἶδε καταγόμενον τὸ πλοῖον, τὸ κομίζον τὸν Πατριάρχην. Ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδία μετὰ λαμπάδων καὶ ὕμνων χαρμοσύνων συνέρρευσαν εἰς τὸ παράλιον πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ ἁγίου ἀνδρός, ὅστις καὶ ἐξόριστος ὢν δὲν ἔπαυσε πατριαρχεύων ἐν τῇ συνειδήσει αὐτῶν.

Δ'. Τὰ μετὰ τὴν κάθοδον.

Ὁ Χρυσόστομος, ἀναλαβὼν καὶ πάλιν τὰ ὑψηλὰ αὐτοῦ καθήκοντα, ἐξετέλεσε ταῦτα μετὰ τοῦ αὐτοῦ πάντοτε ζήλου καὶ τῆς αὐτῆς γενναιότητος. Ἀλλ' αἱ κατ' αὐτοῦ ἐνέργειαι τῶν ὀπαδῶν τοῦ σκότους ἐπανελήφθησαν μετὰ μεγαλυτέρας δραστηριότητος. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἠδύναντο νὰ βλάψωσιν αὐτόν, διότι εἶχεν ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν βασίλισσαν Εὐδοξίαν, ἐμηχανεύθησαν ν' ἀνεγείρωσιν αὐτῇ ἄγαλμα ἐν τῇ κεντρικωτέρᾳ πλατείᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὄντες βέβαιοι ὅτι ὁ ἅγιος πατὴρ θὰ κατέκρινε πικρῶς τὴν πρᾶξιν ταύτην. Ἵνα δὲ ἐξερεθίσωσιν αὐτὸν ἔτι μᾶλλον, ἑώρτασαν τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ἀγάλματος διὰ τελετῶν εἰδωλολατρικῶν καὶ ἀληθῶν ὀργίων. Ὁ Χρυσόστομος, μὴ δυνηθεὶς νὰ κρατήσῃ τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, ἐν δημοσίᾳ συνάξει μετὰ πικρίας καὶ μεθ' ὅλης τῆς ψυχικῆς δυνάμεως κατέκρινε τὴν πρᾶξιν ταύτην. Τοῦτο παρώργισε τὴν Εὐδοξίαν τόσον πολύ, ὥστε ἤρχισε νὰ ζητῇ ἐπὶ πίνακος τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ὡς αὐτὸς ὁ θεῖος πατὴρ προσφυέστατα λέγει ἔν τινι αὐτοῦ ὁμιλίᾳ.

Ε'. Ὁ Χρυσόστομος ἐξορίζεται καὶ πάλιν καὶ ἀποθνήσκει ἐν τῇ ἐξορίᾳ ἐκ τῶν ταλαιπωριῶν.

Μετὰ πάροδον δύο μόλις ἐτῶν ὁ ἅγιος Χρυσόστομος ἐξορίζεται καὶ πάλιν. Καὶ ἐν πρώτοις μὲν περιωρίσθη εἴς τι χωρίον τῆς Κιλικίας, ὀνόματι Κουκουσόν, κείμενον ἐν τῷ μέσῳ τῶν βράχων τοῦ ὄρους Ταύρου. Ἀλλ' ἐπειδὴ πολλοὶ πολλαχόθεν εἶχον ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ ἁγίου ἀνδρός, τινὲς δὲ ἤρχοντο καὶ πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ αὐτοπροσώπως, ἐξωρίσθη εἰς τὴν παρακειμένην πόλιν Ἀράβισσον, ἐντεῦθεν δὲ διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους εἰς Πιτυοῦντα καὶ ἐντεῦθεν πάλιν εἰς Κώμανα, πόλιν τοῦ Πόντου, ὅπου ἀποκαμὼν ἐκ τῶν κόπων τῆς ὁδοιπορίας καὶ τῶν

κακομεταχειρίσεων τῶν βαρβάρων στρατιωτῶν, οἵτινες συνώδευον αὐτόν, ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον τῇ 14 Σεπτεμβρίου τοῦ 407, ἑξήκοντα ἔτη γεγονώς.

Ἱστοροῦσι δ' ὅτι αἰσθανθεὶς τὸν θάνατον αὐτοῦ ὁ ἅγιος πατὴρ διέταξε νὰ φέρωσιν αὐτὸν εἰς τὴν ἱερὰν ἐκκλησίαν· ἐκεῖ δὲ ἐνεδύθη λευκὸν ἱερὸν ἄμφιον, ηὐλόγησε τὸν λαόν, διένειμεν ἰδίαις χερσὶν ὅσα εἶχε χρήματα, ἐκοινώνησε τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ἐποίησε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ἐπεφώνησε τὴν συνήθη αὐτοῦ φράσιν εὐλογητὸς ὁ Θεός, καὶ προφέρων τὴν λέξιν ἀμήν, παρέδωκε τὴν μακαρίαν αὐτοῦ ψυχὴν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Πλάστου. Ἡ μήτηρ ἡμῶν Ἐκκλησία, τιμῶσα τὰς μεγάλας ἀρετὰς τοῦ ἀνδρός, κατέταξεν αὐτὸν εἰς τὸν χορὸν τῶν ἁγίων καὶ ἑορτάζει τὴν μνήμην αὐτοῦ τῇ 13 Νοεμβρίου, ἡ δὲ Δυτικὴ τῇ 27 Ἰανουαρίου, ὅτε ἡ ἡμετέρα ἑορτάζει τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου αὐτοῦ. Σημειωτέον δ' ὅτι ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία κατ' ἀρχὰς ἑώρταζε τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου τῇ 14 Σεπτεμβρίου, ἡμέραν τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημήσεως αὐτοῦ, ἔπειτα δὲ μετέθηκεν αὐτὴν εἰς τὴν 13ην Νοεμβρίου, τάξασα τὴν 14ην Σεπτεμβρίου πρὸς ἑορτασμὸν τῆς ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ.

---

9. Πρώτη τοῦ ἔτους

† Ἀχιλλέως Παράσχου.

Ἐ! σεῖς, ὁποῦ σκορπίζετε τὰ πλούτη 'ς τὸν ἀέρα,
τὸ χέρι σας τὸ ἄσωτο καὶ σφαλιστὸ ἁπλῶστε,
καὶ δῶστε καὶ 'ς τὸν ἄρρωστο καὶ 'ς τὴ φτωχὴ μητέρα...
Ἐλεημοσύνη, Χριστιανοί! ἐλεημοσύνη δῶστε!

Ποιὸς λέγει, ποιός, πῶς ὅλ' αὐτά, ποῦ τόρα σεῖς πετᾶτε,
εἶνε 'δικά σας;... Δύστυχοι! αὐτό, ποῦ περισσεύει,
εἶνε τῆς χήρας, τ' ὀρφανοῦ, καὶ μὴ τὸ σπαταλᾶτε...
Ὅποιος τὰ πλούτη του σκορπᾷ, ἀπ' τοὺς πτωχοὺς τὰ κλέβει.
Ἐλεημοσύνη, Χριστιανοί! ἀδέλφια, ἐλεημοσύνη!
Λίγο ψωμὶ γιὰ τὸν φτωχὸ καὶ λίγη καλοσύνη!
Συλλογισθῆτε εἰς αὐτὴν τὴν ὥρα γυμνωμένα
πόσα παιδιὰ κρυώνουνε, πόσα παιδιὰ πεινοῦνε,
πόσα δὲν ἔχουνε γιατρὸ καὶ γιατρικὸ κανένα!
Ἀλλοίμονον εἰς ταὶς καρδιαίς, 'ποῦ σήμερα γελοῦνε...
Ἀχ! δώσετ' ἕνα φόρεμα 'ς τὸν γέροντα ποῦ κρυώνει,
λίγο ψωμὶ μ' ἕνα γλυκὸ χαμόγελο 'ς τὸν ξένο,
ἕνα ραβδὶ εἰς τὸν τυφλό, ποῦ 'ς τὸ σκοτάδι λυώνει,
κ' ἕνα παιγνίδι 'ς τὸ παιδὶ τὸ παραπονεμένο!...
Ἐλεημοσύνη, Χριστιανοί! ἀδέλφια, ἐλεημοσύνη!
Χαρὰ 'ς ἐκείνη τὴν καρδιά, ποῦ τὸ ψωμάκι δίνει!
Συλλογισθῆτε εἰς αὐτὴν τὴν ἴδια ὥρα πόσοι,
χωρὶς νὰ θέλουν, τὸ κακὸ 'ς τὸ νοῦ τους μελετοῦνε...
Τί εὔκολα 'ποῦ εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ τοὺς γλυτώσῃ
μ' αὐτά, ὁποῦ τὰ χέρια σας ἐδῶ κ' ἐκεῖ σκορποῦνε!
Ἐλεημοσύνη, Χριστιανοί! ἀδέλφια, ἐλεημοσύνη!
χαρίσετέ τους τὸ ψωμί, πρὶν τὸ κακὸ νὰ γίνῃ...
Τὰ ἐλαφρὰ μεταξωτὰ καὶ τὸ μαργαριτάρι,
ὅπου ὁ πλοῦτος σήμερα καὶ ἡ σπατάλη δίνει,
δὲν ἔχουν τόσην ἐμμορφιά, δὲν ἔχουν τόση χάρι,
δὲν εἶνε ὡραιότερα ἀπ' τὴν ἐλεημοσύνη.
Πόσοι χαρίζουν σήμερα 'ς ἀνθρώπους 'ποῦ μισοῦνε,
γιὰ νὰ φαντάζουν μοναχὰ καὶ νὰ φανοῦνε μόνο,
καὶ τὰ φτωχά τ' ἀδέλφια τους ἀφίνουν νὰ χαθοῦνε!
Αὐτοὶ δὲν ἔχουνε καρδιὰ ἀνθρώπου οὔτε πόνο.
Ἐλεημοσύνη, Χριστιανοί! ἀδέλφια, ἐλεημοσύνη!
πολλὰ χαρίζει ὁ Θεὸς 'ς ἐκεῖνον ὁποῦ δίνει.

SISMANOGLIO

10. Ἰσαὰκ Νεύτων

μέγας φυσικομαθηματικός, γεννηθεὶς ἐν Ἀγγλίᾳ τῷ 1642. Οἱ γονεῖς αὐτοῦ, εὐγενεῖς καὶ πλούσιοι ὄντες, ἐφρόντισαν ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων νὰ ἐνσπείρωσιν εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ φόβον πρὸς τὸν Θεόν, ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον, ὑπακοὴν εἰς τοὺς νόμους καὶ τοὺς ἄρχοντας, σέβας πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους καὶ θήρευσιν πάσης καθόλου ἐνδόξου ἡδονῆς. Καθ' ἣν ἐποχὴν ἐγεννήθη ὁ περίδοξος οὗτος ἀνήρ, ἤνθουν ἐν τῇ μεγάλῃ καὶ ὑπερηφάνῳ αὐτοῦ πατρίδι διδάσκαλοι διάσημοι, οἵτινες πρωΐμως ἐκαλλιέργησαν τὸν γόνιμον αὐτοῦ νοῦν καὶ ἐνέπνευσαν αὐτῷ ἀγάπην πρὸς τὰς φυσικομαθηματικὰς ἐπιστήμας, εἰς τὴν καλλιεργίαν τῶν ὁποίων ἀφιέρωσε σύμπαντα αὐτοῦ τὸν βίον. Πλουτίσας δ' αὐτὰς διὰ πολλῶν καὶ σπουδαίων ἀνακαλύψεων, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρωτεύει ὁ νόμος τῆς ἕλξεως, ἐτελεύτησε πλήρης δόξης τῷ 1727.

10. Νεύτων.

Ὁ Ἰσαὰκ Νεύτων παρ' ὅλον τὸν δίκαιον θαυμασμόν, ὑπὸ τοῦ ὁποίου περιεκυκλοῦτο, ἐξηκολούθει νὰ εἶνε πάντοτε μετριοφρονέστατος, καὶ ὁσάκις ἤκουε νὰ ἐγκωμιάζωνται αἱ ἀνακαλύψεις αὐτοῦ, ἀπεκρίνετο μετ' εἰλικρινοῦς ἀφελείας· ἀγνοῶ τί ὁ κόσμος φρονεῖ περὶ τῶν ἔργων μου. Ἐγὼ τοῦτο μόνον γνωρίζω, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἔπραξα ἢ ὅ,τι παιδάριον, παΐζον παρὰ τὸν αἰγιαλὸν τῆς θαλάσσης. Ὡς δὲ τοῦτο συλλέγει ὁτὲ μὲν χαλίκιόν τι, ὁμαλώτερον τῶν συνήθων, ὁτὲ δὲ κογχύλιον, ποικιλώτερον κεχρωματισμένον τῶν κοινῶν, οὕτω καὶ ἐγὼ συνέλεξα μικράς τινας ἀληθείας, ἐν ᾧ ὁ ὠκεανὸς αὐτῶν ἐκτείνεται ἀχανὴς καὶ ἀδιάβατος ἐνώπιόν μου. Ἐρωτηθεὶς δέ ποτε πῶς ἔφθασεν εἰς τὰς ἀνακαλύψεις ἀπεκρίθη· ἔχων πάντοτε τὸν νοῦν μου προσηλωμένον εἰς ταύτας.

Ἄλλοτε δὲ πάλιν ἐρωτώμενος περὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων ἔλεγε· κρατῶν διαρκῶς ἐνώπιόν μου τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐρεύνης μου ἀναμένω μεθ' ὑπομονῆς νὰ πέσωσιν ἐπ' αὐτοῦ αἱ πρῶται ἀκτῖνες τοῦ φωτός, ἕως οὗ ἀθροισθεῖσαι ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀποτελέσωσι φῶς πλῆρες καὶ λαμπρόν. Ἡ ἐπίμονος αὕτη μελέτη ἀπερρόφα τόσον πολὺ τὴν προσοχὴν αὐτοῦ, ὥστε παρέδιδεν εἰς τὴν λήθην πάντα τὰ ἄλλα καὶ διετέλει ὡς εἰς διαρκῆ ἔκστασιν. Ἐκ τῶν ἀπαντήσεων τούτων μανθάνομεν ὅτι τὸ εὐγενὲς τοῦτο τῆς Ἀλβιῶνος τέκνον ὤφειλε πᾶσαν τὴν ἐκ τῶν ἀνακαλύψεων αὐτοῦ δόξαν εἰς τὴν ἐν παντὶ μαθήματι σύντονον προσοχὴν καὶ ἐνδελεχῆ μελέτην.

Τούτου, νέοι εὐέλπιδες, μιμηταὶ γίγνεσθε καὶ ὑμεῖς καθ' ἅπαντα ὑμῶν τὸν βίον, ἐὰν ἐπιθυμῆτε νὰ τύχητε δόξης ἀθανάτου.

---

11. Φωκίων (402—370 π. Χ.).

Α'. Γέννησις, ἀγωγή, δρᾶσις καὶ χαρακτὴρ τοῦ Φωκίωνος.

Ὁ χρηστὸς οὗτος, περίνους καὶ γενναῖος στρατηγὸς ἐγεννή-

θη ἐν Ἀθήναις. Εἰ καὶ οἱ γονεῖς αὐτοῦ ἦσαν ἀφανεῖς, ἔτυχεν ὅμως ἀνατροφῆς ἐλευθερίου καὶ λίαν αὐστηρᾶς· διδάσκαλοι αὐτοῦ ἐγένοντο ὁ φιλόσοφος Πλάτων καὶ ὁ Ξενοκράτης, οὗτινος μάλιστα ἐμιμήθη τὴν περὶ τὰ ἤθη καὶ λοιπὴν δίαιταν αὐστηρότητα. Διὰ τὴν ἐμβρίθειαν καὶ ἀκεραιότητα τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ προήχθη εἰς τὰ ὕψιστα τῆς πόλεως ἀξιώματα, εἰ καὶ οὐδέποτε ἐκολάκευσε τὸν ὑπὸ τῶν δημαγωγῶν διεφθαρμένον λαόν, ἀλλὰ τοὐναντίον μάλιστα διετέλει ἐλέγχων καθ' ἅπαντα αὐτοῦ τὸν βίον πικρότατα τὰς παραφορὰς καὶ ἀνοησίας αὐτοῦ, εἰς τὰς ὁποίας ὑπὸ τῶν αἰσχρῶν αὐτοῦ κολάκων συχνάκις παρεσύρετο. Ἡ πατρίς, ἐκτιμῶσα τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀνδρός, ἀνέθηκεν αὐτῷ, καίπερ μηδέποτε ἐπιδιώξαντι ἀρχηγίαν τινά, τεσσαρακονταπεντάκις τὴν στρατηγίαν, ἡ δὲ θεὰ Νίκη οὐδέποτε ἐγκατέλιπεν αὐτόν, ἀλλ' ἐξηκολούθει ν' ἀγαπᾷ θερμῶς καὶ νὰ στέφῃ μετὰ πᾶσαν μάχην τὴν συνετὴν αὐτοῦ κεφαλήν.

Παρ' ὅλας ὅμως ταύτας τὰς ἐπιτυχίας ἔχων βαθεῖαν συνείδησιν τῆς ἠθικῆς παρακμῆς τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ συνεβούλευεν αὐτοῖς πάντοτε νὰ εἰρηνεύωσι πρὸς τὸ τότε ἐπὶ δυνάμει ἀκμάζον καὶ ὑπὸ βασιλέως περινουστάτου καὶ μεγαλεπηβόλου κυβερνώμενον Μακεδονικὸν βασίλειον. Εἰ καὶ ἀπήλαυε δὲ μεγίστης τιμῆς καὶ ὑπολήψεως παρ' ἅπασιν, ἔζη ἐν τούτοις πενιχρότατα, καὶ οὐ μόνον δὲν ἐζήτησέ ποτε ἀμοιβήν τινα τῶν πολυτίμων αὐτοῦ ἐκδουλεύσεων, ἀλλὰ καὶ ὑπερηφάνως ἠρνήθη νὰ λάβῃ τὰ αὐθορμήτως προσφερθέντα αὐτῷ ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου πλούσια δῶρα.

Ἕνεκα δὲ τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ ἀρχῶν καὶ τῆς πεποιθήσεως, τὴν ὁποίαν εἶχε περὶ τῆς παρακμῆς τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ, ἀντεπολιτεύθη πάντοτε πρὸς τὸν φλογερὸν Δημοσθένην,

ὅστις παρεσύρετο ὑπὸ εὐγενοῦς μέν, ἀλλ' ἀκαίρου ἐνθουσιασμοῦ, καὶ πολλάκις κατέστρεφε διὰ τῶν ἐμβριθῶν αὐτοῦ λόγων τὰς ἐντέχνους αὐτοῦ δημηγορίας. Διὸ καὶ οὗτος, ὁσάκις ἔβλεπεν αὐτόν, παρερχόμενον ἐπὶ τὸ βῆμα, συνείθιζε νὰ λέγῃ· ἡ κοπὶς τῶν ἐμῶν λόγων πάρεστι.

Θαυμάζοντος δέ ποτέ τινος ὅτι αὐτὸς ἀπέτρεπε πάντοτε τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τοῦ πολέμου λέγων, δὲν εἶνε καιρός, καὶ ἐρωτήσαντος αὐτόν, πότε λοιπόν, ὦ Φωκίων, νομίζεις ὅτι θὰ εἶνε καιρὸς νὰ πολεμήσωμεν; ὁ συνετὸς ἀνὴρ ἀπεκρίθη· ὅταν ἴδω τοὺς μὲν πολίτας προθύμως εἰσφέροντας, τοὺς νέους πειθομένους τοῖς ἄρχουσι, τοὺς δὲ ῥήτορας πεπαυμένους τοῦ κλέπτειν τὰ δημόσια. Καὶ ὅμως ὁ χρηστότατος οὗτος ἀνήρ, ὁ ἀκέραιος οὗτος καὶ ἠθικώτατος χαρακτήρ, κατέστρεψε τὸν βίον αὐτοῦ ἐν τῇ εἱρκτῇ, καταδικασθεὶς ὡς προδότης.

Β'. Αἰτία τοῦ θανάτου τοῦ Φωκίωνος.

Οἱ Ἀθηναῖοι μαθόντες τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ νομίσαντες ὅτι ἔφθασεν ἡ ὥρα τῆς ἐλευθερίας ἐπανέστησαν. Ὁ Φωκίων κατέκρινε τὸ κίνημα αὐτῶν ὡς ἄκαιρον καὶ μάταιον, καὶ πολὺ ἐκοπίασε νὰ πείσῃ αὐτοὺς νὰ σκεφθῶσιν ὡριμώτερον, πρὶν ἐπιχειρήσωσί τι, ἰδίως δὲ νὰ παρασκευασθῶσιν ἀσφαλέστερον. Ἀλλ' ἡ φωνὴ αὐτοῦ κατεπνίγη ὑπὸ τῶν λυσσωδῶν κραυγῶν τῶν δημαγωγῶν. Οἱ Ἀθηναῖοι τὸ μὲν πρῶτον ἤραντο νίκας τινάς, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐνικήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀντιπάτρου, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐκ φόβου μὴ εἰσβάλῃ εἰς Ἀθήνας ἔστειλαν τὸν Φωκίωνα, ἵνα ζητήσωσιν εἰρήνην. Ὁ

Ἀντίπατρος τὸ μὲν ἐκ πολιτικῆς συνέσεως, τὸ δὲ ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸν ἄνδρα, συγκατετέθη μὲν νὰ μὴ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Ἀττικήν, ἀλλ' ἀπήτησε νὰ παραδοθῶσιν αὐτῷ οἱ ῥήτορες Δημοσθένης καὶ Ὑπερίδης, νὰ κατασταθῇ ἐν Ἀθήναις πολίτευμα ἀριστοκρατικὸν καὶ νὰ δεχθῶσιν οἱ Ἀθηναῖοι ἐν τῷ λιμένι τῆς Μουνυχίας Μακεδονικὴν φρουράν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἀποθανόντος τοῦ Ἀντιπάτρου, ὁ Πολυσπέρχων, νικήσας τὸν ὀνόματι βασιλεύοντα Φίλιππον Ἀριδαῖον, ἀνεκάλεσε τὴν Ὀλυμπιάδα καὶ ἀνέθηκεν αὐτῇ πᾶσαν σχεδὸν τὴν διεύθυνσιν τῶν κυβερνητικῶν πραγμάτων, ὡς καὶ τὴν ἐπιτροπείαν τοῦ ἐγγόνου αὐτῆς νέου βασιλέως, υἱοῦ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἵνα δὲ καταβάλῃ τὴν ἐν Ἑλλάδι δύναμιν τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ Κασσάνδρου, υἱοῦ τοῦ Ἀντιπάτρου, ἐξέδωκε προκήρυξιν, διὰ τῆς ὁποίας κατελύετο τὸ εἰς τὰς ἑλληνικὰς πόλεις ὑπὸ τοῦ Ἀντιπάτρου ἐπιβληθὲν ἀριστοκρατικὸν πολίτευμα καὶ ἀποκαθίστατο τὸ ἀρχαῖον δημοκρατικόν.

Οἱ Ἀθηναῖοι, πλὴν ὀλίγων νουνεχῶν, ἀμβλυωποῦντες ἐξηπατήθησαν ὑπὸ τοῦ τεχνάσματος τούτου, καὶ ἐξαναστάντες κατὰ τῆς ὀλιγαρχίας ἠπείλουν πάντα, ὅστις θὰ ἐτόλμα ν' ἀντείπῃ κατὰ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς δημοκρατίας. Εἷς τῶν ὀλίγων, τῶν διαγνόντων τὸν δόλον τοῦ Πολυσπέρχοντος, ἦτο καὶ ὁ Φωκίων. Ὁ συνετὸς καὶ φρόνιμος οὗτος ἀνήρ, ὢν πεπεισμένος ὅτι ὁ λαὸς ἅμα τῇ ἀποκαταστάσει τῆς δημοκρατίας θὰ ἀπέβαινε καὶ πάλιν ἔρμαιον τῶν αἰσχρῶν δημαγωγῶν, ἠγωνίσθη νὰ πείσῃ τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ, ἵνα ἐμμένωσιν ἐν τῷ ὀλιγαρχικῷ πολιτεύματι, ἀλλ' οὐδὲν κατώρθωσε, διότι ἀντέστη κατ' αὐτοῦ ὁ ὄχλος, ὑποκινηθεὶς ὑπὸ τοῦ Λεωσθένους. Παυθεὶς δὲ τῆς ἀρχῆς καὶ βλέπων ὅτι ὁ ὄχλος σφόδρα κατεφέρετο κατ' αὐτοῦ, κατέφυγε μετ' ἄλλων πολιτῶν πρὸς τὸν Πολυσπέρχοντα, ὄντα τότε ἐν Φθιώτιδι, ἵνα μεταπείσῃ αὐτόν. Σταλεὶς ὅμως κατ' αἴτησιν τῶν Ἀθηναίων μετὰ τῶν ἄλλων εἰς Ἀθήνας εἰσήχθη εἰς δίκην ὡς προδότης τῆς πόλεως, κατηγοροῦντος αἰσχροῦ τινος φαύλου δημαγωγοῦ, ὀνόματι Ἀγνωνίδου, καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον, μὴ ἐπιτραπέντος αὐτῷ ν' ἀπολογηθῇ. Κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου ἐρωτηθεὶς ὑπό τινος φίλου τί παραγγέλλει τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἀπεκρίθη· νὰ μὴ μνησικακῇ τοῖς Ἀθηναίοις.

Γ'. Τὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φωκίωνος.

Ὁ διεφθαρμένος ὄχλος, ὑπερπηδήσας πᾶν μέτρον ἀγνωμοσύνης, διέταξε νὰ ριφθῇ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδόξου πολίτου ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς χώρας, ὅπως καὶ τὰ τῶν προδοτῶν τῆς πατρίδος. Γυνὴ δέ τις Μεγαρική, ἀναλαβοῦσα αὐτό, ἔκαυσεν ὅσον ἠδύνατο ἐντιμότερον καὶ συλλέξασα τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ κατέθηκεν ὑπὸ τὴν ἑστίαν, εἰποῦσα· εἰς σέ, φίλη ἑστία, παρακατατίθημι τὰ λείψανα ταῦτα ἀνδρὸς χρηστοῦ, σὺ δὲ ἀπόδος αὐτά, ὅταν οἱ Ἀθηναῖοι σωφρονήσωσι.

Καὶ ὄντως μετά τινα χρόνον οἱ Ἀθηναῖοι διδαχθέντες ὑπὸ τῶν καταπιέσεων τοῦ Πολυσπέρχοντος πόσον ὀρθαὶ ἦσαν αἱ συμβουλαὶ τοῦ Φωκίωνος, καὶ συναισθανθέντες οἷον ἄνδρα ἀπώλεσαν, ἐτράπησαν εἰς τὴν συνήθη αὐτῶν παλινῳδίαν, ἀνήγειραν χαλκοῦν ἀνδριάντα τῷ θύματι αὐτῶν, ἀνέλαβον τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ, ἔθαψαν αὐτὰ δημοσίᾳ δαπάνῃ καὶ κατεδίκασαν θάνατον πάντας τοὺς πρωτουργοὺς τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Καὶ ὁ μὲν Ἀγνωνίδης συλληφθεὶς ἀμέσως ἐθανατώθη, οἱ δὲ συνεργάται αὐτοῦ Δημόφιλος καὶ Ἐπίκουρος, προφθάσαντες ἔφυγον· ἀλλ' ἀνευρε-

θέντες μετ' ὀλίγον ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ **Φωκίωνος Φώκου** ἐφονεύθησαν καὶ αὐτοί.

« Καλῶς ἀκούειν μᾶλλον ἢ πλουτεῖν θέλε ».

(Θέλε μᾶλλον νὰ ἐπαινῆσαι παρὰ νὰ πλουτῇς).

---

12. Ἡ καλὴ συναναστροφή

Α. Σ. Βυζαντίου.

Περιεπάτουν καὶ εἶδον φύλλον
ξηρόν, πλὴν χύνον ὀσμὴν γλυκεῖαν.
Λαβὼν δ' ἀμέσως τὸ ὠσφραινόμην
μὲ τέρψιν θείαν.

Εὐωδιάζεις πολύ, τῷ εἶπον·
μὴ εἶσαι ρόδον εὔχρουν τῶν κήπων ;
Δὲν εἶμαι ρόδον, μοὶ ἀπεκρίθη,
ἀλλὰ συνέζησα πλὴν μ' ἐκεῖνο·
ἐντεῦθεν ἔχω τὴν εὐωδίαν,
ἣν διαχύνω. (Κατὰ τὸν Σαδῆ).

---

13. Ἡ φλὸξ καὶ ὁ καπνός

Π. Ι. Φέρμπου.

Ὁ καπνὸς συλλογισμένος
'ς τὴν μητέρα του τὴν φλόγα ἔλεγε μὲ ἀπορίαν·
διὰ τί κ' ἐγώ, μητέρα, δὲν μοῦ λέγεις τὴν αἰτίαν,
διὰ τί, κ' ἐγὼ δὲν λάμπω, ἐν ᾧ εἶμαι γεννημένος

ἀπὸ σὲ τὴν φλόγα, ἥτις παντοῦ τόσην λάμψιν χύνεις ;
Καὶ τὸν σκοτεινὸν νιόν σου διὰ τί δὲν τὸν λαμπρύνεις ;

Ἐμειδίασεν ἐκείνη καὶ τῷ εἶπεν· *αἴ, παιδί μου,*
ἡ ἐρώτησίς σου αὕτη δὲν μ' ἐκπλήττει παντελῶς.
Διὰ τί δὲν σὲ λαμπρύνει ἡ λαμπρότης ἡ 'δική μου,
τὴν αἰτίαν τούτου ὅλοι τὴν εἰξεύρουσι καλῶς.

Ἄκουσε λοιπόν, καπνέ μου, τί φρονοῦσι περὶ τούτου.
(Καὶ εἰς τοῦτο πᾶς μεγάλος καλὸν εἶνε νὰ πεισθῇ).
Ἕκαστος διὰ τὰ λάμπῃ πρέπει καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ του
τ' ἀποκτήσῃ καὶ τὴν λάμψιν, ὄχι τὰ τὴν δανεισθῇ.
Διὰ τοῦτο καὶ τὰ τέκνα διὰ τὰ ἀναδειχθῶσι,
δὲν ἀρκεῖ ἀπὸ μεγάλους κ' εὐγενεῖς τὰ γεννηθῶσιν.

---

14. Σωκράτης (468—399 π. Χ.

Α'. Γέννησις, παίδευσις καὶ δρᾶσις τοῦ Σωκράτους.

Ὁ Σωκράτης, υἱὸς τοῦ ἀγαλματοποιοῦ Σωφρονίσκου καὶ τῆς μαίας Φαιναρέτης, ἐγεννήθη καὶ ἐτελεύτησεν ἐν Ἀθήναις. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐσπούδασε παρὰ τῷ πατρὶ αὐτοῦ τὴν ἀγαλματοποιίαν, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ὁ συνῆλιξ αὐτοῦ Κρίτων, ὁ καὶ μέχρι τέλους τοῦ βίου αὐτοῦ εἰλικρινέστατος φίλος γενόμενος, παρατηρήσας ὅτι αὐτὸς εἶχε μεγαλυτέραν κλίσιν πρὸς τὴν παιδείαν τῆς ψυχῆς ἢ τὴν τῆς τέχνης ἐργασίαν, ἀνέστησεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἐργαστηρίου καὶ συνετέλεσε πρὸς παίδευσιν αὐτοῦ, παρασχὼν αὐτῷ διδασκάλους τοὺς φυσικοὺς Ἀναξαγόραν καὶ Ἀρχέλαον, καὶ τοὺς σοφιστὰς Δάμωνα καὶ Πρόδικον.

Ἐν τῷ σταδίῳ τοῦ βίου βλέπομεν αὐτὸν παρέχοντα τρανὰ παραδείγμα γενναιότητος, μετριοπαθείας καὶ σοφίας, σῴζοντα ἐν τῇ μάχῃ τὸν Ἀλκιβιάδην, ἀρνούμενον νὰ συγκατανεύσῃ εἰς τὸν ἄδικον καταψηφισμὸν τῶν ἐν Ἀργινούσαις τοὺς Πελοποννησίους νικησάντων δέκα στρατηγῶν, περιφρονοῦντα τοὺς τριάκοντα τυράννους καὶ ἀποστρεφόμενον πᾶσαν πρᾶξιν, ἀπάδουσαν πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς τιμῆς καὶ τῆς δικαιοσύνης.

Ἀλλ' ὅμως, καίτοι ἦτο αὐστηρὸς πρὸς ἑαυτόν, πρὸς τοὺς ἄλλους ἐφαίνετο ἐπιεικής, συνεχώρει τὰ ἐλαττώματα, τὰ ὁποῖα αὐτὸς δὲν εἶχε, καὶ ἐκήδετο τῆς εὐδαιμονίας πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν πολιτῶν, ὡσανεὶ ἦτο κοινὸς πατὴρ τῆς πόλεως. Γνωρίζων δὲ ὅτι οἱ γέροντες ἦσαν δυσμαθέστεροι, ἔτι δὲ καὶ ὅτι αἱ παιδιόθεν ἐμφυτευθεῖσαι ἀρχαὶ μετὰ δυσκολίας ἐκριζοῦνται, προετίμα νὰ ἐνσπείρῃ τὸν σπόρον τῆς ἀρετῆς εἰς τὰς καρδίας τῶν νέων.

Ἀλλὰ δὲν εἶχεν ὡς οἱ λοιποὶ φιλόσοφοι σχολήν, οὔτε καιρὸν προσδιωρισμένον πρὸς διδασκαλίαν, οὔτε ἐλάμβανε τῆς διδασκαλίας μισθόν, ἀλλ' ἦτο φιλόσοφος παντὸς χρόνου καὶ τόπου, συμβουλεύων εἰς πάντα χρόνον καὶ τόπον, εἰς τοὺς περιπάτους, εἰς τὰς συνδιαλέξεις, εἰς τὰς ἀγοράς, εἰς τὰ συμπόσια, εἰς τὸ στράτευμα, εἰς τὰς ἐκκλησίας τοῦ δήμου.

Β'. Ὁ Σωκράτης κατηγορεῖται ὡς εἰσάγων εἰς τὴν πόλιν νέους θεοὺς καὶ ὡς διαφθείρων τοὺς νέους.

Τὸν ἄνδρα τοῦτον, καίπερ τοιοῦτον, φατρία τις ἀγυρτῶν ἐν Ἀθήναις ἐβουλεύθη νὰ ἐξολοθρεύσῃ, διότι ἤλεγχε τὴν ἀμάθειαν αὐτῶν. Καὶ πρῶτον μὲν ἐδυσφήμησεν αὐτὸν διὰ τῆς κωμῳδίας, πείσασα τὸν περίφημον τῆς τότε ἐποχῆς κωμῳδοποιὸν Ἀριστοφάνην νὰ κωμῳδήσῃ αὐτὸν ἐπὶ τοῦ θεάτρου. Ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ παρευρεθεὶς ὁ Σωκράτης οὐ μόνον δὲν ὠργίσθη διὰ τὴν προσγινομένην αὐτῷ ταύτην ὕβριν, ἀλλ' ἐπιθυμούντων ξένων τινῶν νὰ γνωρίσωσι τίς ὁ κωμῳδούμενος, ἀνέστη καὶ ἔμεινεν ὄρθιος καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς παραστάσεως.

Μετὰ τέσσαρα δὲ καὶ εἴκοσιν ἔτη παραστὰς ὁ τετανόθριξ Μέλιτος εἰς τὸ δικαστήριον καὶ κατηγορήσας αὐτὸν πρῶτον μὲν ὅτι δὲν πιστεύει εἰς τοὺς θεούς, εἰς τοὺς ὁποίους πιστεύει ἡ πόλις, ἀλλ' ὅτι εἰσάγει νέους θεούς, δεύτερον δὲ ὅτι διαφθείρει τὴν νεολαίαν, ἀπῄτησε παρὰ τῶν δικαστῶν τὸν θάνατον αὐτοῦ πρὸς σωτηρίαν τῆς πόλεως. Ἅμα ἐγνώσθη ἡ κατηγορία αὕτη, πάντες οἱ φίλοι ἡτοιμάσθησαν νὰ ὑπερασπισθῶσιν αὐτόν. Ὁ δὲ Λυσίας, ὁ ἱκανώτατος πάντων τῶν ῥητόρων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἔγραψεν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ λόγον ἀπολογητικόν. Ἀλλ' ὁ Σωκράτης ἔκρινε τοῦτον ἀνάρμοστον, διότι εὗρεν ἐν αὐτῷ πλείονα δικανικὴν δεινότητα ἢ φιλοσοφικὴν ἀλήθειαν. Τὸ δ' ἀποτρέψαν αὐτὸν νὰ δεχθῇ συνηγορίας ἄλλων καὶ νὰ πράξῃ ὅ,τι οἱ εἰς παροιμίας περιστάσεις εὑρισκόμενοι συνήθως ἔπραττον, ἦτο οὐχὶ ἡ αὐθάδεια, οὐδὲ περιφρόνησις πρὸς τὸ δικαστήριον, ἀλλὰ θάρρος εὐγενές, ἀπορρέον ἐκ τῆς συνειδήσεως τῆς ἀθῳότητος αὐτοῦ καὶ τῆς πρὸς τὸν θάνατον ἀφοβίας. Διὸ ἀπεφάσισε νὰ ἀπολογηθῇ μόνος. Ἡ δὲ ἀπολογία αὐτοῦ εἶνε τολμηρά, ἀνδρική, ἀξιοπρεπής, ἀπαθής, πλήρης μεγάλων φιλοσοφικῶν αἰσθημάτων, μόνον κόσμημα ἔχουσα τὴν ἀλήθειαν, καὶ φέρουσα πανταχοῦ διαλάμποντα τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀθῳότη-

τος, ὡς μετέδωκεν αὐτὴν ἡμῖν ὁ προσφιλὴς αὐτῷ μαθητὴς Πλάτων, ἐπιγράψας αὐτὴν ἀπολογία Σωκράτους.

Γ'. Ἀπολογία Σωκράτους.

Ἐπιστάσης τῆς ἡμέρας τῆς ἐνάρξεως τῆς δίκης, πάντες οἱ φίλοι τοῦ Σωκράτους συνῆλθον πρὸ τῆς ὡρισμένης ὥρας εἰς τὸ δικαστήριον. Καὶ πρῶτος μὲν ἐνεφανίσθη εἰς τὸ βῆμα κατὰ τὸν νόμον ὁ κατήγορος Μέλιτος, μετὰ δὲ τοῦτον λαβὼν τὸν λόγον ὁ Σωκράτης ἔλεξε τάδε.

Κατηγοροῦμαι, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ Ἀνύτου καὶ Μελίτου, ἀλλὰ καὶ πρὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν ὑπὸ πολλῶν, τῶν ὁποίων οὐδὲ τὰ ὀνόματα γνωρίζω, οἵτινες λέγουσιν ὅτι καταγίνομαι εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν μετεώρων καὶ τῶν ὑπὸ γῆν καὶ διδάσκω τὴν νεολαίαν πῶς νὰ παριστᾷ τὰ ἄδικα δίκαια. Οἱ δὲ παρόντες κατήγοροι λέγουσιν ὅτι διαφθείρω τοὺς νέους καὶ δὲν πιστεύω εἰς τοὺς θεούς, εἰς τοὺς ὁποίους πιστεύει ἡ πόλις, ἀλλ' εἰσάγω εἰς αὐτὴν νέα δαιμόνια. Προσκαλῶ λοιπὸν τοὺς πλείστους ὑμῶν νὰ ὁμολογήσητε ἂν μὲ ἠκούσατέ ποτε ὁμιλοῦντα περὶ μετεώρων καὶ ἄλλων τοιούτων, ἢ ἄν ποτε μὲ εἴδετε λαμβάνοντα δίδακτρα, ὡς τρανῶς ἀποδεικνύει τοῦτο καὶ ἡ παντελής μου πτωχεία.

Ἡ δὲ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν ἐμισήθην ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ διὰ τὴν ὁποίαν σήμερον κατηγοροῦμαι, εἶνε ὅτι ὀνομασθείς ποτε ὑπὸ τοῦ χρησμοῦ σοφώτερος τῶν ἀνθρώπων ἐπεθύμησα νὰ γνωρίσω κατὰ τί τῶν

ἄλλων εἶμαι σοφώτερος. Ἐξετάζων δ' αὐτοὺς παρετήρησα ὅτι αὐτοὶ μὲν πάσχοντες ἐκ τοῦ καταράτου τῆς οἰήσεως πάθους, ἡ ὁποία κάμνει τοὺς ἀνθρώπους νὰ νομίζωσι, μηδὲν γνωρίζοντες, ὅτι γνωρίζουσι τὰ πάντα, ἐκαυχῶντο πάντοτε ἐπὶ σοφίᾳ, ἐγὼ δὲ τοὐναντίον ἐξηκολούθουν λέγων καὶ κηρύττων· ἓν γνωρίζω, ὅτι οὐδὲν γνωρίζω. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἤλεγχον τὴν ἀμάθειαν τῶν ἄλλων καὶ ἀπεδείκνυον ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη σοφία οὐδενὸς εἶνε ἀξία, διὰ τοῦτο ἐγενόμην μισητὸς καὶ ἀπεχθὴς παρ' ἅπασι καὶ κατηγορήθην.

Ἂν δὲ διέφθειρα τοὺς νέους, διδάσκων αὐτοὺς νὰ μὴ πιστεύωσιν εἰς τοὺς θεούς, εἰς τοὺς ὁποίους πιστεύει ἡ πόλις, δύνανται ἤδη τῶν πολλῶν μαθητῶν μου, τοὺς ὁποίους βλέπω παρόντας, νὰ παρουσιασθῶσί τινες καὶ νὰ μὲ κατηγορήσωσιν· ἐὰν δ' αὐτοὶ δὲν ἐπιθυμῶσι νὰ πράξωσι τοῦτο, δύνανται νὰ ἐμφανισθῶσιν οἱ γονεῖς, οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν καὶ νὰ ζητήσωσι παρ' ὑμῶν τὴν τιμωρίαν μου, τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν βλέπω, ἀλλ' ὅλως τοὐναντίον, ὅτι δῆλα δὴ αὐτοὶ παρουσιάζονται ὑπερασπισταὶ καὶ βοηθοί μου.

Ἀλλὰ δὲν μετανοῶ, ὦ Ἀθηναῖοι, διότι ἐξέλεξα ἐπιτήδευμα ἐπικίνδυνον καὶ ἐπιζήμιον εἰς ἐμέ· διότι ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ δὲν πρέπει νὰ ὑπολογίζῃ ἐὰν αἱ πράξεις αὐτοῦ ἐμβάλλωσιν αὐτὸν εἰς κίνδυνον ἢ καὶ τοὐναντίον, ἀλλ' ἐὰν εἶνε καλαὶ ἢ κακαί. Ἐγὼ δὲ τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐφήρμοσα καθ' ὅλον μου τὸν βίον· ἀπόδειξις δὲ τούτου εἶνε ὅτι οὔτε τὰς θέσεις, εἰς τὰς ὁποίας

ἐταττόμην ὑπὸ τῶν στρατηγῶν εἰς Ποτίδαιαν καὶ Ἀμφίπολιν καὶ Δήλαιον, ἐκ φόβου θανάτου ἐγκατέλιπον, οὔτε τὴν θέσιν, εἰς τὴν ὁποίαν μ' ἔταξεν ὁ θεός, διατάξας με νὰ ζῶ φιλοσοφῶν καὶ ἐξετάζων ἐμαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους, ἀφῆκα. Διότι ἡ λιποταξία αὕτη θὰ ἦτο δεινὴ καὶ δικαίως διὰ ταύτην ἠδύνατο ὁ βουλόμενος νὰ μὲ καταμηνύσῃ εἰς τὸ δικαστήριον ὡς ἀσεβῆ καὶ μὴ πιστεύοντα εἰς τοὺς θεούς.

Καὶ ἐὰν μὲ ἀπολύσητε, ὦ δικασταί, ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ παύσω φιλοσοφῶν, ὑμᾶς μὲν θ' ἀγαπῶ καὶ θὰ τιμῶ, ἀλλὰ θὰ πεισθῶ εἰς τὸν Θεὸν μᾶλλον παρὰ εἰς ὑμᾶς. Καὶ ἕως ὅτου ἀναπνέω καὶ δύναμαι, δὲν θὰ παύσω φιλοσοφῶν, οὐδὲ συμβουλεύων καὶ ἐλέγχων ὑμᾶς κατὰ τὴν συνήθειάν μου καὶ λέγων ἑκάστῳ ὑμῶν ὅτι εἶνε αἴσχος νὰ φροντίζῃ πῶς ν' ἀποκτήσῃ χρήματα πολλὰ καὶ δόξαν καὶ τιμήν, περὶ δὲ φρονήσεως καὶ ἀληθείας καὶ πῶς ἡ ψυχὴ αὐτοῦ νὰ γίνῃ βελτίστη νὰ μὴ ἐπιμελῆται μηδὲ νὰ φροντίζῃ. Τοιαῦτα καὶ μέχρι τοῦδε ἔλεγον, καὶ τόρα περιέρχομαι τὴν πόλιν οὐδὲν ἄλλο πράττων ἢ πείθων καὶ νέους καὶ γέροντας νὰ μὴ φροντίζωσιν οὔτε περὶ τῶν σωμάτων οὔτε περὶ χρημάτων οὔτε περὶ ἄλλου τινὸς τόσον, ὅσον περὶ τῆς ψυχῆς, ἵνα γίνῃ ὅσον τὸ δυνατὸν ἀρίστη, λέγων ὅτι ἡ ἀρετὴ δὲν γίνεται ἐκ τῶν χρημάτων, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀρετῆς τὰ χρήματα, καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἀγαθὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ δημόσια καὶ ἰδιωτικά.

Ἴσως δ' εἴπωσί τινες ὅτι κακῶς κάμνω, διότι ἀποφεύγω νὰ ὁμιλῶ δημοσίως καὶ νὰ συμβουλεύω τοὺς

πολίτας. Ἀλλ' ἐκ τούτου μὲ ἀπέτρεψε τὸ δαιμόνιον, περὶ τοῦ ὁποίου πολλάκις μὲ ἠκούσατε ὁμιλοῦντα, καὶ τὸ ὁποῖον ὁ Μέλιτος ἠγωνίσθη εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ νὰ καταστήσῃ γελοῖον. Καὶ καλῶς ποιῶν μὲ ἀπέτρεψε· διότι, ἂν ἐλάμβανον μέρος εἰς τὰ πολιτικά, πρὸ πολλοῦ θὰ ἀπέθνησκον, καὶ οὔτε ὑμᾶς οὔτε ἐμαυτὸν θὰ ὠφέλουν.

Καὶ μὴ ὀργίζεσθε ἀκούοντές με νὰ ὁμιλῶ τὴν ἀλήθειαν· διότι οὐδείς ποτε δύναται νὰ σωθῇ γνησίως ἐναντιούμενος καὶ κωλύων νὰ γίνωνται εἰς τὴν πόλιν πολλὰ ἄδικα καὶ παράνομα πράγματα. Ἀλλὰ χρεωστεῖ ὁ ὑπέρμαχος τῆς δικαιοσύνης, ἐὰν θέλῃ νὰ μὴ ἀπολεσθῇ ἀμέσως, νὰ ἰδιωτεύῃ καὶ νὰ μὴ ἐπεμβαίνῃ εἰς τὰ δημόσια.

Ἐὰν δέ, ὦ δικασταί, κινδυνεύων τὸν ἔσχατον κίνδυνον, δὲν παρουσιάζω τοὺς παῖδάς μου, τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους, ἵνα διὰ τῶν δακρύων κινήσωσιν ὑπὲρ ἐμοῦ τὸν οἶκτον ὑμῶν, τὸ ὁποῖον ἀνεξαιρέτως πράττουσι πάντες οἱ εἰς παρόμοια εὑρισκόμενοι δεινά, ἔστε βέβαιοι ὅτι κάμνω τοῦτο οὐχὶ ἐκ περιφρονήσεώς τινος πρὸς ὑμᾶς, ἀλλὰ πρὸς δόξαν ἐμοῦ καὶ ὑμῶν καὶ ὅλης τῆς πόλεως. Διότι εἶνε ἀνάρμοστον καὶ εἰς τὴν ἡλικίαν μου καὶ εἰς τὴν φήμην, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησα, νὰ φαίνωμαι ὅτι φοβοῦμαι τὸν θάνατον, ὡσανεὶ ἔμελλον νὰ ἤμην ἀθάνατος, ἂν ὑμεῖς δὲν μ' ἐφονεύετε.

Ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο νομίζω, ὦ Ἀθηναῖοι, ὅτι εἶνε ἄδικον νὰ παρακαλῇ ὁ δικαζόμενος τὸν δικαστὴν καὶ νὰ ζητῇ ν' ἀπολύηται διὰ παρακλήσεων. Διότι καθῆκον

τοῦ δικαστοῦ, ὅστις ὁρκίζεται ὅτι θὰ δικάσῃ κατὰ τοὺς νόμους, εἶνε ν' ἀπολύῃ οὐχὶ ὄντινα θέλει, ἀλλ' ὄντινα εἶνε δίκαιον. Ἑπομένως ἡμεῖς δὲν πρέπει νὰ συνεθίζωμεν ὑμᾶς εἰς τὴν ἐπιορκίαν, οὔτε ὑμεῖς νὰ συνεθίζητε εἰς τοῦτο, διότι ἀμφότεροι ἀσεβοῦμεν. Μὴ ἀξιοῦτε λοιπόν, ὦ ἄνδρες δικασταί, νὰ πράξω πρὸς ὑμᾶς, ὅσα δὲν νομίζω καλά, οὐδὲ δίκαια, οὐδὲ ὅσια, καὶ μάλιστα κατηγορούμενος ὑπὸ Μελίτου ὡς ἀσεβής· διότι ἐὰν πείσω ὑμᾶς διὰ τῶν παρακλήσεών μου νὰ παραβῆτε τοὺς ὅρκους ὑμῶν, τοῦτο θὰ εἶνε προφανὴς ἀπόδειξις ὅτι οὔτε ὑμεῖς πιστεύετε εἰς τοὺς θεούς, οὔτε ἐγὼ οὕτως ἀπολογούμενος. Ἀλλ' ἐγὼ οὐδέποτε θὰ κάμω τοῦτο· διότι πιστεύω εἰς τοὺς θεοὺς μᾶλλον τῶν κατηγόρων μου, καὶ παρακαλῶ νὰ μὲ δικάσητε, ὅπως εἶνε συμφερώτερον καὶ εἰς ἐμὲ καὶ εἰς ὑμᾶς.

Δ'. Ὁ Σωκράτης κηρύττεται ἔνοχος θανάτου.

Τὴν ἀπολογίαν ταύτην ἀπήγγειλεν ὁ Σωκράτης μετὰ τόνου καὶ τόλμης ἀξίας τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ, καὶ ἐφαίνετο ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ λόγου, τῆς ἐμβριθείας καὶ ἀξιοπρεπείας τοῦ σχήματος αὐτοῦ ὅτι ἐδίδασκε μᾶλλον τοὺς δικαστὰς ἢ ὅτι ἐδικάζετο ὑπ' αὐτῶν. Ἀλλ' οὗτοι, εἰ καὶ οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ οὐδὲν ἀληθὲς εἶχον εἴπῃ κατ' αὐτοῦ, ἐκήρυξαν αὐτὸν ἔνοχον καὶ κατεδίκασαν εἰς τὸν διὰ κώνειου θάνατον. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἤκουσεν ὁ Σωκράτης ἀταράχως, καὶ ἰδὼν τὸν Ἀπολλόδωρον ὀδυρόμενον καὶ δυσανασχετοῦντα, ὅτι ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ ἀπέθνησκεν ἀδίκως, ἐπέπληξεν αὐτόν, εἰπὼν καὶ πῶς! ἐπεθύμεις μᾶλλον ν' ἀπέθνησκον δικαίως;

Ε'. Ὁ Σωκράτης φυλακίζεται.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ καταψήφισις τοῦ Σωκράτους ἀνεγνώσθη μίαν ἡμέραν μετὰ τὴν τελετὴν τῆς στέψεως τῆς πρύμνης τοῦ πλοίου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπέβαινον οἱ ἀνὰ πᾶν ἔτος στελλόμενοι ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων εἰς τὴν νῆσον Δῆλον, ἵνα προσφέρωσι τῷ αὐτόθι λατρευομένῳ θεῷ Ἀπόλλωνι τὰς ὑπὸ τοῦ Θησέως τεταγμένας θυσίας, ὁ δὲ νόμος αὐστηρῶς ἀπηγόρευε τὴν ἐκτέλεσιν πάσης θανατικῆς ποινῆς πρὶν τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ πλοίου τούτου, ὁ υἱὸς τῆς Φαιναρέτης ἐβλήθη εἰς τὴν φυλακήν, ἐν τῇ ὁποίᾳ καὶ διέμεινε τριάκοντα ὅλας ἡμέρας. Καθ' ὅλον δὲ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα, ἂν καὶ ἦτο βεβαιότατος περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, οὐ μόνον οὐδὲν σημεῖον δειλίας ἔδειξεν, ἀλλὰ τοὐναντίον διετήρησεν ὅλην τὴν φαιδρότητα τοῦ ἤθους καὶ τὴν διαύγειαν τοῦ νοῦ. Οἱ δὲ λόγοι, τοὺς ὁποίους ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς καθ' ἑκάστην ἐπισκεπτομένους αὐτόν, εἶνε οἱ φιλοσοφικώτεροι καὶ ὑψηλότεροι τῶν ὅσων ποτὲ εἶπε. Τοιαύτη δὲ ἦτο ἡ ἀταραξία τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ὥστε τὴν πρὸ τοῦ θανάτου νύκτα ἐκοιμήθη ὡς καὶ πάντοτε ἥσυχος.

Ἐν τῇ φυλακῇ συνέθηκεν ὕμνον τῷ Ἀπόλλωνι καὶ τῇ Ἀρτέμιδι καὶ ἐστιχούργησε μῦθόν τινα τοῦ Αἰσώπου (550 π. Χ.). Τῇ προτεραίᾳ τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ πλοίου ὁ συνῆλιξ καὶ φίλος αὐτοῦ Κρίτων, ἐλθὼν εἰς τὴν φυλακήν, παρεκίνει αὐτόν, ἂν ἠγάπα τὰ τέκνα αὐτοῦ, νὰ φύγῃ εἰς Θεσσαλίαν. Ἀλλ' ὁ Σωκράτης πείσας αὐτὸν δι' ἀκαταμαχήτων ἐπιχειρημάτων νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἄδικα παρήνει, ἔμεινεν ἐν τῇ φυλακῇ, ἵνα ὑποστῇ τὴν ποινήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ πόλις εἶχε καταδικάσῃ αὐτόν, μὴ ἐξετάζων ἂν δικαίως ἢ ἀδίκως εἶχε πράξῃ τοῦτο.

ΣΙΣΜΑΝΟΓΛΕΙΟ

ΣΤ'. *Τὰ μετὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ πλοίου.*

Τέλος ἐπέστρεψε τὸ θανατηφόρον πλοῖον, ἀγγέλλον τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ Σωκράτους. Τῇ ἐπαύριον πάντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, πλὴν τοῦ Πλάτωνος ἀσθενοῦντος, συνῆλθον εἰς τὴν φυλακὴν λίαν πρωί. Ὁ δεσμοφύλαξ παρήγγειλεν αὐτοῖς νὰ περιμένωσιν ὀλίγον, διότι κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην οἱ ἕνδεκα ἀνεκοίνουν εἰς τὸν Σωκράτην ὅτι ἔμελλε ν' ἀποθάνῃ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Μετ' ὀλίγον δὲ εἰσελθόντες εὗρον αὐτὸν λελυμένον τῶν δεσμῶν καὶ καθήμενον πλησίον τῇ συζύγῳ αὐτοῦ, ἥτις ἐκράτει εἰς τὰς χεῖρας τὸ μικρότερον τῶν τέκνων αὐτῆς. Ἡ Ξανθίππη, ἰδοῦσα τοὺς μαθητάς, ἔκραξε κλαίουσα καὶ ὀδυρομένη καὶ πληροῦσα τὸ δεσμωτήριον θρήνων· ὦ Σώκρατες, οἱ φίλοι σου θὰ σ' ἀσπασθῶσι τὸ ὕστατον καὶ σὺ αὐτούς. Ὁ Σωκράτης, θέλων ν' ἀποφύγῃ τὰς συγκινήσεις, ἐζήτησε ν' ἀπομακρύνωσιν αὐτὴν ἐκεῖθεν καὶ νὰ ὁδηγήσῃ τις οἴκαδε.

Ἐδαπάνησε δὲ ὅλην τὴν ἡμέραν συνδιαλεγόμενος μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ περὶ ἀθανασίας ψυχῆς, δῆλα δὴ περὶ θέματος ἁρμόζοντος τῇ παρούσῃ περιστάσει. Τὰ δὲ περὶ τῆς ἀληθείας ταύτης ἀκαταμάχητα αὐτοῦ ἐπιχειρήματα διετήρησεν ἡμῖν ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Πλάτων ἐν τῷ διαλόγῳ, τῷ ἐπιγραφομένῳ Φαίδων.

Ὅτε δ' ἔπαυσεν ὁμιλῶν, ὁ Κρίτων ἠρώτησεν αὐτὸν τί ἐπιθύμει νὰ κάμωσι πρὸς εὐχαρίστησιν αὐτοῦ· θὰ μὲ εὐχαριστήσητε, ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Σωκράτης, ἐὰν φροντίσητε περὶ ὑμῶν αὐτῶν. Ὅτε δὲ καὶ δεύτερον ἠρώτησε πῶς ἐπιθύμει νὰ θάψωσιν αὐτόν, ὁ Σωκράτης ἀπήντησεν, ὅπως θέλετε, ἐὰν δυνηθῆτε νὰ μὲ συλλάβητε. Εἶτα δὲ γελάσας ἡσύχως καὶ ἀποβλέψας πρὸς τοὺς φίλους αὐτοῦ εἶπε δὲν δύναμαι εἰσέτι νὰ πείσω τὸν Κρίτωνα ὅτι ὁ Σωκράτης δὲν θὰ εἶνε ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον θὰ ἴδῃ μετ' ὀλίγον νεκρόν, ἀλλ' ὁ ὁμιλῶν τόρα μετ' αὐτοῦ καὶ διατάττων ἕκαστα τῶν λεγομένων. Ταῦτα δ' εἰπὼν ἀνέστη καὶ μετέβη εἰς τὸν πλησίον θάλαμον, ἵνα λουσθῇ. Μετὰ τὸ λουτρὸν ἦλθον πρὸς αὐτὸν τὰ τέκνα αὐτοῦ, δύο μικρὰ καὶ ἓν μέγα. Ὁμιλήσας δὲ καὶ πρὸς αὐτὰ καὶ παραγγείλας εἰς τὰς τροφοὺς ὅσα ἐπεθύμει, ἀπέστειλεν οἴκαδε, καὶ ἐπιστρέψας εἰς τὸν κοιτῶνα ἐκάθησεν ἐπὶ τῆς κλίνης.

Ζ'. *Ὁ Σωκράτης πίνει τὸ κώνειον.*

Μετ' ὀλίγον παρουσιάζεται ἐνώπιον αὐτοῦ ὁ ὑπηρέτης τῶν ἕνδεκα καὶ ἀγγέλλει αὐτῷ ὅτι ἤγγικεν ἡ ὥρα νὰ πίῃ τὸ κώνειον, διότι ὁ ἥλιος ἔδυεν. Εἰπόντος δὲ τούτου ὅτι ἦτο προθυμότατος νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου κελευόμενα, ὁ ὑπηρέτης ἐμφανίζεται μετά τινας στιγμάς, κομίζων τὴν θανατηφόρον κύλικα πλήρη κωνείου. Ὁ Σωκράτης ἐρωτᾷ αὐτόν· τί ὀφείλει νὰ κάμῃ, ὅταν τὸ πίῃ· ὁ ὑπηρέτης ἀπαντᾷ· νὰ περιπατήσῃς, ἕως ὅτου αἰσθανθῇς βάρος εἰς τὰ σκέλη σου, ἔπειτα δὲ νὰ κατακλιθῇς ἐπὶ τῆς κλίνης.

Ὁ Σωκράτης, λαβὼν τὴν κύλικα ἀταράχως καὶ ἄνευ τινὸς μεταβολῆς τοῦ προσώπου, ἐρωτᾷ αὐτόν· ἐπιτρέπεται νὰ σπείσωμεν ἐκ τοῦ ποτοῦ τούτου; Ἀκούσας δὲ ἀντὶ πάσης ἄλλης ἀπαντήσεως ὅτι ἡ δόσις ἦτο ἀκριβῶς ἡ ἀρκοῦσα νὰ φονεύσῃ αὐτόν, ἀλλ' ἐπιτρέπεται, ἀπαντᾷ, καὶ χρεω-

στοῦμεν νὰ προσευχηθῶμεν εἰς τοὺς θεούς, ἵνα χαρίσωσιν ἡμῖν εὐτυχῆ τὴν ἐντεῦθεν μετοίκησιν, καὶ τοῦτο εὔχομαι καὶ ἐγὼ καὶ εἴθε νὰ γίνῃ οὕτω. Ταῦτα δ' εἰπὼν ἐσιώπησε καὶ ἔπιε τὸ κώνειον εὐκόλως καὶ ἀδιστάκτως.

Οἱ δὲ φίλοι αὐτοῦ, οἵτινες μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης μετὰ πολλῆς δυσκολίας εἶχον κατορθώσῃ νὰ κρατήσωσι τὰ δάκρυα αὐτῶν, ἤρχισαν νὰ κλαίωσι. Πρὸ πάντων δὲ ὁ Ἀπολλόδωρος, ὅστις καὶ πρότερον ἐξηκολούθει νὰ κλαίῃ, ἤρχισε τότε διὰ τῶν πικρῶν αὐτοῦ ὁλοφυρμῶν καὶ ὁλολυγμῶν νὰ κατασπαράσσῃ τὰς καρδίας πάντων τῶν παρεστώτων. Μόνος δ' ὁ Σωκράτης ἦτο, ὡς καὶ πρότερον, ἀτάραχος καὶ δὲν ἔπαυε παρηγορῶν αὐτοὺς καὶ λέγων· τί κάμνετε, ὦ θαυμάσιοι; Ἐγὼ διὰ τοῦτο ἀπέπεμψα τὰς γυναῖκας ἵνα ἀποφύγωμεν τὰς τοιαύτας μικροψυχίας. Δὲν ἤκουσα ὑμᾶς λέγοντας πάντοτε ὅτι ὀφείλομεν νὰ ἀποθνήσκομεν εὐφημοῦντες; Ἀλλ' ἡσυχάσατε καὶ καρτερεῖτε. Αἱ λέξεις αὗται τοῦ σοφοῦ διδασκάλου ἔπεισαν τοὺς μαθητὰς νὰ διακόψωσι πρὸς στιγμὴν τὰ δάκρυα αὐτῶν.

Περιπατῶν δέ, ὡς εἶχε παραγγείλῃ αὐτῷ ὁ ὑπηρέτης, καὶ αἰσθανθεὶς βάρος εἰς τὰ σκέλη, κατεκλίθη ὕπτιος. Ἅμα δὲ ἤρχισε νὰ ψυχραίνηται ἡ καρδία, ἀποκαλύψας τὸ πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἕως τότε εἶχε κεκαλυμμένον, εἶπε τῷ Κρίτωνι· ὀφείλομεν τῷ Ἀσκληπιῷ ἀλέκτορα. Ἀποδώσατε τὴν θυσίαν ταύτην καὶ μὴ ἀμελήσητε. Ταῦτα εἰπὼν ἐτελεύτησεν ὁ δὲ Κρίτων ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ.

Η'. Τὰ μετὰ τὸν θάνατον.

Τοιοῦτον, νέοι εὐέλπιδες, ὑπῆρξε τὸ τέλος τοῦ Σωκράτους,

τοῦ πάντων ἀνδρῶν σοφωτάτου, ὅστις εἰ καὶ ἔζησε τετρακόσια ἔτη πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ φωτίσαντος σύμπαντα τὸν κόσμον καὶ ἐξαγαγόντος αὐτὸν ἐκ τῆς πλάνης καὶ τοῦ σκότους, κατώρθωσεν ἐν τούτοις διὰ τῆς σοφίας αὐτοῦ νὰ διδῇ τὴν ὕπαρξιν ἑνὸς ὑπερτάτου καὶ τελειοτάτου ὄντος νὰ κηρύξῃ αὐτὸ εἰς τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ. Οἱ πρόγονοι ἡμῶν γνωρίζοντες νὰ τιμῶσι τοὺς μεγάλους ἄνδρας, κατεδίκασαν μὲν τὸν Σωκράτην εἰς θάνατον, ἀπατηθέντες ὑπὸ τῶν κατηγόρων αὐτοῦ. ἀλλ' ἀμέσως μετενόησαν πικρῶς, καὶ καταδιώξαντες αὐτούς, ἄλλους μὲν κατεδίκασαν εἰς ἐξορίαν, τὸν δὲ Μέλιτον ἐφόνευσαν. Ὁ δὲ πολυμαθὴς Χαιρωνεὺς λέγει ὅτι πάντες οἱ συμμετασχόντες τῆς βδελυρᾶς ταύτης σκευωρίας τοσοῦτον ἐμισήθησαν ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν αὐτῶν, ὥστε οὐδεὶς ἤθελε νὰ δώσῃ αὐτοῖς πῦρ, οὐδὲ ν' ἀποκριθῇ αὐτοῖς, ἐρωτώμενος περί τινος, οὐδὲ νὰ λουσθῇ μετ' αὐτῶν ἐν τῷ αὐτῷ λουτρῶνι, ἀλλ' ἐκαθάριζον καὶ τὸν τόπον, ἐν ᾧ αὐτοὶ εἶχον λουσθῇ, ἵνα μὴ μολυνθῶσι. Πάντα ταῦτα ὑπεχρέωσαν τοὺς πλείστους αὐτῶν, ἵνα γίνωσιν αὐτόχειρες.

Μὴ ἀρκεσθέντες δὲ οἱ πρόγονοι ἡμῶν εἰς τὴν ποινὴν ταύτην ἀνέστησαν αὐτῷ εἰς τὸ περίβλεπτον μέρος τῆς πόλεως χαλκοῦν ἀνδριάντα, ἔργον τοῦ πολυφήμου Λυσίππου· τὸ δὲ πρὸς τὸν ἄνδρα σέβας αὐτῶν κατήντησε μέχρι λατρείας, καὶ ἀφιέρωσαν αὐτῷ βωμόν, ὡς ἡμιθέῳ, ὀνομάσαντες αὐτὸν Σωκράτειον.

Θ'. Προσωπικοὶ χαρακτῆρες τοῦ Σωκράτους.

Ἐπειδὴ τῶν σεβασμιωτάτων ἀνδρῶν καὶ προσφιλεστάτων τῇ ἀνθρωπότητι εὐεργετῶν εἶνε ἐπιθυμητὸν νὰ γνωρίζωμεν οὐ

μόνον τὰ ψυχικά, ἀλλὰ καὶ τὰ φυσικὰ αὐτῶν χαρακτηριστικά, σημειοῦμεν περὶ τοῦ Σωκράτους τὰ ἀκόλουθα.

Ὁ ὡραιότατος τὴν ψυχὴν Σωκράτης ἦτο, ὡς καὶ ὁ Αἴσωπος, δυσειδὴς τὴν ὄψιν· εἶχε σῶμα βραχὺ καὶ παχύ, μέτωπον ὑψηλὸν καὶ ἀνοικτόν, ὀφθαλμοὺς ἐπιπολαίους, (ἐξέχοντας), χείλη παχέα, πρόσωπον πλατὺ καὶ γένειον ἀραιόν· ἦτο τέλος ὅμοιος πρὸς τοὺς Σειληνούς, ὡς αὐτὸς περὶ αὐτοῦ ἀστείως εἶπέ ποτε πρός τινα ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὡραιότερός σου, ἀπόδειξις εἶνε ὅτι καὶ αἱ Ναΐδες, αἵτινες εἶνε θεαί, τίκτουσι τοὺς Σειληνοὺς ὁμοιοτέρους πρὸς ἐμὲ ἢ πρὸς σέ. Καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ἀστειότητος ἢ εἰρωνείας ἡμιλλᾶτο καὶ περὶ κάλλους. Εἶχε δὲ ἄκραν ὑγείαν καὶ εὐεξίαν, διότι ἦτο ἐγκρατής, ἠσχολεῖτο εἰς τὰ γυμνάσια καὶ συνεχῶς ὠρχεῖτο. Ἐμάνθανε δὲ καὶ νὰ λυρίζῃ.

---

15. Ἡ τυφλὴ ἀνθόπωλις

† Γ. Ζαλοκώστα.

Ἀγοράσατέ μου τ' ἄνθη !
Τοῦ φωτός μου στερημένη,
ἔρχομαι μακρόθεν ξένη
καὶ τὸν οἶκτόν σας ζητῶ.

Ἂν τὴν γῆν ὡραίαν λέγουν,
(σὺ ὁ βλέπων μόνον κρῖνε !)
τ' ἄνθη μου καρποί της εἶνε,
τ' ἄνθη ταῦτα, ἐποῦ κρατῶ.

Θάλλουν ἔτι ; Ἐγὼ κρίνω
ἀπὸ μόνην τὴν ἀφήν των,
πρὸ μικροῦ ἀπὸ τὴν γῆν των
τὰ συνέλεξα νωπά.

Τῆς αὐγῆς τὸ πνεῦμα τόρα
ὦ ! θαρρῶ πῶς μουρμουρίζει,
θαρρῶ τόρα πῶς δροσίζει
τ' ἄνθη μου τὰ χαρωπά.

Ὦ ! ἰδέτε τα πῶς λάμπουν·
ἦσαν μοσχομυρισμένα,
εἰς τοὺς κόλπους φυλαγμένα
τῆς καλῆς μητρός των γῆς.

Ὅταν ἅπλωνα νὰ κόψω,
μύρον ἦτο ἡ γῆ ὅλη
κ' ἔλαμπον οἱ φωτοβόλοι
μαργαρῖται τῆς αὐγῆς.

---

16. Καμέλλια

περικαλλέστατον καὶ κομψότατον ἀνθοφόρον φυτόν. Τὸ βαθυπράσινον χρῶμα τῶν ὡραίων αὐτῆς φύλλων καὶ τὰ εὔχροα καὶ συμμετρικὰ αὐτῆς ἄνθη κατέστησαν αὐτὴν περιζήτητον. Τὸ χαριέστατον τοῦτο δένδρον βλαστάνει αὐτοφυῶς ἐν Σίνῃ καὶ Ἰαπωνίᾳ, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ μετεφέρθη εἰς Εὐρώπην τῷ 1739

SISMANOGLIO MEGARO

ὑπὸ Ἰησουίτου τινὸς ἱεραποστόλου, ὀνόματι Καμελλία. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐκλήθη ρόδον τῆς Ἰαπωνίας καὶ ρόδον τῆς Σίνης, βραδύτερον δὲ καμέλλια ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ μοναχοῦ.

Ἡ Εὐρώπη ἐχαιρέτισε μετὰ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ τὸ χαριέστατον τοῦτο φυτόν, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ὠχρίασαν τὰ ρόδα. Τὰ ἄνθη ἦσαν τὸ πρῶτον ἁπλᾶ καὶ μόνον τῷ 1793 κατωρθώθη διὰ σπόρων ν' ἀναφανῶσι καμέλλιαι ἔχουσαι ἄνθη διπλᾶ καὶ ποικίλα.

Ἡ καμέλλια εἶνε συγγενὴς πρὸς τοὺς θάμνους, τοὺς παράγοντας ἐν Σίνῃ καὶ Ἰαπωνίᾳ τὸ ἐν χρήσει τέϊον. Τὰ ἄνθη αὐτῆς κεῖνται πάντοτε πρὸς τὰ ἄκρα τῶν νεωτέρων κλάδων μεμονωμένα, ἢ ἀνὰ δύο, τρία καὶ τέσσαρα ὁμοῦ· σχηματίζονται τὸ θέρος καὶ ἀνοίγουσι τὸν χειμῶνα καὶ τὸ ἔαρ. Τὰ φύλλα αὐτῆς κεῖνται κατ' ἐναλλαγήν, εἶνε βραχύμισχα καὶ δερματώδη, ἔχουσι σχῆμα ὠοειδές, ὀξυκατάληκτον, τὰ δύο αὐτῶν πέρατα πριονωτὰ καὶ τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν στιλπνήν. Ὁ ἀειθαλὴς οὗτος θάμνος ἐν Ἰαπωνίᾳ καὶ Σίνῃ λαμβάνει διαστάσεις δένδρου καὶ φθάνει εἰς ὕψος πέντε καὶ ἓξ μέτρων· ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν μεσημβρινὴν Εὐρώπην αὐξάνει ἐπίσης μετὰ ῥώμης. Ἐν Πορτογαλίᾳ παρετηρήθη καμέλλια, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς ὁποίας ἐκάθησεν ὁ ἀοίδιμος βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας Βίκτωρ μετὰ μεγάλης συνοδίας. Πόσον μεγαλοπρεπὲς ἦτο τὸ δένδρον ἐκεῖνο ἐν ὥρᾳ ἀνθήσεως!

Ἀδίκως ἐφημίσθη ὡς δύσκολος ἡ καλλιεργία τῆς καμελλίας. Τὸ φυτὸν τοῦτο συγκριτικῶς πρὸς τὰ ἄλλα ξένα φυτὰ ἔχει πολλὴν ζωτικότητα καὶ ἀντέχει γενναίως ἐπὶ πολλὴν χρόνον εἰς τὴν κακοπάθειαν, ὀλίγας δὲ καὶ γνωστὰς ἔχει τὰς ἰδιοτροπίας. Βλαστάνει εὐκόλως ἐν ὑπαίθρῳ καὶ ἐν φυτοκομείοις, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ προσβάλληται ὑπὸ τῶν καυστικῶν ἀκτίνων τοῦ θερινοῦ ἡλίου τῶν θερινῶν κλιμάτων. Πολυπλασιάζεται δὲ διὰ σπορὰς καὶ μοσχευμάτων (καταβολάδων) καὶ ἐμβολιάζεται κατὰ πολλοὺς τρόπους.

Ἡ καμέλλια, καλλιεργουμένη εἴτε ἐν δοχείοις εἴτε ἐν ὑπαίθρῳ, τέρπεται εἰς γῆν ἐλαφροτάτην. Πολλὰς πολλοὶ ἐπενόησαν συνθέσεις γαιῶν διὰ τὴν φυτείαν αὐτῆς, ἐκ δὲ τούτων ἀναφέρομεν μίαν μόνην χρήσιμον ἐν Βρυξέλλαις. Σύγκειται δ' αὕτη

α') ἐκ τριῶν καὶ ἡμίσεος μερῶν γῆς, προερχομένης ἐκ σεσηπότων φύλλων·

β') ἐξ ἑνὸς μέρους κοινῆς φυτογῆς καὶ

γ') ἐξ ἡμίσεος μέρους ξυλανθράκων, εἰς λεπτὴν κόνιν μεταβεβλημένων.

Οἱ πλεῖστοι ὅμως καλλιεργοῦσι τὰς καμελλίας αὐτῶν μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας ἢ εἰς γῆν, προερχομένην ἐκ σεσηπότων φύλλων καὶ ἀναμεμιγμένην κατὰ ἓν τρίτον μετ' ἄμμου λεπτῆς, ἢ ἐντὸς καστανοχώματος, συλλεγομένου ἐκ τῶν κοιλοτήτων τῶν γηραιῶν καστανεῶν.

Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ μόνον τὸ εἶδος τῆς γῆς, τὸ ὁποῖον εἶνε ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον διὰ τὴν καλλιεργίαν τῶν καμελλιῶν, ἀλλ' ἀπαιτεῖται καὶ ἴδιος τρόπος τῆς φυτεύσεως αὐτῶν· διότι τὸ δένδρον τοῦτο τέρπεται μὲν νὰ ἔχῃ πάντοτε ὑγρὰν τὴν περὶ τὰς τρυφερὰς αὐτοῦ ῥίζας γῆν, βλάπτεται ὅμως μεγάλως, ὅταν τὸ ὕδωρ λιμνάζῃ περὶ αὐτάς. Ἕνεκα τούτων, ὅταν φυτεύωμεν ἐν δοχείοις τὰς καμελλίας, καλύπτομεν τὸν πυθμένα τοῦ δοχείου δι' ἄμμου ποταμίας χονδρῆς ἢ διὰ μικρῶν συντριμμάτων ὀπτῆς γῆς (=κεραμιδίων) ἢ ἀνθράκων, ἀπὸ πέντε μέχρι

δέκα ἑκατοστῶν τοῦ Γαλλικοῦ μέτρου, ἐπ' αὐτῶν δὲ στρώνομεν μέρος τῆς ἑτοιμασθείσης γῆς καὶ φυτεύομεν τὴν καμέλλιαν, προσέχοντες μὴ διασκορπίσωμεν τὸ περὶ τὰς ρίζας αὐτῆς χῶμα. Ἐὰν δὲ θέλωμεν νὰ φυτεύσωμεν τὰς καμελλίας εἰς τὸ ὕπαιθρον καὶ ἐν τῷ ἐδάφει ἐκλέγομεν κατάλληλον σκιερὸν καὶ δροσερὸν μέρος, σκάπτομεν λάκκον βαθὺν ὑπὲρ τὸ ἓν μέτρον ἢ καὶ περισσότερον, ἐὰν ἡ καμέλλια εἶνε μεγάλη, στρώνομεν εἰς τὸν πυθμένα λιθάρια μικρὰ τοῦ ποταμοῦ μέχρι πάχους ἡμίσεος μέτρου καὶ ἐπ' αὐτῶν φυτεύομεν.

Αἱ καμέλλιαι πρέπει νὰ ποτίζωνται, ὅταν διψῶσι· διακρίνομεν δὲ τοῦτο ἐκ τῆς ξηρασίας τῆς γῆς, ἐὰν εἶνε πεφυτευμέναι ἐν ὑπαίθρῳ, καὶ ἐκ τοῦ ἤχου τῶν δοχείων, ἐὰν εἰς τὰ δοχεῖα καλλιεργῶμεν αὐτάς· κτυπῶμεν δῆλα δὴ διὰ τοῦ δακτύλου ἢ διὰ λιθαρίου τὸ δοχεῖον, καὶ ἐὰν μὲν ἀκούσωμεν ἦχον ἀμβλύν, ὑπάρχει ἐν τῇ γῇ ἀρκετὴ ὑγρασία, καὶ τότε τὸ πότισμα εἶνε περιττόν· ἐὰν δὲ ἀκούσωμεν ἦχον ὀξύν, τότε ποτίζομεν αὐτάς. Ἀπὸ δὲ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐξέρχεται τὸ ὕδωρ, ἐννοοῦμεν ἐὰν καλῶς ἢ κακῶς εἶνε πεφυτευμένον τὸ φυτόν· διότι ἐὰν τὸ ὕδωρ ἐξέλθῃ ἐντὸς δέκα ἢ τὸ πολὺ πεντεκαίδεκα δευτερολέπτων, ἡ καμέλλια εἶνε καλῶς πεφυτευμένη, ἐὰν δὲ βραδύνῃ περισσότερον ἢ ἐξέρχηται κατὰ σταγόνας, τότε εἶνε σημεῖον ὅτι τὸ κάτωθεν πορρῶδες στρῶμα ἐπύκνωσε καὶ πρέπει πάλιν ν' ἀραιωθῇ διὰ μεταφυτεύσεως τοῦ φυτοῦ εἰς ἄλλο δοχεῖον καὶ ἄλλην γῆν.

Πᾶσα μεταφύτευσις ἐκ τοιαύτης αἰτίας γενομένη, εἴτε ἐκ στενότητος τοῦ δοχείου, πρέπει νὰ ἐκτελῆται κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ χειμῶνος, ἐὰν τὸ φυτὸν δὲν ἔχῃ ἄνθη, ἢ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔαρος μετὰ τὴν ἄνθησιν καὶ πρὸ τῆς βλαστήσεως τῶν ὀφθαλμῶν.

Ἐνίοτε ἢ ἕνεκα πολλῆς τροφῆς ἢ ἕνεκα ἄλλων προστατευτικῶν διὰ τὴν ἄνθησιν αἰτίων αἱ καμέλλιαι σχηματίζουσι πολλὰ ἄνθη. Ἐν τοιαύτῃ περιστάσει πρέπει νὰ κόπτωμεν ἀριθμόν τινα ἐξ αὐτῶν, καὶ θυσιάζοντες τὰ καχεκτικὰ ν' ἀπολαύσωμεν ὑγιέστερα καὶ ρωμαλεώτερα· ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ ἄνθη φύονται πλησίον ἀλλήλων, ἵνα ἀποκόψωμεν αὐτὰ εὐθὺς ἀπὸ τῆς βάσεως αὐτῶν, θὰ προξενήσωμεν πληγὰς καὶ παρὰ τὴν βάσιν τῶν μεινάντων ἀνθέων· πρέπει λοιπόν, ἀφ' οὗ ἐκλέξωμεν τὰ ἀσθενέστερα πρὸς ἀποκοπήν, νὰ μὴ κόψωμεν αὐτὰ ἀμέσως ἀπὸ τῆς βάσεως, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ μέσου, τὰ δὲ μένοντα πίπτουσιν ἀφ' ἑαυτῶν.

Ἐπειδὴ αἱ καμέλλιαι τέρπονται εἰς τὴν δρόσον καὶ τὴν καθαριότητα, μεγάλως ὠφελοῦνται, ἐὰν κατὰ τὰς θερμὰς ἡμέρας δροσισθῶσι περὶ τὸ ἑσπέρας διὰ σύριγγος, ἥτις ρίπτει ἐπὶ τῶν φύλλων αὐτῶν τὸ ὕδωρ ἐν εἴδει λεπτῆς βροχῆς. Ἡ τοιαύτη ἐργασία εἶνε ἀναγκαιοτάτη, ἰδίως δὲ ὅπου νέφη κονιορτοῦ θερμοτάτου καὶ καυστικοῦ ἐνίοτε καλύπτουσι τὰ στιλπνὰ αὐτῶν φύλλα. Εἶνε ὅμως ἀνάγκη τὸ ὕδωρ, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ δροσίσωμεν τὰ φυτὰ ἡμῶν, νὰ εἶνε ὅσον τὸ δυνατὸν καθαρόν· ὁ ἔχων πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὕδωρ τῆς βροχῆς εἶνε ὁ εὐτυχέστερος, ἀλλ' ἐν ἐλλείψει τοιούτου δύναται νὰ γίνῃ χρῆσις καὶ τοῦ πηγαίου, ἐὰν τοῦτο εἶνε καθαρὸν καὶ μείνῃ ἐπί τινας ὥρας ἐν ἠρεμίᾳ ἐντὸς δοχείου. Ἡ καλυτέρα ὥρα διὰ τοιοῦτον σωτήριον λουτρὸν τῶν καμελλιῶν εἶνε ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου ἡ ἕκτη ὥρα μετὰ μεσημβρίαν.

Λέγουσιν ὅτι αἱ καμέλλιαι δὲν ἀγαπῶσι πολὺ τὰ λιπάσματα. Τοῦτο ἀληθεύει, ὅταν τὸ λίπασμα εἶνε εἰς ἀδιάλυτον κατάστασιν, ὅταν ὅμως ἅπαξ τοῦ μηνὸς ποτίζωμεν αὐτὰς δι' ἀραιᾶς

διαλύσεως παχέος τινὸς λιπάσματος, οἷον κόπρου τῶν περιστερῶν, εἶνε ὠφελιμώτατον.

Συνοψίζοντες τὰ μέχρι τοῦδε εἰρημένα λέγομεν ὅτι ὁ θέλων νὰ ἔχῃ καλὰς καμελλίας πρέπει

α') νὰ τοποθετήσῃ αὐτὰς εἰς μέρος δροσερόν·

β') νὰ φυτεύσῃ αὐτὰς ἐντὸς ἐλαφροτάτης γῆς, ὅπως ἄνω εἴπομεν·

γ') νὰ μὴ ποτίζῃ αὐτὰς πολύ, οὔτε ν' ἀφίνῃ ξηράς, καὶ νὰ φροντίζῃ, ὥστε τὸ ὕδωρ νὰ μὴ διαμένῃ παρὰ τὰς ρίζας αὐτῶν·

δ') νὰ μὴ ἀφίνῃ ἐπ' αὐτῶν πολλὰ ἄνθη, ἀφαιρῶν τὰ μικρότερα καὶ ἀσθενέστερα·

ε') νὰ δροσίζῃ αὐτὰς συχνάκις διὰ σύριγγος κατὰ τὸ θέρος, διατηρῶν αὐτὰς ὅσον τὸ δυνατὸν καθαράς, καὶ

ς') ν' ἀλλάσσῃ τὰ δοχεῖα αὐτῶν, ὅταν ταῦτα καταντήσωσι στενὰ ἕνεκα τῆς ἀναπτύξεως τῶν ριζῶν.

---

17. Τυπογραφία.

Πρὸ τῆς ἐφευρέσεως τῆς τυπογραφίας, τῆς θείας ταύτης τέχνης, πρὸς ταχεῖαν ἐξάπλωσιν καὶ μετάδοσιν τῶν ἰδεῶν τῶν σοφῶν ἀνδρῶν ὑπῆρχε πολυπληθής τις τάξις ἀνδρῶν, ἀποζώντων ἐκ τῆς ἀντιγραφῆς, ὁ δὲ ἐπιθυμῶν νὰ ἔχῃ συγγραφέως τινὸς διακεκριμένου τὰ συγγράμματα, ὤφειλε νὰ δαπανήσῃ πρὸς τοῦτο οὐχὶ εὐκαταφρόνητον χρηματικὸν ποσόν. Ἐκ τούτου δὲ γίνεται φανερὸν ὅτι τῷ καιρῷ ἐκείνῳ δὲν ἦτο εὔκολον, ὅπως καὶ

σήμερον, καὶ ὁ πένης νὰ ξενίζῃ ἐν τῇ πτωχικῇ αὐτοῦ καλύβῃ τὸν Ὅμηρον, τὸν Αἰσχύλον, τὸν Εὐριπίδην, τὸν Σοφοκλέα, τὸν Πλάτωνα, τὸν Ἀριστοτέλην, τὸν Δημοσθένην καὶ ὄντινα δήποτε ἄλλον τῶν ἀποτελούντων τὸν κύκλον τῶν σοφῶν τῆς ἀρχαιότητος ἀνδρῶν.

Ἡ διανοητικὴ ὅμως κίνησις, ἡ προκληθεῖσα ὑπὸ τῆς ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων καὶ καταστήσασα καθ' ὅλην τὴν πεπολιτισμένην Εὐρώπην ἐπαισθητὴν τὴν ἀνάγκην τῆς διευκολύνσεως καὶ ταχείας διακοινώσεως τῶν ἰδεῶν, ἐνέσπειραν εἰς τὸν νοῦν ἀνδρῶν τινων ἐξόχου εὐφυΐας νὰ σκεφθῶσι περὶ ἐξευρέσεως τρόπου, δυναμένου νὰ ἐξυπηρετήσῃ εἰς τὸν ἅγιον τοῦτον σκοπόν. Μετὰ πολλὰς δὲ πολλῶν περιπλανήσεις Ἰωάννης ὁ Γουτεμβέργιος (1400—1468) κατώρθωσε νὰ ἀξιωθῇ τῆς εὐγνωμοσύνης συμπάσης τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τῶν ἀπείρων αὐτῆς εὐλογιῶν. Ὁ ἀνὴρ οὗτος, οὗτινος τὸ ὄνομα θὰ ἦνε συνδεδεμένον μεθ' ὅλων τῶν ἐπερχομένων γενεῶν, τῷ 1430 εἶχεν ἐν Στρασβούργῳ τυπογραφεῖον, μεταχειριζόμενος ἐν αὐτῷ κινητοὺς μεταλλίνους χαρακτῆρας. Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου ἡ τέχνη αὕτη ἐτελειοποιήθη καὶ ἐξηπλώθη εἰς πάντα τὰ πεπολιτισμένα μέρη τοῦ κόσμου.

Πεντεκαίδεκα πόλεις ἀντιποιοῦνται τῆς τιμῆς ὅτι ἐγέννησαν τὸν εὑρετὴν τῆς θαυμασίας καὶ ὠφελιμωτάτης ταύτης τέχνης. Πλὴν ὅμως τεσσάρων, τῆς Ἀρλέμης, τοῦ Στρασβούργου, τῆς Μαϋάνσης καὶ τῆς Βαμβέργης, αἱ ἀξιώσεις τῶν ἄλλων ἐρείδονται ἐπὶ βάσεων τοιούτων ἀνισχύρων, ὥστε ἀπορεῖ τις πῶς οὗτοι εὗρον συνηγόρους.

Πρὶν ὅμως ταύτης ὑπῆρχε παρὰ τοῖς Σίναις ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων ἡ ξυλογραφία ἤ στερεογραφία, ἡ τέχνη δῆλα δὴ τῆς

ἐκτυπώσεως διὰ σανίδων ξυλίνων, φερουσῶν τὰ γράμματα ἐγκεχαραγμένα, εἰσαχθεῖσα εἰς τὴν Εὐρώπην τελευτώσης τῆς 14 ἑκατονταετηρίδος.

---

18. Χάρτης.

Ὅσα οἱ ἄνθρωποι ἐπεθύμουν νὰ μεταδώσωσιν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ἐχάραττον κατ' ἀρχὰς ἐπὶ μαρμάρου· ἕτερον δέ, καὶ αὐτὸ ἀρχαιότατον, μέσον τῆς γραφῆς, ἦσαν πλάκες μικραὶ χάλκιναι, καὶ διὰ τοῦτο εὐχρηστότεραι τῶν μαρμάρων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐχάραττον τὰ γράμματα. Ἀλλὰ καὶ αὗται παρεῖχον πολλὴν δυσκολίαν· ὅθεν κατέφυγον εἰς τὴν κατασκευὴν πινάκων ξυλίνων, ἀλειφομένων διὰ κηροῦ, ἐπὶ τῶν ὁποίων εὐκόλως δι' ὀξείας γραφίδος ἐσημείουν τὰ γράμματα καὶ πάλιν ἐξήλειφον αὐτά, σύροντες ἐπὶ τοῦ πινακιδίου πλατὺ καὶ λεῖόν τι ξύλον ἢ ὀστοῦν. Ταχέως δὲ συνησθάνθησαν τὴν ἀνάγκην τῆς χρήσεως δερμάτων ζώων πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Μετεχειρίσθησαν δὲ συγχρόνως, καὶ μάλιστα ἐν Ἀσίᾳ, καὶ τὰ φύλλα δένδρων, ἰδίως δὲ τοῦ φοίνικος, ἢ τὸν φλοιὸν ἄλλων καλαμωδῶν φυτῶν, Τὸ δὲ περιφημότατον πάντων διὰ τὴν πολλὴν χρῆσιν καὶ τὴν ἐπιτυχίαν, μετὰ τῆς ὁποίας ἐγίνετο ἐπ' αὐτοῦ ἡ γραφή, ἦτο ὁ πάπυρος, εἶδος καλάμου ὀγκώδους καὶ ὑπὲρ τὰ τρία μέτρα πολλάκις ὑψηλοῦ, ὅστις περιέχει ὑπὸ τὸν ἐξωτερικὸν φλοιὸν οὐσίαν μαλακὴν καὶ ὑπόλευκον. Τὸ δενδρύλλιον τοῦτο, ἀναγόμενον εἰς τὴν τάξιν τῶν μονοκοτυληδόνων, φύεται ἐν τῇ κεντρικῇ Ἀφρικῇ, πρὸ πάντων δὲ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ἄνω Νείλου καὶ

εἰς ὅσα μέρη καλύπτονται ὑπὸ τῶν πλημμυρῶν τοῦ ποταμοῦ.

Τὸ φυτὸν τοῦτο ἀπετέλει τὴν εὐτυχίαν τῶν τόπων ἐκείνων· διότι τὰ μὲν φύλλα αὐτοῦ ἐχρησίμευον εἰς κατασκευὴν ὑφασμάτων, ἐπιτηδείων πρὸς ἐνδυμασίαν, ἡ ρίζα εἰς τροφήν, ἡ δὲ ἐσωτερικὴ οὐσία τοῦ καλάμου εἰς κατασκευὴν φύλλων λευκῶν καὶ εὐκάμπτων, ἐπὶ τῶν ὁποίων, ὡς ἐπὶ χάρτου, ἔγραφον διὰ μικροῦ καλάμου, κεκομμένου εἰς ὀξὺ καὶ ἐμβαπτομένου εἰς ὑγρὸν κεχρωματισμένον. Ἡ χρῆσις αὐτοῦ φαίνεται ἀρχαιοτάτη, ὡς ἐξάγεται ἐκ παπύρων, εὑρεθέντων εἰς τοὺς τάφους τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, τῆς τοῦ Μωϋσέως σχεδὸν ἐποχῆς. Ὁ κάλαμος ἐκόπτετο καθέτως εἰς πολλὰ λεπτὰ φύλλα, τὰ ὁποῖα συνεκολλῶντο εἰς δύο κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν καὶ περιηλείφοντο δι' ὑγροῦ πηγματώδους, ἔπειτα ἐπιέζοντο διὰ κυλίνδρου, ἐστιλβοῦντο διὰ κισήρεως καὶ οὕτω παρεδίδοντο εἰς τὴν χρῆσιν.

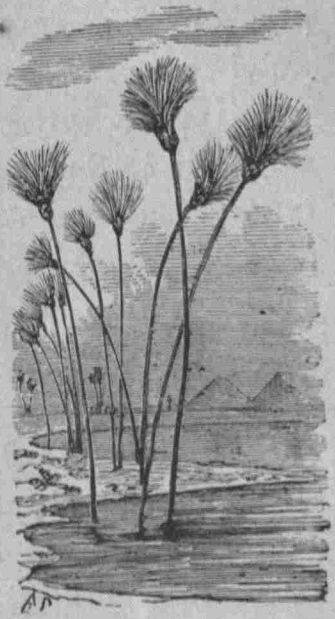

11. πάπυρος.

---

19. Ὁ πάπυρος ἐν Ἑλλάδι.

Ὅτε ὁ πάπυρος ἐγνώσθη ἐν Ἑλλάδι, πάντες ἀπεδέχθησαν αὐτὸν ἀσμένως καὶ ἐδοκίμασαν νὰ τελειοποιήσωσι τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ. Τοσαύτην δὲ σπουδαιότητα ἀπέδιδον εἰς τὸ

SISMANOGLIO MEGARO

μέσον τοῦτο τῆς γραφῆς, ὥστε ὁ Ἀθηναῖος Φιλτάτιος, ὅστις ἐβελτίωσε τὰ περὶ τὴν συγκόλλησιν τῶν φύλλων, ἠξιώθη τιμῶν καὶ ἀνδριάντος ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ. Ἀλλ' ἡ συγκομιδὴ τοῦ παπύρου πολλάκις ἀπετύγχανεν, ἢ ἄλλαι περιστάσεις ἐξηφάνιζον μέρος αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐμπορίας· ἐπειδὴ δὲ ἡ τέχνη δὲν ἠδύνατο ν' ἀντικαταστήσῃ αὐτόν, ὑπερετιμᾶτο καὶ ἐγίνετο δυσώνητος, ὥστε ἠναγκάζοντο νὰ καταφεύγωσιν εἰς ἄλλα μέσα ἀναπληρωματικά. Οὕτω καὶ ἐπὶ κεραμίδων εὑρίσκονται πολλάκις γραφαὶ καὶ ἐπὶ ἄλλων εὐτελῶν ὑλῶν ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως ἢ τῆς ὑπερτιμήσεως τοῦ παπύρου.

Ἡ χρῆσις τοῦ παπύρου ἔγινε κοινοτέρα ἐπὶ Πτολεμαίων· ἀλλ' ὅτε οἱ βασιλεῖς οὗτοι ἀπηγόρευσαν τὴν ἐξαγωγὴν αὐτοῦ, ἐτελειοποιήθη ἐν Περγάμῳ ἑτέρα ὕλη γραφική, ἡ Περγαμινὴ διφθέρα. Καὶ ἔγραφον μὲν ἀνέκαθεν ἐπὶ δορῶν προβάτων καὶ αἰγῶν, ἀλλὰ μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης δὲν ἦσαν εἰς πολλὴν χρῆσιν. Ἤδη δὲ τοσοῦτον ἐτελειοποιήθη ἡ Περγαμινή, ὥστε ἔγινε προσφορωτέρα τοῦ παπύρου, εἰ καὶ βαρύτιμος ἔτι.

Ἐπὶ τῆς ἐπιδρομῆς ὅμως τῶν Ἀράβων κατεστράφη καὶ τὸ μέσον τοῦτο τῆς γραφῆς· διότι παρημελήθη μὲν παντάπασιν ἡ καλλιεργία καὶ κατεργασία τοῦ παπύρου, διεκόπη δὲ καὶ ἡ κατασκευὴ τῆς Περγαμινῆς. Ἐκ τούτου δὲ ἐπῆλθεν ἡ κατὰ τὸν 9ον καὶ 10ον αἰῶνα μ. Χ. δεινὴ ἐκείνη περὶ τὴν ἀντιγραφὴν ἀπορία, ἀναπληρωθεῖσα μὲν ἐν μέρει διὰ τοῦ ἐκ βάμβακος χάρτου, τοῦ λεγομένου Δαμασκηνοῦ, ἀλλ' ὁπωσδήποτε ἐξακολουθήσασα μέχρι τοῦ 14ου αἰῶνος, ὅτε ἐφευρέθη ἡ κατασκευὴ τοῦ ἐκ ρακῶν χάρτου. Τὰ ράκη δὲ ταῦτα εἶνε ἢ βαμβάκινα ἢ λίνεα ἢ καννάβινα, καθυποβαλλόμενα πρότερον εἰς πολλὰς προπαρασκευαστικὰς ἐργασίας. Εἰς κατασκευὴν χάρτου δύνανται σήμερον νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς πολλοῖς ἄλλοις καὶ αἱ ἶνες τοῦ ξύλου.

20. Καταμέτρησις τοῦ χρόνου.

Οἱ ἄνθρωποι πρὸς καταμέτρησιν τοῦ χρόνου μεταχειρίζονται ὡς μονάδας μέρη τινὰ αὐτοῦ ἀκριβῶς ὡρισμένα. Ταῦτα δὲ εἶνε αἱ ὧραι, αἱ ἡμέραι, αἱ ἑβδομάδες, οἱ μῆνες καὶ τὸ ἔτος.

Ἡμέρα ὀνομάζεται τὸ χρονικὸν διάστημα, τὸ ὁποῖον δαπανᾷ ἡ γῆ, ἵνα στραφῇ περὶ τὸν ἄξονα αὐτῆς, καὶ σύγκειται ἐκ τεσσάρων καὶ εἴκοσιν ὡρῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἀρίθμησις ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου καταλήγει πάλιν εἰς αὐτό· ἡ ἀστρονομία ὅμως ἄρχεται τῆς ἀριθμήσεως ἀπὸ τῆς μεσημβρίας καὶ ἀριθμεῖ τὸ αὐτὸ ποσὸν τῶν ὡρῶν μέχρι τῆς αὐτῆς ὥρας. Ἡ ὥρα διαιρεῖται εἰς ἑξήκοντα πρῶτα λεπτὰ (60′), ἕκαστον δὲ τούτων εἰς ἑξήκοντα δεύτερα (60″). Ἡ ἑβδομὰς σύγκειται ἐξ ἑπτὰ ἡμερῶν· διωρίσθη δ' αὕτη ὑπὸ τοῦ θεοῦ καὶ θεμελιοῦται ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου. Μὴν ὠνομάσθη τὸ χρονικὸν διάστημα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου παρέρχονται ἀκριβῶς ὅλαι αἱ φάσεις τῆς σελήνης, διαρκῶν 29 $^1/_2$ ἡμέρας, καὶ οὗτος εἶνε ὁ λεγόμενος σεληνιακὸς μήν. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ κλασματικὸν μέρος τοῦ ἀριθμοῦ παρεῖχε δυσκολίας εἰς τὴν ἀκριβῆ χρονολογίαν, εἰσήχθησαν κατὰ συνθήκην οἱ πολιτικοὶ μῆνες, οἵτινες περιλαμβάνουσιν ἀκεραίας μόνον μονάδας.

Οὕτω λοιπὸν ἕκαστος πολιτικὸς μὴν περιέχει 30 ἢ 31 ἡμέρας, πλὴν τοῦ Φεβρουαρίου, ὅστις περιλαμβάνει 28 μόνον

ἡμέρας, ἀνὰ πᾶν δὲ τέταρτον ἔτος 29, τὸ δὲ ἔτος τοῦτο καλεῖται ἐμβόλιμον ἢ δίσεκτον. Ἔτος δὲ ὀνομάζεται ὁ χρόνος, τὸν ὁποῖον δαπανᾷ ἡ γῆ, ἵνα συμπληρώσῃ μίαν περιφορὰν περὶ τὸν ἥλιον, καὶ διαιρεῖται εἰς δώδεκα μῆνας, τῶν ὁποίων ὁ Μάρτιος, Μάϊος, Ἰούλιος, Αὔγουστος, Ὀκτώβριος, Δεκέμβριος καὶ Ἰανουάριος ἔχουσιν ἀνὰ 31 ἡμέρας, οἱ δὲ λοιποὶ ἀνὰ 30.

---

21. Ἡμερολόγιον.

Τὸ ἔτος παρὰ τοῖς ἡμετέροις προγόνοις συνέκειτο ἐκ δώδεκα σεληνιακῶν μηνῶν. Ἐπειδὴ ὅμως ὅλοι οὗτοι ὁμοῦ ἀποτελοῦσι 354 μόνον ἡμέρας, ἕνεκα δὲ τούτου συνέβαινεν ἐκτοπισμὸς τῶν φυσικῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους, Τενέδιος ὁ Κλεόστρατος ἐπὶ τῶν Μηδικῶν ἐπενόησε τὴν ὀκταετηρίδα, ἤτοι περίοδον ὀκτὼ ἐτῶν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων προσετίθετο ἀνὰ εἷς μὴν εἰς τὸ τρίτον, πέμπτον καὶ ὄγδοον ἔτος ἐκ τριάκοντα ἡμερῶν, ἐξ οὗ ἀναμφιβόλως καὶ ἡ παροιμία «ἀνάποδος χρόνος δεκατρία φεγγάρια». Ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ τρόπου τούτου δὲν ἠδυνήθησαν ἐντελῶς νὰ ἐξομαλίσωσι τὰ ἀνώμαλα.

Μετὰ τοὺς Ἕλληνας ἔρχονται οἱ Ρωμαῖοι, τῶν ὁποίων τὸ ἔτος ἐπὶ Ρωμύλου διῃρεῖτο εἰς δέκα μόνον μῆνας, περιέχων 304 ἡμέρας. Νουμᾶς δὲ ὁ Πομπήλιος πρὸς διόρθωσιν αὐτοῦ προσέθηκε τοὺς μῆνας Ἰανουάριον καὶ Φεβρουάριον, καὶ οὕτως ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ συνέκειτο ἐκ δώδεκα μηνῶν, οἵτινες διατηροῦσι μέχρι σήμερον τὰ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα ἔδωκαν εἰς αὐτοὺς οἱ Ρωμαῖοι. Ἡ φροντὶς τῆς διατηρήσεως τοῦ ἡμερολογίου

ἀνετέθη εἰς τοὺς ἱερεῖς τῆς Ρώμης, ἀλλ' οὗτοι εἴτε ἐξ ἰδιοτελείας εἴτε δι' ἔλλειψιν ἀστρονομικῶν γνώσεων ἔφερον αὐτὸ εἰς τοιαύτην σύγχυσιν, ὥστε κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Κικέρωνος ὅλαι σχεδὸν αἱ ὧραι εἶχον ἀνατραπῇ. Ὅθεν ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ, ὡς ἄκρος ἀρχιερεύς, ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον νὰ φέρῃ τὴν ἀπαιτουμένην διόρθωσιν, τὸ ὁποῖον καὶ κατώρθωσε διὰ τῆς συμπράξεως τοῦ Ἀλεξανδρέως Σωσιγένους, εἰσαγαγὼν (46 π. Χ.) τὴν ὑπ' αὐτοῦ ὀνομασθεῖσαν Ἰουλιανὴν χρονολογίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν, ἀφ' οὗ πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς ἀνατραπείσης τάξεως τῶν ὡρῶν προσετέθησαν 90 ἡμέραι, ὡρίσθη, ἵνα σύγκηται τοῦ λοιποῦ τὸ ἔτος ἐκ δώδεκα μηνῶν, ἢ 365 ἡμερῶν, προσλαμβάνον ἀνὰ πᾶσαν τετραετίαν μίαν ἐμβόλιμον ἡμέραν μετὰ τὴν 23 Φεβρουαρίου.

Ἀλλὰ τὸ ἔτος τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος εἶνε μεγαλύτερον τοῦ ἀληθοῦς κατὰ 11′ λεπτὰ τῆς ὥρας καὶ 12″. Ταῦτα δὲ ἐν διαστήματι 129 ἐτῶν ἀπαρτίζουσι μίαν ὅλην ἡμέραν, τὴν ἀφαίρεσιν τῆς ὁποίας, Κύριος γινώσκει διὰ ποίαν αἰτίαν, δὲν συνέστησεν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ὁ διαπρεπὴς ἀστρονόμος. Ἐντεῦθεν δὲ προέκυψαν σφάλματα σπουδαῖα, τὰ ὁποῖα παρετήρησε τῷ 1582 ὁ ΙΓ' Γρηγόριος, πάπας τῆς Ρώμης, ὅστις καὶ ἀνέθηκε τὴν διόρθωσιν αὐτῶν εἰς τοὺς ἀδελφοὺς Ἀλουίσιον καὶ Ἀντώνιον Λιλίους. Οὗτοι ἐξετάσαντες τὰ πάντα μετὰ τῆς προσηκούσης ἀστρονομικῆς ἀκριβείας, ἀφῄρεσαν ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου δέκα ἡμέρας, καὶ διὰ τῆς ἀφαιρέσεως ταύτης κατωρθώθη νὰ συμπίπτῃ ἡ ἐαρινὴ ἰσημερία τῇ 21 Μαρτίου, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἡ ἐν Νικαίᾳ πρώτη οἰκουμενικὴ σύνοδος ἐν ἔτει 325 ὥρισε νὰ ἑορτάζηται τὸ Πάσχα. Ἵνα δὲ μὴ ἐπαναληφθῶσι πάλιν τὰ αὐτὰ σφάλματα, διώρισαν οἱ διορθωταὶ ν' ἀφαι-

SISMANOGLIO MEGARO

ρῶνται ἀπὸ τῶν τελευταίων τεσσάρων ἐτῶν τεσσάρων κατὰ σειρὰν αἰώνων τρεῖς ἡμέραι, ἤτοι τὰ τρία τελευταῖα ἔτη νὰ μὴ εἶνε δίσεκτα, ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ εἶνε τοιαῦτα.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν τὸ ἔτος 1600 ἦτο ἐμβόλιμον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὸ 1700, 1800 καὶ 1900, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ εἶνε τοιαῦτα, ὡς καὶ τὸ 2000. Τὸ οὕτω δὲ διορθωθὲν ἡμερολόγιον, τὸ ὁποῖον ἐκ τοῦ διορθωτοῦ αὐτοῦ καλεῖται Γρηγοριανὸν ἢ νέον ἡμερολόγιον διαφέρει τοῦ παλαιοῦ κατὰ δώδεκα ἡμέρας. Τὸ ἡμερολόγιον τοῦτο ἀκολουθοῦσιν ἅπαντες οἱ Εὐρωπαῖοι, πλὴν τῶν Ὀρθοδόξων, Ἀρμενίων καὶ Μωαμεθανῶν, οἵτινες ἐκτὸς τούτου ἔχουσι καὶ τὸ σεληνιακόν, τὸ ὁποῖον μεταχειρίζονται καὶ οἱ Ἰουδαῖοι.

---

22. Τί λέγει ἡ θάλασσα;

Δ. Βικέλα.

Ὅταν ἡ θάλασσα γλυκὰ
'ς τὴν ἄμμο ψιθυρίζῃ,
'σὰν νὰ τὴν νανουρίζῃ,
τί τάχα λέγει μυστικά,
τί λέγει 'ς τ' ἀκρογιάλι;
Τοῦ λέγει *ἀκρογιάλι,*
μὴ ἀπ' τὸν φλοῖσβο γελασθῇς
καὶ 'ς τῶν νερῶν μου κοιμηθῇς
τὴν ἥσυχη ἀγκάλη.
Μὴ 'ς τὴν γαλήνη πιστευθῇς·
θἄλθῃ κι' ἀνεμοζάλη.

Κι' ὅταν ἡ θάλασσα μ' ὀργὴ
κυλᾷ τὰ κύματά της,
κι' ἀφρίζουν τὰ βουνά της
καὶ φοβερὰ ἠχολογᾷ,
τί λέγει ἄρά γε 'ς τὴ γῆ
μὲ τὰ μουγκρίσματά της
ἡ ἄγριά της ἡ κραυγή;
Τὸν κόσμο θὰ χαλάσω,
ἀλλ' ὅμως θὰ περάσω
καὶ θἄλθῃ κ' ἡ γαλήνη.

---

23. Ἀτμόπλοιον.

Ἀφ' οὗ οἱ ἄνθρωποι ἐπληθύνθησαν καὶ δὲν ἠδύναντο ἕνεκα τοῦ πληθυσμοῦ νὰ τραφῶσιν, ὅπου ἐν ἀρχῇ μετὰ τὴν ἐκ τοῦ παραδείσου ἔξωσιν τὸ πρῶτον ἐγκατεστάθη ζεῦγος, ὑπεχρεώθησαν ν' ἀποχωρισθῶσι καὶ μεταβῶσιν εἰς μέρη, δυνάμενα τὰς ἀνάγκας αὐτῶν νὰ θεραπεύσωσιν. Αἱ μεγάλαι ἀποστάσεις, αἵτινες προϊόντος τοῦ χρόνου ἐχώριζον αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπιμιξίας, ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ ἐξεύρωσι τρόπους πρὸς συντομίαν αὐτῶν. Ἐντεῦθεν ἡ κατασκευὴ ὁδῶν ἁμαξιτῶν καὶ πλοίων. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπὶ τέλους καὶ τὰ πλοῖα μεθ' ὅλην τὴν τελειοποίησιν αὐτῶν δὲν ἠδύναντο νὰ ἱκανοποιῶσι τὰς αὐστηρὰς τῶν ἀνθρώπων ἀπαιτήσεις, ἐπενόησαν εἰς ἀντικατάστασιν τῶν ἱστίων τὸν ἀτμόν. Αἱ ἀποτελεσματικώτεραι δὲ δοκιμαὶ περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἀτμοῦ εἰς τὴν κίνησιν τῶν πλοίων ἦρ-

© SISMANOGLIO MEGARO

χισαν ἀπὸ τοῦ 1773. Τῷ 1798 ὁ Ἀμερικανὸς Λιβίξτων ἔκαμεν ἐπιτυχεῖς δοκιμὰς πρὸς κίνησιν πλοίου δι' ἀτμοῦ καὶ θὰ κατέληγε τέλος εἰς εὐάρεστα ἀποτελέσματα, ἂν δὲν ἐστέλλετο ὡς πληρεξούσιος πρέσβυς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν παρὰ τῇ Γαλλικῇ κυβερνήσει.

Ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην διέτριβεν ἐν Παρισίοις ὁ Ἀμερικανὸς Ροβέρτος Φούλτων, ἀνὴρ εὐφυέστατος καὶ εὐρείας φαντασίας. Οὗτος, ὢν ἄσπονδος ἐχθρὸς τῶν Ἄγγλων, ἐπανειλημμένως εἶχε προτείνῃ εἰς τοὺς Γάλλους διάφορα σχέδια ὑποβρυχίων πλοίων καὶ ἀτμοπλοίων πρὸς καταστροφὴν τῶν θαλασσίων αὐτῶν δυνάμεων. Ἀλλ' ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις εἴτε ἐξ ὑπερηφανίας πρὸς τὸν ξένον εἴτε καὶ ἐκ δυσπιστίας ἠρνήθη νὰ βοηθήσῃ τὰ σχέδια τοῦ μεγαλεπιβόλου Φούλτωνος. Ὁ συμπολίτης ὅμως αὐτοῦ Λιβίξτων συνέδραμεν αὐτὸν γενναίως, διὰ δὲ τῆς τοιαύτης συνδρομῆς κατεσκεύασεν ἀτμόπλοιον, τὸ ὁποῖον δοκιμασθὲν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σηκουάνα διερράγη διὰ τὴν δυσαναλογίαν τῆς ἀτμομηχανῆς πρὸς τὸ σκάφος. Ὁ Φούλτων, μὴ ἀπολέσας ἐκ τούτου τὸ θάρρος αὐτοῦ, κατασκευάζει τῇ συνδρομῇ τοῦ Λιβίξτωνος τῷ 1803 καὶ δεύτερον ἀτμόπλοιον, τὸ ὁποῖον, δοκιμασθὲν ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν μελῶν τῆς Ἀκαδημίας καὶ ἄλλων πολλῶν, ἐπέτυχε πληρέστατα. Ἐμψυχωθεὶς δὲ ὑπὸ τῆς ἐπιτυχίας ταύτης ὁ ἐφευρετής, ἀπηύθυνε πρὸς τὴν Γαλλικὴν κυβέρνησιν νέας προτάσεις, παρακινῶν αὐτήν, ἵνα διὰ τῶν ἀτμοπλοίων περάνῃ τὴν κατὰ τῆς Ἀγγλίας μελετωμένην τότε ἀπόβασιν. Ὁ Ναπολέων διέταξε πάραυτα τὴν σύστασιν ἐπιτροπῆς ἐκ διαφόρων μελῶν τῆς Ἀκαδημίας πρὸς μελέτην καὶ ἐξέτασιν τοῦ σχεδίου τοῦ Φούλτωνος, τὸ ὁποῖον ἂν ἠλήθευεν, ἤλλαζεν κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Ναπολέοντος τὴν ὄψιν τοῦ κόσμου.

Ἀλλὰ τὰ ἐπὶ τούτῳ συνελθόντα μέλη τῆς Ἀκαδημίας, ἀφ' οὗ ἠκροάσθησαν τὴν ἔκθεσιν τοῦ ἐφευρέτου, τοῦτον μὲν ἐθεώρησαν φαντασιοκόπον, τὴν δὲ ἰδέαν αὐτοῦ μωρὰν καὶ κοῦφον. Ὅθεν ἀπορριφθείσης τῆς προτάσεως αὐτοῦ ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως, μετέβη κατὰ παρακίνησιν τοῦ Λιβίξτωνος εἰς Ἀλβάνην, πόλιν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, κειμένην ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Οὔδσωνος ποταμοῦ. Ἐνταῦθα μετὰ πολλὰς δοκιμὰς κατεσκεύασε τὸ πρῶτον ἀτμόπλοιον, ὅπερ τῇ 17 Αὐγούστου τοῦ 1809 κατέπλευσεν εἰς Νέαν Ὑόρκην, ἐντεῦθεν δὲ τῇ 21 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια, διανύσαν ἐν ὅλῳ 234 μίλια.

Εἰς τὸν Φούλτωνα λοιπὸν ἀνήκει ἡ ἀδιαφιλονίκητος τιμὴ τοῦ ὅτι πρῶτος κατεσκεύασεν ἀτμόπλοιον, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευσε πρὸς μεταφορὰν ἐπιβατῶν καὶ ἐμπορευμάτων. Ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ πρῶτον ἀτμόπλοιον κατεσκευάσθη τῷ 1812.

---

24. Ἀμίαντος

Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐλέγετο ὀρυκτόν τι νηματῶδες, πρασινόφαιον ἢ καὶ λευκὸν τὸ χρῶμα, εὑρισκόμενον εἰς πολλοὺς τόπους τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἐκ δὲ τῶν ἡμετέρων εἰς τὴν Κύπρον, Κρήτην καὶ Εὔβοιαν. Τὸ ὀρυκτὸν τοῦτο εἶνε μαλακόν, μεταξοειδές, ἐλαφρὸν καὶ εὔκαμπτον, καίτοι σύγκειται ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων, ἀπὸ τῶν ὁποίων καὶ οἱ σκληρότεροι τῶν λίθων. Ἡ εὐλυγιστία τοῦ ὀρυκτοῦ τούτου, ἡ νηματώδης αὐτοῦ κατασκευὴ καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἀδιάφθορον, παρεκίνησαν τοὺς ἀρχαίους νὰ μεταχειρισθῶσιν αὐτὸ πρὸς κατασκευὴν ὑφασμάτων. Ἐπὶ τούτῳ λοιπὸν ἐνέβαπτον αὐτὸν ἐπί τινα χρό-

SISMANOGLIO MEGARO

νον εἰς θερμὸν ὕδωρ, ἔπειτα ἐκοπάνιζον, ὡς τὸ λινάριον, ἔξαινον, ἔκλωθον καὶ τέλος ὕφαινον, ὡς τὰ κοινὰ νήματα. Ἐξ αὐτοῦ δὲ κατεσκεύαζον ὀθόνας ἐπὶ τραπεζίους, χειρόμακτα καὶ πλεῖστα ἄλλα ὑφάσματα. Ἐπειδὴ τὰ ὑφάσματα ταῦτα ἦσαν, ὡς εἴδομεν ἄκαυστα, ὁσάκις ἐρρυπαίνοντο, ἐρρίπτοντο εἰς τὸ πῦρ, τὸ ὁποῖον, ἀφαιροῦν ἀπ' αὐτῶν πάντα ῥύπον, ἐκαθάριζεν αὐτὰ καὶ καθίστα ὡς καινουργῆ. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον μετεχειρίζοντο ταῦτα καὶ ὡς σάβανα τῶν νεκρῶν, ὅσα τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν συνείθιζον νὰ καίωσι τοὺς νεκροὺς αὐτῶν· διότι περιτυλισσομένου τοῦ νεκροῦ εἰς τοιαύτην ὀθόνην καὶ καιομένου, ἡ τέφρα αὐτοῦ διὰ τὸ ἄκαυστον τοῦ ὑφάσματος δὲν ἀναμιγνύετο μετὰ τῆς τέφρας τῆς πυρᾶς.

Τὰ ὑφάσματα ταῦτα πεσόντα κατ' ὀλίγον εἰς ἀχρηστίαν ἐλησμονήθησαν παντάπασι προϊόντος τοῦ χρόνου, ὥστε εἰς πολλοὺς τῶν νεωτέρων ἡ χρῆσις τοῦ ὀρυκτοῦ ἐκείνου, ἡ ἀναφερομένη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, ἐφάνη μυθώδης· εὑρεθέντων ὅμως εἰς τάφους Ρωμαϊκοὺς πολλῶν ἐκ τοιαύτης οὐσίας ἐξυφασμένων σαβάνων οὐ μόνον οὐδεμία πλέον ἔμεινε σήμερον ἀμφιβολία περὶ τῶν ὄντως παραδόξων ἐκείνων ὑφασμάτων, ἀλλὰ καὶ ἡ χρῆσις τοῦ ὀρυκτοῦ ἐκείνου ἀνενεώθη ἐπ' ἐσχάτων, κατασκευάζονται δὲ ἐξ αὐτοῦ θρυαλλίδες, τρίχαπτα, χάρτης ἄκαυστος καὶ ἄλλα. Τῷ 1826 ὁ ἱππότης Ἀλδίνης μετεχειρίσθη τὸ ὀρυκτὸν τοῦτο εἰς κατασκευὴν ἐνδυμάτων τῶν πυροσβεστῶν καὶ ἐπέτυχε πληρέστατα. Ἐν Κορσικῇ ἀναμιγνύοντες αὐτὸ μετ' ἀργίλλου κατασκευάζουσιν ἀγγεῖα, τὰ ὁποῖα καὶ δυνατώτερα τῶν ἄλλων εἶνε καὶ μᾶλλον πάντων τῶν λοιπῶν ἀνατρέχουσιν εἰς τὸ πῦρ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Οἱ μαθηταὶ ἀναπέμπουσι πρὸς τὸν Θεὸν ἐν κατανύξει πρὶν μὲν τῆς ἐνάρξεως τῶν μαθημάτων τήνδε τὴν προσευχήν.

Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν.

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Βασιλεῦ οὐράνιε, παράκλητε, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁ πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν, ὁ θησαυρὸς τῶν ἀγαθῶν καὶ ζωῆς χορηγός, ἐλθὲ καὶ σκήνωσον ἐν ἡμῖν καὶ καθάρισον ἡμᾶς ἀπὸ πάσης κηλίδος καὶ σῶσον, ἀγαθέ, τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Κύριε ὁ τὸ πανάγιόν σου Πνεῦμα ἐν τῇ Τρίτῃ ὥρᾳ τοῖς Ἀποστόλοις σου κατεπέμψας, τοῦτο, ἀγαθέ, μὴ ἀντανέλῃς ἀφ' ἡμῶν ἀλλ' ἐγκαίνισον ἡμῖν τοῖς δεομένοις σου.

Δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν, Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἐλέησον ἡμᾶς τοὺς παῖδάς σου. Ἀμήν·

μετὰ δὲ τὸ πέρας τήνδε·

Εὐχαριστοῦμέν σοι, Κύριε καὶ Θεὲ τοῦ ἐλέους καὶ τῶν οἰκτιρμῶν, ὅτι ἠξίωσας ἡμᾶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ τῶν ἁφάτων σου εὐεργεσιῶν· κατηύγασας ἡμῶν τὰς διανοίας τῷ φωτὶ τῆς σῆς θεογνωσίας· ἐφαίδρυνας ἡμῶν τὸν νοῦν τῇ ἐπιγνώσει τῆς σῆς ἀληθείας καὶ ἀπεκάλυψας ἡμῖν τὰ καλὰ μαθήματα. Διὸ προς-

SISMANOGLIO

πίπτοντες τῇ σῇ ἀγαθότητι, σοῦ δεόμεθα καὶ σὲ παρακαλοῦμεν, τὴν ἀνεξάντλητον τῆς σοφίας πηγήν· δίδαξον ἡμᾶς ποιεῖν τὸ θέλημά σου τὸ ἅγιον· εὐλόγησον ἡμῶν τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα, τὰ ἔργα καὶ τοὺς λόγους· χάρισαι ἡμῖν ἡλικίας τε καὶ σοφίας προκοπήν, ἠθῶν διόρθωσιν καὶ ἀρετῆς ἐπίδοσιν, ἵνα δοξάζομέν σοι ἐπὶ πᾶσιν, ὡς πάντων τῶν ἀγαθῶν αἴτιον καὶ χορηγόν, νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Μακαρίζομέν σε πᾶσαι αἱ γενεαί, Θεοτόκε Παρθένε· ἐν σοὶ γὰρ ὁ ἀχώρητος Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν χωρηθῆναι ηὐδόκησε· Μακάριοί ἐσμεν καὶ ἡμεῖς προστασίαν σὲ ἔχοντες· ἡμέρας γὰρ καὶ νυκτὸς πρεσβεύεις ὑπὲρ ἡμῶν καὶ τῶν χειρῶν ἡμῶν τὰ ἔργα ταῖς σαῖς εὐοδοῦνται δεήσεσι. Διὸ ἀνυμνοῦντες βοῶμέν σοι· χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ. Διὰ πρεσβειῶν τῆς παναχράντου σου μητρός, τῶν θεοκηρύκων σου Ἀποστόλων, τῶν μεγάλων σου ἱεραρχῶν καὶ σοφῶν ἡμῶν διδασκάλων, Ἀθανασίου Ἀλεξανδρείας, Βασιλείου τοῦ μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, καὶ πάντων σου τῶν ἁγίων, τῶν ἀπ' αἰῶνός σοι εὐαρεστησάντων, Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, εὐλόγησον, ἀπόλυσον ἡμᾶς ἐν εἰρήνῃ καὶ αὖθις ἐν ὑγείᾳ ἐπισυνάγαγε. Ἀμήν.

SISMANOGLIO FIGARO

SISMANOGLIO
MEGARO